

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA ȘTEFAN CEL MARE
FUNDAȚIA HANNS SEIDEL, GERMANIA

**EVALUAREA ȘI PREVENIREA RISCURILOR
LA CARE SUNT EXPUȘI COLABORATORII
ORGANELOR AFACERILOR INTERNE
ȘI AI ALTOR ORGANE DE DREPT**
(Materialele conferinței științifico-practice internaționale,
26-27 octombrie 2010)

**RISIKEN IN DER ARBEIT
VON RECHTSCHUTZBEHÖRDEN:
EINSCHÄTZUNG UND PRÄVENTION**
(der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz,
den 26. - 27. Oktober 2010)

**ОЦЕНКА И ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ
РИСКОВ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОТРУДНИКОВ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ И ДРУГИХ
ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ**
(Материалы международной научно-практической конференции,
26-27 октября 2010 г.)

CHIȘINĂU, 2010

Comitetul organizatoric al Academiei „Ștefan cel Mare” exprimă sincere mulțumiri și gratitudine pentru susținerea financiară și pentru implicarea plenară în desfășurarea lucrărilor, elaborarea și adoptarea rezoluției conferinței științifico-practice internaționale ***Evaluarea și prevenirea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept*** din 26-27 octombrie 2010:

Dlui **Victor Catan**, ministru al Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Dlui **Serghei Zagornii**, șef al reprezentanței Fundației „Hanns-Seidel” în Ucraina

Dlui **Alexandru Cimbriciuc**, deputat în Parlamentul R. Moldova

Dlui **Dumitru Ursachi**, viceministru al Afacerilor Interne al R. Moldova

Dlui **Mihai Cebotari**, șef al Direcției Generale Poliție Ordine Publică a MAI al R. Moldova

Dlui **Igor Trofimov**, șef al Direcției Juridice a MAI al R. Moldova, doctor în drept, conferențiar universitar

Dlui **Valeriu Oprea**, șef al Direcției Generale Resurse Umane a MAI al R. Moldova

Dlui **Gheorghe Malic**, șef al Direcției Generale Urmărire Penală a MAI al R. Moldova

Dlui **Victor Soțchi**, șef al Direcției Cooperare Internațională și Integrare Europeană a MAI al R. Moldova

Dnei **Valentina Litvinov**, director al Biroului Național Central INTERPOL

Dlui **Chiril Moțpan**, șef al Direcției Informații și Relații cu Publicul a MAI al R. Moldova

Dlui **Valeriu Hincu**, șef al Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane a MAI al R. Moldova

Dlui **Dirk Lorenz**, ofițer politic al Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova

Dlui **Nick Pietrowicz**, ofițer regional de securitate a Ambasadei SUA în RM

Dlui **Ion Gore**, ofițer de legătură a Ministerului Afacerilor Interne ambasada Austiei în RM

Dlui **Jean Fontain**, ofițer de legătură a Ministerului Afacerilor Interne ambasada Belgiei în RM

Dlui **Jean Michel Picard**, ofițer de legătură a Ministerului Afacerilor Interne ambasada Franței în RM

Dlui **Ilian Cașu**, reprezentant al Ambasadei Turciei în Republica Moldova

Dlui **Krzysztof Bielay**, consilier al Ambasadei Poloniei în Republica Moldova

Dlui **Dace Lukumiete**, consilier superior pentru drepturile omului al Misiunii OSCE în Republica Moldova

Mediului academic și tuturor oaspeților din țară și din străinătate participanți la conferință

*Aprobată și recomandată pentru editare de Senatul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
Această publicație apare cu sprijinul Fundației „Hanns Seidel” (München, Germania)*

Colegiul de redacție:

Dr. Simion CARP, rector al Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Iurie ODAGIU, prim-prorector pentru studii al Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Iurie LARII, prorector pentru știință al Academiei „Ștefan cel Mare”

Ghenadie CHIRIȚA, prorector pentru instruirea combatantă, șef al statului-major

Victor MIHAILESCU, ajutorul rectorului pentru personal și educație

Dr. hab. Gheorghe GLADCHI, secretar științific al CNAA, profesor universitar

Dr. Igor TROFIMOV, șef al Direcției Juridice a MAI

Dr. Ștefan BELECCIU, șef adjunct al Direcției Juridice a MAI

Dr. Veaceslav GRATI, director al Institutului de Formare Profesională Continuă și Cercetări Științifice Aplicative al Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Radion COJOCARU, șef al Facultății de Drept

Dr. Alexandru PARENİUC, șef al Laboratorului de cercetări științifice aplicative

Dr. Oleg CASIADI, șef al Catedrei științe socioumane

Dr. Marian GHERMAN, șef al Catedrei investigații operative

Dr. Ștefan STAMATIN, profesor universitar interimar al Catedrei drept polițienesc

Dr. Vasile FLOREA, profesor universitar interimar al Catedrei drept penal și criminologie

Ruslan CONDRAT, șef al Secției redacțional-editoriale și planificare

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor

CUPRINS:

Victor CATAN,

ministru al Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Mesaj de salut.....12

Simion CARP,

doctor în drept, conferențiar universitar,

rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Mariana CARABANOV,

lector al Catedrei investigații operative

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Victimizarea colaboratorilor de poliție în urma influenței factorilor de risc.....15

Александр ДЖУЖА,

доктор юридических наук, профессор,

проректор Национальной академии внутренних дел по научной работе,

заслуженный юрист Украины

Сергей ЗАГОРНЫЙ

руководитель представительства Фонда Г.Зайделя в Украине

Понятие и характеристика предмета

оперативно-розыскной виктимологии.....21

Виктор БЕСЧАСТНЫЙ,

доктор наук по государственному управлению, доцент,

начальник Донецкого юридического института Луганского государственного

университета внутренних дел им. Є.А. Дидоренко, заслуженный юрист Украины

Владимир БРИГУНЕЦ,

начальник кафедры тактико-специальной подготовки

Донецкого юридического института Луганского государственного

университета внутренних дел им. Є.А. Дидоренко

Обучение курсантов учебных заведений МВД Украины

первоначальным действиям в условиях экстремальной обстановки.....24

Igor BANTUȘ,

doctor în drept, conferențiar universitar,

șef al Catedrei drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,

Importanța pregătirii în domeniul evaluării,

prevenirii și administrării riscurilor în OAI.....30

Д.А. БАБИЧЕВ,

кандидат юридических наук, ведущий научный сотрудник НИЛ

по изучению правовых и организационно-тактических проблем ОРД

Луганского государственного университета внутренних дел имени Э.А. Дидоренко,

старший научный сотрудник

Риск в оперативно-розыскной деятельности: определение понятия.....34

Aliona BIVOL,

doctor în psihologie, conferențier universitar interimar,

specialist psiholog principal al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Reabilitarea psihologică a colaboratorilor OAI expuși riscului profesional.....37

Мирослав БУЧКО,

кандидат юридических наук, доцент, начальник Прикарпатского
юридического института Львовского государственного
университета внутренних дел Украины

**Профессиональный риск и личная безопасность работников
органов внутренних дел при исполнении служебных обязательств.....44**

Anatolie BULGAC,

doctor în medicină, șef al Spitalului militar al MAI

**Evaluarea riscurilor legate de afectarea
sănătății în exercitarea profesiei de polițist.....48**

Radion COJOCARU,

doctor în drept, conferențiar universitar, șef al Catedrei drept penal
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

**Aspecte de politică penală privind infracțiunile comise în legătură
cu îndeplinirea de către funcționari a atribuțiilor de prevenire a criminalității.....53**

Mihail DAVID,

doctor în drept, vicepreședinte IPA România, prodecan al Facultății de Drept
și Administrație Publică a Universității „Spiru Haret” din Constanța, România

Precursorii psihologici ai riscului în activitatea poliției.....57

Gheorghe GLADCHI,

doctor habilitat în drept, profesor universitar

Boris GLAVAN,

doctor în drept, lector superior al Catedrei investigații operative a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Tehnici speciale împotriva criminalității – risc și competență.....66

Boris GLAVAN,

doctor în drept, lector superior al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

**Protecția juridică a agenților ce au încălcat prevederile
Legii penale în procesul realizării măsurilor investigativ-operative.....73**

Andrei GUȘTIUC,

doctor în drept, conferențiar universitar

Ludmila GUȘTIUC,

doctorandă

**Diminuarea riscurilor profesionale prin îmbunătățirea procesului
de recrutare a angajaților pentru organele afacerilor interne.
Experiența LAPD.....76**

Юрий ИРХИН,

кандидат психологических наук, Национальная академия внутренних дел Украины

**Профессионально-психологический отбор
на службу в органах внутренних дел Украины.....83**

Александр КИСЕЛЁВ,

кандидат юридических наук, доцент, начальник Факультета заочного обучения сотрудников
органов внутренних дел Днепропетровского государственного университета внутренних дел

Светлана ТИЩЕНКОВА,

кандидат юридических наук, доцент, ученый секретарь Днепропетровского государственного
университета внутренних дел

**Основные факторы, создающие риски для жизни и здоровья
сотрудников милиции Украины при исполнении обязанностей
по охране общественного порядка и борьбе с преступностью.....87**

А.И. КОЗАЧЕНКО,

кандидат юридических наук, старший научный сотрудник,
доцент кафедры ОРД Национальной академии внутренних дел Украины

Факторы риска в оперативно-розыскной деятельности.....92

Iurie LARII,

doctor în drept, conferențiar universitar,
prorector pentru știință al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Liliana CREANGĂ,

cercetător științific al Centrului de cercetări științifice al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

**Factorii care favorizează corupția în OAI
și strategiile de control al riscurilor de corupție.....94**

В.В. МАТВИЙЧУК,

профессор кафедры ОРД Национальной академии внутренних дел Украины

**Виктимологическая детерминация мероприятий по обеспечению
безопасности участников оперативно-розыскных мероприятий.....101**

Александр НИКОЛАЕВ,

кандидат политических наук, проректор Одесского государственного
университета внутренних дел по службе

**Проблемы усовершенствования боевой
подготовки сотрудников органов внутренних дел.....104**

Alexandru PARENIUC,

doctor în drept, conferențiar universitar,
șef adjunt al Facultății Drept a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Identificarea și analiza riscurilor în activitatea investigativ-operativă.....106

Iurie ODAGIU,

doctor în drept, conferențiar universitar,
prim-prorector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Veaceslav GRATI,

doctor în drept, conferențiar universitar,
director al Institutului de Formare Profesională Continuă
și Cercetări Științifice Aplicative al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

**Formarea profesională continuă –
condiție de minimalizare a riscurilor în activitatea polițienească.....109**

Ирина СЕНЮТА,

кандидат юридических наук, доцент, адвокат, президент юридической фирмы «MedLex»,
президент ВОО «Фундация медицинского права и биоэтики Украины», член Консультативного
совета при Комитете Верховной Рады по вопросам здравоохранения,

**Защита прав человека в сфере здравоохранения сквозь призму
деятельности правоохранительных органов (украинский опыт)..... 115**

Silvia ȘAPTEFRAȚI,

doctor în filosofie, conferențiar universitar,
lector superior al Catedrei științe socioumane a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Aspecte etice privind riscurile la care sunt expuși polițiștii.....120

Gheorghe VĂLEANU,

director al Școlii de Formare Inițială și Continuă
a Personalului Poliției de Frontieră Iași, România, comisar șef de poliție

**Considerații privind bunele practici de prevenire
și combatere a corupției în cadrul Poliției de Frontieră Române.....124**

Анатолий ВОЛОЩУК,

кандидат юридических наук, доцент, ректор Одесского государственного университета внутренних дел,
заслуженный юрист Украины, генерал-майор милиции

**Проблемы правового обеспечения социальной
защиты сотрудников органов внутренних дел Украины.....135**

Дмитрий ЗАБРОДА,

кандидат юридических наук, первый проректор по учебной
и методической работе Днепропетровского государственного
университета внутренних дел

Александр ЩЕРБИНА,

адъюнкт Кафедры криминального права и криминологии,
начальник отдела международных отношений Днепропетровского государственного
университета внутренних дел

**Использование интерактивной аудитории в подготовке участковых
инспекторов милиции к правомерным и безопасным действиям
при реагировании на факты насилия в семье.....139**

Alexandru ZOSIM,

doctor în drept, conferențiar universitar
al Catedrei drept penal a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Provocarea infracțiunii – delimitare de activitatea operativă de investigații.....145

Grigore ARDELEAN,

lector asistent al Catedrei drept civil
a Academiei MAI „Ștefan cel Mare”, doctorand

**Aspecte privind evaluarea și compensarea daunei suportate
de către colaboratorii poliției în urma accidentelor de muncă
sau a contractării unor boli profesionale.....148**

Rodica BULAI,

lector al Catedrei științe reale

și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Angela PINTILEI,

lector al Catedrei științe reale și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Riscurile informaționale în cadrul organelor de drept și prevenirea lor.....152

Victor CEBOTARI,

lector asistent al Catedrei drept civil

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Aspecte privind evaluarea și compensarea daunelor cu caracter personal

nepatrimonial suportate de colaboratorii de poliție în urma lezării onoarei

și demnității personale în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu.....156

Ghenadie CHIRIȚA,

prorector pentru instruirea combatantă a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Radion ROTARU,

lector superior al Catedrei pregătire militară și tactică specială

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Riscurile folosirii și aplicării mijloacelor speciale învechite ori ieșite din uz.....159

Oleg CHIRIL,

lector al Catedrei drept public

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Prevenirea riscului profesional în activitatea poliției.....163

Ghenadie CIOBANU,

șef adjunct al Statului-major al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Riscurile colaboratorilor de poliție determinate de dotarea

insuficientă cu mijloace speciale și conducerea incorectă a forțelor.....167

Mihai CIUPAC,

lector superior al Catedrei investigații operative

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Categoriile de risc în activitatea operativ-investigativă.....171

Sergiu CRUDU,

lector superior al Catedrei de drept polițienesc

a Academiei „Ștefan cel Mare”, master în drept

Strategii de gestionare a riscului profesional

în activitatea funcționarilor de poliție.....175

Василий ДИДЫК,

аспирант Академии «Штефан чел Маре» МВД Республики Молдова

Правовое регулирование финансовой безопасности Республики Молдова,

как основа снижения рисков в деятельности органов правопорядка.....184

Виктория ЖИТАРЬ,

начальник службы международных связей,
Академия «Штефан чел Маре» МВД РМ

**Обеспечение социально-правовой защиты
сотрудников органов внутренних дел РМ.....189**

Lilian LUCHIN,

lector superior al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Iurie BULAI,

lector al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

**Erorile specialiștilor și experților – factor de risc
în procesul de stabilire a adevărului în cadrul
constatării tehnico-științifice și expertizei criminalistice.....198**

Gheorghe MALIC,

șef al Departamentului Urmărire Penală
al MAI al Republicii Moldova, colonel de poliție

**Unele aspecte ale imperfecțiunilor cadrului legal
și impactul lor asupra ofițerilor de urmărire penală.....204**

Victor MIHĂILESCU,

prorector pentru personal și educație al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Svetlana PĂDUREAC,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

**Unele aspecte ale protecției sociale
a colaboratorilor organelor afacerilor interne.....212**

Sergiu NESTOR,

șef interimar al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Eugeniu BARGAN,

lector al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

**Riscul la care este expus ofițerul de urmărire penală
ca rezultat al a erorilor admise.....217**

Iurie OANCEA,

doctorand

**Prevenirea și contracararea prostituției și proxenetismului
de către organele MAI al Republicii Moldova (factori de risc).....221**

Nicolae PLOTEANU,

lector superior al Catedrei științe reale
și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Evaluarea și prevenirea riscurilor în exploatarea sistemelor informatice.....227

Natalia POPUȘOI,

lector superior al Catedrei procedura penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Natalia LIVADARU,

procuror al Procuraturii raionului Anenii Noi, jurist de rangul II

**Riscurile profesionale la efectuarea urmăririi penale
suportate de către organele abilitate cu funcții de exercitare,
conducere și executare a hotărârilor în materie penală.....234**

Victoria ROTARI,

lector metodist al Catedrei științe socioumane

Suicidul polițiștilor ca rezultat al riscurilor și stresurilor psihologice.....241

Nicolae SANDU,

lector al Catedrei drept public, master în drept

**Activitatea de ocrotire a normelor de drept și riscurile
profesionale la care sunt expuse persoanele ce o îndeplinesc.....246**

Ghenadie SCOBIOALĂ,

lector superior al Catedrei probe sportive individuale
a Universității de Stat de Educație Fizică și Sport

**Aspecte fizico-tactice în diminuarea riscului de atac
prin surprindere asupra colaboratorilor OAI.....250**

Sergiu SÎRBU,

lector superior al Catedrei drept civil a Academiei MAI „Ștefan cel Mare”, doctorand

Andrian CREȚU,

șef adjunct al Biroului de migrație și azil al MAI, doctorand

**Recuperarea pagubelor și asistența socială
a familiilor colaboratorilor de poliție căzuți la datorie.....254**

Roman STARAȘCIUC,

lector superior al Catedrei drept public a Academiei MAI „Ștefan cel Mare”, doctorand

Problema depășirii crizei constituționale în Republica Moldova.....259

Vitalie STRUNGARU,

șef al Catedrei pregătire militară și tactică specială
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Alin BULBAȘ,

lector al Catedrei pregătire militară și tactică specială
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

**Măsuri cu caracter tactic și organizatoric care urmează a fi întreprinse
în scopul evitării pericolului la care sunt expuși colaboratorii
organelor afacerilor interne aflați în zonele cu risc sporit de victimizare.....267**

Ludmila ȘUBELIC,

inspector superior al Serviciului educație al Secției personal și educație
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

**Unele aspecte privind riscurile la care sunt expuși colaboratorii
de poliție în activitatea de prevenire și combatere a delincvenței juvenile.....273**

Tatiana TRIBOI,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Riscul corupției în organele de poliție și formele ei de manifestare.....277

Vladimir VASILIȚA,

lector asistent al Catedrei drept civil

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Eugenia GUGULAN,

lector al Catedrei drept civil

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Evaluarea prejudiciilor personale nepatrimoniale sub formă

de vătămări corporale, cauzate lucrătorilor de poliție

în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu.....282

Victor CATAN,
Ministru al Afacerilor Interne,
general-maior de poliție

Doamnelor și domnilor,
Stimați colegi,
Onorată asistență,

Îmi face o deosebită plăcere să salut în numele Colegiului Ministerului de Interne și al meu personal participanții la această importantă conferință științifico-practică internațională cu genericul „Evaluarea și prevenirea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept”.

În contextul procesului de integrare europeană spre care tinde Republica Moldova, precum și al reformei lansate de Ministerul Afacerilor Interne, subiectul propus pentru dezbateri în cadrul unor astfel de foruri este de o importanță deosebită atât pentru organele afacerilor interne, cât și pentru sistemul organelor de drept în ansamblu.

Obiectivul principal al Conferinței rezultă în evaluarea anumitor riscuri și asigurarea premiselor oportune de evitare a acestora printr-un cadru normativ adecvat, care ar condiționa încadrarea și activitatea eficientă a tuturor colaboratorilor de poliție și ai altor organe de drept în procesul de menținere a ordinii și securității publice, apărării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor.

Efectivul Ministerului de Interne, în comparație cu funcționarii altor organe de drept, a fost expus mai frecvent unor riscuri în diferite perioade de timp, ca rezultat al:

- conflictului armat de pe Nistru;
- confruntărilor directe cu criminalitatea organizată și cu unele din cele mai periculoase categorii de infractori;
- influenței și implicării în activitatea polițienească a unor politicieni din fosta guvernare, ceea ce a dus la fabricarea neîntemeiată a unor dosare penale, îngrădirea exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, fapte care au redus esențial încrederea populației în forțele de ordine;
- cadrului normativ imperfect care ar garanta riscul profesional al efectivului organelor afacerilor interne, inclusiv în cazurile de manifestații cu caracter de masă și alte situații care sporesc gradul de victimizare atât al polițiștilor, cât și al cetățenilor de rând;
- antrenării intensive în activitatea de prevenire și combatere a criminalității și a altor încălcări de lege, inclusiv a faptelor ilegale cu caracter latent;
- înrăutățirii situației social-economice legată de criza globală, care a determinat un nivel de trai scăzut al multor colaboratori de poliție și al membrilor familiei lor.

Evident că sarcina principală a poliției de combatere a criminalității și menținere a ordinii publice este legată de anumite riscuri, mai cu seamă de ordin profesional. Astfel, nouă ne revine întreaga responsabilitate de a pregăti cadre calificate și a activa în limitele unor riscuri justificate și bazate în deplin sens pe litera legii. Totodată, suntem conștienți de faptul că pentru diminuarea riscurilor respective care pot surveni este necesar de a elabora și implementa o serie de măsuri.

În acest sens, a fost elaborat un Concept nou de reformare a Ministerului de Interne, care, pe lângă scopul asigurării eficiente a activității subdiviziunilor sale, mai are drept obiectiv prevenirea riscurilor la care pot fi expuși colaboratorii poliției. Depolitizarea, decentralizarea și demilitarizarea constituie principiile de bază ale Conceptului vizat, care, în comun cu alte repere importante ale acestuia, urmăresc reducerea maximală a riscurilor profesionale și generale ale efectivului organelor afacerilor interne.

La inițiativa Ministerului Afacerilor Interne au fost elaborate un șir de ordine și dispoziții comune care garantează cooperarea între organele de drept ale Republicii Moldova și exclud conflictele de competență ce pot apărea în legătură cu activitatea acestora.

A fost exclusă practica tăinuirii infracțiunilor comise prin neînregistrarea lor, transformând din start persoanele responsabile de acest proces în delincvenți, indiferent de faptul că aveau astfel de indicații verbale din partea fostei conduceri a Ministerului Afacerilor Interne.

Pentru a exclude lacunele și riscurile admise în perioada manifestațiilor cu caracter de masă, Ministerul de Interne a inițiat desfășurarea unor aplicații tactice, cu implicarea tuturor subdiviziunilor subordonate, asigurând astfel securitatea participanților și evitarea transformării manifestațiilor pașnice în dezordini.

În scopul cunoașterii de către cetățeni a direcțiilor de activitate ale organelor afacerilor interne, au fost acceptate toate sursele mass-media să mediatizeze subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne pentru a asigura transparența activității noastre și a evita riscul de a pierde încrederea societății civile.

De asemenea, în vederea prevenirii riscurilor care pot interveni asupra colaboratorilor de poliție, Direcția Generală Resurse Umane a MAI a inițiat selectarea personalului la diferite funcții în cadrul organelor afacerilor interne în bază de concurs. În acest sens, pregătirea profesională și calitățile personale ale candidatului sunt condițiile principale în procesul selectării cadrelor pentru organele afacerilor interne.

La nivelul Ministerului de Interne, încercăm să protejăm, în limitele posibile, veteranii și familiile celor care au căzut la datorie și care nu beneficiază astăzi de o asistență socială respectivă.

Totodată, în baza cercetărilor teoretico-practice și experienței în domeniu acumulată de țările europene, este necesară elaborarea metodelor și identificarea măsurilor specifice orientate spre evitarea riscurilor de către angajații organelor afacerilor interne în diferite situații de criză, reflectate în instrucțiuni, ordine, regulamente și alte acte normative, precum și modelarea acestora în cadrul pregătirii profesionale a efectivului în procesul de studii al Academiei „Ștefan cel Mare”.

Nu mai puțin importante sunt armonizarea și ajustarea normelor de drept na-

țional, care vizează riscurile generale și profesionale ale personalului angajat în organele afacerilor interne sau în alte organe de drept, la standardele și exigențele care rezultă din actele internaționale, astfel încât să fie create premisele necesare pentru o activitate cât mai eficientă și o asistență socială corespunzătoare.

Mai există unele probleme nesoluționate până la momentul actual, legate de trecutul tragic al Republicii Moldova. Este vorba de conflictul de pe Nistru, unde au căzut la datorie și au rămas invalizi pe viață sute de colaboratori ai poliției. Spre regretul nostru, nici până la momentul de față nu controlăm situația în această regiune, unde sunt încălcate drepturile și libertățile concetățenilor noștri la libera circulație, expunerea de opinie, studierea limbii și tradițiilor naționale etc. Sistematic sunt înregistrate cazuri de reținere și arestări ilegale ale persoanelor nevinovate. Sperăm că, odată cu implicarea Uniunii Europene în soluționarea acestei probleme, situația creată va fi depășită.

Avem ferma convingere că prin prisma cercetărilor științifice, urmate de pași legislativi concreți, iar în final și aplicativi, să reușim îndeplinirea sarcinilor atribuite Ministerului Afacerilor Interne cu riscuri minime și cu o eficacitate maximă.

Apreciez înalt participarea la acest for științific a corpului profesoral al Academiei „Ștefan cel Mare”, cu aportul căruia au fost lansate și organizate lucrările respectivei conferințe, profesorilor altor instituții universitare de învățământ din țară și de peste hotarele ei, precum și funcționarilor practici, care, prin activitatea lor zilnică, își aduc contribuția la formarea unui stat de drept și, în funcție de realități, își asumă multiple riscuri în activitate.

În final, aduc sincere mulțumiri celor care au acordat sprijinul financiar necesar pentru organizarea conferinței, în special Fundației „Hans Seidel” (Germania), precum și tuturor participanților la acest for științific, dorindu-vă multă sănătate și realizări pe măsura așteptărilor!

Vă mulțumesc pentru atenție!

Simion CARP,

doctor în drept, conferențiar universitar,
rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Mariana CARABANOV,

lector al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

VICTIMIZAREA COLABORATORILOR DE POLIȚIE ÎN URMA INFLUENȚEI FACTORILOR DE RISC

Aflându-se în proces de tranziție pe parcursul ultimelor două decenii, Republica Moldova s-a angajat să urmeze calea democrației, care presupune egalitatea cetățenilor în fața legii și respectarea cu strictețe a drepturilor omului. Un rol important în realizarea acestui deziderat îi revine organelor de drept, inclusiv celor de poliție. Ele au menirea să asigure supremația legii prin metode specifice, cu caracter democratic, presupunând o largă cooperare cu societatea civilă, respectarea demnității umane și a garanțiilor constituționale, dar și utilizarea în caz de necesitate a forței în limite rezonabile și în strictă conformitate cu legislația.

Transformările care au loc în societate generează riscuri și amenințări, care sunt depășite de o bună parte a colaboratorilor de poliție grație aptitudinilor, nivelului de pregătire profesională, studiilor etc. Totodată, situația creată determină reevaluarea strategiilor de activitate a poliției pentru a identifica riscurile și factorii care influențează procesul victimizării diferitor categorii de angajați ai organelor afacerilor interne. Aceste riscuri amenință nu doar polițiștii și alți funcționari ai organelor de drept, ci și însăși securitatea și ordinea de drept în general.

Însă din multitudinea de accepțiuni posibile date noțiunii de risc, definiția clasică a acestui termen rezidă în „... posibilitatea de a ajunge într-o primejdie, de a avea de înfruntat un necaz sau de suportat o pagubă, un pericol posibil”¹. De regulă, specialiștii în domeniul respectiv operează cu o serie de noțiuni, cum ar fi amenințările, riscurile și factorii de risc, toate acestea fiind generate de anumite crize din sfera politică, economică, socială etc.

În domeniul ordinii publice, criza se manifestă prin depășirea cadrului legal, prin încălcarea drepturilor legitime ale cetățenilor unanim acceptate de societate. În atare condiții, nu poate fi garantată nici securitatea cetățeanului și nici securitatea colaboratorului de poliție, afectând grav valorile fundamentale ale statului în ansamblu.

Prin urmare, constatarea pericolelor potențiale va permite crearea unui sistem eficient de prevenire, diminuare și înlăturare a consecințelor unor riscuri, care prin natura lor pot aduce funcționarul de poliție în situație de victimă.

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, 1998.

Studierea și clarificarea acestei probleme nu este posibilă fără a trece în revistă cazurile ce țin de activitatea colaboratorilor de poliție, și anume condițiile care diminuează capacitatea de reacție la riscurile existente și care favorizează victimizarea lor. Este evident faptul că astfel de situații, generate de o serie de riscuri la care sunt expuși polițiștii, influențează dinamica criminalității și tendința de extindere a acesteia în plan național și internațional.

Din păcate, majoritatea cazurilor care au determinat stări de dezechilibru și instabilitate puteau fi depășite dacă ar fi fost o protecție juridică adecvată și un cadru legal eficient ce ar garanta exercitarea atribuțiilor de serviciu fără expuneri la anumite riscuri urmate de consecințe inevitabile.

Este recunoscut faptul că conflictul înghețat legat de Transnistria constituie un generator de riscuri pentru colaboratorii care activează pe perimetrul acestui teritoriu. Avem cazuri când au fost reținuți ilegal polițiștii, au fost deposedați de arme, iar în perioada electorală, în unele localități precum Corjova au fost împiedicați să-și desfășoare atribuțiile de serviciu. La etapa actuală, fiecare dintre colaboratorii care se află în această zonă poate deveni victimă a ilegalităților comise. În marea majoritate a cazurilor funcționarul de poliție nu poate trece cu arma din dotare hotarul improvizat. Unii polițiști, care fac parte din actualii combatanți, sunt dați în căutare de către forțele de ordine separatiste. Ei nu au dreptul să meargă în vizită la rude sau la membrii familiei care au rămas în această regiune. Studenții de aici și cei din DTC sunt impuși să-și satisfacă serviciul militar repetat.

La nivel politic, înlocuirea celor care conduc Ministerul Afacerilor Interne și subdiviziunile subordonate sunt urmate de eliberări din funcție ale colaboratorilor de rând, acestea având loc deseori fără temeiuri legale. Existența birocrației excesiv presupune un număr mare de note informative, testări, verificări sub toate aspectele ale colaboratorilor, care, de fapt, nu au nici un efect, ci doar tensionează situația în colective. Iar cei ce nu rezistă impactului unor astfel de situații se concediază din organele afacerilor interne.

Riscuri apar și în cazul concursului de competențe cu unele organe, cum ar fi Serviciul Informații și Securitate, care impune păstrarea unor informații cu caracter secret elaborate încă în perioada sovietică și aplicarea sancțiunilor penale pentru divulgarea acestora. Ca urmare, un volum mare de documente cărora le-a expirat termenul sau care nu mai prezintă importanță sunt protejate până la momentul de față, în acest scop fiind implicat un număr mare de personal obligat să asigure paza arhivelor, o mare parte din ele fiind într-o stare deplorabilă.

Deseori, cetățenii solicită unele date bazându-se pe dreptul lor constituțional, și anume acces liber la informații. În astfel de situații polițistul este în dificultate de a acționa într-un mod sau altul, deoarece, pe de o parte, este obligat să protejeze informațiile pentru a nu fi învinuit de scurgerea acestora, iar, pe de altă parte, poate fi atacat în instanța de judecată pentru îngrădirea dreptului persoanei la informație. În încercarea de a-și face singuri dreptate, unii colaboratori părăsesc organele de poliție sau săvârșesc acțiuni ilicite.

Clientelismul politic al unor funcționari a generat ineficiența activității poliției în relațiile cu administrația publică locală. Astfel, este binevenit că Guvernul tinde să depolitizeze organele afacerilor interne, care trebuie să se subordoneze doar legilor.

Neavând dreptul de implicare în politică, se pune accentul pe o transparență mai mare în activitatea poliției.

La nivel social, conștiința juridică este sub nivel, iar indiferența populației pune în situații dificile funcționarii organelor de drept, inclusiv ai celor de poliție ce documentează anumite cazuri, deseori fiind agresați public. Totodată, din lipsa martorilor sau din cauza unor martori falși sunt limitați în posibilitatea de a-și apăra drepturile în instanță.

Echipamentul, dotarea insuficientă sau chiar lipsa acestuia generează probleme majore pentru toate categoriile lucrătorilor de poliție. Mijloacele de transport prin care se aduc silit persoanele reținute pentru săvârșirea infracțiunilor, efectuarea cercetărilor la fața locului, perchezițiilor și altor acțiuni de urmărire penală pot duce la contractarea unor boli transmisibile, cum ar fi tuberculoza și HIV Sida.

Este cunoscut faptul că o mare parte a experților criminaliști, precum și a personalului din subdiviziunile cu destinație specială sau patrurile ce mențin ordinea publică atât în mediul rural, cât și urban, nu sunt lipsiți de pericolul rănirii ori infectării cu o seringă a persoanei drogate ori cu alte obiecte înțepător-tăietoare. Mănușile chirurgicale și măștile de unică folosință, care protejează într-o oarecare măsură persoanele implicate în acțiuni de urmărire penală, nu mai sunt utilizate la momentul de față. Totodată, cazurile în care colaboratorii de poliție au avut de suferit în timpul reținerilor sau perchezițiilor nu sunt unice.

Evident că toți lucrătorii respectă anumite reguli tactice în timpul activității, când surprind persoanele în timpul săvârșirii unei infracțiuni, pe cei care încalcă ordinea publică sau cu antecedente penale. Totuși nu este exclus pericolul care apare din partea persoanelor agresive la care se descoperă arme deținute ilegal, obiecte care au fost folosite la comiterea infracțiunilor sau contravențiilor. Atunci când, potrivit legii, are loc ridicarea bunurilor supuse confiscării, se iau anumite măsuri de precauție. Însă o mare parte a cazurilor prezintă dificultăți, condiționând astfel victimizarea colaboratorilor de poliție implicați în acest proces.

Iată doar câteva exemple care redau astfel de situații. În 2005, locotenent colonelul de poliție C. a fost grav rănit de doi indivizi, suspecți de furtul pistoalelor „PM” și „TT”, inclusiv cartușe pentru acestea. El a încercat să-i rețină, dar aceștia au deschis focul. Ofițerul a decedat în secția de reanimare a Spitalului de urgență din Chișinău.

În luna octombrie a anului 2007, un polițist a fost bătut de câțiva tineri chiar în fața Academiei de Studii Economice. Scandalul a izbucnit după ce polițistul a scos numerele de înmatriculare de la o mașină parcată necorespunzător pe trecerea de pietoni. Iar în decembrie 2009, în satul Tatarăuca Veche, raionul Soroca, un bărbat, fiind suspectat că și-a răpit fiica, a înjunghiat un colaborator de poliție, ce încerca să-l imobilizeze. Polițistul, în stare gravă, a fost internat în spital. Astfel de cazuri când colaboratorul de poliție a devenit victimă a actelor de violență sunt foarte multe.

În Europa, problema victimizării polițistului în urma aplicării violenței este examinată de mult timp, fiind pusă pe ordinea de zi a organizațiilor sindicale și în cadrul mai multor foruri științifice. La aceste reuniuni au fost prezentate și unele date statistice cu privire la violența aplicată colaboratorilor de poliție, cum ar fi, de exemplu:

- în Elveția, numărul atacurilor și amenințărilor asupra poliției a crescut în 2002 cu 51%;
- în Germania, în perioada anilor 1997-2001 au fost omorâți 13 polițiști;
- în Spania, în aceeași perioadă au fost omorâți 27 polițiști;
- în Marea Britanie, în perioada anilor 1992-2002, fiecare polițist a fost înjurat cel puțin o dată;
- în Danemarca, fiecare al șaselea polițist este înjurat².

În urma unui studiu efectuat în Germania, s-a constatat că numărul daunelor aduse polițiștilor în perioada anilor 2005-2008 a sporit cu 60%³. La 12 iunie 2010, la Berlin au avut loc dezordini în masă, în urma cărora 15 polițiști au fost răniți, 2 dintre ei fiind în stare gravă⁴. La 15 iunie 2010, în orașul Fribourg, Elveția, sediul unui sector de poliție a fost deteriorat, iar doi polițiști au avut de suferit.

În primele nouă luni ale anului 2009, în România au fost înregistrate, la nivel național, 301 cazuri de ultraj comise asupra a 403 polițiști de ordine publică. Alți 18 polițiști de frontieră au avut o soartă asemănătoare. Din totalul de polițiști ultragiați, doar 74 s-au ales cu înjurături și amenințări. Restul (223) au fost bătuți crunt. Iar cel mai mult au avut de suferit polițiștii din mediul rural. În 2009, în localitățile rurale s-au înregistrat 182 de cazuri de ultraj, reprezentând 60,5% din totalul faptelor de acest fel. Datele arată că din 301 cazuri de ultraj, doar în 68 s-au luat măsuri împotriva agresorilor. Și, mai mult, numai 27 de persoane au fost arestate preventiv⁵.

În Federația Rusă, în perioada anilor 1997-2004 numărul infracțiunilor de atenta-re la viața colaboratorului de poliție a crescut cu 48 %, iar numărul celor descoperite a scăzut de la 87% la 45,4%. În 58% din cazuri, infracțiunile au avut loc în timpul serviciu-lui, dintre care 40% pe străzi, 12% în birourile de serviciu, iar 5% în saloanele automo-bilelor. Marea majoritate a infracțiunilor (95%) au fost săvârșite cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă⁶. Pedepsa pentru astfel de infracțiuni este de la 12 până la 20 de ani privațiune de libertate, detenție pe viață sau condamnarea la moarte⁷.

Prezintă interes și datele statistice din Occident. În 2009, în SUA a fost deru-lat proiectul „VALOR” (Investigarea violenței asupra ofițerilor de poliție). Primul studiu din cadrul acestui proiect s-a axat pe identificarea atitudinii și experienței poli-țiștilor față de procesul victimizării lor. Datele cercetării au relevat următoarele:

- aproape 9 din 10 polițiști au fost constrânși în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu;

² European Confederation of Police, „Violence against Police Officers is Violence against Society”, în *Conclusion of the project on violence against police officer*, September, 2003, p. 6.

³ Franz Solms-Laubach, *German police officer tells all: „We fear for our lives!”* //www.bild.de 28.05.2010.

⁴ www.eurocop.org

⁵ Valeria Cupa, Cristian Poelincă, Răzvan Prițulescu, „Cât costă să bați un polițist”, în *Adevărul*, miercuri, 4 noiembrie 2009.

⁶ В.В. Королев, *Криминологическая характеристика и предупреждение посягательств на жизнь сотрудников правоохранительных органов*, Диссертация канд. юрид. наук: 12.00.08 Москва, 2005, www.lib.ua-ru.net/diss/cont/177709.

⁷ Уголовный Кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 года N 63-ФЗ с изм., внесенными Постановлением Конституционного Суда РФ от 27.05.2008 N 8-П, Федеральным законом от 24.07.2009 N 209-ФЗ), стр. 317.

- 1 din 5 polițiști au devenit victime ale vandalizării proprietății lor;
- jumătate din cei cercetați au fost atacați, dar nu s-au considerat victime;
- 1 din 10 polițiști nu au raportat despre atacuri, pentru că știau că nu se va aplica nici o pedeapsă;
- 3 din 4 polițiști au suferit fizic și psihic, fără a beneficia de tratament medical;
- 4 din 5 polițiști au spus că nu sunt tratați în mod egal cu persoanele civile în cazul unui atac;
- 15% s-au simțit ca victime, dar nu au sesizat organele competente din frică să nu fie criticați⁸.

Legislația națională nu prevede protecția adecvată împotriva atacurilor asupra colaboratorilor de poliție și a riscurilor la care aceștia sunt expuși. Politicile în acest domeniu sunt ineficiente, infracțiunile îndreptate asupra colaboratorilor de poliție perpetuându-se prin lipsa pericolului de pedeapsa penală. Atitudinile comunității de blamare a victimelor se reflectă adesea la nivelul instanțelor de judecată. Multe plângeri sunt respinse, agresorii primesc pedepse ușoare, sau victimele sunt acuzate de agresori, în cazul legitimei apărări.

Chiar dacă multe dintre infracțiunile îndreptate asupra polițiștilor se comit cu violență, rezultând vătămarea corporală a lor și tentative de omor, autorii lor sunt cercetați în stare de libertate, deși pentru alte infracțiuni, fără un real pericol social, aceeași instanță de judecată dispune cercetarea în stare de arest.

Societatea deseori rămâne indiferentă, lăsând colaboratorul de poliție singur în fața pericolului. Anul trecut în mijloacele mass-media au apărut imagini unde se vede cum un polițist care a fost aruncat din mașină, după impactul cu un microbuz, aparent grav rănit, încearcă să se ridice de pe asfalt, în timp ce mai multe persoane trec pe alături fără să-l ajute. Mai mult decât atât, șoferul unui microbuz, care oprirea chiar lângă polițist, pornește mașina și trece la câțiva centimetri de acesta.

Astăzi, nivelul de încredere a societății în poliție este sub nivel. Un rol negativ îl are și mass-media, care nu elucidează pe deplin cazurile pozitive, descoperirile infracțiunilor, actele de eroism, de sacrificiu, dar se axează pe discreditări, deseori neîntemeiate. Mai ales campania sms învinuiește o mulțime de funcționari în acțiuni pe care de fapt nu le-au săvârșit, afectându-le grav autoritatea în colectiv și în societate. Posturile TV prezintă deseori materiale video ce divulgă datele urmăririi penale. Toate aceste acțiuni duc la o dezinformare și pun în circulație anumite zvonuri ce exercită presiuni psihologice asupra lucrătorilor de poliție.

Riscuri pot apărea și în cazul în care sunt angajate cadre care nu au o pregătire specializată. Astfel, persoana este pusă în situația de a face față unor pericole necunoscute. Iar Ministerul Afacerilor Interne este nevoit să investească în perfecționarea lui.

Nu excludem și cazurile de corupere, trădarea intereselor de serviciu în urma cărora la fel suferă o bună parte a colaboratorilor de poliție. Legende despre averile fabuloase ale polițiștilor deseori nu se adevăresc și doar un procent mic

⁸ Doug Wyllie, IACP Digest: Violence against police officer and the VALOR Project, www.policene.com

într-adevăr ar întruni aceste condiții. Marea majoritate a colaboratorilor trăiesc sub nivelul coșului minim, din care o parte este cheltuit pentru combustibil și diferite rechizite în scopul asigurării activității de serviciu.

Situația femeilor din poliție este și mai dramatică. Aflându-se în concediu pentru îngrijirea copilului, acestea primesc o indemnizație lunară minimă de 150 lei, ca persoane neasigurate. Din acest motiv, multe din ele pleacă peste hotare, iar copiii sunt lăsați în grija soților sau a părinților.

De asemenea, sunt afectate relațiile cu membrii familiei. De regulă, rata divorțurilor în rândul polițiștilor este deasupra mediei. În majoritatea cazurilor, drept motiv servește lipsa timpului acordat familiei și insuficiența resurselor financiare pentru un mod de viață decent.

Din păcate, Legea cu privire la poliție nu menționează nimic despre protecția membrilor familiilor colaboratorilor de poliție, devenind în unele situații vulnerabili la atacurile din partea grupărilor criminale. În schimb, avem un act legislativ care garantează protecția martorilor.

Enumerarea riscurilor la care sunt expuși funcționarii de poliție și situațiile în care ei devin victime poate continua la nesfârșit.

În final, conchidem că cu cât mai vulnerabil și mai supus riscului victimizării este polițistul, cu atât mai mică este încrederea populației în capacitatea lui de acțiune pentru menținerea ordinii publice și asigurării securității cetățenilor. Trebuie să recunoaștem că un polițist slab și umilit nu însuflă încredere.

De multe ori reformele MAI sunt dictate de alocarea finanțelor, ele nu țin cont de proporționalitatea sarcinilor puse în fața poliției. Optimizările de multe ori duc la crearea unor subdiviziuni din contul altora, accentuându-se inechitatea între diferite servicii.

Pentru prevenirea tuturor factorilor de risc ce conduc la victimizare, trebuie să se respecte legea, iar organele puterii de stat trebuie să asigure un statut juridic și o protecție sigură lucrătorilor de poliție și funcționarilor organelor de drept ce îi va plasa pe alte poziții în societate. Și doar atunci se vor obține adevăratele reforme.

Александр ДЖУЖА,

доктор юридических наук, профессор,
проректор Национальной академии внутренних дел по научной работе,
заслуженный юрист Украины

Сергей ЗАГОРНЫЙ,

руководитель представительства Фонда Г. Зайделя в Украине

ПОНЯТИЕ И ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕДМЕТА ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ВИКТИМОЛОГИИ

Известно, что виктимология сегодня - это комплексное учение о лицах, которые пребывают в кризисном состоянии (жертвы преступлений, стихийных бедствий, катастроф, экономического и политического отчуждения, беженцы, социальные организации и тому подобное), и мероприятиях помощи таким лицам.

Современная виктимология реализуется в таких своих направлениях, как:

- общая (фундаментальная) теория виктимологии, которая описывает феномен жертвы социально опасного проявления, его зависимость от общества и взаимосвязи с другими социальными институтами и процессами;
- отдельные виктимологические теории среднего уровня (криминальная виктимология, деликтная виктимология, травматическая виктимология и т. п.);
- прикладная виктимология (эмпирический анализ, разработка и внедрение специальной техники превентивной работы с жертвами, технологий социальной поддержки, механизмов реституции и компенсации, страховых технологий и тому подобное).

Такое понимание предмета и системы виктимологии служит осмыслению новых взаимоотношений и динамичных связей между жертвами и социально опасными проявлениями окружающей среды, интегрируя воедино лучшие достижения традиционных, устоявшихся учений.

По мнению Л.В. Франка и Ю.М. Антоняна виктимология, возникшая как научное направление в криминологии, должна со временем превратиться в междисциплинарную отрасль научных знаний, отдельную самостоятельную дисциплину, выступая как дополнительная для криминологии, криминалистики, уголовного права и процесса, а также по нашему мнению и оперативно-розыскной деятельности.

При таком подходе виктимология выводится за рамки криминологии и должна развиваться в качестве поставщика информации о потерпевшем

всем наукам в том числе и оперативно-розыскной деятельности.

Практическое использование виктимологии в ОРД как направления связано с ответами на следующие вопросы: почему некоторые лица быстрее либо чаще становятся жертвами преступления (потерпевшими), чем другие; какая роль жертвы (потерпевшего) в механизме преступления; какое значение в оперативно-розыском и криминологическом плане имеют отношения, которые связывают лицо, которое совершило преступление и потерпевшего; в какой мере опасность преступника зависит от уязвимости жертвы. В зависимости от их изучения оперативно-розыскная виктимология «выводит» на конкретную личность и виктимологическую ситуацию, анализ которых в совокупности с другими сведениями обеспечивают успех в раскрытии преступления.

Оперативно-розыскная виктимология есть новое направление исследований, которое активно развивается. Она осваивает значительную по объемам информацию и о жертве, и о ситуации совершения различных видов преступлений. Соответственно оперативно-розыскная виктимология изучает потерпевшего от преступления как отдельно взятого индивидуума не только с позиций криминологов, но и на психологическом уровне. Оперативно-розыскная виктимология рассматривает жертву преступления также с позиции уголовного права и процесса, а также оперативно-розыскной деятельности.

Следовательно, оперативно-розыскная виктимология является отдельной виктимологической теорией, которая изучает жертву преступной деятельности с точки зрения ее признаков (морально-психологические, социальные, криминогенные и тому подобное характеристики), исследование которых важно для обеспечения раскрытия преступления и установления лиц, к нему причастных.

Соответственно предметом изучения оперативно-розыскной виктимологии является лицо, которому преступлением нанесен физический, моральный или материальный вред; их поведение, находящееся в той или другой связи с совершенным преступлением (включая поведение и после него); отношения, которые связывали лицо, совершившее преступление и жертву до времени совершения преступления; ситуации, в которых произошло нанесение вреда. Таким образом, оперативно-розыскная виктимология изучает: морально-психологические и социальные характеристики потерпевшего лица; отношения, которые связывают лицо совершившее преступление и потерпевшего; ситуации, предшествующие преступлению, а также ситуации непосредственного совершения преступления; систему мероприятий профилактического характера.

При определении предмета оперативно-розыскной виктимологии нельзя не учитывать, что она как сфера научного знания формируется в соответствии с определенными логико-методологическими принципами. Важнейший из них – обязательное соответствие системы знаний природе объекта, который она отображает. Целесообразно использовать и такие познавательные процедуры системного подхода, как принцип функциональной

зависимости и принцип включения. В нашем случае они позволяют путем «включения» оперативно-розыскной виктимологии в систему оперативно-розыскных знаний.

Теория оперативно-розыскной деятельности, как и любой другой науки, познает определенные закономерности и основывается на них в своем развитии. Для оперативно-розыскной деятельности это закономерности возникновения информации о событии преступления, ее исследования, оценки и использования с целью эффективного раскрытия, расследования и предотвращения преступлений.

Предмет оперативно-розыскной виктимологии – не постоянная, стабильная система. Являя собой диалектическое единство неизменности и изменчивости, эта система развивается, совершенствуется: в соответствии с требованиями оперативно-розыскной практики и новыми возможностями, которые появляются в связи с достижениями естественных и технических наук, меняется «удельный вес» отдельных структурных элементов и их отношений, появляются новые компоненты, которые также требуют углубленного анализа и тому подобное.

Оперативно-розыскная виктимология как отдельная оперативно-розыскная теория и наука, которую она представляет, соотносятся как часть и целое. Соответственно оперативно-розыскная виктимология имеет немало общего и тесно взаимодействует с рядом других теоретических институтов ОРД, в частности, о способе совершения преступлений и тактикой оперативно-розыскного документирования.

Содержание оперативно-розыскной виктимологии, в частности, ее объект как наглядная область, в которой проявляются закономерные связи между преступником и его жертвой, определяют место этой отдельной оперативно-розыскной теории в структуре науки ОРД. Определяющим при этом является и то, что изучение отношений «преступник – жертва – среда» в оперативно-розыском аспекте нацелена на разработку методики расследования преступлений (общих вопросов методики раскрытия и расследования преступлений, общих вопросов методики раскрытия и расследования отдельных видов преступлений, отдельных методик расследования отдельных однородных групп преступлений определенного вида). Все это позволяет прийти к выводу, что оперативно-розыскная виктимология должна занять свое надлежащее место в теории оперативно-розыскной деятельности – и как науки, и как учебной дисциплины.

Виктор БЕСЧАСТНЫЙ,

начальник Донецкого юридического института
Луганского государственного университета внутренних дел им. Є.А. Дидоренко,
доктор наук по государственному управлению, доцент,
заслуженный юрист Украины, полковник милиции

Владимир БРИГУНЕЦ,

начальник кафедры тактико-специальной подготовки
Донецкого юридического института Луганского государственного университета
внутренних дел им. Є.А. Дидоренко, полковник милиции

**ОБУЧЕНИЕ КУРСАНТОВ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ МВД УКРАИНЫ
ПЕРВОНАЧАЛЬНЫМ ДЕЙСТВИЯМ В УСЛОВИЯХ ЭКСТРЕМАЛЬНОЙ ОБСТАНОВКИ**

Социально-экономическая, политическая и криминологическая ситуация в Украине в последнее время значительно осложнила условия профессиональной деятельности работников правоохранительных органов, в том числе и сотрудников милиции, повысила степень профессионального риска. Всё это, в конечном итоге, обусловило обострение проблемы обеспечения безопасности жизнедеятельности работников милиции, разработки и применения на практике системы действенных мер по предотвращению травматизма, ранений и гибели милиционеров.

Министерство внутренних дел Украины постоянно обращало внимание органов внутренних дел на существующие проблемы, связанные с травматизмом и гибелью работников милиции. Анализ состояния дел и цифры красноречиво свидетельствуют о том, что несмотря на всю проведенную работу, тенденций к снижению количества случаев травматизма и гибели сотрудников милиции при исполнении служебных обязанностей нет.

Опасность, которой подвергаются работники милиции во время исполнения служебных обязанностей, является многоплановой по содержанию и многим другим характеристикам.

По данным исследований английских специалистов, которые изучали возникновение стрессовых ситуаций во время работы представителей массовых профессий (в баллах действительной шкалы), для полицейских она составила 7,7 балла и уступила лишь только работе шахтера (8,3 балла). Таким образом, профессия полицейского, милиционера, для нас. является одной из наиболее опасных.

В связи с этим одной из важнейших задач для учебных заведений системы МВД Украины является подготовка будущих работников милиции к действиям в экстремальных ситуациях с минимальным для них риском,

обучение их правилам безопасного поведения во время исполнения служебных обязанностей, выработка и закрепление необходимых знаний, умений и навыков.

Когда любое действие работника милиции превращается в привычку действовать безопасно и приобретает свойства автоматического выполнения, можно считать, что в процессе учебы достигнут положительный результат.

Первичная профессиональная подготовка сотрудников органов внутренних дел и поддержание ими на должном уровне приобретенных в ходе нее практических навыков являются одним из приоритетов их служебной деятельности. Формы, способы и методики ее осуществления в учебных заведениях МВД Украины и практических органах, по мнению специалистов, не в полной мере учитывают факторы, от которых она зависит. К таковым они, прежде всего, относят: работу в условиях острого дефицита служебного времени и без ограничения его продолжительности; непосредственное участие в задержании преступников и освобождении заложников; применение огнестрельного оружия или специальных средств; поддержание правопорядка при проведении массовых мероприятий и ликвидации последствий стихийных бедствий; ведение переговоров и прочее.

Длительное воздействие стрессогенных факторов, наличие постоянной угрозы для жизни, высокая вероятность гибели или ранения, частая травматизация приводят к тому, что, психическое состояние работника милиции ухудшается и наступает физическое утомление организма. Перечисленные обстоятельства, как нам представляется, можно дополнить другими, имеющими место в правоохранительной деятельности факторами, такими, например, как:

- большая ответственность за принятое решение;
- высокая «цена» последствий допущенной ошибки;
- возможная угроза со стороны преступника (огнестрельное или холодное оружие), его агрессивное поведение;
- интенсивность деятельности и длительность нагрузок при отсутствии необходимого отдыха;
- внезапность, новизна и необычность любого преступления или правонарушения;
- неприятные и травмирующие человеческую психику моменты (трупы, кровь, страдания, боль);
- напряженность взаимоотношений с правонарушителями, которые активно противодействуют применяемым к ним мерам воздействия;
- конфликтность общения с некоторыми окружающими гражданами при решении спорных ситуаций;
- возможность внезапных резких осложнений обстановки, что вынуждает длительное время находиться в состоянии ожидания;
- необходимость постоянной бдительности и внутренней готовности.

Таким образом, деятельность милиционера проходит в экстремальных условиях, которые, предъявляют повышенные требования к его стрессоустойчивости и психологической готовности к деятельности в таких

условиях.

Следовательно, содержание учебного процесса, на наш взгляд, должно учитывать отмеченное выше, тематика проводимых занятий - отображать фрагменты реальных событий, а учебные вопросы отрабатываться без имеющих место упрощений и условностей.

Анализ работ, посвященных поиску направлений совершенствования профессиональной подготовки работников милиции, показывает, что исследователи подходят к ее оценке с различных позиций и по-разному понимают значимость отдельных психических характеристик человека.

Одни (Столяренко А.М.) ее воспринимают как процесс и как комплекс форм и методов обучения личного состава [11,соответственно с. 14 и с. 34].

Другие (Поздняков В.М. [6]) рассматривают ее в виде двух подсистем готовности: долговременной (устойчивого комплекса профессионально важных качеств и свойств) и ситуативной (психологического состояния внутреннего настроя на преодоление трудностей).

Третьи (Марьин М.И. [10]) считают, что она должна включать психологический комплекс, который ориентирован на повышение эффективности выполнения сотрудниками милиции профессиональных задач, на обеспечение их личной безопасности, на сохранение физического и психического здоровья.

Четвертые (Папкин А.И., Столяренко А.М., Тихонов А.Н., Токарев Н.А.) убеждены в том, что, поскольку ее структура и цели неоднозначны, то она должна включать общий и специальный разделы обучения с учетом видов служебной деятельности милиционеров в различных условиях.

Общим для них является то, что они профессионально-психологическая подготовка специалиста к практической деятельности рассматривается в двух аспектах: с одной стороны – как сознательный процесс формирования его мобилизационной готовности к участию в конкретной (возможно, экстремальной) ситуации, а с другой – как процесс систематического эффективного выполнения им конкретных задач.

Ведомственные учебные заведения МВД Украины, как показывают результаты обобщения опыта их работы, не всегда справляются с поставленными перед ними задачами вследствие того, что действующая в настоящее время система передачи будущим правоохранителям теоретических знаний и формирования у них профессиональных навыков не в полной мере отвечает современным требованиям общества и руководящих документов.

Нам представляется, что не стоит полностью отказываться от апробированных видов и форм профессиональной подготовки милиционера, таких как: обучение, формирование соответствующих качеств, выработка умений и тренировка по их закреплению, воспитание. Их следует дополнить системой программирования подсознания и психологической коррекции личности сотрудника, которая позволила бы ему максимально эффективно за установленное нормативами время выполнять поставленные перед ним служебные задачи с минимальными затратами физических сил, психической и нервной энергии.

В этой связи, как нам кажется, необходимо также перераспределить тематику и содержание занятий в сторону увеличения их практической направленности. Дополнить их практикумами, ролевыми тренингами, деловыми играми, психологической полосой препятствий, разбором случаев из практики, психотехническими упражнениями [5] и другими передовыми методиками. Предполагается, что они позволят одновременно использовать различные виды профессиональной подготовки по избранной специализации. Наряду с этим, как нам представляется, стоит перенять положительный опыт учебных заведений Министерства обороны Украины и внедрить в практику учебных заведений Министерства внутренних дел тактические и тактико-специальные занятия, тематические и комплексные тактико-специальные учения. При этом проводить их на реальной местности или объекте с отработкой типовой для каждой специальности практической задачи (ситуации), содержание которой соответствует имевшей место обстановке (с учетом места, времени) и включает вариант решения. В такой задаче, на наш взгляд, должны быть отражены вопросы юридической психологии: поведения правоохранителя в ситуациях конфликтного противоборства [7] и применения огнестрельного оружия по человеку [4]; проведения следственных действий и оперативно-розыскной деятельности [9].

Отмеченное выше потребует, естественно, дополнительных затрат на создание полигонов, учебных полей, объектов и лабораторий. Учебные заведения например, как мы представляем, кроме учебных помещений должны иметь: следственно-криминалистический полигон для проведения практических занятий, деловых и ролевых игр по тактике осмотра места происшествия; помещение, имитирующее притон, где моделируются ситуации, возникающие при выездах на “бытовые” преступления; помещение бара, где на практике отрабатываются следственные действия; фрагменты леса и детской площадки, где учат описывать местность, не пропускать ни одной мелочи; место осмотра трупа, в роли которого здесь выступает отслуживший свое манекен; фрагмент перекрестка или улицы; полоса профессиональной психологической подготовки, жилой дом и др. Кроме того, в учебном центре можно осуществлять профессиональную подготовку, переподготовку и повышение квалификации специалистов практических органов, частных охранных предприятий и служб безопасности (за оплату, которая будет направляться на поддержание его в надлежащем состоянии), антитеррористическую подготовку специальных подразделений. В нем также можно проводить учебные сборы для учащихся средних общеобразовательных школ по профессиональной ориентации “Служба в правоохранительных органах” либо по их подготовке к службе в армии.

Содержание, обслуживание и разыгрывание ситуаций на перечисленных элементах должно осуществляться личным составом подразделений обеспечения учебного процесса, которые должны быть созданы в учебных заведениях МВД (в полицейских школах Германии таковые имеются). Создание подобной учебно-материальной базы позволит резко улучшить качество практической выучки будущих работников милиции. Например,

обучаемый получает задание – он должен запомнить фото преступника и номер машины; далее ему предстоит бежать по темным коридорам; звучит заунывная музыка, вой сирен; нужно преодолевать различные препятствия; полоса заканчивается тиром, здесь нужно поразить мишени с фотографиями преступников – вспомнить номер машины.

В связи с переходом на кредитно-модульную систему обучения особое внимание следует уделить выработке у обучаемых приемов рациональной самостоятельной работы с литературой и техническими средствами, которые в дальнейшем позволят самостоятельно повышать уровень собственной профессиональной подготовки. Каждый модуль, как нам представляется, должен включать тематику нескольких учебных дисциплин из разных областей знаний.

Настало время, когда необходимо более решительно внедрять в учебный процесс опыт коллег – полицейских из США, которые в учебном процессе давно уже реализуют программы выживания (выживание полицейского в условиях уличной конфронтации, во время задержания преступника и т.д.), из Германии – при проведении различного рода тренингов, направленных на обучение элементам обращения с правонарушителями, решение конкретных ситуаций и прочее.

Определенный опыт проведения тренингов, в том числе и с курсантами, накоплен и в нашем институте. Такие занятия проводятся на базе научно-исследовательского центра психотренинговых технологий.

Важную роль в системе подготовки кадров для милиции играет специальная психологическая подготовка. Она, на наш взгляд, должна быть направлена на формирование следующих основных компонентов психики будущего сотрудника милиции, независимо от специфики его профессии: развитие заложенных от природы психологических качеств; умение учитывать психологические аспекты при выполнении профессиональных действий (от психологического контакта с правонарушителем зависит, перерастет ли инцидент в потасовку или перестрелку или нет); формирование психологического потенциала (познавательные, эмоциональные, морально-психологические, волевые и коммуникативные качества); обеспечение психологической устойчивости; привитие психологических навыков безопасной деятельности. При этом важно осознавать, что имеется широкий спектр причин и условий, влияющих на самосовершенствование. Знание их поможет определиться со стратегией и тактикой своих действий в процессе работы над собой для профессионального роста. Формированию требовательного отношения к себе поможет осознание противоречия между личными возможностями и сложностью решаемых оперативно-служебных задач. Это особенно важно в экстремальных условиях, когда от безопасности одного зависит безопасность (а значит и выполнение задачи) подразделения в целом.

Литература:

1. Закон Украины «О милиции». Киев, 20.12.1990 № 565-XII.

2. И.В. Горлинский, Б.П. Постоев, И.В. Скобелев, *Опыт проведения психологической подготовки с младшим начальствующим составом*, М., 1986.
3. В.С. Карпов, *Специальная методика психологической подготовки сотрудников органов внутренних дел к выполнению задач в условиях вооруженного конфликта. Учебно-методические материалы*, М., 1997.
4. И.Н. Коноплева, Н.В. Богданович, «Детерминанты психологической готовности к применению оружия сотрудниками правоохранительных органов», în *Психологическая наука и образование* www.psyedu.ru, 2010, № 2.
5. А.И. Папкин, «Совершенствование профессионально-психологической подготовки сотрудников ОВД к деятельности в экстремальных условиях», în *Проблемы, пути становления и дальнейшего развития психологической службы органов внутренних дел: Материалы конференции практических психологов ОВД в 2 ч., ч. 2.* Домодедово, 1998.
6. Электронный журнал «Психологическая наука и образование» www.psyedu.ru / ISSN: 2074-5885 / E-mail: psyedu@mgpppu.ru 2010, № 38
7. В.М. Поздняков, *Психологические аспекты повышения готовности слушателей и курсантов учебных заведений МВД СССР к службе в исправительно-трудовых учреждениях*: Дис. канд. психол. наук. Домодедово, 1989.
8. *Обеспечение безопасности работников ОВД при исполнении служебных обязанностей. Научно-практические рекомендации.* К., 1999.
9. *Прикладная юридическая психология: Учеб. пособие для вузов* / Под ред. А.М. Столяренко, М., 2001.
10. *Профессионально-психологическая подготовка сотрудников специальных подразделений органов внутренних дел к действиям в экстремальных условиях: Отчет о НИР*, М., 2002.
11. *Психологическое обеспечение профессиональной деятельности сотрудников органов внутренних дел* / Под ред. М.И.Марьина. М., 2000.
12. А.М. Столяренко, *Профессионально-психологическая подготовка личного состава органов внутренних дел*, М., 1987.

Igor BANTUȘ,

doctor în drept, conferențiar universitar,

șef al Catedrei drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,

locotenent-colonel de poliție

IMPORTANȚA PREGĂTIRII ÎN DOMENIUL EVALUĂRII, PREVENIRII ȘI ADMINISTRĂRII RISCURILOR ÎN OAI

Riscul exprimă incertitudinea în legătură cu producerea unor evenimente viitoare. Cum riscul este o parte inevitabilă a activității poliției, angajații OAI trebuie să descopere modalitățile de acțiune pentru controlul acestuia. Recunoașterea prezenței riscului este primul și cel mai important pas. În continuare, colaboratorii de poliție trebuie să aibă la dispoziție o serie de metode specifice pentru a evita riscul, pentru a reduce riscul, pentru a-și asuma riscul sau pentru a rezolva această problemă cu societatea civilă în slujba și spre beneficiul căreia activează. Aceste metode trebuie să fie elaborate și modelate, până la cele mai mici detalii, de specialiști în domeniul managementului riscului și ulterior implementate în cadrul pregătirii profesionale a subdiviziunilor poliției și în procesul de studii al instituțiilor de învățământ ale MAI.

Necesitatea pregătirii în domeniul evaluării, prevenirii și administrării riscurilor este determinată de două caracteristici ale activității organelor afacerilor interne: pe de o parte, lipsa unui mecanism eficient de asistență colaboratorilor OAI în domeniul administrării riscurilor, ce se explică datorită concepției acestora ca supermani cărora le sunt străine trăirile lumești în condițiile accelerării ritmului de dezvoltare a conștiinței sociale în direcția vectorului european, iar pe de altă parte nevoia crescândă de asigurare a securității publice și protecției drepturilor și libertăților cetățenilor.

În formularea sa cea mai simplă, „evaluarea, prevenirea și administrarea riscurilor în OAI” sau altfel spus „managementul riscurilor în OAI” trebuie să fie un proces sistematic de abordare a riscului în activitatea poliției, având diferite accepțiuni, în funcție de colaboratorii care sunt implicați în înfăptuirea acestui proces și de domeniile în care se realizează.

Astfel, managementul riscurilor în OAI cuprinde evaluarea, prevenirea și administrarea riscurilor. Evaluarea presupune identificarea pericolelor și estimarea riscurilor corespunzătoare riscurilor identificate. Prevenirea presupune luarea măsurilor de precauție pentru a înlătura apariția situațiilor de risc, iar administrarea reprezintă, de fapt, luarea de decizii cu privire la măsurile de prevenire necesare

pentru diminuarea și eliminarea riscurilor, verificarea realizării acestora și reevaluarea riscului rezidual.

Evaluarea riscurilor constituie fundamentul unei administrări eficiente a riscurilor și poate fi considerată o activitate-cheie pentru prevenirea și administrarea riscurilor. Dacă este corect aplicată, evaluarea riscurilor poate îmbunătăți calitatea muncii fiecărui angajat în parte, precum și performanța OAI în general.

Evaluarea riscurilor reprezintă o examinare sistematică a tuturor aspectelor activității colaboratorilor OAI în scopul identificării pericolelor ce pot duce la apariția unor evenimente nedorite. Evaluarea riscurilor trebuie să devină o bună practică pentru că ar permite luarea de măsuri eficiente în vederea prevenirii și administrării riscurilor.

Procesul de prevenire a riscurilor începe, întotdeauna, cu reducerea sau chiar eliminarea completă acolo unde este posibil a riscurilor potențiale, fiind urmat de implementarea măsurilor colective de prevenire și, în ultimă instanță, a soluțiilor de protecție personală.

Așadar, strategia generală a managementului riscurilor cuprinde următoarele etape principale:

- a) identificarea și evaluarea riscurilor;
- b) prevenirea riscurilor;
- c) administrarea riscurilor.

Managementul riscurilor trebuie să fie un proces continuu de analiză, cercetare și învățare de a identifica, evalua, preveni și administra riscurile. Riscul reprezintă probabilitatea producerii, într-o anumită perioadă de timp, a unui eveniment nedorit, negativ și cu efecte negative.

Managementul riscului în OAI se referă la transpunerea unui aspect al activității poliției în toate scenariile posibile. Este vorba de o atitudine prevăzătoare și de credință în posibilitatea de materializare a unui risc. Plecând de la această atitudine, se ia o decizie constructivă pentru eliminarea sau diminuarea efectelor negative care ar putea să apară în urma riscului respectiv.

Aria de cuprindere a acestuia trebuie să fie foarte variată. În abordarea sa, managementul riscului în OAI trebuie considerat ca o știință interdisciplinară, al cărei scop îl constituie ajutarea înțelegerii riscurilor activității poliției și elaborarea unor concepte, principii, metode și tehnici de lucru, a căror utilizare trebuie să asigure folosirea optimă a potențialului colaboratorilor OAI în situațiile de risc, având ca consecință minimizarea riscurilor și valorificarea oportunităților.

Riscurile nu sunt entități concrete, nu pot fi măsurate obiectiv, reprezentând, mai degrabă, ambiguități a căror percepere este deseori confuză și tardivă.

Deoarece atitudinea față de risc este conștientă și se bazează pe o analiză complexă, perceperea corectă a riscurilor a devenit un factor determinant în activitatea OAI. Acest aspect este evident, fiindcă colaboratorii de poliție răspund la situațiile de risc așa cum reușesc să le perceapă.

Dificultățile cauzate de natura subiectivă a proceselor riscului în sine nu trebuie să ducă la concluzia că managementul riscului în OAI este o activitate tainică, desprinsă de managementul general în OAI. Dimpotrivă, managementul riscului în OAI trebuie să fie o activitate organizată și planificată, întreprinsă cu manage-

mentul general în OAI și subordonat acestuia.

Riscul este privit ca un fenomen care provine din circumstanțe pentru care decidentul este în măsură să identifice evenimente posibile și chiar probabilitatea producerii acestora, fără a fi însă în măsură să precizeze cu exactitate care din aceste evenimente se va produce efectiv.

Evaluarea riscurilor ne ajută să apreciem graul de risc și impactul asupra unor activități. Această apreciere o realizăm prin intermediul graficului analizei de risc.

Evaluarea riscurilor poate fi aplicată la:

a) sistemele existente (identificarea punctelor slabe, surse posibile de eroare sau neregularități);

b) schimbările propuse (identificarea oricărui impact negativ pe care acestea le pot avea, pentru a le aborda și a minimaliza riscurile de la început).

Deci managementul riscurilor presupune:

- identificarea riscurilor;
- evaluarea șanselor ca acestea să se producă;
- evaluarea impactului în cazul în care se produc riscurile;
- identificarea măsurilor care pot fi luate pentru a se preveni producerea riscurilor;

- crearea de planuri pentru a preveni producerea riscurilor.

În mod curent, managementului riscului în OAI îi sunt asociate mai multe probleme, care pot constitui fie elemente de analiză, fie obiective concrete. Diversitatea și complexitatea problemelor asociate, precum și subiectivismul percepției și relațiilor dintre acestea aproape exclud o prezentare ierarhică generală, rămânând totuși posibilitatea ierarhizării pe procese și sisteme definite sau pe particularități de acțiune.

Încercând o ierarhizare, în funcție de profunzimea cunoașterii raporturilor dintre hazard (întâmplare) și risc, prezentăm spre analiză următoarea serie de probleme asociate managementului riscului:

- multe dintre evenimentele nedorite au o distribuție geografică de producere, sunt tipice sau individuale și, de aceea, pot fi considerate ca elemente particulare de hazard, care pot fi tolerate sau ignorate. Deși particulare, elementele de hazard pot fi studiate și deci cunoscute;

- disputele privind natura amenințărilor și caracteristicile vulnerabilităților, precum și nivelurile riscurilor rezultate la congruența acestora pot duce la limitarea măsurilor organizatorice pentru schimbul real de informații despre natura și pericolul unor evenimente nedorite atât actuale, cât și viitoare;

- cel care ia o decizie poate fi uneori reținut sau chiar speriat, dacă se simte responsabil sau ar putea fi făcut responsabil de apariția unui eveniment nedorit. Ca urmare, apare tendința factorilor decizionali de a nu-și dezvălui eventualele erori pe care le-au comis pe timpul luării deciziei;

- multe din informațiile curente despre hazard și risc nu pot fi formalizate, astfel încât să poată fi folosite pentru modelarea riscului sau desfășurarea unei analize;

- există foarte multe dificultăți în studiul și evaluarea evenimentelor nedorite produse și, cu atât mai mult, în ceea ce privește evenimentele previzionate;

– se manifestă tendința de a nu învăța din erorile altora, din convingerea că nu pot fi repetate, dar nici din erorile proprii, având certitudinea că acestea nu se mai pot produce;

– este imposibil să poată fi cunoscute toate aspectele particulare ale producerii evenimentelor nedorite sau ale întâmplării;

– pentru previziunea apariției și a consecințelor evenimentelor nedorite, este bine să se facă o analiză cât mai completă atât a factorilor generali, cât și a celor particulari. Trebuie însă avut în vedere că, cu cât aspectele particulare sunt mai numeroase, cu atât previziunea este mai complicată și mai greu de explicat într-o formă rațională.

Analizând această gamă de probleme, se observă că managementul riscului în OAI este influențat de o multitudine de factori cu manifestare de hazard, greu de definit și, în consecință, greu de gestionat. Cu toate acestea, necesitatea instruirii în domeniul evaluării, prevenirii și administrării riscurilor apariției diferitor evenimente nedorite este stringentă.

Menirea polițistului nu este deci să opteze pentru o alternativă sau alta, ci să ia decizii, să definească clar și obiectiv alternativele posibile, evaluând profesional consecințele lor pozitive ori negative.

Astfel, succesul activității organelor afacerilor interne, în mare măsură, este direct proporțional cu gradul în care colaboratorii de poliție, începând de la efectivul de comandă inferior și până la efectivul de comandă suprem, vor înțelege necesitatea asumării riscurilor în adoptarea și aplicarea deciziilor, chiar și în cazurile apariției unor evenimente nedorite. Riscul apare astfel ca un element intrinsec al activității OAI.

Referințe bibliografice:

1. Pavel Abraham, *Comunitatea, poliția și tranziția*, Editura Național, București, 1996.
2. Costică Voicu, Florin Sandu, *Managementul organizațiilor în domeniul ordinii publice*, Editura Ministerului de Interne, București, 2002.
3. Constantin Furtună, Constantin Diaconu, *Managementul administrativ-judiciar*, Editura All Beck, București, 2002.
4. Eugen Burduș, *Managementul schimbării organizaționale*, Editura Economică, București, 2008.
5. А.П. Альгин, *Риск и его роль в общественной жизни*, Издательство «Мысль», Москва, 1989.
6. И.А. Горшенева, *Полиция в механизме современного демократического государства*, Издательство «ЮНИТИ», Москва, 2004.
7. С.А. Капитанов, *Правообеспечительная функция милиции*, Издательство «Юридический центр Пресс», Санкт-Петербург, 2004.

Д.А. БАБИЧЕВ,

кандидат юридических наук, ведущий научный сотрудник НИЛ
по изучению правовых и организационно – тактических проблем ОРД
Луганского государственного университета внутренних дел имени Э.А. Дидоренко,
старший научный сотрудник

РИСК В ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОНЯТИЯ

Риск, как составляющая любой деятельности, является предметом исследования в экономике, социологии, политологии и даже в технических науках. Не обделен он и вниманием ученых юридического профиля. Наиболее часто проблема риска анализируется при решении теоретических и практических аспектов борьбы с преступностью. При этом на общем, достаточно насыщенном фоне бесспорное лидерство принадлежит теории оперативно-розыскной деятельности, где риск, получив приставку «оперативно-розыскной», то поднимается к высотам философии, то опускается до примитива [1, стр. 197-207].

Проведенное нами исследование* свидетельствует о том, что определенные аспекты проблемы оперативного риска остаются не решенными. В частности, в теории ОРД недостаточно четко разработано понятие оперативного риска, интерпретация которого в большинстве случаев отражает вариантное объединение разных по содержанию и формулировкам признаков.

Не останавливаясь на цитировании и анализе авторских точек зрения по рассматриваемой проблеме*, обозначим, что наиболее существенными признаками риска являются: оперативность, направленность на достижение оперативно значимой цели, альтернативность выбора как минимум из двух возможных вариантов, информационная неопределенность, вероятность причинения вреда правоохраняемым интересам.

Первый признак – оперативность. Он является антиподом пассивного отношения работника оперативного подразделения к результативной борьбе с преступностью и раскрывается в своевременности риска, так как дина-

*В рамках диссертации «Принятие решений в состоянии риска о проведении оперативно-розыскных мероприятий подразделениями органов внутренних дел».

*Были проанализированы работы Л.Ш. Берекашвили, А.Ф. Возного, Д.В. Гребельского, Э.А. Дидоренко, Е.С. Дубоносова, А.С. Звонка, И.П. Козаченко, В.П. Крошко, В.В. Николука, В.А. Олейникова, Е.П. Приходько, П.П. Побрызгаева, Б.Г. Розовского, Г.К. Синилова, А.Ю. Шумилова, а также других ученых и исследователей.

мичность оперативно-розыскной ситуации, как объективный фактор риска, может снизить потенциальную возможность получения положительного результата до того уровня, когда обращение к риску утрачивает смысл. В этом контексте представляется аргументированной позиция В.П. Крошко: „достижение цели в конкретной ситуации, а тем более в экстремальной, требует от работника оперативного подразделения способности быстро реагировать на меняющуюся ситуацию, безошибочно анализировать ее, принимать решения, связанные с ответственностью, уметь воплощать решения в практику...” [2, стр. 48].

Второй существенный признак оперативного риска – направленность на достижение оперативно значимой цели. В оперативно-розыскной теории цель ассоциируется с идеальным предвидением в сознании результатов оперативно-розыскной практики, на достижение которых направлены соответствующие действия. Ее значение определяется допустимой степенью фиксации фактических данных о противоправных деяниях отдельных лиц (групп) и возможностью их использования для предупреждения тяжких и особо тяжких преступлений, а также их раскрытия.

Альтернативность выбора, как минимум, из двух возможных вариантов, как третий существенный признак риска, играет в большей степени техническую роль. Как подчеркивает А.П. Альгин, там, где нет выбора, не возникает рискованная ситуация, и, соответственно, не будет риска” [3, стр. 30]. Одновременно, нельзя приуменьшать практическое значение рассматриваемого признака в борьбе с преступностью. Например, при принятии соответствующих оперативно-розыскных решений, выбор осуществляется с привлечением всех аналитических способностей работника оперативного подразделения. Осуществляется он вплоть до качественной и количественной оценки вероятных последствий каждой их альтернатив, то есть всего, что может случиться после принятия решения [4, стр. 133], в том числе и вероятного вреда вследствие провала замысла инициатора, а также путей его минимизации. Оптимизация и рационализация такого решения предусматривает выбор такой альтернативы, которая в наибольшей степени содействует достижению цели.

Четвертым признаком оперативного риска выступает информационная неопределенность. В ОРД ее сущность проявляется, прежде всего, в недостаточности (дефиците) и противоречивости знаний (оперативно-значимой информации *) о событии, которое имеет признаки преступления, и лицах, причастных к его совершению.

В целом информационную неопределенность в ОРД можно опреде-

* Под оперативно значимой информацией понимаем совокупность определенных данных, которые характеризуют некоторые стороны оперативной обстановки, психологические черты объектов ОРД, виды и способы совершенных ими преступлений, а также имеют непосредственное значение для планирования, осуществления ОРМ, проведения аналитической работы либо осуществления судопроизводства.

литель, как отражение в сознании работника оперативного подразделения существенной недостаточности либо противоречивости информации, необходимой для полного и достоверного установления фактов, представляющих оперативный интерес, что обуславливает формирование вероятностных решений и поиск дополнительной информации.

Пятым значительным признаком риска является вероятность причинения вреда правоохраняемым интересам. Этот признак обусловлен активным предоставлением преимущества варианту с большей опасностью, но и более ожидаемой пользой [5, стр. 28]. В частности, в оперативно-розыскной практике риску подвергаются интересы общества; собственность; имущество и интересы проверяемого лица; личность, имущество и интересы граждан; интересы негласных работников; интересы работника оперативного подразделения; престиж оперативного подразделения. Одновременно, *соответствующие рискованные действия направлены на достижение наивысшей цели – защиту прав и интересов человека от противоправных посягательств.*

Таким образом, комплекс обозначенных признаков оперативного риска позволяет предложить следующую формулировку его понятия: **риск в оперативно-розыскной деятельности** – направленный на достижение оперативно-значимой цели альтернативный выбор, как правило, негласных оперативно-розыскных мероприятий, который осуществляется работниками оперативных подразделений в условиях информационной неопределенности и вероятного причинения вреда правоохраняемым интересам.

Сноски:

1. Д.А. Бабичев, «Существующая концепция оперативного риска дискредитирует ОРД как науку», в *Спеціальний випуск Вісника Луганської академії внутрішніх справ МВС ім. 10-річчя незалежності України*, № 4, У двох частинах, 2005, ч. 2, с. 197-207.
2. В.П. Крошко, *Теоретические и практические проблемы профессионального (оперативного) риска в деятельности органов внутренних дел*, К., 1995, с. 48.
3. А.П. Альгин, *Риск и его роль в общественной жизни*, М., Мысль, 1989, с. 30.
4. Див.: В.А. Ойгензихт, *Воля и волеизъявление. (Очерки теории, философии и психологии права)*, Душанбе, Дониш, 1983, с. 133.
5. Див.: И.Е.Задорожнюк, А.В. Зозулюк, «Феномен риска и его современные экономико-психологические интерпретации», в *Психологический журнал*, 1994, Т. 15, с. 28.

Aliona BIVOL,

doctor în psihologie, conferențiar universitar interimar,
specialist psiholog principal al Serviciului Educație
al Secției Resurse Umane a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

REABILITAREA PSIHOLOGICĂ A COLABORATORILOR OAI EXPUȘI RISCULUI PROFESIONAL

O preocupare primordială a psihologiei profesionale reprezintă evaluarea și investigarea riscurilor la care sunt supuși colaboratorii OAI pentru a ameliora și menține în armonie sănătatea fizică și psihică. Totodată, specialiștii psihologi, medici accentuează că prevenirea recidivei riscului profesional constituie ținta principală în domeniul modificării comportamentului și reabilitării psihologice. Activitatea care încearcă să redimensioneze starea de sănătate a colaboratorilor OAI este reprezentată de promovarea culturii sănătății psihice prin conștientizarea efectelor nocive ale factorilor de risc profesional. Intervențiile legate de promovarea psihoreabilitării urmăresc să producă modificări în conduitele individuale prin schimbarea atitudinii de cunoaștere a oamenilor. Dezvoltarea culturii sănătății psihice a personalului are ca scop să prevadă beneficiile în plan comportamental și, prin implicare, să devină un ghid pentru angajații OAI în păstrarea stării de bine și armoniei sufletești.

Menținerea ordinii și liniștii publice, combaterea fenomenului infracțional nu sunt absolvite de risc și deformări profesionale. Specificul psihologic de executare a obligațiunilor de serviciu de către poliție constă în declanșarea anumitor stări, crize, conflicte interne, precum și realizare a lor în condiții cu tensiunea psihoneurotică și fizică excesivă. Acesta determină afectarea sănătății psihosomatice și mentale prin micșorarea rezervelor de funcționare a organismului care influențează negativ randamentul de muncă.

Situația de risc profesional generează chiar la persoana normală fără patologii constante de personalitate anumite comportamente specifice unor tulburări.

Efectul major și definitoriu al tulburărilor psihosomatice constă în afectarea relațiilor sociale ale colaboratorului și a funcționării sale ocupaționale.

Condiții cruciale în activitatea profesională și de existență a colaboratorului OAI sunt aplicarea, folosirea armei de foc și a mijloacelor speciale, forței fizice chiar dacă el recurge rar la aceste remedii. Colaboratorii OAI aplică și folosesc arma numai în cazuri extreme și când alte mijloace de neutralizare a răufăcătorului s-au epuizat (art.17, Legea cu privire la Poliție, din 18.12.1990, nr.416-XII).

Datele statistice referitoare la aplicarea și folosirea armei de foc legitim de către

colaboratorii de poliție denotă o descreștere vădită de la 136 cazuri în 2002, 82 – în 2004, 28 – în 2008, 27 – în 2009 și până la 25 de cazuri – în 2010. Fenomenul de descreștere a numărului de aplicări a armei de foc denotă o mai bună pregătire tehnică a colaboratorilor și în același timp, conștientizarea înlocuirii aplicării armei de foc cu alte metode tactice de neutralizare a infractorilor, dar nu în ultimul rând anticiparea consecințelor de documentare penală ulterioară.

Aplicarea și folosirea armei de foc în anumite situații este direct proporțională cu starea psihologică a colaboratorilor, care se deosebește net de condițiile de exersare în tirul profesional. Situațiile reale (din practică) se caracterizează prin: apariția subită a pericolului ce amenință propria sănătate și cea a cetățenilor; necesitatea de a aplica arma într-un anturaj diferit de cel al tirului; insuficiență de iluminare; stare de tensiune emoțională înaltă aparentă în situații extreme naturale.

De menționat că întru evitarea consecințelor psihologice e necesară o pregătire tehnică solidă și îndeosebi implementarea training-urilor ce întrunesc metode ale psihologiei practice prin însușirea experienței de control emoțional, acomodarea psihicului la situații stresante. Training-urile psihologice de instruire a aplicării, folosirii armei, forței fizice dezvoltă autosugestia, inteligența emoțională, încrederea în sine și rezistența la stres a colaboratorului.

Crearea condițiilor similare cu cele practice și exersarea cu ele favorizează modelarea sferei interioare a polițistului cu ajutorul evaluării concentrării atenției, luării deciziei adecvate pentru utilizarea armei și forței fizice, exersării spiritului de observație, autocontrolului stărilor de frică și de stres, antrenării ideomotoricii.

Cu toată certitudinea afirm că nu oricare colaborator, chiar dacă este antrenat din punct de vedere fizic și de aplicare a armei de foc, în faza postaplicativă își poate autodirija stările emoționale ca apoi să se implice productiv în serviciu.

Starea de criză intervenită după aplicarea armei de foc și a forței fizice intensifică manifestarea stresului și inadaptarea la mediul normal de viață. Colaboratorii denotă comportament neobișnuit, acționează nerațional, lăsându-se pradă trăirilor emoționale de moment sau chiar acuză deznădejde și disperare.

Sindromul stresogen posttraumatic sesizat de colaboratorii expuși riscului profesional necesită a fi tratat urgent, iar persoana reabilitată de către specialiști, deoarece perturbază profund sfera socială și emoțională. Prin implementarea metodelor psihocorecționale și de reabilitare se formează modele cognitive noi de viață, reevaluează din punct de vedere afectiv experiența traumatică, restabilește sentimentul de valoare personală și capacitate de postmanifestare. Restabilirea stării psihologice prin ajutorarea reaprecierii afective a experienței traumatice de către polițist reprezintă obiectivul major, îndeosebi când arma de foc sau forța fizică au produs prejudicii sau leziuni persoanelor implicate în infracțiuni. Scopul psihoterapeutic al colaboratorilor cu sindrom stresogen posttraumatic este axat pe eliberarea de prezentări disfuncționale, controlul reacțiilor emoționale, încurajarea capacităților de adaptare a Eului [11].

În șirul consecințelor psihologice sesizate de colaboratorii OAI după aplicarea armei de foc și forței fizice mai pot fi incluse: anxietatea, fobia, atacul de panică, depresia, instabilitatea emoțională, tulburările pasi-agresive, apatia. Aceste stări psihologice sunt generate de situația inedită și consecințele juridicopenale ulterioare.

Practica activității polițienești și psihologice nu înregistrează cazuri când colaboratorii ar fi apelat la ajutor sau psihoreabilitare postcriză. De asemenea, nu s-au evidențiat cazuri când colaboratorii ar fi solicitat concediu medical (cu excepția vătămărilor corporale) ori concediu de depășire a stării tensionate psihologice sau altă asistență după starea provocată de riscul profesional.

Probabil, din cei care au fost expuși riscului profesional (aplicarea armei de foc, mijloacelor speciale și forței fizice) cu consecințe psihoemoționale pronunțate au trăit starea de sine stătător prejudiciindu-și sănătatea fizică. În timp ce unii reușesc să depășească consecințele crizei și să se reabiliteze, alții solicită ajutor de la prieteni, colegi, familie. Și nu în ultimul rând aș evidenția că chiar dacă ar fi doriți să consulte un specialist psiholog, în sistemul OAI activează numai 26, fiind un număr redus pentru toate subdiviziunile.

O dovadă a insuficienței de cadre-psihologi este faptul că doar un comisariat din 43 – Comisariatul General de Poliție – beneficiază de serviciile psihologului, acesta oferindu-le asistență colaboratorilor. Pornind de la această situație, de o necesitate stringentă este instituirea prin reglementare legitimă a funcției de psiholog în fiecare subdiviziune a MAI, îndeosebi în comisariatele de poliție, din considerentele că valoarea psihologului în ameliorarea stării de sănătate a fost demonstrată de la începutul secolului XX, grație eforturilor psihanalistului vienez S. Freud. De precizat că în 2008 a fost adoptată o Hotărâre de Guvern cu privire la includerea unei funcții de psiholog în statele comisariatelor de poliție pentru organizarea activității inspectorilor pentru minori și moravuri [5]. Activitatea respectivilor psihologi ar fi fost axată pe consilierea delincvenților minori și ajutorarea inspectorilor în lucrul cu minorii. Este necesar de remarcat că și această hotărâre rămâne a fi implementată în continuare.

Activitatea psihologică nu se reduce numai la evaluarea stărilor psihologice ale colaboratorilor, ci și la oferirea consultanței, restabilirea și psihoprofilaxia comportamentului însoțit de tulburări existențial-nepatologice.

Psihologul promovează sănătatea psihică prin menținerea stării de echilibru și dezvoltarea resurselor umane. Programele utilizate în timpul consilierii de psihologi în evoluarea personalității colaboratorilor OAI conform standardelor ocupaționale și strategiilor de recuperare favorizează buna funcționare a colectivelor de lucru.

Psihocorecția stărilor colaboratorilor care au fost expuși riscului profesional se desfășoară pe mai multe coordonate, elementul central fiind consilierea psihologică privită ca proces și interacțiune în cadrul căreia consilierul asistă consiliatul în rezolvarea problemelor sale și acordă sprijin pentru stabilirea unui nivel optim de activitate. În cabinetul psihologic se produc efecte miraculoase la nivelul psihicului persoanei (care a aplicat arma și forța fizică) prin prevenirea disfuncțiilor psihosomatice, conflictelor interpersonale, indispoziției afective, neîncrederii în sine.

Este esențială promovarea activității psihologului în vederea explicării diferențelor între psiholog și psihiatru, a regulilor etice de consiliere, a importanței reabilitării stării de criză și menținerii echilibrului psihologic. Un alt aspect important este încurajarea colaboratorilor de către colegi și șefi pentru a-și restabili starea sufletească prin consilierea realizată de psiholog care se ghidează de bunele maniere și respectarea cu strictețe a Codului deontologic al profesiei de psiholog cu drept de liberă practică.

Exercitarea funcției de psiholog se bazează pe standarde etice și principii având rolul de a orienta și regla normativ activitatea de psihoprofilaxie, psihocorecție, psihodiagnosticare. Prin standardele de confidențialitate psihologul protejează intimitatea tuturor informațiilor adunate în timpul consilierii în scopul de a înlătura prejudicierea imaginii colaboratorului. Psihologul are permanent în atenție faptul că oricare persoană prezintă o valoare și că această valoare nu este sporită sau diminuată prin adresarea la psiholog, respectându-i astfel demnitatea și drepturile fiecărui consultat. În același timp, psihologul manifestă o maximă responsabilitate pentru starea de bine a oricărei persoane față de care își exercită rolul funcțional.

Există un consens în ceea ce privește caracteristicile necesare pentru activitatea de psiholog. Se trec în revistă următoarele trăsături ale unui profesionist din cadrul serviciului psihologic: manifestă atenție, capacitate de ascultare empirică, capacitate de a furniza liniște, calm, posedă calități profesionale printre care abilitatea de a analiza, sintetiza și diagnostica, abilitatea de a formula alternative și a rezolva probleme, creativitate și flexibilitate pentru a putea să se confrunte cu situații neobișnuite, energie, tenacitate, obiectivitate și realism.

Reabilitarea psihologică a colaboratorului care a suferit o criză emoțională în urma riscului profesional prin consiliere reprezintă în primul rând un suport pentru problemele neobișnuite ale vieții de serviciu, care declanșează „situații-limită”, nefiind însă în mod obligatoriu de natura psihopatologică.

F. Thorne definește consilierea ca reprezentând o formă de susținere psihologică similară psihoterapiei, pentru persoanele normale cu „probleme de viață”. La rândul său, F. Robinson recomandă consilierea persoanelor care doresc să atingă un nivel superior, să depășească anumite „obstacole” sau să-și construiască „strategii personale” de viață. Se consideră că intervenția consilierii (prin care se reabilitează psihologic persoana) este indicată la persoanele cu dificultăți de ordin „situațional” ale vieții curente sau de serviciu, dar care nu ating intensitatea unor forme de manifestare nevrotică, problemele lor neavând un caracter patologic, ci sunt considerate ca fiind doar „victimele unor presiuni din mediul exterior”[4].

Procesul de consiliere se adresează problemelor de integrare, adaptare ale persoanei la realitățile vieții sale, de stabilire a unei armonii cu acestea și rezolvare a situațiilor critice care pot apărea. Având un caracter de permanentă intervenție și fiind la dispoziția fiecărui angajat din OAI, consilierea este estimată ca o situație de actualizare a persoanei vizând relațiile sale cu evenimentele realității trăite și evaluându-le anticipativ pe cele viitoare. Prin urmare, persoana este pregătită și prevenită pentru a face față cu un maximum de eficiență repetării riscului profesional.

E. Shostrom și Blammer [4] descriu o serie de obiective psihologice pe care urmărește să le realizeze consilierea și care au o implicare enormă în viața polițienească:

- 1) independența colaboratorului în raport cu evenimentele vieții, considerată a fi reprezentată prin a nu depinde fizic și psihic de mediu;
- 2) spontanitatea ca modalitate de răspuns la evenimentele vieții trăite;
- 3) încrederea ca stare de suport moral de „încredere în sine”, în propriile posibilități;
- 4) autenticitatea care constă în „a fi tu însuși” direct, deschis în raport cu

realitățile vieții;

5) eficiența propriei activități, a rezultatelor acesteia, a conduitelor sale, a relațiilor cu ceilalți.

Realizarea acestor scopuri, pe care acțiunea de consiliere (reabilitare) le propune colaboratorilor din OAI constituie garanția unei stări de sănătate optimă, a unui comportament eficient, a unei integrări pozitive și depășirii stării psihologice după aplicarea forței fizice și armei de foc.

Specificul demersului de consiliere [7] constă la modul cumulativ în găsirea de alternative, sprijinirea și furnizarea de informații referitoare la particularitățile fiecărui colaborator.

Reabilitarea prin consiliere psihologică reprezintă tehnica de informare și evaluare, un mijloc de a modifica în sens pozitiv comportamentul celor care au suferit o criză nervoasă. Are menirea de prevenire, ameliorare, gestionare a situației de criză în urma influenței riscului profesional. Prin consilierea psihologică se ajută persoana să vadă dincolo de aparențele stresante sau traumatizante și inducerea schimbărilor, fiind un motiv intrinsec de determinare a sănătății psihice.

Reabilitarea psihologică după situația de criză a colaboratorului din OAI determină contracararea gândirii negative, concomitent cu găsirea modalităților optime de pozitive. E cunoscut faptul că după aplicarea armei de foc și a forței fizice, chiar dacă polițistul nu a produs nici o leziune, intervine autocritica, sentimentul de vină, frustrarea în raport cu infractorul și cu procedura de documentare a actului.

În reabilitarea psihologică intervine psihologul, evaluând timpuriu autoagresiunile, tulburările de consum de băuturi alcoolice, care periclitează atât persoana, cât și colectivul de muncă. De menționat că s-au constatat comportamente de consum exagerat de tutun și cafea, insuficiență de alimentare prin care colaboratorul consideră că înfruntă starea de criză.

Oricare acțiune a psihologului utilizând corect metodele și procedeele de psihoreabilitare, psihodiagnosticare, psihocorecție, psihoprofilaxie are menirea să mențină, să amelioreze sănătatea fizică și psihică a consultatului. Printre metodele eficiente de reabilitare a colaboratorilor OAI care au fost expuși unui risc profesional pot fi: terapia cognitivă, gestaltistă, trainingul de reorientare, analiza tranzacțională, programarea neurolingvistică, terapia pozitivă.

La etapa inițială de risc profesional până la intervenția psihologului e necesar de a se autopRACTICA o serie de metode psihocorecționale. Relaxarea musculară, autotrainingul formează și dezvoltă capacitatea de a percepe nivelul de încordare musculară, precum și generarea autocontrolului tensiunii fizicoemoționale. Metodele se bazează pe funcționarea legăturii dintre tensiunea musculară și cea emoțională [8].

Restabilirea echilibrului afectiv, ameliorarea simptomelor neuropsihice și îmbunătățirea adaptării după influența riscului profesional pot fi efectuate prin sugestie sau autosugestie [10]. Metodele presupun o acceptare necondiționată și necritică a influențelor ideilor, stărilor afective pozitive venite sau impuse din interiorul persoanei sau din afară (psihologul). Autosugestia constă în autoinfluență prin repetarea unei fraze care accentuează starea pozitivă a organismului, a bunei

dispoziții, a încrederii în sine.

Reabilitarea psihologică a personalului expus riscului profesional reprezintă o acțiune complexă ce trebuie realizată în mod rațional și dirijat.

Eficacitatea reabilitării personalului care au aplicat și folosit arma de foc implică diverse aspecte pe lângă cel psihologic, cele de ordin medical, social, economic. Aspectul medical al restabilirii include măsuri efectuate în plan diagnostic, curativ și de profilaxie, atât în cazurile când însuși polițistul a suferit leziuni, cât și în absența lor. Pot fi folosite metode psihoterapeutice, balneoclimaterice, mecano-terapeutice. Aspectul social include aprecierea influenței factorilor sociali asupra dezvoltării consecințelor riscului profesional, încadrarea în colectiv și restabilirea relațiilor în familie. Aspectul economic prevede studierea cheltuielilor financiare și a efectului economic care va fi obținut în urma aplicării diverselor metode medico-sociale, și în absența aspectului psihologic.

În concluzie, implementarea psihoreabilitării stării de sănătate, dezvoltarea culturii sănătății psihice, instituirea funcției de psiholog în fiecare subdiviziune, încurajarea consultării specialistului psiholog reprezintă cerințe primordiale în determinarea activității eficiente a OAI. Utilizarea eficientă a metodelor psihologice, medicale, economice determină climatul psihosocial pozitiv și echilibrarea psihofizică, schimbarea atitudinilor, sentimentelor, comportamentelor. Activitatea de reabilitare psihologică aduce noi perspective de abordare a stării după influența riscului profesional, de depășire a stresului intrapsihic dat de suferință și a stresului interpersonal dat de procedura juridico-penală după aplicarea armei. Reabilitarea psihologică mobilizează resursele psihofizice, găsind noi alternative și soluții de adaptare, încadrare în serviciu. Aportul psihologic în toate dimensiunile lui contribuie la îmbunătățirea relațiilor interpersonale în colectiv. Se redeșteaptă interesul colaboratorului expus riscului profesional pentru activitate, se programează pozitiv pentru o viață de calitate. Psihoreabilitarea oferă cheia descifrării și înțelegerii propriei personalități ajutându-o la adaptare realistă, depășirea situației de criză și tensiunii emoționale, dezvoltării și optimizării competențelor sociale, permițându-i o viață fericită.

Bibliografie:

1. *Aplicarea forței și armelor de foc*, Institutul „Societate deschisă”, Fundația Soros, 2001.
2. A. Baban, D. Petrovai, *Consiliere și orientare. Ghidul profesorului*, București, 2002.
3. *Codul deontologic al profesiei de psiholog cu drept de liberă practică*, București, 2009.
4. C. Enachescu, *Tratat de psihanaliză și psihoterapie*, Iași, 2003.
5. Hotărârea de Guvern cu privire la includerea unei funcții de psiholog în statele comisariatelor de poliție pentru organizarea activității inspectorilor pentru minori și moravuri, nr.191 din 25.02.2008.
6. Legea cu privire la poliție din 18.12.1990, Nr. 416 – XII.
7. Gh. Roger, *Curs de tehnici de consiliere*, Constanța, 2007-2008.
8. *Военная психология*, Москва, 2004.

9. И.И. Ковалева, И. Тимченко, «Роль эмоционально-волевой саморегуляции в подготовленности персонала ОВД к действиям в экстремальных ситуациях служебной деятельности», în Матер. конф. *Психологические технологии в экстремальных видах деятельности*, Донецк, 2009, стр. 304.
10. А. Караяни, *Прикладная военная психология*, Москва, 2006.
11. И. Малькина – Пых, *Экстремальные ситуации. Справочник практического психолога*, Москва, 2006.
12. Ю. Зайцев, «Проблемы формирования психологической устойчивости сотрудников ОВД к экстремальным ситуациям на занятиях по огневой подготовке», în Матер. конф. *Психологические технологии в экстремальных видах деятельности*, Донецк, 2009, с. 312.

Мирослав БУЧКО,

кандидат юридических наук, доцент,
начальник Прикарпатского юридического института
Львовского государственного университета внутренних дел
Украина, полковник милиции

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ РИСК И ЛИЧНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ РАБОТНИКОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ ПРИ ИСПОЛНЕНИИ СЛУЖЕБНЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ

Среди опасных для служебно-трудовой деятельности работников органов внутренних дел условий, факторов, процессов, объектов, предметов особое место занимает профессиональный риск. «Риск, как физический, так и психологический, является сегодня объективной составляющей профессиональной деятельности работников правоохранительных органов, и специальная работа по обеспечению их личной безопасности, то есть целенаправленное уменьшение такого риска к реально возможному пределу, чрезвычайно актуально» [5, с. 146]. Профессиональный риск, которому подвергаются работники органов внутренних дел в процессе своей правоохранительной и правообеспечивающей функции, является одной из форм опасности. В.Д. Шиян констатирует, что проблема безопасности работников органов внутренних дел тесно сопряжена с проблемой профессионального риска. Ситуация опасности всегда содержит в себе тот или иной риск для личности. Соответственно существует непосредственная связь между минимизацией этого риска и обеспечением личной безопасности сотрудников ОВД [7, с.165]. О важности обеспечения жизнедеятельности работников органов внутренних дел путем уменьшения профессионального риска указывал О.В. Шаповалов [6, с. 71-74].

В научной литературе понятие риска определяется по-разному. Вот самые существенные точки зрения ученых по данному вопросу. 1. Риск - вероятность того или иного случая, когда человек может испытать негативное влияние факторов естественного или техногенного происхождения, что приведет к потере жизни или здоровья отдельного человека или группы людей. Это оценка опасности, осознанная возможность ее существования [6, с. 79]. 2. Риск - это система действий относительно целеполагания и целеосуществления с наличием прогнозируемых оценок относительно вероятности достижения поставленных и решаемых задач [2, с. 150]. 3. Риск - это социально-профессиональное условие деятельности многих категорий работников [4, с. 220]. 4. Риск как ситуация выбора между двумя возможными вариантами

действия: менее привлекательными, но более надежными и более привлекательным, однако менее надежным (исход которого является проблематичным и связан с возможными неблагоприятными последствиями) [3, с. 195].

Следовательно, основными признаками риска являются: существование определенной опасности, б) вероятность воздействия такой опасности на определенный объект, в) присущие многим видам профессиональной деятельности; г) возможность угрозы для жизни, здоровья, собственности, чести, достоинства или неприкосновенности человека, гражданина, работника.

Учитывая профессиональную деятельность работников органов внутренних дел отметим следующее: риск в служебно-трудовой деятельности лиц рядового и начальствующего состава - обстоятельство вынужденное. В основном профессиональный риск обусловлен экстремальными ситуациями, в которых осуществляется деятельность (действия работников в условиях необходимой обороны, защиты субъектов, предотвращение преступлений и т.п.). Неожиданность экстремальных ситуаций, неподготовленность работников органов внутренних дел к деятельности в условиях угрозы для жизни значительно увеличивает вероятность неблагоприятного исхода, может привести к ранению или даже гибели.

«Довольно печальная статистика свидетельствует, что от 7 до 12 процентов работников органов внутренних дел погибают, подвергаются тяжелым физическим и психическим травмам при исполнении служебных обязанностей и так или иначе связанных с ними действий и острых постэкстремальных переживаний. К сожалению, сегодня еще существует мнение, что при условиях строгого соблюдения сотрудниками ОВД правовых и организационных требований в служебной деятельности, экстремальные ситуации являются чрезвычайными и нетипичными. Но это не соответствует действительности: проведенные исследования показывают, что экстремальные ситуации являются достаточно типичными в функциональном смысле практической деятельности специалистов определенных служб и подразделений. По результатам опроса признаны потенциально экстремальными служебные ситуации таких подразделений ОВД: следствия - 50%, милиции общественной безопасности - 52%, криминальной милиции - 60% и спецподразделений - 64%, - констатирует О.В. Шаповалов [6, с.81]. И.В. Власенко в статье «Исследование риска работников милиции» отмечает, что наиболее существенным показателем состояния опасности для работников милиции есть число погибших. Только во время несения службы ежегодно погибает 14-32 работников милиции, а общие потери более чем в 4 раза больше. Получают травмы и ранения еще большее количество работников милиции, только во время несения службы санитарные потери ежегодно составляют 218-410 человек [3, с.2].

К основным способам и средствам профилактики и снижения уровня травматизма в подразделениях ОВД можно отнести:

- подготовку и переподготовку кадров;
- профессиональный отбор;
- соответствующую огневую, физическую и психологическую подготовку;

- подробные инструктажи и анализ типичных ошибок в работе;
- индивидуальные и коллективные средства защиты;
- режим труда и отдыха;
- оценку обстановки;
- оценку риска, [6, с.171].

С целью уменьшения уровня травматизма и опасности для работников милиции крайне важно применять комплекс профилактических мероприятий, в первую очередь, осуществляя оценку риска. Оценка риска - это научный анализ его генезиса (происхождение риска), включая его выявление, определение степени опасности в конкретной ситуации [1, с.147].

Оценка риска состоит из следующих элементов:

- оценка способностей милиционера;
- оценка опасных и вредных факторов;
- оценка оперативной обстановки;
- оценка возможного хода событий [3, с.3].

Опасность, риск - признаки, которые изначально присущи профессии сотрудника органов внутренних дел. И задача, причем одна из важнейших, руководства органов системы Министерства внутренних дел состоит в способности реально обеспечить безопасные условия профессиональной деятельности работников ОВД Украины. Атрибутивным признаком создания любой системы является ее способность обеспечить главную потребность человека - безопасность. Именно поэтому подавляющей причиной образования системы безопасности является не столько желание отстаивать какую-то идею, сколько желание обеспечить собственную безопасность, обезвредить источник угрозы.

Вопрос безопасности деятельности работников органов внутренних дел имеет и кадровую составляющую. Чем выше профессиональная защищенность работников, тем стабильнее есть кадровый потенциал органов, служб и подразделений внутренних дел. Стабильность, постоянство, живучесть, целостность государственной службы в органах внутренних дел напрямую зависит от качества организационно-управленческих и правовых мер, применяемых в процессе обеспечения безопасности деятельности работников ОВД.

Подытоживая отметим: опасность и факторы риска в профессиональной деятельности работников органов внутренних дел уменьшаются или нейтрализуются органической системой взаимосвязанных и взаимообусловленных мероприятий организационно-управленческого и правового характера.

Это означает, что организационно-правовые меры должны включать в качестве элементов содержания также кадровое, материально-техническое, экономическое, социальное, психологическое и иное обеспечение безопасности деятельности работников органов внутренних дел. Задача правового обеспечения в этой сфере заключается в легализации всех важнейших моментов осуществления организационно-управленческой функции.

Такое понимание содержания средства безопасности дает нам ответ на вопрос о том, каким образом наиболее рационально можно достичь цели

безопасности, осуществить управленческую деятельность в сфере безопасности. Средства, используемые системами безопасности, призванные обеспечить высокую эффективность деятельности в предупреждении, выявлении и пресечении угроз и опасностей, способность к развитию, творческой инициативы каждого работника милиции.

Обеспечение безопасности деятельности работников органов внутренних дел тесно связано с уровнем их подготовки в сфере обеспечения личной безопасности, как можно констатировать из ежедневной практики, к сожалению, значительно отстает от достаточного уровня.

Негативные тенденции в этой сфере должны заставить серьезно задуматься о решении этой проблемы не только на уровнях МВД, но и в рамках национальных и международных программ.

Литература:

1. І.В. Власенко, *Дослідження ризику працівників міліції* / І.В. Власенко, М.В. Лещишин // <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. І.В. Власенко, *Методика оцінки ризику службової діяльності МВС* / І.В. Власенко, Ю.Ю. Головінов, Р.Г. Кужель // *Право і безпека*, 2002, Т.1, №1, с. 147–150.
3. З.Р. Кисіль, *Професійний ризик в діяльності працівників органів внутрішніх справ України* / З.Р. Кисіль // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*, 2008, №1, с. 195–203.
4. М.П. Легецький, *Професійний ризик в діяльності ОВС* / М.П. Легецький // *Науковий вісник Київського Національного університету внутрішніх справ*, 2006, №5, с. 220–226.
5. С.В. Лумеровский, *Профессиональный риск как личная безопасность сотрудников ОВД* / С.В. Лумеровский // *Вісник Луганської академії МВС. Спецвипуск*, 2004, с. 146–154.
6. О.В. Шаповалов, *Складові ризику травматизму та загибелі співробітників органів внутрішніх справ* / О.В. Шаповалов, А.В. Юрченко, І.О. Лук'яненко // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*, 2001, №4, С.71–87.
7. В.Д. Шиян, *Основи особистої безпеки та професійного ризику в діяльності ОВС* / В.Д. Шиян, О.М. Хлонь // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*, 1996, №1, с. 165–171.

Anatol BULGAC,

doctor în medicină, șef al Spitalului militar al MAI

EVALUAREA RISCURILOR LEGATE DE AFECTAREA SĂNĂTĂȚII ÎN EXERCITAREA PROFESIEI DE POLIȚIST

Actualitatea. Aderarea Republicii Moldova la tratatele internaționale, care semnifică năzuința integrării țării noastre în Uniunea Europeană, determină necesitatea ajustării legislației naționale la rigorile europene. Procesul reformării continue a RM a condiționat modificări radicale în viața politică, social-economică și moral-spirituală. Este evident rolul important care revine organelor polițienești în desfășurarea acestor reforme întru beneficiul întregii societăți. Anume polițistul poartă povara fizică și morală a unui regim intensiv de activitate, iar problemele cu care se confruntă zi de zi, mai multe ca înainte, sunt însoțite de riscuri atât pentru viață, cât și pentru sănătate.

Dacă am face lista profesiilor periculoase, atunci ea ar fi destul de mare. Dar există o categorie de meserii, numite „deosebite”. Americanii au întocmit un clasament al celor mai periculoase meserii de la ei. Potrivit portalului AskenMen.com, primele zece meserii cu risc crescut sunt: pescar de crabi imperiali, muncitor forestier, camionagiu, miner, pompier, polițist, gardă pentru transportul de valori, genist, garda de coastă și bodyguard. Multe dintre profesiile practicate de salariații din SUA nu există în țara noastră, dar dacă am face un top al celor mai grele meserii, atunci lista cred nu ar fi mai scurtă [2].

Exercitarea profesiei de polițist implică asumarea mai multor responsabilități și riscuri deosebite. Polițiștii desfășoară activități și misiuni periculoase (de la pregătire până la acțiunile directe sau sub acoperire împotriva infracționalității violente, crimei organizate, terorismului etc.), punându-și în pericol viața și integritatea corporală. De regulă, serviciul polițienesc are un caracter permanent și obligatoriu și cu o durată nenormată. Conform datelor literaturii, principalii factori care favorizează mediul profesional și social în care polițiștii își desfășoară activitatea, dar care influențează negativ starea de sănătate a acestora sunt următorii:

- eforturi fizice și psihice prelungite în procesul desfășurării activității;
- regimul de lucru care nu permite adoptarea unui stil de viață sănătos (program de lucru prelungit uneori pentru perioade mai îndelungate, lucrul în ture, inclusiv nocturne, alimentație neadecvată, lipsa perioadelor de odihnă pentru refacerea capacității de muncă...);
- stresul și tensiunea psihică generate de acțiunile în forță, dilemele morale determinate de posibilitatea utilizării armamentului, tehnicilor și procedurilor spe-

cifice cu eventualele lor consecințe, de asemenea, desfășurarea activității într-un climat ostil, uneori în localități izolate în proximitatea elementelor infractoare;

- existența posibilității apariției unor amenințări din partea elementelor infractoare atât la adresa persoanei respective, cât și a membrilor familiei acesteia;
- presiunea termenelor de îndeplinire a sarcinilor și responsabilităților specifice funcției în ascensiune cu nivelul ierarhic.

Este de reținut faptul că activitatea polițiștilor are un puternic ecou emoțional, iar această trăire emoțională își are consecințele și urmările sale (3). În literatură s-a constatat următoarea clasare a celor mai frecvente afecțiuni în funcție de numărul cazurilor înregistrate (1):

- boli ale aparatului circulator;
- boli ale aparatului digestiv;
- boli ale sistemului osteo-articular;
- boli endocrine;
- boli infecțioase și parazitare etc.

Prin urmare, abordarea problemei afectării sănătății polițiștilor în procesul desfășurării serviciului este actuală și stringentă.

Evaluarea riscurilor constituie fundamentul unei gestiuni eficace a securității, sănătății și poate fi considerată o activitate-cheie pentru reducerea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale. Ea are ca urmare implementarea măsurilor colective de prevenire și a soluțiilor de protecție personală.

În literatură sunt enumerate următoarele etape ale evaluării riscurilor profesionale:

- identificarea pericolelor de accidentare și îmbolnăvire profesională;
- identificarea persoanelor expuse acestor pericole;
- estimarea și aprecierea riscurilor profesionale;
- studiul posibilităților eliminării riscurilor profesionale;
- analiza oportunității și necesității adoptării măsurilor suplimentare pentru diminuarea sau eliminarea factorilor de risc profesionali.

Scopul cercetării a fost analiza morbidității efectivului MAI cu incapacitate temporară de muncă înregistrată pe parcursul ultimilor cinci ani în policlinica și în spitalul MAI prin prisma evaluării riscurilor de sănătate în activitatea polițienească.

Material și metode. În studiu au fost incluși pacienții cu incapacitate temporară de muncă înregistrată pe parcursul ultimilor cinci ani atât în policlinica, cât și spitalul MAI. S-a evaluat comparativ afectarea stării sănătății persoanelor atât atestate, cât și asigurate și particularitățile evoluției acesteia în perioada anilor 2005-2009.

Rezultate. Evaluarea comparativă a morbidității efectivului MAI cu incapacitate temporară de muncă înregistrată pe parcursul ultimilor cinci ani a evidențiat unele particularități. Diagrama din figura 1 demonstrează că numărul persoanelor deservite în policlinica MAI nu este constant, ci variază. Este important de menționat că circa 80% din pacienții deserviți sunt persoane atestate și asigurate (pensionari ai MAI și ai altor structuri de drept).

Analiza datelor morbidității pe parcursul ultimilor cinci ani, prezentată în tabelul 1, reflectă evident consecințele acțiunii nefaste a factorilor de risc asupra sănătății

efectivului. Sub influența acestora, constatăm predominarea în structura morbidității înregistrate a trei grupuri de afecțiuni ce constituie mai mult de 60%.

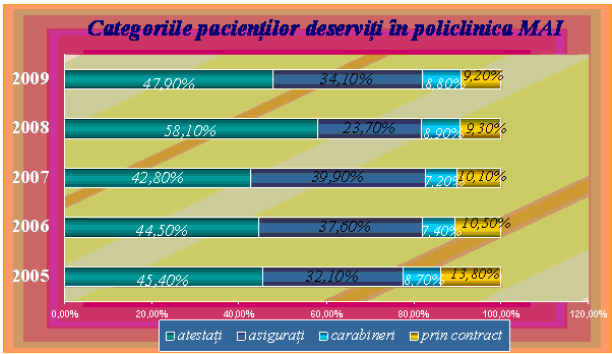

Figura 1.

Astfel, conform datelor prezentate în tabelul 1, pe locul întâi în topul morbidității se situează maladiile sistemului respirator cu o rată de 33,5% - 42,9%, pe locul doi traumatismele cu o rată de 17,5% - 13,4% și locul trei revine afecțiunilor sistemului nervos cu 11% - 6,6%, în me-

die rata acestora fiind în ascensiune.

Cele mai frecvente afecțiuni cu incapacitate temporară de muncă

		2005	2006	2007	2008	2009
I	Afecțiunile sistemului respirator (%)	39,3	34,3	37,9	33,5	42,9
II	Traumele (%)	14,1	17,3	14,8	13,6	13,4
III	Afecțiunile sistemului nervos (%)	8,5	11,0	7,3	7,8	6,6
	Total (%)	61,9	62,8	60	54,9	62,9

Tabelul 1.

Analiza detaliată a categoriilor de pacienți spitalizați în Spitalul militar al MAI, prezentată în figura 2, a evidențiat predominarea pacienților atestați și asigurați în circa 70% cazuri.

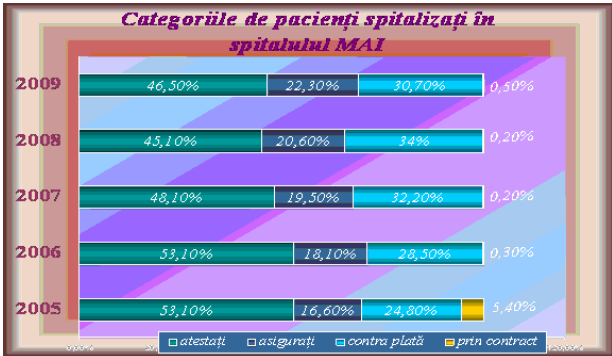

Figura 2.

Analiza duratei medii de spitalizare reflectate în tabelul 2 evidențiază o tendință de creștere în dinamică a duratei medii de spitalizare a colaboratorilor MAI de la 10,3 zile/ pat la 11,2 zile/ pat pe parcursul ultimilor cinci ani.

Durata medie de spitalizare (zile/pat)

	2005	2006	2007	2008	2009
Secția terapie	12,1	12,0	12,7	13,0	11,7
Secția neurologie	10,8	10,4	10,4	10,8	10,1
Secția chirurgie	9,8	9,8	11,5	12,2	9,1
Secția reumatism	2,2	2,0	1,6	1,3	1,3
Total	10,3	10,5	10,7	11,1	11,2

Tabelul 2.

Durata medie a tratamentului în staționar în secțiile de profil în anul 2009 comparativ cu anul precedent se menține la același nivel, ceea ce vorbește despre spitalizarea oportună și eficiența tratamentului administrat (tabelul 3).

Durata medie de tratament în spital în funcție de profilul maladiei (zile/pat)

	2008			2009		
	asigurați	atastați	contract	asigurați	atastați	contract
Secția terapie	11,1	13,0	-	11,4	12,6	-
Secția neurologie	10,2	10,6	-	10,1	10,5	-
Secția chirurgie	9,8	13,2	5,1	9,1	10,8	6,9
Total	10,4	12,2	5,1	10,4	11,6	6,9

Tabelul 3.

În structura morbidității spitalizate, ilustrate în figura 3 se remarcă modificări minime în clasașamentul maladiilor pe parcursul ultimilor patru ani, întâietatea revenind afecțiunilor sistemului digestiv cu rata de 20,9-24,4%, urmate de patologia sistemului cardiovascular

cu 19,8%-21,4%.

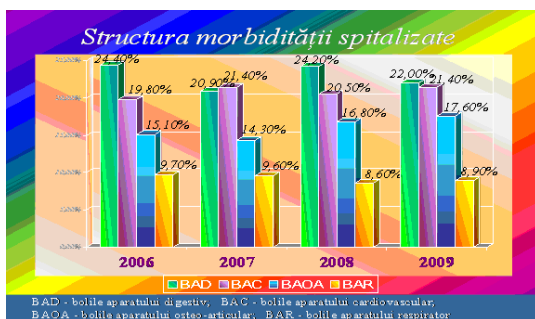

Figura 3.

Discuții. Exercițarea profesiei de polițist implică unele consecințe nefaste asupra stării sănătății, această profesie fiind saturată în situații de muncă ce duc la intensificarea stresului cu consecințele respective asupra stării sănătății [1]. Segmentul de vâr-

stă cel mai afectat de boli se situează între 40-55 ani, cu un maxim în intervalul dintre 45 și 50 ani. Datorită expunerii la diferite riscuri și factori nocivi atât la moment, cât și pe termen mai îndelungat, sănătatea polițiștilor este substanțial afectată, majoritatea fiind diagnosticați cu afecțiuni acute sau boli cronice. Astfel sub acțiunea unor factori de risc ca stresul, alimentația nesistematică și irațională, fumatul, dislipidemia, obezitatea, lipsa perioadelor de odihnă pentru refacerea capacității de muncă etc. este favorizată dezvoltarea afecțiunilor sistemului digestiv, cardiovascular, nervos, endocrin etc. Este important de menționat că lipsa odihnei și a somnului poate avea urmări nedorite. Conform datelor literaturii, numai în anul 2001 în SUA s-a acumulat un deficit de somn evaluat la circa 106 miliarde de ore, iar la nivel mondial de circa 2321

miliarde de ore. Dacă acestea ar fi cifre financiare, ele ar putea genera cel mai mare șoc economic. Cifrele respective fiind astronomice, indică faptul că omenirea se află în plină depresie de somn și odihnă, inclusiv cei ce practică meserii riscante.

Rezultatele cercetării efectuate reflectă evident consecințele acțiunii nefaste a factorilor de risc asupra sănătății efectivului. Trebuie remarcată tendința de creștere a procentului pacienților asigurați spitalizați în ultimii 5 ani, ceea ce reflectă consecințele tardive ale activității profesionale în organele de drept.

Analiza rezultatelor obținute a evidențiat o durată medie de tratament cu 1,2 zile/ pat mai mare pentru contingentul atestat comparativ cu cei asigurați, fiind urmărit scopul restabilirii depline a sănătății colaboratorilor pentru antrenarea lor direct după externare în îndeplinirea obligațiilor de serviciu.

Conform datelor prezentate de Ministerul Sănătății, durata medie de spitalizare pe republică este de 10,0 zile. În Spitalul militar al MAI ea este mai mare, pe parcursul ultimilor cinci ani fiind în ascensiune. Prin urmare, pacienții spitalizați în Spitalul militar al MAI au nevoie de mai mult timp pentru tratament și restabilire a capacității de muncă.

Trebuie, de asemenea, reținut că nu doar polițiștii sunt afectați de activitatea profesională de zi cu zi, ci și colegii și familiile lor, chiar dacă adesea elementul declanșator al faptului că activitatea profesională îi afectează și pe ceilalți nu pare să fie în legătură cu aceasta [1].

Concluzii. Marea majoritate a pacienților cu incapacitate temporară de muncă au avut drept cauză a afecțiunilor medicale depistate presiunea fizică sau psihică exercitate de profesia de polițist, care produce mutații multiple în planul stării de sănătate atât în perioada de activitate, cât și după încheierea acesteia.

Recomandări:

- managementul rațional al timpului de lucru;
- examinarea medicală profilactică anuală obligatorie a colaboratorilor MAI;
- intensificarea lucrului curativ-profilactic de dispensarizare;
- restabilirea dreptului de tratament balneo-sanatorial gratuit colaboratorilor MAI;
- îmbunătățirea calității vieții;
- asigurarea fiecărui colaborator cu asistență psihologică.

Referințe:

1. C.D. Stefania, „Stresul în profesia de polițist”, în *Lucrări Psihomil III* 14.10.2008
2. S. Enache, „O sută de mii de salariați români sunt încadrați la deosebiți”, în *Săptămîna financiară*, 18.05.2007(www.sfin.ro)

Radion COJOCARU

doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei drept penal a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

**ASPECTE DE POLITICĂ PENALĂ PRIVIND INFRAACȚIUNILE COMISE
ÎN LEGĂTURĂ CU ÎNDEPLINIREA DE CĂTRE FUNCȚIONARI
A ATRIBUȚIILOR DE PREVENIRE A CRIMINALITĂȚII**

Dezvoltarea durabilă a unui stat modern este în mod indispensabil condiționată de funcționarea normală a instituțiilor publice, mai ales a celor investite cu atribuții în domeniul aplicării dreptului, asigurării orânduirii constituționale, securității și ordinii publice, precum și a ordinii de drept în ansamblu. O responsabilitate deosebită în acest sens o au reprezentanții organelor de drept, investiți cu exercițiul funcțiilor autorităților publice de menținere a ordinii publice, prevenire și combatere a criminalității.

Pentru a asigura eficiența unei asemenea activități, statul este pus în situația de a întreprinde anumite măsuri, inclusiv juridico-penale, pentru a crea un mecanism eficient de protejare a reprezentanților organelor de drept împotriva faptelor social periculoase ce pot fi săvârșite în legătură cu activitatea de prevenire și contracarare a criminalității. Adoptarea și punerea în acțiune a mijloacelor proprii dreptului penal constituie, pe de o parte, un garant pentru funcționarea normală a instituțiilor publice, iar pe de altă parte, oferă o siguranță în plus securității personale a funcționarilor organelor de drept angajați în activitatea de reprimare a fenomenului infracțional.

Referindu-ne la cadrul normativ-penal al Republicii Moldova, putem constata că pe parcursul evoluției sale, legiuitorul autohton a manifestat preocupări în acest sens, incriminând anumite fapte de pericol în vederea protejării relațiilor sociale de pe segmentul sus-menționat. Astfel, la art.206 C.pen. din 24.03.1961 al RSSM era prevăzută răspunderea penală pentru fapta de amenințare sau violență săvârșită asupra unei persoane oficiale sau a unui cetățean care își îndeplinește datoria obștească. Norma incriminatore asigura protecția persoanelor oficiale sau a rudelor apropiate ale acestora împotriva faptelor de amenințarea cu moartea, pricinuire a leziunilor corporale, nimicire a bunurilor sau de săvârșire a altor acțiuni ilegale cu scopul sistării activității de serviciu sau obștești a victimei ori schimbării caracterului acesteia în interesul făptuitorului. În același timp, norma se extindea și asupra faptelor de același fel, ce erau comise în privința oricărei persoane sau rudelor apropiate ale acesteia în legătură cu participarea la prevenirea sau la curmarea infracțiunilor sau a altor fapte antisociale¹.

¹ Уголовный кодекс Молдавской ССР (с приложением постановлений систематизированных материалов), Изд. «Картеа Молдовенеаскэ», Кишинев, 1987, p.118.

Mai târziu, prin Ucazul Sovietului Suprem al RSSM din 24.06.1961 la art.2061 din vechiul C.pen. a fost instituită răspunderea penală pentru fapta de atentare la viața colaboratorului de poliție, prin următoarea formulă legislativă: „Atentarea la viața colaboratorului poliției, a altui lucrător din organele afacerilor interne sau a unei persoane aflate în exercițiul funcțiunii sau al datoriei obștești de menținere a ordinii publice și de combatere a criminalității...”². La alin.(2) al aceluiași articol era dozată răspunderea penală pentru aceleași acțiuni care atrăgeau după sine leziuni corporale grave sau moartea victimei³.

Inițial, în C.pen. al Republicii Moldova din 2002 a fost preluat modelul incriminator din legislația penală veche, fiind incriminate următoarele fapte: amenințarea sau violența săvârșită asupra unei persoane cu funcție de răspundere sau a unei persoane care își îndeplinește datoria obștească (art.349 C.pen.) și atentarea la viața colaboratorului de poliție (art.350 C.pen.). În vederea dozării gradului de ocrotire împotriva de atentatelor criminale săvârșite în privința reprezentanților autorităților publice aflați într-un grup sporit de risc, prin Legea nr.104-XVI din 20.04.2007⁴, legiuitorul a lărgit sfera de aplicare a infracțiunii prevăzute la art.350 C.pen., aceasta fiind extinsă și asupra faptelor de atentare la viața militarilor în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către aceștia a obligațiilor de serviciu.

Ulterior, subscriindu-se tendințelor de umanizare a legislației penale, legiuitorul autohton, prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008⁵, a renunțat la ideea instituirii unui regim special de sancționare pentru fapta de atentare la viața colaboratorului de poliție și a militarului, aceasta fiind supusă dezincriminării. Prin urmare, potrivit prevederilor legale în vigoare, fapta urmează a fi încadrată conform normei generale, stipulate la art.145 alin.(2) lit.h) C.pen., prin care este gradată răspunderea penală pentru omorul săvârșit asupra unui reprezentant al autorităților publice ori a unui militar, ori a rudelor apropiate acestora, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau militar a obligațiilor de serviciu.

Potrivit notei informative privitoare la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova din elaborate de către Ministerul Justiției, pentru a justifica excluderea incriminărilor menționate, s-a invocat ideea după care aceste fapte se încadrează perfect în prevederea art. 145 alin. (2) litera h) C.pen.

Nu negăm faptul că în absența art.350 C.pen., atentarea la viața lucrătorului de poliție sau a altui lucrător al afacerilor interne, sub aspectul calificării juridice cade pe deplin sub incidența normei generale instituite la art.145 alin. (2) litera h) C.pen. Avem însă rezerve față de eficacitatea promovării unei asemenea politici penale vizavi de protejarea reprezentanților organelor de drept în activitatea de menținere a ordinii publice și de combatere a criminalității.

Prin urmare, ne pronunțăm în favoarea vechii concepții legislative, fapt pentru care considerăm că ar fi oportun de a reincrimina fapta de atentare la viața colaboratorului de poliție în cadrul unei norme juridico-penale distincte.

² *Ibidem*, p.119.

³ *Ibidem*.

⁴ Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 104-XVI din 20.04.2007, în *Monitorul Oficial*, nr.90-93/397 din 29.06.2007.

⁵ Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 277-XVI din 18.12.2008, în *Monitorul Oficial*, nr.41-44/120 din 24.02.2009.

Pentru învederarea acestei poziții, în primul rând, urmează a fi scos în evidență gradul sporit de vulnerabilitate a funcționarilor organelor de drept abilitați cu atribuții de menținere a ordinii publice și contracarare a criminalității. Vulnerabilitatea față de comiterea unor infracțiuni de violență în privința persoanelor menționate este efectul următoarelor premise: caracterul autoritar al raporturilor existente între lucrătorii organelor polițienești și cetățeni, natura metodelor și mijloacelor utilizate de către aceștia în activitatea de prevenire a criminalității, stările conflictuale ce se pot naște ca efect al unei asemenea activități.

Într-adevăr, în contextul exercitării funcțiilor autorităților publice în sfera de prevenire a criminalității, se profilează o categorie aparte de relații sociale ce apar între stat și cetățeni, care în esență nu de puține ori au un caracter autoritar. De regulă, caracterul autoritar al relațiilor menționate este o derivată a metodelor și mijloacelor polițienești ce stau la îndemâna lucrătorilor de poliție, care sunt orientate spre influențarea și modelarea comportamentului membrilor colectivității ce perseverează în activități infracționale sau în alte activități cu caracter ilicit. Natura autoritară a relațiilor consemnate este urmată deseori de generarea unei stări conflictuale între subiecți, creându-se, în acest mod, o predispunere sporită de victimizare a funcționarilor organelor de drept net superioară față de funcționarii din alte domenii ale autorităților publice.

Asigurarea condițiilor optime pentru executarea de către funcționari a obligațiilor de serviciu fără doar și poate trebuie să vizeze toate autoritățile publice, indiferent de nivel și sferă de activitate. În același timp, nu trebuie de neglijat faptul că în privința unor funcționari, mai ales a celor din sfera asigurării ordinii publice și combaterii criminalității, trebuie luate anumite măsuri de siguranță suplimentare.

Anume în această zonă sporită de risc profesional, în urma unor contacte directe dintre reprezentanții organelor de drept și delincvenți se evidențiază un înalt nivel de conflictualitate a activității de serviciu. De fapt, se profilează un pericol real și potențial de săvârșirea a actelor de violență în adresa reprezentanților organelor de resort, fapt demonstrat și de datele statistice existente în acest sens. Astfel, ponderea infracțiunilor ce implică aplicarea violenței în legătură cu activitatea de serviciu desfășurată de către funcționarii autorităților publice sunt săvârșite în privința lucrătorilor din structurile polițienești. Drept urmare, soluția dezincriminării de către legiuitor a faptei de atentare la viața colaboratorului de poliție pare a fi una pripită și pentru moment lipsită de pragmatism.

Din atare considerente, promovăm teza diferențierii legale a răspunderii penale pentru fapta de atentare la viața colaboratorului de poliție. La instituirea regimului sancționator pentru o asemenea faptă, legiuitorul urmează să se conducă după regula clasică conform căreia sancțiunea prevăzută în norma specială trebuie să fie mai aspră decât cea din norma generală⁶.

Existența unei norme speciale va fi în măsură să înlăture anumite consecințe nefaste, cum ar fi:

⁶ De la regula menționată sunt exceptate situațiile incriminării distincte a unor forme atenuate ale infracțiunii, unde pedeapsa din norma specială este mai mică decât cea din norma generală.

- stimularea pe viitor a comportamentelor infracționale din partea celor care nu au suportat consecințele răspunderii proporțional gravității faptei săvârșite;
- victima infracțiunii, sub aspect subiectiv, se va simți neprotejată față de atentatele ce se pot comite în privința ei, factor ce poate influența negativ asupra atitudinii acesteia față de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu legate de menținerea ordinii publice și prevenirea criminalității.

Prin urmare, existența unei norme incriminatorii în sensul enunțat mai sus va doza sentimentul de siguranță și spiritul de inițiativă a lucrătorilor de poliție, precum și a altor funcționari în exercitarea obligațiilor funcționale de prevenire și de combatere a criminalității.

În același registru de idei, nu urmează a fi neglijată nici semnificația socială a măsurilor juridico-penale ce urmează a fi adoptate pentru protejarea funcționarilor organelor de drept. Pentru a asigura buna funcționare a autorităților statale, însăși comunitatea este interesată în cimentarea și buna funcționare a unui cadru eficient de protecție a lucrătorilor organelor de resort.

Adresându-ne la normele juridice în vigoare, care reglementează activitatea polițienească, putem constata că statul își asumă anumite obligații legale în ceea ce privește asigurarea securității personale a lucrătorilor de poliție. Astfel, la art.29 alin. (1) al Legii cu privire la poliție rr.416 din 18.12.1990 se statuează: „Colaboratorul poliției este persoană inviolabilă și se află sub protecția statului”, iar conform alin.(2) al aceluiași articol: „Insultarea unui colaborator al poliției, opunerea de rezistență, amenințarea, actul de violență sau atentarea la viața lui, precum și alte acțiuni care îi împiedică să-și îndeplinească atribuțiile de serviciu sau datoria de serviciu atrag după sine responsabilitatea stabilită de legislația Republicii Moldova”⁷.

În final putem conchide, că normele juridico-penale de protejare a lucrătorilor de poliție și a altor funcționari din sfera de prevenire a criminalității, garantează un plus de securitate pentru exercitarea unei asemenea activități, asigură autoritatea organelor de drept, drepturile și interesele legitime a funcționarilor și, nu în ultimă instanță, oferă posibilitatea unei diferențieri legale și judiciare eficiente în cazul comiterii de infracțiuni asupra acestora.

⁷ Lege cu privire la poliție, în Veștile 12/321, 30.12.1990.

Mihail DAVID,

doctor în drept, vicepreședinte IPA România, prodecan al Facultății de Drept
și Administrație Publică a Universității „Spiru Haret” din Constanța, România

PRECURSORII PSIHOLOGICI AI RISCULUI ÎN ACTIVITATEA POLIȚIEI

În exercitarea profesiei, oricare ar fi domeniul de activitate, apar efecte secundare datorate expunerii prelungite a individului la factori ce produc modificări în modul de manifestare în plan comportamental și în modul de acțiune, atât în situațiile curente, cât mai ales în cele presupuse de exercitarea profesiei la care facem referire, efecte care, la rândul lor, determină riscuri suplimentare. Aceste efecte sunt rezultatul acțiunii unor variabile de mediu, independente, în acest caz și drept urmare, puțin controlabile. Particularizând, aceste variabile pot fi considerate ca factori, ce acționează din interiorul subiectului (factori subiectivi) și din exterior (factori obiectivi), dar produc același tip de efecte asupra psihicului individului având drept consecință favorizarea producerii riscului asumat, diminuarea efectelor acestuia sau prevenirea producerii lui. O caracteristică comună ambelor tipuri de factori este aceea că aceștia acționează fără ca subiectul să poată exercita o prea mare influență asupra lor. Aceste variabile sau factori cum i-am denumit mai sus (interni sau externi) cunosc la rândul lor subclasificări funcționale ce au menirea de a descrie elementele concrete care acționează asupra individului, a riscului la care este expus, producând efecte mai grave sau mai puțin grave.

A. FACTORII INTERNI

1. Atitudinea față de muncă – materializată în seriozitatea și conștiinciozitatea cu care sunt tratate sarcinile de lucru și modul în care subiectul se implică în finalizarea acestora. Implicarea poate fi directă în sensul că individul își elaborează un plan de acțiune, după care îndeplinește, personal, sarcinile prevăzute sau se poate manifesta sub forma delegării, situație în care cel care elaborează planul delegă pe altcineva să îl ducă la îndeplinire. Pentru obținerea de rezultate optime și prevenirea producerii riscurilor, atitudinea față de muncă trebuie cultivată, responsabilizând individul, cu ajutorul aprecierilor când rezultatele sale sunt bune și sancțiunilor când acestea lasă de dorit.

2. Tipul temperamental – este cunoscut faptul că dotarea temperamentală, deși ontogenetică, determină modul în care un subiect se implică (sub aspectul tipului și cantității de energie psihică utilizată) și face față unui anumit tip de activitate. De aceea există recomandări cu privire la tipurile temperamentale și incidența lor asupra activității profesionale.

Temperamentul sangvin – are rezistență față de fenomenul de oboseală. Reacțiile persoanelor ce aparțin acestui tip temperamental sunt rapide și adecvate stimulilor. Ele acționează prompt pentru găsirea de soluții, depășirea dificultăților și învingerea obstacolelor. Cu toate acestea, măsurile luate de acest tip temperamental sunt influențate de impulsul de moment, fapt ce determină descrierea ca impulsivi a indivizilor ce aparțin acestui tip. În ceea ce privește aspectele sociale ale manifestării tipului temperamental sangvinic, integrarea acestuia în grupul de muncă este facilă, subiectul cu aceastră dotare temperamentală prezentându-se ca o persoană agreabilă, deschisă sufletește, cu valențe pentru integrarea în grup și încheierea de relații, fiind deci un sociabil. Robust psihic, sangvinicul suportă mai ușor decât alte temperamente dificultățile muncii și ale vieții. Cu persoanele având această dotare temperamentală se poate discuta în mod deschis, direct, acestea dispunând de tăria de a privi adevărul în față. Mobil, agreabil, prompt, cu resurse energetice deosebite, sangvinicul reușește cu eforturi mai mici și de aceea nu este deosebit de perseverent, uneori manifestând chiar o anumită superficialitate în muncă și raporturile interumane. Această superficialitate poate favoriza producerea riscurilor.

Temperamentul flegmatic – are, de asemenea, o mare rezistență în activități ce presupun uzură psihică, dar ca manifestare externă comportamentul este dominat de inerție. Individul ce reprezintă acest tip temperamental este un lucrător de „cursă lungă”, fiind recomandat în activități ce presupun un grad înalt de monotonie și o durată de execuție peste medie. Rezultă că atât startul, cât și finalul activităților flegmaticului presupun un timp de latență foarte mare. Reacțiile lui sunt lente, însă pe deplin adecvate. Posedă un spirit analitic și este înzestrat cu multă răbdare. Cântărește mult până să adopte o decizie, dar odată luată decizia, va trece la acțiune și va fi perseverent. Refuză compromisurile luptându-se pentru propriile idei. Este greu adaptabil la situațiile noi, preferând lucrurile cunoscute, este reticent față de inovații, fiind recunoscut ca un conservator. În grupul de muncă este reținut, și din acest motiv se integrează mai greu în colectivitate. Are prieteni puțini dar față de aceștia manifestă devotament. Insuccesele de orice natură îl îndârjesc. Este necesar să se sublinieze faptul că inerția caracteristică flegmaticului nu rezultă dintr-o dotare intelectuală sub medie, el poate lua decizii rapide, dar le va pune în aplicare abia după ce vor fi trecute prin „filtrele” propriului sistem valoric. Este de presupus ca va evita expunerea inutilă la riscuri.

Temperamentul coleric – are o rezistență inconstantă în activitățile de muncă datorită consumului energetic neeconomic. Colericul acționează cu toată energia de care dispune la un moment dat, fără să își dozeze eforturile, în funcție de mărimea dificultăților sau a obstacolelor. Din această cauză curba randamentului activității la coleric are numeroase neregularități, prin intersecare cu curba oboselii. Reacțiile colericului sunt pripite și nu întotdeauna adecvate, el acționează adesea fără a analiza suficient datele problemei. Colericul are o mare capacitate de mobilizare, proprie și altor persoane, ceea ce îl face un bun deschizător de drumuri. Însă datorită oboselii sau plictiselii colericul abandonează frecvent activitatea înainte de a o finaliza. Din acest motiv este indicat ca acesta să își desfășoare activitatea alături de persoane echilibrate, care să preia și să ducă la bun sfârșit activitatea începută. Colericul este deci, din acest punct de vedere, acela a cărui atitudine față de muncă

se manifestă sub forma delegării. Inconstant și impulsiv, extremist, colericul este factor de stres pentru cei din jur dând naștere unor stări conflictuale, tensionate în grupul de muncă, expunere inutilă la riscuri care pot fi evitate. Acest fapt poate fi contracarat prin implicarea sa în activitățile cu caracter practic și de scurtă durată și este de preferat ca responsabilitatea respectivei activități să îi revină integral, pentru a nu fi tentat să o abandoneze. De remarcat că și rezistența scăzută la efort prelungit, la care sunt expuși lucrătorii din domeniul ordinii publice, și oboseala care intervine în mod firesc, vor favoriza apariția situațiilor cu risc sporit de producere.

Temperamentul melancolic – este recomandat pentru activitățile de rutină, desfășurate în condiții cunoscute și obișnuite, care nu necesită decizii prompte și reacții rapide. Acest tip temperamental este înzestrat cu multă răbdare și are înclinație spre analiză, precizie și minuțiozitate. Preferă să desfășoare activități mai puțin interesante sau avantajoase și în condiții precare, dacă îi sunt bine cunoscute, decât să se aventureze în necunoscut. Melancolicul intră ușor în panică în fața unor situații noi, față de care reacțiile lui sunt lente și nu întotdeauna adecvate. În ceea ce privește relațiile sociale este timid și își subapreciază posibilitățile și calitățile integrându-se cu dificultate în grup, atașându-se mai mult de persoane decât de colectivitate. În cazul unor deziluzii de natură relațională sau confruntări din partea șefilor, suferă îndelung și în tăcere gândindu-se la posibilele consecințe în plan profesional și social. Este de aceea recomandabil ca melancolicul să fie tratat cu tact și respect, adaptând situațiile și problemele la particularitățile tipului său temperamental, acordându-i timpul și mediul necesar pentru a rezolva sarcinile ce îi revin, în mod conștient și corect. Este puțin probabil ca lucrătorul cu acest temperament să accepte situațiile riscante.

Cu privire la dotarea temperamentală, este de reținut că temperamentele nu sunt supuse clasificărilor de tip bun sau rău și că acestea nu se regăsesc în stare pură chiar dacă trăsăturile unui anumit tip temperamental se manifestă mai accentuat.

3. Lipsa creativității – are ca efect instalarea monotoniei, și pentru combaterea acestui aspect trebuie luate *măsuri* de către cei care asigură managementul activității profesionale a unui anumit grup de muncă în sensul:

- *cointeressării* lucrătorului pentru munca executată, prin sublinierea importanței sociale a activității pe care o face;
- *informării* lucrătorului despre importanța pe care munca sa o are în desfășurarea activității unității din care face parte;
- *repartizării* de activități variate, care presupun însușirea de noi cunoștințe de către lucrător (reînnoirea sarcinilor de lucru);
- *acordării* unei atenții deosebite mediului de lucru și condițiilor în care persoana își desfășoară activitatea și îmbunătățirii pe cât posibil a acestui mediu și a dotărilor, în special materiale, care sprijină desfășurarea acesteia.

4. Dotarea aptitudinală – influențează tipul de sarcini ce pot fi repartizate fiecărei persoane; aptitudinile sunt însușiri fizice și psihice pe care omul le antrenează în vederea îndeplinirii cu succes a unei activități. Ele indică posibilitățile omului de a obține sau a nu obține rezultate optime în desfășurarea unei anumite activități. Deși sunt fundamentate pe predispoziții ereditare, se conturează doar în

cursul activității, sub influența mediului și a educației. Din totalitatea aptitudinilor de care poate dispune o persoană, cea mai importantă este aptitudinea profesională care deosebește indivizii între ei și asigură evoluția profesională a fiecăruia. Aptitudinea profesională este condiționată de cunoștințe și deprinderi, de interese și de dotarea ontogenetică. Desăvârșirea aptitudinii profesionale are loc când aptitudinile generale (intelectuale) cum ar fi inteligența, memoria, observația, atenția sunt însoțite de una sau mai multe aptitudini specifice, tehnice, mecanice, psihomotorii, senzoriale, de organizare și conducere. Aptitudinile generale sau speciale sunt deci vectorii care condiționează traiectoria profesională a unui individ. În plan superior, dotarea aptitudinală se sintetizează în „talent”, care presupune aptitudini înnăscute și care se manifestă fără un efort special din partea individului. Perfecționate, acestea desăvârșesc tabloul aptitudinal.

5. Lipsa interesului față de pregătirea și perfecționarea profesională – are ca efect deprofesionalizarea și abordarea în stil neadecvat, „după ureche” a sarcinilor de lucru. Dată fiind evoluția actuală a societății în care ne desfășurăm activitatea și având în vedere și evoluția fulminantă a tehnicii, individul aflat în activitate, de orice natură ar fi aceasta, este supus unor sarcini noi care presupun adaptarea „din mers” la noile condiții. Sunt profesii care presupun în mai mică măsură perfecționarea, acestea sunt bazate pe perfecționarea activității, în sensul obținerii unor deprinderi automatizate, al căror randament se măsoară în cantitate și uniformitate. Acest gen de activități nu solicită în mare măsură intelectul persoanei care le execută. La polul opus se găsesc activitățile a căror îndeplinire necesită un efort intelectual susținut, de dobândire a unor noi cunoștințe și de specializare într-un domeniu, atât la nivel teoretic, cât și practic. Acest fenomen este influențat și de tipul de motivație care îl determină pe individ să acționeze. Sunt persoane care se mulțumesc să finalizeze sarcinile care le sunt încredințate și persoane care fac din îndeplinirea unei sarcini de lucru un motiv de a învăța și a se perfecționa și de a elabora soluții pentru finalizarea optimă a problemelor. Lipsa de interes față de pregătirea și perfecționarea profesională poate determina producerea unor riscuri cu consecințe dintre cele mai neplăcute.

6. Slaba adaptare la condițiile de muncă – are ca efect frustrarea profesională. Aici intervin tipurile temperamentale despre care am discutat anterior. Fiecare individ este dotat psihic (energetic și intelectual) pentru un anumit tip de activitate. Neconcordanța dintre dotarea psihică și condițiile concrete de lucru are ca efect dezadaptarea profesională. Un rol foarte important îl are, de asemenea, nivelul de pregătire a individului implicat în procesul muncii. O persoană neinstruită și neavizată într-un domeniu, în care întâmplător ajunge să-și desfășoare activitatea, va depune un efort dublu, fiind nevoită, pe de o parte, să facă față lacunelor profesionale cu care activează, iar pe de altă parte, va depune eforturi pentru aplicarea în practică a cunoștințelor nou-dobândite, cu condiția esențială ca acestea să fie însușite în timp util. În acest sens, este benefică practica schimbării locului de muncă, proces care presupune mai întâi inițierea în domeniul respectiv, sub forma cursurilor de formare și abia apoi implicare în activitatea respectivă, susținută ulterior în plan teoretic de urmarea cursurilor de specializare. Asumarea unor sarcini specifice lucrătorilor din sistemul de apărare a ordinii publice în condițiile

inadaptării sau slabei adaptări la condițiile de muncă mărește substanțial posibilitatea producerii riscurilor.

7. Slaba formare a deprinderilor de muncă în cazul debutanților – lipsa de experiență are, de asemenea, ca efect inadaptarea la locul de muncă. Dobândirea experienței în muncă este însă condiționată de exercitarea activității pentru care vrei să te specializezi. În acest caz, intervine factorul uman sub aspectul atitudinii grupului sau indivizilor grupului față de nou-veniți. Aceștia întâlnesc o atitudine care le este puțin favorabilă la membrii grupului, în sensul că nu au parte de o „ucenicie” propriu-zisă și sunt implicați încă de la început în activități al căror demers îl cunosc prea puțin, sau deloc sub aspect practic. În acest sens, prin intermediul tutelei profesionale se încearcă soluționarea problemei integrării în grup și a inițierii în activitate. Neajunsul acesteia este însă acela că tutorele este prins în activități profesionale care uneori nu-i acordă timpul necesar să le poată explica pe etape, secvențial, celui pe care îl tutează. La rândul său cel tutelat poate să nu fie de acord cu metodele folosite de tutore și să nu îi acorde atenția cuvenită, astfel apărând dificultăți de comunicare și înțelegere. Este de aceea imperativ ca tutela să îi implice în egală măsură pe tutore și pe cel tutelat și să le ofere ambilor motivația corespunzătoare. În acest sens, ar fi necesară sondarea gradului de interes atât a tutorilor, cât și a celor tuteiați în legătură cu activitățile în care sunt implicați. Este evident ca stagiile de practică urmate în timpul școlarizării au o importanță covârșitoare în formarea deprinderilor de muncă specifice activității pe care o va desfășura după absolvire. Nu este mai puțin importanta conștientizarea viitorilor lucrători cu riscurile specifice profesiei de apărător al ordinii publice.

B. FACTORII EXTERNI

1. Ambianța fizică a locului de muncă. Despre această condiție se vorbește frecvent dar este rareori îndeplinită. Deoarece, în funcție de domeniul de activitate, fiecare individ se manifestă profesional într-un mediu specific. Acest fapt presupune expunerea individului la anumiți factori de risc ce nu îi sunt benefici nici sub aspect fizic, nici sub aspect psihic. Este nevoie de aceea ca pe lângă compensațiile pecuniare acordate pentru expunerea, în interes profesional, la factori nocivi să se acorde celui implicat în activitate și compensații psihice cum ar fi abordarea individului și sub aspectul laturii sale „umane”, subiective, atunci când apar disfuncționalități legate de activitatea profesională.

2. Mediul profesional și familial necorespunzător – are ca efect principal apariția dezechilibrelor emoționale. Orice persoană care exercită o profesie se află într-un continuu proces de transformare și evoluție psihică atât sub aspectul personalității cât și a principalelor procese psihice, care fac recomandabil un individ pentru o anumită profesie. În acest sens, mediul în care își desfășoară activitatea un individ (și în acest caz nu se are în vedere spațiul fizic de desfășurare a activității), afectează structurarea personalității pe perioada respectivă. Astfel, în cazul unor anumite categorii profesionale (cum este și cazul celei de polițist), a-ți exercita profesia înseamnă să ai contact și să îți desfășori activitatea în mediul infracțional, or această expunere nu este lipsită de consecințe, dacă acționează pe termen nelimitat. Astfel, ca prim efect pot apărea deviații comportamentale, cu rol adaptativ, pentru

a asigura integrarea optimă a individului la mediul în care își desfășoară activitatea. Ca o consecință a acestei adaptări subiectul poate dezvolta trăsături de caracter cum ar fi duritatea, limbajul vulgar, comunicarea succintă și la mod imperativ, uneori violența, neluând în calcul eventualele vicii ce pot apărea pe acest fond cum ar fi consumul de alcool sau comportamente neconforme din punct de vedere etic sau moral, care au rol inhibitor și adaptativ. În acest caz avem de-a face cu o empatizare nerecomandabilă, dar cu efect adaptativ în planul desfășurării activității. Plasarea în mai multe roluri, a unei persoane, în plan social, dă naștere unor situații atipice, astfel aceeași persoană care își desfășoară activitatea în mediul infracțional face parte dintr-o familie asupra căreia se răsfrâng, în primul rând, noile trăsături psihice dobândite. Coexistența celor două ipostaze ale individului poate determina disfuncționalități în relațiile cu familia, de genul dificultăților de comunicare, nepotrivirea orarului, lipsa empatiei și afectează în mod negativ toate aspectele presupuse de apartenența la o familie. De aici iau frecvent naștere dezechilibrele emoționale. Dedublarea celui care își desfășoară activitatea în medii necorespunzătoare are ca rezultat apariția de eșecuri în plan profesional sau familial și uneori în ambele planuri. De aceea este recomandată expunerea pe durate limitate la medii necorespunzătoare și alternarea cu perioade de rutină care să asigure catharsisul necesar pentru a putea iniția o nouă activitate.

3. Relațiile cu șefii direcți – reprezintă, de asemenea, un domeniu controversat, deoarece relațiile șef-subaltern sunt practic relații interumane, ce presupun individualism, orgoliu și uneori dificultăți în acceptarea autorității din partea celor situați pe o treaptă ierarhică inferioară. Acest aspect se află în strânsă legătură cu tipul de manager ce gestionează activitatea într-un anumit domeniu. Este cunoscut faptul că la nivelul grupului avem de-a face cu două categorii de conducători: cea formală dar și cea informală, însă dincolo de această clasificare a autorității fiecare trebuie să colaboreze cu aceasta, iar unele persoane manifestă dificultăți în acceptarea și conlucrarea cu persoana ce reprezintă autoritatea, la un moment dat al existenței grupului de muncă. Problemele ce apar în acest sens sunt numeroase și se regăsesc atât la nivelul membrilor grupului, cât și la nivelul celor ce reprezintă autoritatea. În funcție de proveniența șefului, apar probleme specifice:

- *dacă șeful provine din cadrul colegilor* atunci gradul mare de familiaritate cu acesta poate determina disfuncționalități, la modul că nu îi este acceptată autoritatea și fiecare va desfășura activitatea după modul propriu de acțiune. Este de datoria celui care ocupă funcția de șef să își facă cunoscută strategia managerială și modelul (planul) după care fiecare membru al grupului de muncă va trebui să acționeze. Sarcinile pe termen scurt și cu obiective precise vor determina ca activitatea grupului să se desfășoare în tandem și să aibă eficacitate.

- o altă situație este *existența managerilor-femei* a căror autoritate poate fi la un moment dat subminată de existența în grup a unor indivizi cu concepții patriarhale sau a ponderii preponderent masculine a acestuia. În acest caz, recomandarea ar fi ca managerul în cauză să se afirme mai întâi ca un bun profesionist, să facă dovada existenței aptitudinilor manageriale, să impună respectul și să combată ideile preconceptuate.

- o altă situație este cea a *managerului provenit din afara grupului* despre

care nu se știe nimic și care în prima fază riscă să fie „sabotat” în exercitarea funcției de cei din interiorul grupului, care fie se consideră mai bine pregătiți profesional, fie se așteptau să ocupe această poziție. În acest caz este important ca managerul să își facă o impresie proprie, obiectivă, asupra tuturor membrilor grupului și să nu țină seama de recomandările sau impresiile celorlalți membri în legătură cu indivizii care îl formează.

Pe acest fond pot apărea disfuncții legate și de comunicarea eficientă cu managerul activității grupului, de genul:

- lipsei comunicării sau blocajului acesteia (șeful nu ține seama de ce îi comunică subalternul sau invers);

- subiectivizării abordării membrilor grupului. Este știut că antipatiile și simpatiile nu au uneori un motiv bine definit și nu sunt explicabile, acest aspect fiind handicapant pentru un manager, deoarece el va trebui să concluzioneze cu toți membrii grupului nu doar cu cei care îi sunt simpatici. În acest sens este utilă, deși sub aspect uman greu realizabilă, o organigramă a grupului de muncă bazată pe atracție și respingere. Este greu realizabilă, deoarece indivizii își declară rareori public antipatiile și simpatiile, conștienți fiind că acest fapt ce ar duce la tensionarea relațiilor intragrupale.

4. **Stresul** – implică aspecte legate de teama, firească, având în vedere natura umană, vizavi de pericolele la care este supus individul, precum și grija față de securitatea propriei persoane și a familiei. Despre stresul profesional s-a vorbit în numeroase rânduri dar ceea ce are caracter de legitate este faptul că sunt profesii în care efectele produse de acesta pot fi atenuate dar niciodată eradicate. Modul în care suportă stresul este specific fiecărui individ și are legătură atât cu dotarea psihică a fiecăruia, cât și cu mediul fizic în care își desfășoară activitatea. Combaterea stresului profesional este pe lista de priorități a celor ce gestionează domeniul de activitate al unui anumit grup, dar realizarea acestui obiectiv necesită mijloace specifice fiecărei categorii profesionale, iar în unele cazuri nu poate fi combătut deoarece ar presupune desființarea respectivei profesii. Are o mare importanță în producerea riscurilor specifice profesiei.

5. **Consumul de alcool** – ca atenuator al efectelor cauzate de stres și inadaptare este un alt factor extern care poate da naștere unor dezechilibre în exercitarea profesiei și implicit unor riscuri. Ca și stresul profesional, acest aspect poate fi rareori controlat și eradicat, deoarece ține în mare măsură de motivațiile și eșecurile individului supus acestui viciu și de dorința lui de a face față acestui aspect. Metode clasice și eficiente de combatere a consumului de alcool în exercitarea profesiei nu există, acestea fiind particulare și aplicabile fiecărui individ, în funcție de situație și de feed-back-ul așteptat din partea acestuia.

6. **Oboseala psihică și fizică** – pot duce la surmenaj, ce se manifestă fie prin slăbirea capacităților fizice, fie prin dereglări la nivel psihic, ce duc la dezadaptarea subiectului, la apariția unor rezultate slabe în muncă, la comportamente neconforme cu activitatea desfășurată și implicit la apariția situațiilor neplacute și chiar periculoase cu risc de producere sporit.

7. **Percepția socială eronată** – statutul polițistului nu este unul favorizat din punctul de vedere al impactului pe care îl are asupra unora dintre membrii

societății. În general membrii societății se raportează la prototipul ideal al polițistului, uitând că acesta dincolo de profesia pe care a îmbrățișat-o este om. Este de aceea necesară „umanizarea” polițistului în raport cu ceilalți, fapt materializat de curând prin apariția polițistului de proximitate. Percepția eronată asupra polițiștilor ia naștere nu doar din ignoranța sau reaua-voință a unor indivizi, ci și datorită atitudinii și modului de manifestare a polițistului, unii membri ai acestei categorii sociale „uitând” că ei sunt cei angajați de societatea civilă și nu invers. Atitudinea de superioritate dată de apartenența la această categorie profesională nu concordă cu o meserie în care principala grijă ar trebui să fie grija față de siguranța celui alt. De asemenea, în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu aceștia pun accentul mai ales pe drepturile oferite de statutul de polițist. În practica profesională se cunosc exact drepturile dar foarte puțin îndatoririle (în afara celor din fișa postului), ce incumbă odată cu obținerea acestei calități.

Ca măsură se recomandă sensibilizarea și responsabilizarea polițistului în legătură cu obligațiile ce le are dar și atragerea acestuia prin respectarea drepturilor prevăzute.

8. Programul de lucru – specific doar unora dintre sectoarele de activitate. Există anumite categorii profesionale al căror program de lucru este diferit de ceea ce înseamnă o zi obișnuită de muncă. Astfel, în cazul unora programul de lucru poate fi mult prelungit, iar în cazul altora se desfășoară în special pe timp de noapte. În ambele cazuri principalul neajuns este schimbarea ritmului nictemeral al individului, cu efecte perturbatoare asupra funcționării în parametrii normali, atât fizic, cât și psihic. Expunerea prelungită la astfel de factori duce la apariția surmenajului, la creșterea posibilităților de a interveni în situații riscante. În ceea ce privește privarea de somn, studiile efectuate au arătat că aceasta poate duce la modificarea stărilor de conștiință prin apariția iluziilor la nivelul analizatorilor vizuali sau auditivi. Este de aceea necesar să existe o proporție între perioadele de lucru și cele de odihnă, pentru a asigura celui ce desfășoară o astfel de activitate refacerea în ritmul propriu organismului.

9. Slaba dotare materială – din punctul de vedere al mijloacelor de intervenție, este de asemenea, un factor care poate afecta rezultatele activității. Lipsa sprijinului acestor mijloace materiale face dificilă intervenția, sporirea riscului și dă naștere frustrării sau submotivării profesionale. În cazul în care activitatea de bază nu este intervenția operativă, lipsa mijloacelor materiale afectează realizarea obiectivelor specifice domeniului respectiv de activitate.

10. Stările conflictuale la nivelul grupului de muncă – se manifestă prin alterarea contactelor psihosociale, care se produc în cadrul grupului. Dintre interacțiunile umane care suportă modificări în cazul stărilor conflictuale sunt de menționat:

- *atracția* – manifestată în mod spontan și inconștient față de o persoană, inițial nu poate fi explicată; abia la o analiză ulterioară se descoperă motivele pentru care un individ ne este simpatic sau antipatic. Aceasta poate fi unilaterală, când doar o persoană implicată în relație o preferă pe cealaltă sau bilaterală, când sentimentele sunt mutuale;

- *interdependența* – fenomen social mult mai complex decât atracția, deoa-

rece presupune implicarea într-o relație și determinări de natura profesională (gradul în care succesul în activitate a unui individ depinde de interacțiunea acestuia cu un alt individ);

– *comunicarea* – reprezintă în cazul grupului mijlocul de împărtășire a ideilor, gândurilor, părerilor comune sau contradictorii în legătură cu activitatea pe care acesta trebuie să o realizeze. La rândul ei comunicarea se face în două planuri – verbal și nonverbal – ambele contribuind în egală măsură la transmiterea corectă a mesajului și la apariția feed-back-ului așteptat.

Interacțiunea umană este importantă sub aspectul funcționalității relațiilor dintre indivizi, orice obstacol sau disfuncționalitate apărută la nivelul acestora determinând blocajul activității și relațiilor intragrupale și intergrupale. Stările conflictuale, ca factor de risc, sunt adesea generate de înțelegerea parțială a informațiilor ce ne sunt transmise și a solicitărilor care ne sunt adresate. O măsură eficientă de evitare a acestor stări conflictuale ar fi eficientizarea comunicării, prin scurtarea căii de transmitere a mesajului, măsură ce împiedică apariția distorsiunilor și scurtarea timpului de lucru alocat sarcinilor profesionale și asigură totodată eficiența activității.

Având în vedere că asupra individului acționează astfel de factori de natură antagonistă, fiecare dintre ei producând o modificare semnificativă, în momentul acțiunii directe asupra acestuia, este de preferat ca în atribuirea sarcinilor profesionale să se țină seama atât de dotarea psihică, răspunzătoare de orientarea persoanei către un anumit tip de manifestare, cât și de cea fizică, menită să faciliteze punerea în practică a acțiunilor atribuite, evitarea situațiilor riscante sau limitarea consecințelor negative atunci când se produc. Eradicarea riscurilor în activitatea organelor de apărare a ordinii publice fiind o misiune imposibilă, rolul managementului modern este de a identifica în timp util și de a evalua riscurile specifice luând cele mai eficiente măsuri de prevenire a unora și de limitare a efectelor negative în celelalte cazuri.

Gheorghe GLADCHI,

doctor habilitat în drept, profesor universitar

Boris GLAVAN,

lector superior al Catedrei investigații operative

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

TEHNICI SPECIALE ÎMPOTRIVA CRIMINALITĂȚII – RISC ȘI COMPETENȚĂ

Caracterul latent și dificultatea combaterii eficiente a unor genuri de infracțiuni ca traficul de ființe umane, crima organizată, corupția, traficul de droguri etc. sunt motive determinante pentru recurgerea la tehnici speciale împotriva acestora. Potrivit art.20 al Convenției Națiunilor Unite din 15 noiembrie 2000, fiecare stat parte ia măsurile necesare pentru a permite autorităților sale competente aplicarea livrării controlate, supravegherea electronică, infiltrarea, precum și alte tehnici speciale contra criminalității transnaționale organizate, iar probele culese prin intermediul acestora să fie admisibile în fața instanțelor judecătorești. Legea R. Moldova cu privire la activitatea operativă de investigație, nr.45-XIII din 12.04.19994, de asemenea, prevede o serie întreagă de măsuri ce ar putea fi aplicate împotriva infracționalității, fiind vorba despre experimentul operativ, marcarea cu substanțe chimice și alte substanțe, infiltrarea operativă, controlul transiterii banilor și a altor valori materiale extorcate etc.

Din sursele media cunoaștem faptul că, în cazul infracțiunilor indicate, astfel de procedee tactice sunt aplicate frecvent. Nu în egală măsură însă presa reflectă și cazurile în care bănuiții, învinuiții și inculpații de săvârșirea acestor genuri de infracțiuni sunt achitați pe motiv că nu au fost respectate limitele tehnicilor speciale admise de legislație. Drept exemplu în acest sens este cazul primarului s.Vorniceni, r-nul Strășeni, Ionel Gheorghe, care prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, susținută ulterior și de Curtea Supremă de Justiție, a fost achitat în privința învinuirii aduse de săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art.362¹ alin.(3) lit.a) și art.290 alin.(1) Cod penal, invocându-se temeiul că experimentul operativ organizat de ofițerii de poliție a fost o provocare¹.

Tot pe motiv de provocare Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție l-a achitat pe Anton Vasilțov de învinuirea adusă în baza art.217/1 alin.(3) lit.f) Cod penal².

Prin Decizia Colegiului civil și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, Vitalie Maistrenco a fost restabilit în funcția de inspector al plutonului operativ-mobil „SUD” al batalionului republican de patrulare rutieră al Direcției po-

liției rutiere a DGPOP a MAI RM din motiv că operațiunile speciale desfășurate de reprezentanții inspectoratului securitate internă al MAI prin care s-a constatat actul de corupere pasivă din partea recurentului și în temeiul cărora a și fost destituit din funcția nominalizată a fost o provocare³.

Lista unor astfel de cazuri nu se oprește aici și poate continua cu încă multe altele. Analiza acestora însă demonstrează faptul că nu există consecvență în aprecierea limitelor și respectiv a rezultatelor obținute cu ajutorul tehnicilor speciale, de obicei, serviciile operative dând acestora o apreciere mai largă, iar instanțele de judecată, cu preponderență Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție – una mai îngustă. Remarcăm aici și faptul că achitarea persoanelor în temeiul depășirii limitelor tehnicilor speciale de către instanțele nivelului doi și trei nu este o legitate, sunt și cazuri când instanțele de fond sunt cele care apreciază probele acumulate în urma investigațiilor operative ca fiind ilegale, iar Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție – ca fiind absolut legale⁴.

În aceste condiții, serviciile speciale, având misiunea contracarării criminalității, de multe ori riscă nu doar ca rezultatul muncii lor să nu fie admis ca probe în instanța de judecată, ci și ca acțiunile realizate să fie apreciate negativ, fiind totodată sancționate. Important de menționat este și faptul că legislația Republicii Moldova nu este suficient de clară în privința limitelor tehnicilor speciale și delimitarea acestora de acțiunile provocatoare.

Prin urmare, obiectivul prezentului studiu constă în identificarea criteriilor de demarcație dintre competența organelor de drept și riscurile la care se pot supune acestea în procesul aplicării tehnicilor speciale. Fără o organizare bună și eficientă a activității investigativ-operative nu se poate lupta împotriva criminalității. Cum să se distingă tehnicile speciale (de exemplu, achiziția de control, experimentul operativ) de provocare?

În plan teoretic se fac cercetări intense în privința soluționării reușite a subiectului vizat, însă până în prezent nu s-a ajuns la o soluție unanim acceptată. Profesorul rus B.V. Volojenkin, specialist remarcabil în acest domeniu al dreptului penal, consideră că esența provocării constă în faptul că provocatorul singur provoacă altei persoane dorința de a comite o infracțiune cu scopul demascării ei ulterioare sau în scop de șantaj. Referindu-se la problema corupției, dânsul susține că nu se va încadra în limitele tehnicilor speciale acțiunea de propunere a mitei unui funcționar cu scopul tragerii lui ulterioare la răspundere penală⁵.

Într-o altă viziune, propunerea bunurilor necuvenite în scop de demascare și tragerii la răspundere penală a funcționarilor corupți este perfect legală și constituie principala metodă de combatere a corupției. A propune unui funcționar bunuri necuvenite încă nu înseamnă incitare la săvârșirea actului de corupție. Potrivit susținătorilor acestui concept, provocare se vor considera astfel de acțiuni ca aruncarea bunului material în biroul, masa funcționarului ca fiind mită⁶.

În viziunea noastră, această din urmă opinie este greu de acceptat, dat fiind faptul că se identifică noțiunile „falsificarea probelor” și „provocarea infracțiunii”.

În timp ce unii cercetători discută în privința conținutului noțiunii de provocare, alții încearcă să răspundă la întrebarea în ce măsură provocarea ar putea fi acceptată pentru demascarea potențialilor infractori. Astfel, există părerea că, în

esență, tehnicile speciale includ în mod obligator elemente de provocare. Potrivit acestui concept, dezinformarea, minciuna și provocarea sunt elementele activității investigativ-operative fără de care ar fi imposibil de colectat informații necesare pentru descoperirea, cercetarea și prevenirea infracțiunilor. În susținerea acestei viziuni sunt înaintate și unele întrebări destul de rezonabile: „Cum, de pildă, un agent secret ar putea fi infiltrat într-o grupare criminală pentru a o prelucra fără minciună și dezinformare în ceea ce privește identitatea acestuia, intențiile sale? Cum un agent operativ ar putea obține de la bănuیت sau de la complicității acestuia informații necesare, fără a masca adevăratul interes, fără a-și masca scopul?” Potrivit acestei viziuni, este important să se facă delimitarea dintre acțiunile provocatoare admise de legislație și cele care ar aduce atingere persoanei provocate⁷.

Există opinia că acțiunile subiectului care transmite bunuri unui funcționar cu acordul acestuia, însă cu scopul de a-l demasca ulterior, trebuie calificate ca instigare la comiterea actului de corupere pasivă, respectiv, luare de mită. Totodată, potrivit acestei viziuni astfel de acțiuni sunt admise din partea agenților operativi în limitele extremei necesități, pentru verificarea intențiilor criminale ale persoanelor întemeiat bănuite de apartenență la o grupare criminală organizată. Amenințarea securității publice, generată de fenomenul corupției, precum și imposibilitatea demascării și contracarării ei prin alte metode reprezintă justificarea experimentului operativ, în procesul căruia cel care exercită activitate investigativ-operativă îndeplinește „rolul” de „instigator”⁸.

Împotriva acestei opinii s-a expus destul de argumentat profesorul B.V. Volojenkin, menționând că atribuirea unui conținut atât de larg „extremei necesități” nu este fundamentată legal și oferă posibilități nelimitate pentru abuz și samavolnicie, utilizarea provocării, precum și altor metode ilegale de luptă împotriva criminalității⁹.

Unii cercetători și-au expus părerea precum că provocarea sub forma experimentului operativ trebuie să fie admisă chiar și în lipsa unei cereri din partea persoanei căreia i s-a extorcat sau i s-a propus bunuri necuvenite. Realizarea măsurilor de control în ceea ce privește verificarea corectitudinii funcționarilor publici, susțin ei, va servi principalul mijloc de igienă a demnitarilor de stat. Tot în acest context se propune lupta împotriva persoanelor predispuse să comită acte de corupție prin metoda propunerii bunurilor necuvenite ca mai apoi să apară în fața instanței de judecată în calitate de martor, iar acesta să fie însuși lucrătorul operativ care a desfășurat experimentul operativ. Declarațiile ofițerilor operativi în acest caz nu trebuie să fie discriminate din motiv că aceștia ar fi persoane cointeresate în proces¹⁰.

Considerăm că și în privința acestei viziuni profesorul B.V. Volojenkin are perfectă dreptate, menționând că lupta împotriva corupției nu înseamnă lupta cu persoanele predispuse să comită astfel de acte, deoarece o persoană poate fi predispusă să comită o anumită infracțiune, însă ea ar putea să o evite dacă nu ar fi incitată, instigată de agenții serviciilor operative¹¹.

Într-adevăr, să propui unui funcționar bunuri necuvenite astfel încât să le accepte cu scopul demascării lui ulterioare nu este decât o „artă”, iscusința de a jongla cu slăbiciunile lui. Prin urmare, considerăm că în statul de drept nu își au loc astfel de practici împotriva criminalității. Tehnicile speciale ar trebui să stabi-

lească un control asupra proceselor criminale în derulare și nicidecum nu ar trebui să incite și cu atât mai mult să provoace săvârșirea de infracțiuni. În plus, practica creării artificiale a infracțiunilor și descoperirea lor ulterioară nu poate decât să dăuneze adevăratei lupte cu criminalitatea.

În contextul celor menționate se înscrie cu perfecțiune **jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului** care, prin fiecare caz nou soluționat, își nuanțează același mesaj – investigarea activității infracționale cu aplicarea tehnicilor speciale este admisă doar în mod pasiv. În cauza *Teixeira de Castro versus Portugalia*, 9 iunie 1998, Curtea a analizat dacă activitatea celor doi ofițeri de poliție a depășit sau nu activitatea caracteristică unor agenți sub acoperire, reținând că aceștia au provocat comiterea faptei, neexistând nici un indiciu că aceasta ar fi fost comisă fără intervenția lor. Totodată, Curtea a mai reținut și faptul că operațiunea nu a fost ordonată și supravegheată de către un judecător, cazierul inculpatului era alb și nimic nu sugera că era tentat să se implice în traficul cu droguri, până când nu a fost abordat de către poliție; în plus, nu s-au găsit droguri la domiciliul reclamantului, iar instanțele naționale s-au bazat în hotărârile de condamnare pe declarațiile celor doi ofițeri de poliție.

Într-o altă cauză, *Vanyan versus Rusia*, 15 decembrie 2005, Curtea a constatat că în cazul în care crima ar fi fost provocată de acțiunile unor agenți sub acoperire și nimic nu sugerează că ar fi fost comisă fără o intervenție, atunci aceste acțiuni nu mai sunt activitatea agentului și constituie instigare la comiterea unei infracțiuni. O astfel de intervenție și utilizarea ei în cadrul procedurilor penale poate duce la subminarea iremediabilă a principiului „echității procesului”. Condamnarea reclamantului s-a bazat pe probele obținute ca rezultat al operațiunii polițienești, neexistând nici o probă care să-l suspecteze pe reclamant ca traficant de droguri. S-a consemnat, de asemenea, că simplele susțineri în instanță ale poliției în sensul că au existat informații privind implicarea reclamantului în traficul de droguri care nici nu au fost verificate de instanță nu pot fi luate în considerare.

O cauză similară este *Hudobin versus Rusia*, 26 octombrie 2006, în care Curtea, de asemenea, a reținut că operațiunea poliției nu l-a vizat pe reclamant în calitate de traficant notoriu de droguri, ci a vizat orice persoană susceptibilă să accepte să procure heroina pentru informatoare, Curtea reamintind că este necesară o **procedură clară și previzibilă de autorizare a măsurilor de investigație și o formă de control** al acesteia astfel încât să asigure buna-credință a autorităților.

În speță, operațiunea poliției a fost autorizată printr-o simplă decizie administrativă a organului care a realizat ulterior operațiunea, iar textul deciziei nu conținea decât câteva observații cu privire la motivele ce justificau cumpărarea fictivă de heroină.

O altă cauză este cea cu privire la condamnarea pentru infracțiunea de luare de mită comisă la instigarea poliției – *Ramanauskas versus Lituania*, hotărârea din 5 februarie 2008.

În acest caz, reclamantul care lucra în calitate de procuror este abordat prin intermediul unei cunoștințe de către A.Z. pe care nu-l cunoscuse anterior, acesta rugându-l să obțină achitarea unei persoane în schimbul sumei de 3000 de dolari SUA. Inițial, procurorul în cauză refuză acest serviciu, însă la insistențele repetate

ale lui A.Z. a acceptat totuși cererea acestuia.

În realitate, A.Z. era ofițer al unui departament special de poliție anticorupție și a acționat în baza autorizației de simulare a comportamentului infracțional și înmânarea sumei de bani reclamantului. Deși pledase vinovat, reclamantul a contestat procedura de simulare a comportamentului infracțional, invocând instigarea la acceptarea mitei.

În analiza verificării instigării invocate, Curtea a avut în vedere următoarele aspecte: organele de urmărire penală sunt cele care au sarcina de a dovedi inexistența vreunei instigări, cu excepția situației în care susținerile petentului sunt neverosimile; în absența unei asemenea dovezi, autoritățile judecătorești sunt obligate să analizeze aspectele de fapt ale cauzei și să ia măsurile necesare pentru a descoperi adevărul și pentru a stabili dacă a existat vreo instigare; nu există nici o probă care să indice că petentul ar fi săvârșit anterior vreo infracțiune, mai ales de corupție; toate întâlnirile dintre petiționar și A.Z. au avut loc din inițiativa lui A.Z., ceea ce conduce la concluzia că acțiunile au depășit nivelul cercetării pasive a unei activități infracționale; autoritățile nu pot fi exonerate de răspundere pentru acțiunile ofițerilor de poliție, pentru simplul motiv că ei au acționat în nume propriu, deși îndeplineau îndatoriri de serviciu și chiar prin procedura de autorizare a comportamentului simulat, autoritățile au legitimat **post factum** faza preliminară și s-au folosit de rezultatele ei; instanțele nu au analizat în mod serios susținerile petentului, motivele pentru care s-a recurs la simularea comportamentului infracțional, gradul de implicare a poliției, natura oricărei instigări sau presiuni; V.S. care a creat legătura între petent și A.Z. nu a fost deloc citat ca martor, neputând fi localizat, nu s-au stabilit nici motivele inițiativei personale a lui A.Z. în faza preliminară; nu există nici un indiciu că infracțiunea ar fi fost săvârșită fără această intervenție.

În consecință, a fost încălcat pct.1 al art.6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului din 14 noiembrie 1950, iar plângerea petentului referitoare la pct.3 lit.d) al art.6 din Convenție nu poate fi disociată de invocarea violării pct.1 al art.6, deoarece vizează un aspect al procedurilor pe care Curtea le-a apreciat deja ca fiind inechitabile.

Recent, în cauza Constantin și Stoian versus România, 29 septembrie 2009, Curtea a dezvoltat conceptul de provocare (entrapment), distinct de folosirea legitimă a operațiunilor sub acoperire și a subliniat obligația instanțelor naționale de examinare atentă și minuțioasă a materialului din dosar în cazul în care inculpatul invocă instigarea din partea poliției. Curții îi revine rolul să examineze calitatea evaluării pretensei provocări făcută de instanțele naționale și să se asigure că acestea au protejat adecvat drepturile acuzatului, în special dreptul la o procedură contradictorie și la „egalitatea armelor”.

Pentru a stabili dacă agenții sub acoperire s-au limitat la a „investiga activitatea infracțională într-un mod pur pasiv” sau a fost o provocare a poliției, în prezenta cauză, Curtea a luat în considerare faptul că nimic din trecutul reclamantilor nu sugera o predispoziție către traficul de droguri. Simplul fapt că unul dintre ei fusese condamnat pentru consum de droguri nu poate schimba concluzia Curții. Curtea reține că procurorul nu a furnizat detalii și nu s-a referit la nici un mijloc de probă obiectiv privind comportamentul pretins nelegal al reclamantilor în rezoluția de

începere a urmăririi penale. În plus, nici în posesia primului reclamant și nici în locuința celui de-al doilea nu a fost găsită heroina.

Într-o cauză și mai recentă, **Bulfinsky versus România, 1 iunie 2010**, Curtea a condamnat neîndeplinirea de către instanțele naționale a obligației de investigare a apărării reclamantului privind existența unei provocări a poliției. Neaudierea agenților sub acoperire ori a colaboratorului căruia reclamantul afirmă că îi aparțineau drogurile, precum și faptul că instanțele au preferat să ia în considerare o mărturisire dată în fața poliției, ulterior retrasă la prima instanță (cu motivarea că nu se dovedise existența unei constrângeri la momentul mărturisirii), sunt elementele care au condus la constatarea încălcării caracterului echitabil al procesului.

Pentru a stabili dacă investigarea activității infracționale s-a desfășurat sau nu într-un mod pasiv, Curtea a luat în considerare următoarele:

- nu au existat indicii că reclamantul sau coînculpații au fost anterior implicați în traficul de droguri;
- nu existau indicii privind un eventual comportament infracțional, nelegal, al reclamantului înainte de evenimentele respective;
- nu au fost găsite droguri în posesia reclamantului ori în apartamentul acestuia.

Rezumând cele expuse, menționăm că tehnicile speciale au un rol extrem de important în combaterea infracționalității, aplicarea acestora însă nu trebuie să aducă atingere drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Aplicarea tehnicilor speciale este justificată în cazul în care există informații întemeiate despre implicarea unei persoane în comiterea de infracțiuni, iar rezultatele obținute cu ajutorul acestora pot fi puse la baza sentinței de condamnare dacă au fost administrate în conformitate cu cerințele legii și mărturisesc faptul că intenția persoanei de a comite infracțiunea nu a fost indusă de agenții serviciilor speciale și totodată infracțiunea s-ar fi produs indiferent de implicarea acestora.

De menționat că la o concluzie similară a ajuns și Curtea Supremă de Justiție a Federației Ruse după ce statul rus a fost condamnat la CEDO în cazul lui Vanian, interzicând admiterea ca probe a rezultatelor investigațiilor operative dacă acestea nu dovedesc intenția învinutului de implicare în circulația ilegală a drogurilor, formată independent de activitatea agenților serviciilor operative, precum și realizarea de către persoana respectivă a tuturor acțiunilor de pregătire necesare pentru comiterea infracțiunii¹².

După cea de a doua condamnare a Federației Ruse la CEDO, în cazul lui Hudobin, legiuitorul rus, prin modificările aduse legii cu privire la activitatea operativă de investigații, a stabilit o limită clară a tehnicilor speciale admise legal, interzicându-le astfel organelor de drept, care desfășoară activitate investigativ-operativă, „incitarea, determinarea, îndemnarea în formă directă sau indirectă la săvârșirea acțiunilor infracționale”¹³.

Considerăm că o astfel de limită a tehnicilor speciale este absolut necesar să fie introdusă și în legislația națională înainte ca țara noastră să fie condamnată la CEDO pentru provocare de infracțiuni. Mizăm pe faptul că legiuitorul nostru va lua act de această propunere, iar serviciile operative o vor accepta cu rațiune știind exact ce le este permis și care sunt limitele tehnicilor speciale, evitând astfel riscuri-

le de încălcare a legii și de comitere de greșeli tactice care pot provoca eșecul operațiunii și, în consecință, neadmiterea materialelor obținute în calitate de probe.

Bibliografie:

1. Arhiva Curții Supreme de Justiție. Dosar nr.1ra-736/09.
2. Arhiva Curții Supreme de Justiție. Dosar nr.1ra-664/10.
3. Arhiva Curții Supreme de Justiție. Dosar nr.31r-685/08.
4. Arhiva Curții Supreme de Justiție. Dosar nr.4-1re-147/10.
5. Б.В. Волженкин, *Коррупция*, СПб., 1998, с. 5.
6. Г. Мишин, «Борьба со взяточничеством: некоторые направления совершенствования уголовной политики», în *Уголовное право*, 2000, №3, с. 80.
7. В.П. Бахин, *Дезинформация и провокация как средство противодействия преступной деятельности* (<http://www.agentura.ru/library/deza/>).
8. Н. Егорова, «Провокация взятки либо коммерческого подкупа», în *Российская юстиция*, 1997, № 8, с. 27-28.
9. Б. Волженкин, *Допустима ли провокация как метод борьбы с коррупцией?* (<http://www.lawmix.ru/comm/6154/>).
10. И.А. Александрова, А.В. Шевелев, «К вопросу о пересмотре границы между провокацией взятки и оперативным экспериментом», în *Вестник МВД*, 2007, № 1, с. 47-52.
11. Б. Волженкин, *Допустима ли провокация как метод борьбы с коррупцией?* (<http://www.lawmix.ru/comm/6154/>).
12. Постановление Пленума Верховного суда РФ №14 от 15 июня 2006 года.
13. Федеральный закон Российской Федерации от 24 июля 2007 г. N 211-ФЗ.

Boris GLAVAN,

Lector superior al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

PROTECȚIA JURIDICĂ A AGENȚILOR CE AU ÎNCĂLCAT PREVEDERILE LEGII PENALE ÎN PROCESUL REALIZĂRII MĂSURILOR INVESTIGATIV-OPERATIVE

Legea Supremă a Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994 prevede expres că cele mai importante valori ale societății noastre sunt persoana, drepturile și libertățile acesteia, iar recunoașterea, respectarea și garantarea lor constituie obligațiunea statului. Evident că pentru a exclude caracterul declarativ al acestor prevederi în structura puterii de stat există organe a căror funcție de bază este anume protejarea vieții, sănătății, drepturilor și libertăților omului, proprietății, ordinii și siguranței publice, a mediului și a sistemului constituțional al Republicii Moldova împotriva atentatelor criminale.

Totodată, este de remarcat faptul că soluționarea acestei probleme prezintă unele dificultăți, deoarece la etapa actuală starea criminalității în R. Moldova este caracterizată nu doar prin creșterea indicelui cantitativ, ci și prin sporirea profesionalismului și nivelului de organizare a grupurilor criminale. Organele de drept și serviciile operative speciale se confruntă cu tehnici și metode din ce în ce mai sofisticate și mai complexe de camuflare a infracțiunilor, fapt care impune infiltrarea agenților secreți în diferite structuri criminale pentru obținerea informațiilor necesare.

În același timp, trebuie recunoscut și faptul că actuala legislație națională nu oferă o bază juridică adecvată pentru o activitate productivă cu privire la infiltrarea agenților în grupuri sau organizații criminale. Nu este nici un secret faptul că aceste persoane pentru ca să poată acționa eficient: să culeagă informații despre planurile și intențiile structurilor criminale, căile și mijloacele de realizare a acestora, să le influențeze activitatea criminală – trebuie să se bucure de încrederea liderilor și a membrilor acestor grupări. Aceasta însă necesită adaptarea agentului la mediul infiltrat, ceea ce implică participarea reală sau formală a acestuia la activități criminale. La rândul său, acest lucru este posibil numai în cazul în care persoanele infiltrate sunt protejate de răspunderea penală în legătură cu complicitatea inevitabilă la activitatea structurilor criminale.

Referitor la baza juridică a activității persoanelor infiltrate în grupuri și organizații criminale, în doctrina de specialitate sunt expuse diferite păreri. Astfel, potrivit unei opinii, suportul juridic al invulnerabilității penale îl constituie instituția liberării de răspundere penală, în special cea a căinței active. Se presupune că, în cazul în care persoana infiltrată este nevoită să comită o infracțiune, aceasta se

liberează de răspundere penală în temeiul căinței active (art.57 și cazurile prevăzute în Partea specială a CP al RM).

În viziunea noastră, această abordare este greșită, deoarece persoanele infiltrate acționează în scopul combaterii unor forme de infracțiuni mult mai periculoase, inclusiv în cazurile în care se produce prejudiciu intereselor ocrotite de legea penală. În acest context, menționăm că aceste persoane nu au pentru ce să se căiască, la fel de illogică și inumană este și supunerea acestora procedurii copleșitoare (și deloc sigure) de liberare de răspunderea penală.

Puțin mai constructivă este o altă viziune potrivit căreia persoanele infiltrate în grupuri și organizații criminale, impuse de situație să participe la comiterea infracțiunilor, acționează în condițiile extremei necesități, fapt pentru care nu se supun răspunderii penale în temeiul lipsei intenției de a comite infracțiuni. Astfel, potrivit conținutului extremei necesități, este necesară respectarea următoarelor condiții: a) dauna cauzată trebuie să fie mai mică decât cea salvată, b) realizarea sarcinii de prevenire și curmare a activității crimei organizate nu este posibilă altfel decât prin săvârșirea de către persoana infiltrată a faptei prejudiciabile.

Considerăm că și această abordare nu este pe deplin justificată. În primul rând, în condițiile în care persoana infiltrată este nevoită să comită infracțiuni este foarte greu să apreciezi mărimea prejudiciului cauzat și a celui salvat. În al doilea rând, este dificil să argumentezi imposibilitatea soluționării sarcinilor investigativ-operative printr-o altă cale decât cea legată de producerea prejudiciului intereselor ocrotite de lege.

În opinia noastră, cea mai bună cale de asigurare a unei prelucrări operative eficiente a structurilor criminale va fi introducerea în Legea penală a RM a instituției „Cauzarea prejudiciului în cadrul misiunilor speciale”. Esența acesteia constă în faptul că persoana infiltrată în structura criminală este investită cu dreptul de a comite în cazuri inevitabile unele ilegalități, inclusiv anumite tipuri de infracțiuni, în scopul relevării, prevenirii, curmării și descoperirii activității respectivei structuri criminale, adică așa-numitele imputerniciri discreționare. Aceste atribuții ale persoanei infiltrate urmează a fi definite în ordonanța de realizare a infiltrării operative, limitele acestora fiind determinate de faptul că indiferent de condiții persoana infiltrată nu va avea dreptul să îndeplinească rolul de organizator sau instigator al infracțiunii comise, precum nu va putea comite fapte îndreptate împotriva vieții și sănătății persoanei.

Este de menționat faptul că în timp ce în teoria dreptului penal autohton doar se ridică întrebarea legalizării acestei circumstanțe, în legislațiile penale a mai multor state această problemă și-a găsit deja soluționare. Astfel, în Codul penal al Ucrainei, R. Kazahstan și R. Belarus, printre circumstanțele care exclud caracterul penal al faptei se numără și cea care justifică producerea prejudiciului intereselor ocrotite de lege în legătură cu „îndeplinirea misiunii speciale în privința prevenirii și descoperirii activității infracționale a grupării sau organizației criminale” (art.43 Codul penal al Ucrainei) sau mai mult – în legătură cu „realizarea măsurilor investigativ-operative” în privința tuturor infracțiunilor comise de un grup de persoane (art.34.1 din Codul penal al Republicii Kazahstan), și chiar în legătură cu „aflarea în rândurile complicilor infracțiunii” (art.38 din Codul penal R. Belarus).

În temeiul celor expuse pare adecvat să se includă în Codul penal al R. Moldova un nou articol cu următorul conținut:

„Articolul 42² Cauzarea prejudiciului în cadrul misiunii speciale

1) Nu constituie infracțiune prejudicierea inevitabilă a valorilor ocrotite de prezenta Lege de către persoana infiltrată într-o formațiune criminală ce a acționat în limitele conspirativității în vederea realizării misiunii speciale a organului care exercită activitate investigativ-operativă urmărind scopul cercetării, descoperirii și curmării activității infracționale a respectivei formațiuni.

2) Prevederile alineatului unu al prezentului articol nu se aplică persoanelor care au comis fapte prejudiciabile îndreptate împotriva vieții și sănătății persoanei, producerea unei calamități ecologice precum și altor consecințe grave”.

Andrei GUȘTIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar
Ludmila GUȘTIUC,
doctorand

DIMINUAREA RISCURILOR PROFESIONALE PRIN ÎMBUNĂTĂȚIREA PROCESULUI DE RECRUTARE A ANGAJAȚILOR PENTRU ORGANELE AFACERILOR INTERNE. EXPERIENȚA LAPD [1]

Unlike many large metropolitan police departments nationwide that are struggling to meet their authorized force strength, the Los Angeles Police Department (LAPD) is succeeding in its ambitions five-year effort to increase the number of officers by 1,000.

The LAPD is meeting its recruiting goal by working closely with a partner agency, the City of Los Angeles Personnel Department. The personnel department performs key functions in the process. These functions include marketing, testing and screening, background investigation, and medical and psychological examinations.

Hopefully, the experience of LAPD will offer some useful solutions for the Moldovan Ministry of Internal Affairs and its efforts to improve the police recruitment process.

The authors are enormously thankful to Southwestern Law School – Los Angeles, CA for the permission to use the resources from its wonderful Leigh H. Taylor Law Library and the other precious schools' facilities.

Departamentul de Poliție din Los Angeles (LAPD – Los Angeles Police Department) este un departament de poliție al orașului Los Angeles, statul California [2]. Actualmente, în cadrul LAPD sunt angajați 10 000 de ofițeri și puțin mai mult de 3000 de civili. Aria de deservire a LAPD cuprinde o suprafață de circa 1,290 km² cu o populație de peste 3,8 milioane persoane [3].

În funcție de numărul de polițiști, populația și teritoriul deservit, LAPD deține poziția a treia în lista celor mai mari subdiviziuni de poliție din Statele Unite ale Americii (SUA), fiind depășit doar de departamentele de poliție din New York și Chicago [4].

Per capita însă, LAPD este unul dintre cele mai mici departamente de poliție din SUA. Aceasta pe motiv că unui ofițer din LAPD îi revin 426 de rezidenți deserviți, în comparație cu New York, care dispune de un ofițer la fiecare 228 de rezidenți, și Chicago, cu un ofițer pentru fiecare 216 de rezidenți [5].

Drept urmare, LAPD a dus o luptă constantă pentru extinderea statelor sale de personal [6]. În cadrul unei conferințe de presă, șeful poliției, William J. Bratton, a rostit un discurs, faimos prin apelul său către oficialitățile de la primăria din Los Angeles „...Dați-mi încă 4000 de ofițeri de poliție și eu am să vă ofer cel mai sigur oraș din lume...” [7].

O altă provocare pentru LAPD a fost angajarea ofițerilor din cadrul diferitor

etnii, altfel zis conformarea activității sale principiului diversității rasiale. Acest obiectiv a fost stabilit în anul 2001, atunci când s-a constatat că în LAPD erau angajați doar 18% femei, iar din totalul de 82% de bărbați, 46% erau albi, 33% latini/hispanici, 14% afro-americani și 7% asiatici [8].

În consecință, atât necesitatea extinderii statelor de personal cu încă 1000 de unități de ofițeri, cât și necesitatea aplicării în practică a principiului diversității rasiale au determinat LAPD să-și revizuiască politicile de angajare și să organizeze un sistem eficient de recrutare a ofițerilor de poliție. Printre sarcinile imediate, aferente procesului de recrutare, au fost stabilite:

- atragerea unui număr mare de candidați la studii;
- identificarea celor mai calificați printre candidații la studii;
- îmbunătățirea diversității printre recruți, care ar reflecta diversitatea comunităților din Los Angeles.

Surprinzător, dar criza economică a diminuat considerabil dificultatea atragerii unui număr masiv de candidați.

Astfel stând lucrurile, ne propunem drept scop ca în rândurile ce urmează să punctăm și să abordăm succint reperele de bază ce vizează procesul de recrutare a ofițerilor de poliție pentru LAPD. În mai puțină măsură vom elucida politicile de management și network aplicate de LAPD pentru atragerea candidaților, aspecte pe care le lăsăm pentru studiile ulterioare.

De menționat că procesul de recrutare a personalului pentru LAPD se află în afara jurisdicției LAPD, fiind încredințat unui departament municipal. Este vorba de Departamentul Resurse Umane din cadrul Primăriei Los Angeles, care este responsabil de procesul de testare a candidaților și de politicile de marketing al LAPD. Biroul de Siguranță Publică (traducere din engleză a denumirii – The Public Safety Bureau) din cadrul Departamentului Resurse Umane, administrează testele, investighează trecutul candidaților, organizează și coordonează desfășurarea examenelor la poligraf și a examinărilor medicale și psihologice.

De asemenea, Departamentul Resurse Umane este responsabil de organizarea și desfășurarea campaniei de marketing pentru LAPD, procură spații publicitare în diverse surse media și exercită influență asupra faptului unde au loc evenimentele de recrutare.

Deci cele 9 etape de recrutare a ofițerilor pentru Departamentul de Poliție din Los Angeles sunt, după cum urmează:

1. Completarea unui chestionar preliminar privind studiile, abilitățile și trecutul candidatului și a unui chestionar prealabil privind profesia de ofițer de poliție.

Completarea chestionarului privind studiile, abilitățile și trecutul candidatului are drept scop să ajute candidatul să decidă dacă are șanse reale pentru a fi admis și a face studii în Academia de Poliție. De asemenea, testul va identifica acele neajunsuri sau probleme pe care candidatul ar trebui să le elimine înainte de a aplica pentru profesia de ofițer de poliție.

Toate întrebările din chestionar sunt grupate în 4 mari domenii [9]:

- a) respectul pentru lege;
- b) informații cu caracter financiar-fiscal;

- c) experiența de conducere a autoturismului;
- d) drogurile și substanțele toxice.

În ceea ce privește chestionarul prealabil privind profesia de ofițer de poliție, scopul său este de a oferi candidatului o imagine clară despre natura profesiei de ofițer de poliție, atribuțiile și provocările de înfruntat.

Chestionarele respective sunt disponibile on-line. Prin urmare, candidatul le poate completa oricând își dorește, le imprimă și se prezintă cu ele pentru etapa a doua.

Imediat ce chestionarele sunt completate și expediate on-line, candidatul are posibilitatea să vizualizeze, de asemenea on-line, pe ecranul computerului, informația privind rezultatele testărilor, șansele sale de a accede la studii la Academia de Poliție și de a deveni un ofițer de poliție, sfaturi utile privind depășirea unor eventuale probleme și pașii ulteriori. În cazul unor impedimente insurmontabile, candidații sunt înștiințați despre faptul că șansele lor sunt minime sau chiar nule. Prin aceasta ei sunt încurajați să-și rezolve problemele evidențiate înainte de a aplica pentru profesia de ofițer de poliție. De asemenea, candidații sunt anunțați despre faptul că în privința anumitor probleme sau controverse depistate în cadrul completării chestionarului vor trebui oferite ulterior (la etapele următoare) explicații de personalul specializat al Departamentului Resurse Umane.

Candidații care nu au raportat vreo problemă primesc un mesaj care îi încurajează să aplice mai departe și cât mai degrabă pentru profesia de ofițer de poliție.

2. Un eseu privind calificările personale (testul scris). Eseul constă din întrebări, răspunsurile cărora vor demonstra clar și univoc abilitățile candidatului de a exercita funcția de ofițer de poliție.

Eseul este evaluat în baza aptitudinilor candidatului de a-și exprima în scris gândurile, arta de comunicare în scris, cunoștințele gramaticii limbii engleze, flexibilitatea actului comportamental și a celui decizional, inclusiv în situații nestandarde.

Durata scrierii eseului e de 90 de minute. Se consideră eseu susținut cu succes dacă răspunsurile corecte depășesc rata de 70%. Rezultatele sunt valabile timp de 18 luni, iar candidații care au picat eseul pot aplica iarăși doar după o perioadă de 3 luni.

În cazul în care candidații vor pica acest test, ei sunt încurajați să meargă la studii la Colegii comunitare pentru a urma fie cursuri de gramatică a limbii engleze, fie cele ce vizează arta scrierii unui eseu de succes.

Candidații cu cel mai înalt scor sunt invitați spre a merge la următoarea etapă. Cei care au cele mai proaste rezultate vor fi respinși, iar cei plasați în categoria candidaților cu rezultate medii vor fi puși într-o listă de așteptare și anunțați ulterior dacă sunt admiși spre etapa următoare.

3. Testul abilităților fizice. Testul constă din două părți. Prima parte va evalua puterea, agilitatea și rezistența candidatului. De regulă, partea aceasta a testului se organizează de două ori pe lună. Cea de-a doua parte a testului evaluează capacitatea aerobică a candidatului. Testul este evaluat cu admis/ respins. Susținerea testului semnifică faptul că candidatul dispune de abilități fizice minime.

Rezultatele testului sunt valabile pentru o perioadă de 12 luni.

Pentru cei care doresc să fie ajutați în susținerea cu succes a testului abilităților fizice, LAPD a elaborat un program de fitness destinat antrenării individuale a candidaților. Programul de fitness, cu un conținut de 35 pagini și destinat unei perioade de pregătire fizică de 4 luni, este un ghid veritabil în domeniul pregătirii fizice minimale necesare unui ofițer de poliție și susținerii cu succes a testului [10].

4. **Investigații în trecutul și relațiile candidatului (controlul special).** Inițial, înainte de a demara investigațiile, candidatul va fi rugat să completeze un șir de formulare care vizează date din biografia sa (formulare tipizate pe 23 de pagini) și să anexeze acte ce justifică cele scrise. De asemenea, înaintea demarării investigațiilor, candidatul i se vor lua amprente digitale și introduse într-o bază de date. În cazul în care candidatul a fost condamnat anterior pentru comiterea de infracțiune gravă, el este descalificat automat și pierde dreptul de a fi înrolat în funcție de ofițer de poliție.

Investigațiile în trecutul și relațiile candidatului vizează aspecte precum: verificări la locul de muncă al candidatului, bazele de date ale poliției, aspecte financiar-fiscale, la instituțiile de învățământ, unitățile militare etc. Realizarea de interviuri cu membrii familiei candidatului, vecini, mentori, colegi de studii și de lucru, prieteni etc.

De regulă, controlul special durează circa 60-180 de zile.

5. **Examenul la poligraf.** Examinarea la poligraf se efectuează pentru a confirma datele furnizate de către candidat și pentru a confirma informația obținută în timpul investigațiilor în trecutul și relațiile candidatului, adică controlului special. Faptul că un candidat va pica examenul la poligraf nu înseamnă neapărat că respectivul candidat va fi descalificat [11].

6. **Interviu în cadrul Departamentului.** În cazul în care candidatul a trecut cu succes toate etapele anterioare, el este invitat pentru un interviu ținut în sediul Departamentului Resurse Umane din cadrul Primăriei Los Angeles și de o comisie specializată cu participarea diversilor specialiști (atât civili, cât și ofițeri de poliție). În cadrul interviului, se vor aborda subiecte precum: realizările personale ale candidatului; motivarea și aptitudinile de a fi ofițer de poliție; orientarea spre formare profesională continuă; talentele interpersonale și cele de comunicare.

În cazul în care candidatul va pica interviul, el poate merge repetat la interviu abia după 3 luni. Totuși, dacă candidatul merge la un seminar de orientare și instruire verbală, organizat de Departamentul Resurse Umane, el nu este obligat să aștepte scurgerea termenului de 90 de zile.

7. **Evaluarea medicală și cea psihologică.** Evaluarea medicală constă în examinarea: grăsimea corpului (conform standardelor de admisibilitate, bărbații nu pot avea mai mult de 22% și femeile nu mai mult de 30%); vederea și auzul.

Rezultatele examinării medicale sunt valabile 12 luni, iar cele psihologice – 18 luni.

8. **Certificarea și admiterea la Academia de Poliție.** Certificarea și admiterea la Academia de Poliție sunt etapele finale ale procesului de selecție. De menționat că eliberarea certificatului privind trecerea cu succes a tuturor etapelor procesului de selecție încă nu garantează admiterea la Academia de Poliție. De regulă, către LAPD

se furnizează o listă mult mai mare de candidați decât funcțiile vacante. Prin urmare, LAPD poate alege dintr-un număr mai mare de candidați, anume pe acei pe care îi consideră mai pregătiți pentru a fi ofițeri de poliție și respectiv pentru a fi admiși la Academia de Poliție.

Într-un final, admiterea la studii la Academia de Poliție se face de către și prin ordinul LAPD.

9. Studiile la Academia de Poliție. În cazul în care candidatul a trecut cu succes toate etapele de selecție și a primit oferta de serviciu de la LAPD, el urmează să fie îndreptat la studii la Academia de Poliție.

Studiile și training-ul în cadrul Academiei de Poliție durează 6 luni de zile și sunt gratuite.

Pe timpul aflării sale la studii, ofițerii primesc salarii depline ca pentru ofițeri de poliție începători. De fapt, salariul unui ofițer de poliție începător cu studii medii complete este de 45,226 USD/anual [12]. Prin urmare, pe timpul aflării sale în Academia de Poliție timp de 6 luni, ofițerii de poliție vor primi în total exact jumătate din suma respectivă. Fiecare absolvent, după expirarea perioadei de probă de 6 luni de zile, va primi o majorare considerabilă de salariu (până la 10%). Iar după 12 luni de serviciu în LAPD urmează iarăși o majorare salarială de circa 10% [13].

În cadrul Academiei de Poliție, ofițerii studiază:

- a) dreptul;
- b) relațiile umane (training-uri în diversitate culturală și toleranță; probleme de hărțuială sexuală; relațiile cu mass-media; managementul stresului; relațiile cu persoanele cu dizabilități; probleme din comunitate; persoanele dispărute; crimele de ură și violența domestică);
- c) limba spaniolă (având în vedere comunitatea extinsă de vorbitori de limbă spaniolă din Los Angeles);
- d) tehnici preliminare de investigații;
- e) perfectarea proceselor-verbale;
- f) tactici și tehnici de patrulare; percheziții; oprire a autoturismelor etc.;
- g) tragerea în țință și politici de tragere [14];
- h) conducerea autovehiculelor;
- i) pregătirea fizică, autoapărarea și aplicarea forței fizice. De fapt, pregătirea fizică este foarte complexă și complicată, motiv pentru care recruții sunt încurajați să demareze pregătirea lor fizică cu mult timp înainte de începerea procesului de selecție pentru angajarea în cadrul LAPD.
- j) training-uri specifice LAPD (spre exemplu, studierea operării computerului de la bordul autovehiculului de serviciu).

În concluzie:

Apărent, procesul de recrutare a ofițerilor de poliție este extrem de dificil, lent și greoi. Durata medie a procesului de recrutare a ofițerilor de poliție este de cel puțin 200 de zile. Aceasta se explică prin faptul că ofițerii de poliție sunt un corp de elită al statului, sunt profesioniști și sunt tratați ca atare.

Astfel, recent, în cadrul unui studiu, se menționa că unui ofițer recrutat îi revin în medie circa 27 de candidați respinși [15].

Referințe:

1. LAPD (abrevierea de la Los Angeles Police Department) se traduce din engleză ca Departamentul de Poliție din Los Angeles. În continuare, în textul articolului va fi folosită abrevierea LAPD.
2. Pentru un studiu suplimentar al organizării și funcționării LAPD, a se vedea: <http://www.lapdonline.org/>
3. Date furnizate de Wikipedia Free Encyclopedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Los_Angeles_Police_Department
4. A se vedea Raportul Biroului de Statistici Judiciare – „Local Police Departments, 2003”, plasat pe site-ul: <http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/pub/pdf/lpd03.pdf>
5. Pentru un studiu suplimentar al raportului dintre populație și numărul ofițerilor de poliție, a se vedea: Los Angeles Police Department News Release, Thursday, January 5, 2006. Sursa de inspirație: http://www.lapdonline.org/january_2006/news_view/3729
6. Primarul de Los Angeles, Antonio Villaraigosa, și fostul șef al poliției, William J. Bratton, au stabilit drept prioritate de bază extinderea statelor de personal al LAPD. În anul 2006, primarul și șeful poliției au anunțat un plan de 5 ani de extindere a statelor LAPD cu 1000 de unități și de angajare a 1000 de ofițeri.
7. http://www.lapdauthors.com/los_angeles_police_department_history.html
8. A se vedea Raportul Biroului de Statistici Judiciare al SUA. – Managementul organelor de drept și statisticile administrative 2000: Date statistice pentru fiecare stat al SUA și agențiile locale cu cel puțin 100 de ofițeri. Sursa raportului: <http://web.archive.org/web/20080313170833/http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/lemas00.pdf>
9. A se vedea: <http://www.joinlapd.com/testing.html>
10. Pentru un studiu adăugător al Programului de Fitness elaborat de LAPD, a se vedea: http://per.lacity.org/psb/lapd_tips.htm De asemenea, pentru a consulta broșura Programului, a se vedea: <http://www.joinlapd.com/pdf/LAPD%20Fitness%20Brochure.pdf>
11. Spre exemplu, din numărul total de 2845 de candidați, tocmai 1181 au picat examenul la poligraf.
12. Pentru deținătorii diplomelor colegiale, salariul de pornire anual este de 47 043 USD, iar pentru un ofițer de poliție începător – deținător al unei diplome de studii superioare, salariul va constitui 48 880 USD/anual.
13. <http://www.joinlapd.com/salary.html>
14. LAPD le cere insistent candidaților să nu se autoinstruiască în domeniul tragerii în țintă înainte de studiile la Academia de Poliție. Aceasta deoarece se consideră că e mai simplu de instruit o persoană de la zero decât de dezvățat de tehnici greșite și erori. În acest sens, LAPD dispune de tiruri și de specialiști profesioniști care instruiesc eficient ofițerii de poliție.
15. A se vedea suplimentar despre problemele în recrutarea ofițerilor de poliție: <http://www.thefreelibrary.com/LAPD+HIRING+CUFFED+RECRUITMENT+PROCESS+%27LENGTHY,%27+JURY+FINDS-a079093729>

Bibliografie selectivă:

1. Asch, Beth J., and Bruce R. Orvis, *Recent Recruiting Trends and Their Implications: Preliminary Analysis and Recommendations*, Santa Monica, Calif.: RAND Corporation, MR-549-A/OSD, 1994.
2. Blankstein, Andrew, and Richard Winton, „LAPD Force Grows to Record Levels”, in *Los Angeles Times*, 2 martie, 2009.
3. <http://latimesblogs.latimes.com/lanow/2009/03/lapd-force-grow.html>
4. Cavanaugh, Kerry, “LAPD Recruits in the Middle of a Budget Fight,” *Daily News* (Los Angeles), Valley edition, 26 Februarie, 2008, p. A3.
5. Glenn, Russell W., Barbara Raymond, Dionne Barnes-Proby, Elizabeth Williams, John Christian, Matthew W. Lewis, Scott Gerwehr, and David Brannan, *Training the 21st Century Police Officer: Redefining Police Professionalism for the Los Angeles Police Department*, Santa Monica, Calif.: RAND Corporation, MR-1745-LAPD, 2003. http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1745/
6. Polisar, Joseph M. et al., *Mobilizing the Community for Minority Recruitment and Selection: A Strategy to Leverage Community Assets to Enhance Recruitment and Placement of Minorities*, Washington, D.C.: United States Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services, Decembrie 2003.
7. Ridgeway, Greg, Nelson Lim, Brian Gifford, Christopher Koper, Carl Matthies, Sara Hajiamiri, and Alexis Huynh, *Strategies for Improving Officer Recruitment in the San Diego Police Department*, Santa Monica, Calif.: RAND Corporation, MG-724-SDPD, 2008: <http://www.rand.org/pubs/monographs/MG724>
8. Scrivner, Ellen M., *Innovations in Police Recruitment and Hiring: Hiring in the Spirit of Service*, Washington, D.C.: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice, 2006.
9. Switzer, Merlin E., *Recruitment and Retention: Best Practices Update*, Sacramento, Calif.: California Commission on Peace Officer Standards and Training, POST2005TPS-0371A, aprilie 2006.
10. <http://www.post.ca.gov/training/bestpractices/RecruitmentBestPrac.pdf>

Юрий ИРХИН,

кандидат психологических наук,

Национальная академия внутренних дел, г. Киев, Украина

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ОТБОР НА СЛУЖБУ В ОРГАНАХ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ

Прием граждан Украины на службу в органах внутренних дел является главенствующей составной частью общегосударственной системы профессиональной ориентации населения, осуществляемой в соответствии с законом Украины «О милиции», Положением о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел и нормативно-правовых актов МВД Украины.

Профессионально-психологический отбор на службу в органах внутренних дел – это комплексное исследование личности с целью прогнозирования его профессиональной пригодности на основе имеющихся у нее физических и психических свойств.

Профессионально-психологический отбор представляет собой специально организованный исследовательский процесс, целью которого есть определение степени и возможности психофизиологической и социально-психологической пригодности кандидатов на службу за сложными ответственными профессиями согласно нормативным требованиям.

Профессионально-психологический отбор в органах внутренних дел Украины представляет собой комплекс мероприятий, направленный на осуществление качественного комплектования должностей рядового и начальствующего состава на основе обеспечения соответствия профессионально важных индивидуально-психологических качеств и способностей граждан, желающих работать в органах внутренних дел, и сотрудников органов внутренних дел требованиям профессиональной деятельности.

Основными задачами системы профессионально-психологического отбора в органах внутренних дел Украины являются:

- оценка психологической пригодности кандидатов к конкретному виду деятельности и прогноз успешности их профессионального обучения;
- оценка уровня профессиональной адаптации кандидатов;
- рациональное распределение кандидатов по различным видам служебной деятельности;

– выявление лиц с асоциальными установками, корыстной или уголовной мотивацией, лиц с нервно-психической неустойчивостью и в состоянии дезадаптации.

В системе органов внутренних дел Украины существует несколько разновидностей и уровней профессионально-психологического отбора, каждый из которых регламентирован отдельными нормативно-правовыми актами, в частности:

1) профессионально-психологический отбор кандидатов на службу в органах внутренних дел, в состав которого отдельным компонентом входит психологический отбор в училища профессиональной подготовки сотрудников милиции (в основном – на должности рядового и младшего начальствующего состава);

2) профессионально-психологический отбор кандидатов на учёбу в высших учебных заведениях МВД Украины (в основном – на должности среднего и старшего начальствующего состава);

3) психологический отбор на руководящие должности органов внутренних дел Украины;

4) профессионально-психологический отбор кандидатов в миротворческие миссии;

5) профессиональный психофизиологический отбор кандидатов на службу и обучение.

Ключевым этапом в работе по отбору кандидатов на службу в органах внутренних дел является именно профессионально-психологический отбор. На него возлагаются функции первичного отсева лиц, по разным причинам неподходящих к правоохранительной деятельности.

Профессионально-психологический отбор осуществляется исключительно по методикам, утвержденным руководством психологической службы Министерства внутренних дел Украины и прошедшим специальную психометрическую экспертизу.

По своей структуре профессионально-психологический отбор включает следующие этапы:

1) предварительное профориентационное консультирование;

2) социально-психологическое изучение;

3) профессиональная психодиагностика;

4) принятие решения о профессионально-психологической пригодности кандидата.

Предварительное профориентационное консультирование осуществляется при первичном изучении кандидата и предусматривает получение начальной психологической информации о личности кандидата с целью планирования процедуры психологического отбора и предоставления кандидату рекомендаций о целесообразности дальнейшего отбора (подбора или добора) согласно требованиям выбранной специальности.

Социально-психологическое изучение помогает решить целый ряд кадровых задач, среди которых главное место занимают:

– определение мотивов поступления на службу;

- определение профессиональной направленности;
- оценку нравственных качеств;
- установление трудовой активности;
- выяснение условий воспитания и развития;
- установление уровня общей осведомленности и эрудированности;
- выявление наличия коммуникативных способностей и навыков;
- определение особенностей общения и поведения.

Профессиональная психодиагностика – это структурный анализ личности кандидата, который осуществляется с целью установления соответствия его психологического профиля с требованиями выбранной профессии (соответствие профессиональным основным милицейским специальностям).

Важной особенностью в общем процессе профотбора кандидатов на службу в органах внутренних дел Украины является то, что предварительное профориентационное консультирование, социально-психологическое изучение и профессиональная психодиагностика осуществляются до прохождения кандидатами военно-врачебной комиссии и проведения спецпроверок. Такой подход позволяет избежать от напрасной траты времени и людских ресурсов на прохождение особенной части профотбора.

По результатам осуществления первых трех этапов профессионально-психологического отбора психолог подает руководству органа или подразделения свои рекомендации о целесообразности дальнейшего осуществления процедуры профессионального отбора кандидата.

Принятие окончательного решения о профессионально-психологической пригодности кандидата и наиболее рациональному использованию его на службе (по специальности) осуществляется психологом на основе обобщения материалов профконсультации, социально-психологического изучения, профессиональной психодиагностики с учетом психологических аспектов результатов специальной проверки и военно-врачебной комиссии по следующим уровням:

А – годен, соответствует требованиям выбранной профессии (специальности);

Б – частично пригоден, соответствует требованиям выбранной профессии (специальности) по подавляющему большинству профессионально значимых критериев, а также при отсутствии серьезных противопоказаний, требует усиленного внимания на этапе адаптации к условиям службы;

В – непригодный, не отвечает требованиям избранной профессии (специальности). Констатируется наличие серьезных противопоказаний.

По результатам профессионально-психологического отбора психолог готовит расширенную справку (заключение), в которую включается психологическая характеристика кандидата и заносится вывод о его пригодности.

Результаты изучения индивидуально-психологических особенностей личности кандидатов заносятся в карты психологического сопровождения сотрудников.

При принятии окончательного решения особое внимание следует уделять негативным чертам личности, обуславливающим непригодность канди-

дата к прохождению службы в органах внутренних дел:

- эгоцентризм, злопамятность, агрессивность, импульсивность, аффективность, неуравновешенность;
- трусость, замкнутость, равнодушие;
- повышенная эмоциональная чувствительность, пессимизм, ранимость;
- самоуничижение, самобичевание и аутоагрессивные наклонности;
- склонность к злоупотреблению алкоголем;
- отрицательная мотивация к службе в милиции, нежелание носить форменную одежду, тяготения службой;
- случаи немедицинского употребления психотропов;
- характер семейных отношений, бытовые трудности и их причины, материальные условия, наличие родственников с психическими заболеваниями, больных алкоголизмом или наркоманией, а также покончивших или пытавшихся покончить жизнь самоубийством.

При проведении профессионально-психологического отбора кандидатов на службу в органах внутренних дел Украины сегодня используются психодиагностические методики КОТ (короткий отборочный тест), тест Р. Кеттелла 16-PF-187, методика определения направленности личности Смекала-Кучера. При получении недостоверных данных по методике Р. Кеттелла дополнительно используется психодиагностический опросник Л.Т. Ямпольского или опросник FPI, а также многоуровневый личностный опросник «Адаптивность».

По результатам заключения профессионально-психологической пригодности, социально-правового изучения кандидата, медицинского осмотра во военно-врачебных комиссиях, результатов сдачи нормативов по физической подготовке комплектующими органами внутренних дел принимается решение о его направлении на службу в органах внутренних дел или для поступления в ведомственные учебные заведения.

Кандидаты, которые по результатам профессионально-психологического отбора получили заключение «не рекомендуется», комплектующими органами внутренних дел на службу в органах внутренних дел и учёбу в ведомственных учебных заведениях не направляются.

Чёткая и налаженная система профессионально-психологического отбора кандидатов на службу в органах внутренних дел Украины позволяет своевременно выявлять лиц, которые могут предать интересы службы, имеют несанкционированные отношения с криминальными элементами, проявляют агрессивность в поведении, дерзость, тяготеют выполнением своих обязанностей. Таким образом, благодаря налаженной системе профессионально-психологического отбора мы имеем возможность обеспечить высокую степень профессиональной эффективности и психологической надёжности персонала органов внутренних дел.

Александр КИСЕЛЁВ,

кандидат юридических наук, доцент, начальник Факультета заочного обучения
сотрудников органов внутренних дел Днепропетровского
государственного университета внутренних дел

Светлана ТИЩЕНКОВА,

кандидат юридических наук, доцент, ученый секретарь
Днепропетровского государственного университета внутренних дел,

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, СОЗДАЮЩИЕ РИСКИ ДЛЯ ЖИЗНИ И ЗДОРОВЬЯ СОТРУДНИКОВ МИЛИЦИИ УКРАИНЫ ПРИ ИСПОЛНЕНИИ ОБЯЗАННОСТЕЙ ПО ОХРАНЕ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА И БОРЬБЕ С ПРЕСТУПНОСТЬЮ

Развитие Украины как правового, демократического государства на основе обеспечения и укрепления законности и правопорядка, соблюдения прав и свобод граждан, предусмотренных Конституцией и действующим законодательством, в значительной мере зависит от деятельности милиции, которая является государственным вооруженным органом исполнительной власти, защищающим жизнь, здоровье, права и законные интересы граждан, все формы собственности, природную среду, интересы общества и государства от противоправных посягательств [1].

Опасность, которой подвергаются работники органов внутренних дел при исполнении служебных обязанностей, является разнообразной по содержанию, силе воздействия, последствиями для жизни и здоровья и другими характерными признаками. Практика показывает, что обеспечение безопасности деятельности личного состава органов внутренних дел еще не находится на должном уровне, поскольку ежегодно гибнет и получает тяжелые ранения, увечья значительное количество сотрудников органов внутренних дел [2]. Так, за годы независимости Украины при исполнении служебных обязанностей погибли 988 сотрудников милиции и 7031 получили ранения. Только в 2010 году погибло 11 и ранено 134 работники [3].

Исследования, проведенные в разных странах мира, в том числе и в Украине, показывают, что вероятность стрессовых, экстремальных ситуаций, опасных для жизни в деятельности полицейского (милиционера) составляет 7,7 балла и уступает она только работе шахтеров (8,3 балла). Иными словами, работа сотрудника милиции, как и полицейского за рубежом, является одной из наиболее опасных, она превышает все другие профессии по склонности к стрессу и опасности: пожарника (6,7 балла), военного (4,7 балла); работника банка (3,7 балла) и др.

Важно учитывать и тот факт, что сотрудник органов внутренних дел при исполнении обязанностей сам может быть объектом посягательства и одновременно обязан прекратить всякое посягательство на другие охраняемые объекты, то есть сознательно рисковать своим здоровьем или даже жизнью для устранения опасности. Ни одна из других профессий этого не требует от своих представителей [4].

Многочисленные факты преступных посягательств на жизнь и здоровье работников ОВД Украины при выполнении ими служебных обязанностей, причем последние зачастую выступают непосредственной целью нападения или же препятствием на пути достижения основной преступной цели говорят сами за себя. Для обеспечения охраны жизни и здоровья сотрудникам ОВД необходимо соблюдать правила личной безопасности.

Обеспечения права на жизнь и деятельность в условиях, отвечающих требованиям безопасности, на охрану здоровья и медицинскую помощь, гарантируется работникам милиции наравне с другими гражданами Конституцией Украины.

Под личной безопасностью конкретного работника милиции понимают систему организационно-правовых и тактико-психологических мероприятий, позволяющих обеспечить сохранение жизни и здоровья работника ОВД и поддержание высокого уровня эффективности его профессиональных действий [5].

Анализ чрезвычайных ситуаций, событий, связанных с потерями личного состава, свидетельствует, что основными факторами, которые приводят к несчастным случаям, ранениям или гибели работников милиции при исполнении ими служебных обязанностей, являются: недостаточное знание нормативных актов и положений, регламентирующих деятельность работника милиции в экстремальных ситуациях; несоблюдение требований личной безопасности; ослабление контроля за своими действиями; переоценка собственных сил и возможностей, несвоевременный вызов помощи; недостаточный уровень боевой и физической подготовки, пренебрежение использованием средств индивидуальной защиты, отсутствие практических навыков действий в экстремальных однотипных ситуациях; незнание природы конфликтов, методов их преодоления и неумение ориентироваться в условиях обострения конфликтной обстановки [6]; неполное обеспечение табельным оружием и специальными средствами активной обороны.

МВД Украины обращает внимание на неудовлетворительное состояние проведения практических занятий и тренировок по отработке тактики действий личного состава в типичных и экстремальных ситуациях, в том числе по задержанию вооруженных преступников и других правонарушителей.

Под экстремальными ситуациями следует понимать совокупность обстоятельств, при которых правонарушитель создает опасность жизни или здоровью работника милиции.

Источниками опасности могут быть: противоправное поведение лица, действие стихийных сил природы, техногенная авария или катастрофа. При этом работник милиции должен осознавать, что указанные факторы могут нанести ему физический или психологический вред, привести к несчастному

случаю, возможно и гибели. Наиболее типичными случаями (когда речь идет о сохранении жизни и здоровья работника ОВД) являются: осмотр подвалов, чердаков, нежилых зданий, новостроек и других мест возможного нахождения уголовного элемента; осмотр объектов охраны при срабатывании охранной сигнализации; прибытие на место только совершенного или еще продолжающегося насильственного преступления, а также к месту в котором скрывается человек, разыскиваемый в связи с совершением тяжкого преступления; проведение следственного действия при возможном вооруженном сопротивлении преступников; нахождение в засаде; конвоирование лиц, склонных к побегу, физически более сильных или конвоирование группы лиц; проверка в ночное время документов водителя, подозреваемого в похищении автотранспорта.

Чаще экстремальные ситуации возникают при предотвращении хулиганства или других правонарушений, которые возникают на улицах или в общественных местах, во время доставления правонарушителя в орган милиции, составление документов в его присутствии. Наблюдается стереотипность поведения, как правонарушителей, так и работников милиции в типичных экстремальных ситуациях.

Экстремальные ситуации, связанные с прекращением хулиганства и других правонарушений на улицах или общественных местах, развиваются примерно по такой схеме. При выявленных правонарушениях работник милиции требует от правонарушителя (правонарушителей) прекращения противоправных действий и принимает меры по их задержанию. Правонарушитель (правонарушители) в этих случаях объединяются с целью противодействия работнику милиции. Такие ситуации характеризуются: значительным количеством участников правонарушений; применением при противодействии для причинения телесных повреждений ножей, кастетов, бритв и других орудий; вовлечением других лиц в противодействие сотруднику милиции; возрастанием у участников групповых правонарушений агрессивности и ощущение безнаказанности; возможностью у правонарушителей свободно скрыться с места происшествия; невозможностью сразу после прибытия на место происшествия установить виновных в совершении правонарушения.

Потери, которые понесли сотрудники милиции, в основном стали результатом: переоценки собственных возможностей по прекращению правонарушения и задержания правонарушителей; несвоевременного уведомления дежурных частей о групповых нарушениях общественного порядка; отсутствием навыков действий в подобных ситуациях; незнания основ групповой психологии; неготовностью воспользоваться помощью граждан для прекращения правонарушения.

Во время доставления в орган внутренних дел правонарушители принимают меры для побега, нанося при этом работнику милиции телесных повреждений. Для этих ситуаций характерно: концентрацией усилий правонарушителя с целью побега; попытки правонарушителя отвлечь внимание работника милиции с целью ослабить его бдительность; попыткой правонарушителя спровоцировать ситуацию, которая бы создавала у окружающих

лиц впечатление неправомерности действий со стороны работника милиции; наличием соучастников правонарушения, о которых работникам милиции не известно.

Потери, которые понесли работники милиции в данных ситуации, в основном стали следствием: непринятие во внимание численного превосходства правонарушителей, которых доставляют работники милиции; неисполнением или ненадлежащим исполнением работником требований инструкций регламентирующих правила личного досмотра и досмотра вещей лиц, доставляемых; ненадлежащим контролем за действиями правонарушителя и действиями окружающих; неиспользованием специальных средств, ограничивающих движения правонарушителя; сопровождение на значительное расстояние правонарушителей в необорудованных для этого транспортных средствах или в пешем порядке; неприведением оружия в боевую готовность и специальных средств в положение, которое позволяет их быстро применять [7].

Итак, выполнение служебных обязанностей, особенно связанных с задержанием правонарушителей, преступников или их доставкой может перерасти в открытое противостояние, к которому сотрудник милиции должен быть готов (например, при проверке документов, которые характеризуются неопределенностью, доставкой правонарушителей пешим порядком, на транспорте и т.п.).

Личная безопасность является результатом реализации комплекса мероприятий, направленных на снижение уровня профессионального риска до реально возможного минимума, что позволяет гарантировать сохранность жизни и здоровья, нормального психического состояния и дееспособности работника милиции при эффективном решении оперативно-служебных задач.

Проведенный анализ чрезвычайных происшествий, при которых работники ОВД были тяжело ранены или погибли, позволяет констатировать, что существуют такие тактико-операционные и ситуативно-психологические факторы, действие которых вызывает непоправимые последствия.

Кроме того, вероятность чрезвычайных событий в сфере профессиональной деятельности сотрудника ОВД значительной степени зависит от такой индивидуально-психологической особенности, как склонность к риску.

Весьма печальная статистика свидетельствует, что от 7 до 12 процентов сотрудников ОВД погибают, подвергаются тяжелым физическим и психическим травмам при исполнении служебных обязанностей и так или иначе связанных с ними действий и острых постэкстремальных переживаний. К сожалению, сегодня еще существует мнение, что при условиях строгого соблюдения сотрудниками ОВД правовых и организационных требований в служебной деятельности, экстремальные ситуации являются чрезвычайными и не типичными. Но это не соответствует действительности, экстремальные ситуации являются достаточно типичными в функциональном смысле практической деятельности специалистов определенных служб и подразделений.

Одним из наиболее важных факторов безопасного поведения работника ОВД, требует существенной перестройки межличностных отношений и стереотипов поведения, является комплекс приемов обеспечения личной

безопасности при общении в различных социальных группах, и умение противостоять провокациям.

Как отмечалось выше, обеспечение личной безопасности сотрудника ОВД предопределяется его индивидуально-психологическими особенностями, уровнем физического развития и интеллекта, нравственными принципами личности, навыками и умениями разрешать конфликтные ситуации, способностью к самостоятельному анализу профессиональной деятельности с целью разработки новых элементов стратегии и тактики, совершенствование средств и приемов эффективного выполнения оперативно-служебных задач.

Анализ опыта специалистов ОВД свидетельствуют, что сотрудникам милиции присуще игнорирование опасности, намеренное блокирование мыслей о ней, что является крайне вредным.

Следует подчеркнуть, что любые организационно-правовые, материально-технические, управленческие и другие меры не могут быть эффективными без осознанных и целенаправленных усилий самого работника по обеспечению личной безопасности. Но самое главное - это деятельность по повышению своего профессионального уровня, активное осмысление профессионального опыта своих коллег.

Для этого необходимо постоянно изучать и совершенствовать стратегию, тактику, средства и приемы обеспечения личной безопасности, особенно в экстремальных условиях. Следует не только усваивать такие знания и умения, но и формировать готовность к их реализации в ходе решения оперативно-служебных задач.

Литература:

1. О милиции: Закон Украины от 20 декабря 1990 г. // ВВР УРСР.-1991.-№ 4.-Ст. 1.
2. А.В. Негодченко, *Организационно-правовые основы деятельности органов внутренних дел по обеспечению прав и свобод человека: Монография*, Д., Издательство Днепр. ун-т, 2003, 448 с.
3. Анатолий Могильов, «Для милиции забота о вдовах и детях погибших сотрудников милиции – святая обязанность» http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/printable_article/396277/ –2010.08.20
4. О.М. Бандурка, *Управление в органах внутренних дел Украины: Учебник*, Х., Ун-т внутр. дел, 1998.
5. Ю.В. Александров, В.И. Антипов, Г.М. Братель и др., *Все об оружии. Виды, порядок приобретения, использования и хранения: Научно-практическое пособие* / Под ред. Я.Ю. Кондратьева, К., УАВС, 1996.
6. Г.О. Юхновець, В.Г. Андросюк, Л.І. Казмиренко и др., *Обеспечение личной безопасности сотрудников при исполнении служебных обязанностей: Научно-практические рекомендации* / Под ред. М.І. Ануфриева, Я.Ю. Кондратьева, К., Национальная академия внутренних дел Украины, 1999.
7. Н.И. Дмитренко, Д.Г. Заброда, *Действия участковых инспекторов милиции в экстремальных ситуациях: Методические рекомендации*, Д., Днепрпетровский юридический институт внутренних дел, 2001.

А.И. КОЗАЧЕНКО,

кандидат юридических наук, старший научный сотрудник,
доцент кафедры ОРД Национальной академии внутренних дел Украины

ФАКТОРЫ РИСКА В ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Проблема риска в оперативно-розыскной деятельности не нова. Ее аспекты рассматривались в работах Л.Ш. Берекашвили, А.Ф. Возного, Д.В. Гребельского, Э.А. Дидоренко, Е.С. Дубоносова, В.П. Крошко, В.В. Ни-колюка, В.А. Алейникова, Б.Г. Розовского, Г.К. Синилова, А.Ю. Шумилова и других именитых ученых. Среди последних научных разработок выделяется диссертационное исследование Д.А. Бабичева «Принятие решений в состоянии риска о проведении оперативно-розыскных мероприятий подразделениями ОВД». В тоже время, детальный анализ указанных работ показывает недостаточное внимание ученых к определению факторов, обуславливающих риск при принятии и реализации решений в ОРД. Именно этому вопросу и посвящено наше выступление.

Исторически термин “риск” пришел в лексикон с давних времен в связи утверждением представления о человеке как о субъекте принятия решений. В Древней Греции моряки риск понимали как скалу (rizikon), которая угрожает кораблекрушением, утратой товара, гибелью людей. В переводе с португальского языка риск означает “отвесная скала”. В значении “лавирировать между скал” (то есть рисковать) термин проник в Италию, Францию, а в начале XIX века – и в Россию. Моряки им обозначали опасность, которая угрожала их суднам.

Современными исследованиями доказано, что состояние риска имеет объективно-субъективную природу. С одной стороны, риск проявляется в отображении личности реально существующих в общественной жизни явлений и процессов, сторон деятельности, что в конечном результате не зависят от сознания человека (объективная природа). С другой – люди неодинаково воспринимают одну и ту же степень риска в связи с разными психологическими, идеологическими, моральными ориентациями (субъективная природа).

Такая концепция в целом характерна и для ОРД. Она позволяет определить объективные и субъективные факторы, обуславливающие возникновение риска при принятии и реализации решений работниками оперативных подразделений.

К обозначенным субъективным факторам, на наш взгляд, можно отнести:

– отсутствие таких важных для оперативной работы личностных психологических качеств работников оперативных подразделений, как ре-

шительность, смелость, склонность к правомерному риску, способность к содержательному анализу полученной информации, прогностические возможности, которые в совокупности влияют на адекватное и своевременное реагирование на проявления преступного характера;

- негативное отношение работников оперативных подразделений к проведению тех мероприятий, которые могут не достичь желаемых результатов, содержат вероятность наступления негативных последствий;

- незначительный опыт работников оперативных подразделений в принятии решений в неординарных ситуациях, что может привести к неправильному оцениванию значимости информации и фиксации внимания на несущественных моментах;

- низкий уровень профессионализма работников оперативных подразделений, который состоит, прежде всего, в неумении определять оптимальный объем информации, необходимой для принятия решения;

- неудовлетворительное состояние здоровья и подготовка лиц, которые привлекаются к решению задач ОРД как исполнители решений.

К объективным факторам, обуславливающим состояние риска при принятии и реализации решений, можно отнести:

- динамичность изменения оперативно-розыскной ситуации;

- дефицит информации, необходимой для принятия решения (например, в связи с недостаточным количеством оперативных источников);

- излишек информации, необходимой для принятия и реализации решения;

- противоречивость информации, полученной, например, от ненадежных источников;

- дефицит времени на анализ ситуации, на точное определение цели, выбор наилучшего варианта решения;

- вероятность нежеланного вмешательства в развитие событий сотрудников других служб и подразделений, а также ведомственного руководства, прокуратуры, суда;

- низкий уровень технической оснащенности, неудовлетворительное обеспечение другими материальными ресурсами;

- вероятность „утечки информации” и сообщения ее разрабатываемым лицам;

- высокий уровень преступного противодействия, которое проявляется в организованности, контрразведке, утверждении и усилении криминальных позиций.

Как нам кажется, комплекс обозначенных факторов осуществляет существенную психологическую нагрузку на сознание работников оперативных подразделений, влияет на их отношение к возможности недостижения поставленной оперативно значимой цели в условиях неопределенности. В связи с этим, данные факторы в обязательном порядке должны учитываться при принятии и реализации оперативно-розыскных решений в условиях риска.

Iurie LARII,

doctor în drept, conferențiar universitar,

prorector pentru știință al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Liliana CREANGĂ,

cercetător științific al Centrului de cercetări științifice

al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

FACTORII CARE FAVORIZEAZĂ CORUPȚIA ÎN OAI ȘI STRATEGIILE DE CONTROL AL RISCURILOR DE CORUPȚIE

Méthodologie de mise en œuvre de la gestion des risques de corruption dans les composantes organisationnelles, les domaines d'activité et catégories de personnel du ministère de l'Intérieur sont déterminés par la nécessité de créer un mécanisme unique et efficace pour évaluer les risques de corruption au niveau institutionnel.

Realizarea metodologiei pentru managementul riscurilor de corupție în cadrul componentelor organizatorice, domeniilor de activitate și a categoriilor de personal ale Ministerului Afacerilor Interne este determinată de nevoia creării unui mecanism unic și eficient pentru evaluarea riscurilor de corupție la nivel instituțional.

Ea își propune să răspundă cât mai bine nevoilor, prin natura lor diverse și în continuă evoluție, ale personalului și activităților specifice ale instituției, și tinde să privilegieze o abordare pragmatică, constând în clarificarea noțiunii de risc de corupție și propunerea unei metode care să permită, pentru un domeniu de activitate dat, identificarea, descrierea, evaluarea, controlul, monitorizarea și reevaluarea riscurilor de corupție susceptibile să se manifeste în contextul acestuia.

Pentru a evita eventualele erori în activitatea profesională, trebuie respectate unele principii care stau la baza managementului riscurilor de corupție:[1]

- legalitatea – acesta se efectuează în concordanță cu un cadru de analiză standardizat (metodologie), principiul respectându-se în toate etapele, inclusiv prin asigurarea protecției informației obținute;

- transparența – instituția difuzează informații privind rezultatele evaluării în măsura în care transparența procesului de evaluare nu aduce atingere reglementărilor în vigoare, vieții private a persoanei ori nivelului de obiectivitate al procesului de evaluare;

- participarea – acesta se efectuează cu antrenarea și consultarea tuturor părților interesate (componente ale MAI, diverse categorii de angajați, parteneri externi și beneficiari ai serviciilor publice), acestea fiind cooptate în mod activ în cadrul procesului sub forma rupurilor de lucru pentru prevenirea corupției;

- angajamentul – acesta trebuie inițiat și susținut de către conducerea instituției, în special în cadrul comunicării referitoare la riscurile de corupție și la formarea personalului cu privire la problematica aferentă acestora;

- adaptabilitatea – instituția utilizează metode și instrumente adaptate si-

tuației sale particulare, luând în considerare organizarea proprie, efectivul de angajați, natura activităților desfășurate ori a serviciilor publice furnizate, natura și specificul riscurilor de corupție, climatul său organizațional și etic;

– finalitatea – managementul riscurilor reprezintă un sprijin util pentru conducerea instituției în privința examinării tuturor aspectelor referitoare la activitățile desfășurate, vulnerabile din perspectiva corupției, ierarhizării riscurilor ce pot antrena consecințe în planul integrității, definirii și aplicării unor măsuri eficiente de prevenire a corupției.

Factorii ce concură la producerea unei situații de corupție sunt predispozanți, dacă țin de structura de personalitate a făptuitorului și favorizanți [2], dacă țin de necesități materiale mai mult sau mai puțin stringente, de presiuni din partea anturajului profesional sau de socializarea negativă în cadrul subculturii poliției, de observarea unor reacții ambigue și neeficace ale factorilor de intervenție și stopare a corupției, de vicii de elaborare a reglementărilor interne, susceptibile de a fi folosite pentru escamotarea actelor de corupție și pentru neatribuirea vreunei responsabilități în cazul producerii unor abuzuri și prejudicii, de circumstanțe specifice în care fapta de corupție pare posibilă fără consecințe sau fără aflarea altcuiva despre producerea ei.

Nici unul dintre acești factori însă nu este determinant, ci contribuie în diverse măsuri la canalizarea spre conduita coruptibilă, iar confluența lor în circumstanțe specifice fiecărui caz determină decizia de angajare în actul de corupție.

În continuare, vom prezenta aceste categorii de factori, arătând pentru fiecare felul în care contribuie sau influențează în mecanismul producerii mentalității coruptibile, deciziei de săvârșire a faptului de corupție sau situației susceptibile de corupție, precizând și faptul că fiecare dintre aceștia, separat, nu poate explica de o manieră satisfăcătoare acest proces.[3]

1. Factorii economici.

a) Sărăcia. Atunci când vorbim de sărăcie, ne referim atât la nivelul de trai al membrilor comunității în care polițiștii își desfășoară activitatea, cât și la propriul nivel de trai al polițiștilor. În primul caz, sărăcia va determina o multitudine de fapte cu caracter infracțional sau contravențional care să eludeze legislația momentului referitoare la diverse activități comerciale sau lucrative sau la procurarea unor bunuri, iar făptuitorii vor exercita constant și persistent presiuni asupra polițiștilor pentru ca aceștia să tolereze asemenea fapte, în schimbul mitei sau al unor diverse gratificații.

Dacă polițiștii respectivi percep o anumită injustiție socială a situației materiale dificile a celor descriși, în raport cu legislația momentului și cu starea generală de lucruri din societate la acel moment, este posibilă acceptarea acestor gratificații sau mituiri, deși conștientizează că se aduce un prejudiciu avutului public sau că își încalcă atribuțiile și normele de deontologie profesională, dintr-o atitudine de empatizare cu situația și cu motivațiile celor tolerați.

O altă situație se referă la faptul că, de obicei, sărăcia se suprapune și lipsei de instruire, ceea ce poate oferi polițiștilor ocazia de a pretinde diferite foloase pentru îndeplinirea unor atribuții sau pentru servicii și proceduri fictive, bazându-se pe gradul scăzut de cunoaștere sau pe necunoașterea atribuțiilor lor de către acea parte din populație.

În al doilea caz, nivelul scăzut de trai al unor polițiști, determinat de insufi-

ciența salariului în raport cu nevoile lor de subzistență (lipsa unei locuințe și plata unei chirii împovărătoare, soție fără un loc de muncă, existența copiilor, diverse cheltuieli persistente pentru plata unor tratamente medicale costisitoare sau alte situații) sau de îndeplinire a atribuțiilor la un anumit nivel de imagine în comunitate (de exemplu, vestimentație decentă și chiar de o anumită calitate, de natură să impună respect) poate determina implicarea polițiștilor în acte de corupție care să le compenseze neajunsurile stringente.

b) Salarizarea polițiștilor. Această problemă are în vedere mai multe aspecte decât cel de discrepanță între quantumul salariului și nivelul cheltuielilor uzuale ale unui polițist și ale familiei sale, deși aceasta este o problemă presantă pentru mulți polițiști.

Munca de poliție presupune un stres cu mult superior altor profesii, un timp alocat peste programul obișnuit și nenormat, imprevizibilitatea programului de lucru, riscuri, boli profesionale, confruntări cu situații de acuze publice aduse polițiștilor pentru diverse situații neimputabile acestora.

Pentru toate acestea, salarizarea actuală se dovedește incapabilă de a le compensa și de a oferi tuturor categoriilor de polițiști o posibilitate de recuperare adecvată a capacității de muncă din situațiile descrise. În aceste condiții, unii dintre polițiști se pot considera îndreptățiți să-și compenseze lipsurile și stresurile prin beneficii provenite din diverse acte de corupție.

c) Modalitatea de salarizare. În afara celor expuse, salarizarea implică și un alt aspect care o face să devină „insuficientă”: pe plan extern, raportarea la sistemul de salarizare și beneficii al altor categorii de funcționari din cadrul celorlalte agenții de control social (Procuratură, Justiție etc.), în condițiile în care polițiștii percep că lor le revine cea mai mare parte a muncii, riscurilor și responsabilităților sociale în privința controlării fenomenului infracțional general, la care se adaugă și alte atribuții.

Această discrepanță, alăturată uneori percepției corupției în rândul acestor categorii de funcționari, antrenează pentru unii polițiști decizia angrenării în acte de corupție pentru accederea la un nivel de trai considerat meritat și pentru compensarea sentimentului de injustiție perceput prin prisma acestei situații.

Pe plan intern, există percepția discrepanței între modalitatea de salarizare/recompensare a unor categorii de polițiști în raport cu altele, când salariul nu mai este utilizat cu funcția de acoperire a nevoilor, ci de subliniere a rangului și importanței unei poziții. Și această situație concură la producerea unui sentiment persistent de injustiție care poate precipita decizia săvârșirii unui act de corupție.

d) Insuficiența cantitativă și calitativă a dotărilor materiale. Această situație de fapt, pusă în evidență cu ocazia multor studii privind problemele polițiștilor, se constituie într-o veritabilă presiune atunci când împiedică realizarea activităților la anumiți parametri de eficiență, știind că aceste nereușite ar atrage sancțiuni.

Totodată, lipsurile logistice antrenează un mare consum nervos al polițiștilor care își dispută controlul asupra resurselor precare dintr-o unitate de poliție (mașini, combustibil, fonduri pentru plata informatorilor sau a expertizelor), determină contribuții personale care devin împovărătoare mai ales prin persistența lor, induc diminuarea imaginii de autoritate publică prin etalarea lipsurilor din dotare sau din

echipament, cu efect al scăderii nivelului comportamentului celor cu care se relaționează și pentru care trebuie să depună un efort suplimentar de a-l controla.

În consecință, unii dintre polițiști se consideră nevoiți să apeleze pentru suplimentarea resurselor la diverse persoane din comunitatea locală, în schimbul unor servicii care țin de neîndeplinirea obligațiilor de serviciu, de traficul de influență etc.

2. Factorii organizaționali.[4]

a) Erorile de management. Acestea se referă la managementul șefilor sectoarelor de poliție, al diferitor direcții, servicii, compartimente sau birouri sau al eșaloanelor din aparatul central.

Așa cum au relevat și studiile privind percepția managementului unor comisariate de poliție majoritatea managerilor dovedesc lipsuri reale în relaționarea eficientă cu subordonații, dovedesc dezinteres pentru problemele acestora, lipsă de respect, de comunicare, de acceptare a diferențelor de opinii sau de sugestii din partea subalternilor.

Neimplicarea în cunoașterea și susținerea polițiștilor care se confruntă cu probleme materiale și familiale deosebite se poate solda uneori cu apariția unor acte de corupție care ar fi putut fi prevenite.

Intoleranța și lipsa de comunicare și de ascultare a opiniilor subordonaților poate conduce la situații în care aceștia se simt descurajați să le raporteze șefilor diferite situații abuzive, de șantaj, situații excepționale în care misiunile sunt îngreunate de lipsuri logistice sau de personal sau de dispoziții contradictorii, încercând să rezolve situațiile prin metode personale care antrenează compromisuri și implicări în acte de corupție.

Totodată, ignorarea discrepanțelor între situațiile de fapt date de insuficiența resurselor materiale și umane, blocajele de ordin normativ, creșterea gradului de agresivitate și infraționalitate în rândul populației și cerințele de îndeplinire a unor indicatori cantitativi, sub amenințarea sancțiunilor administrative, creează o presiune foarte mare asupra polițiștilor, care se văd uneori obligați să recurgă la diferite artificii sau compromisuri pentru denaturarea realității, ceea ce atrage posibilitatea apariției corupției.

b) Lipsa unei experiențe adecvate în domeniul asistenței psihologice. Este o lipsa majoră care afectează poliția din RM ca instituție modernă, asistența psihologică fiind la debutul sau în sprijinul personalului poliției.

Profesia de polițist presupune o multitudine de situații tensionante, de stresuri care erodează capacitatea de muncă și de refacere și demotivează susținerea unei atitudini și comportamente corecte și consecvente, iar în absența altor posibilități de reechilibrare, numai o asistență psihologică de calitate poate compensa aceste elemente de stres.

Consilierea psihologică a celor selectați în instituția poliției este necesară pentru compatibilizarea motivațiilor acestora cu realitățile profesiei sau pe parcursul carierei acestora pentru formarea unei deprinderi sănătoase de a recepta realitatea situațiilor cu care se confruntă și de a-și ajusta atitudinea interioară și comportamentul în consecință. Este, de asemenea, necesară realizarea unor studii temeinice ale comportamentului uman în diferite situații.

c) Erori de selecție și promovare a personalului. Este vorba de lipsa unor pro-

ceduri proactive în recrutarea și selecționarea unui personal care dovedește vocație de polițist, care realizează riscurile și greutățile profesiei, și le asumă și, totodată, dovedește o structură de personalitate stabilă, centrată pe un respect de sine bine fundamentat.

Competența în materie juridică, aspectul și capacitățile fizice și capacitatea de disciplină sunt aspecte la fel de importante ca inteligența, cultura și flexibilitatea, deoarece aceste din urmă calități permit păstrarea moralității în condiții de frustrare și de presiune a problemelor de rezolvat și tentațiilor.

d) Lipsa de transparență a procesului decizional. Reglementarea procesului decizional nu permite încă realizarea a două aspecte esențiale pentru scăderea vulnerabilităților în fața corupției ale unei organizații: transparența acestui proces și participarea angajaților la luarea deciziilor.

Transparența presupune motivarea deciziilor, evidențierea scopurilor reale care au fundamentat decizia sau dispoziția și posibilitatea comparării acestora cu scopurile legale și legitime ale organizației, care dă ca rezultată caracteristica etică sau nonetică a deciziilor și dispozițiilor (în instituțiile britanice se studiază deja posibilitatea introducerii unui cod etic al funcționarului care să permită acestuia refuzul unei dispoziții atunci când aceasta este neetică sau nelegitimă potrivit criteriilor conținute de codul respectiv).

Psihosociologia organizațiilor reține participarea membrilor ei la procesul decizional ca un criteriu de bază al eficienței acesteia, prin motivarea și investirea cu responsabilitate și respect a angajaților, aceasta reducând totodată posibilitatea apariției comportamentelor și acțiunilor duplicitate.

e) Lipsa unui relaționări utile cu populația. Relaționarea utilă în sensul diminuării stării de coruptibilitate în rândul polițiștilor ar presupune posibilitatea acordată cetățenilor și presei de a semnală existența unor situații abuzive sau coruptibile, nu numai a unor persoane determinate, de a solicita și obține răspunsul rezultatelor verificărilor. Presupune transparentizarea proceselor decizionale care implică asigurarea ordinii publice și siguranței civice, a utilizării fondurilor acordate pentru îndeplinirea atribuțiilor legale în acest sens.

De asemenea, presupune restrângerea caracterului secret al datelor poliției la situațiile strict motivate de protejare a informațiilor în cauzele aflate în lucru sau a demnității unor persoane până la finalizarea aspectelor echivoce legate de acele persoane.

Capacitatea redusă de control al onestității polițiștilor de către opinia publică este una dintre cele mai prielnice condiții de apariție a corupției.

g) Lipsuri în activitatea formațiunilor de protecție a cadrelor. Acestea se referă la atitudinea pasivă a acestora, ca protecție reală față de situațiile dificile prin care poate trece un polițist (amenințări, șantaj, evenimente costisitoare neprevăzute, angrenarea acestuia în anturaje dubioase).

Se reproșează acestor formațiuni lipsa de preocupare pentru informarea șefilor polițiștilor care trec prin asemenea situații sau pentru încercarea de prevenire a trecerii la acte de corupție prin discuții, atenționări sau încercări de sprijinire a polițiștilor în cauză.

Lipsește, de asemenea, o activitate susținută de depistare și remediere a vulnerabilităților organizaționale și normative față de apariția situațiilor de corupție.

h) Socializarea negativă în cadrul instituției. Această situație se regăsește în cazul în care există presiuni asupra unor polițiști din partea majorității colegilor cu care lucrează frecvent, în relațiile profesionale și extraprofesionale, de a adopta atitudinea caracteristică grupului, când aceasta este orientată către abuzuri și fapte de corupție și când aceștia percep și o atitudine de tolerare sau nonintervenție din partea factorilor de conducere.

Despre socializare negativă mai putem vorbi și atunci când polițiștii angajați percep, își însușesc și traduc în comportamente abuzive și corupție o anumită caracteristică de mentalitate a breslei polițiștilor: aceea de superioritate și aroganță față de cetățeni, deoarece înțeleg distorsionat atribuția de control social ca prerogative de supraveghetori și sancționatori, de multe ori arbitrari.

Aceste atitudini au fost semnalate frecvent în studiile de percepție ale opiniei publice față de polițiști. Tranziția actuală spre adoptarea noțiunilor de poliție și polițiști comunitari, cu rol prevalent de protecție și sprijin al comunității și cetățenilor, este major frânată de aceste mentalități.

Ele își au rădăcini în tradiția din trecut a miliției, care era percepută și ca instrument de dominare aparținând aparatului de stat, când acesta nu mai era perceput ca legitim raportat la interesele generale.

Deși poliția este cea mai în măsură să recunoască influențele negative ale unor acte normative sau decizii oficiale asupra comportamentului colectiv și individual, îi lipsește posibilitatea autentică de a semnala acest lucru pentru o remediere rapidă a situațiilor.

De asemenea, polițistul nu este abilitat legal să aprecieze oportunitatea formelor legale de intervenție în situații particulare și să facă uz de propria decizie (fie pentru un plus de fermitate, fie pentru o intervenție diminuată sau nuanțată, respectând principiile fundamentale de drept), atunci când consideră și demonstrează că respectarea strictă a procedurilor ar fi antrenat prejudicii mai mari asupra tuturor participanților din circumstanțele respective sau asupra intereselor generale legitime.

Aceasta poate conduce la adoptarea de către polițist a unor atitudini distante și indiferente față de cetățeni, de multe ori cu scop autoprotectiv, considerându-se presat să aplice prevederi legale uneori inoportune și să-și atragă, în consecință, reproșuri ale cetățenilor pe care în sinea sa le consideră întemeiate, ceea ce induce percepția unui zid conceptual care delimitează polițiștii de cetățeni, ca tabere opuse, în care este posibilă apariția acceptării corupției.

3. Factori individuali și de percepție.

Aceștia sunt tratați împreună, întrucât percepția personală a realității determină adoptarea unei atitudini sau alta sau a diferite comportamente, în raport cu valorile individului și cu posibilitatea dată de circumstanțele percepute de a le evidenția.

a) Percepția generalizării corupției. Este vorba atât de percepția situației la nivelul întregii societăți, cât și în interiorul instituției. Dacă față de prima polițistul își poate construi un sistem de apărare, dorind să se evidențieze cu o atitudine contrară celei pe care o percepe ca generalizată, suprapunerea percepției corupției generalizate în propria organizație pe care o consideră reprezentativă îl poate descuraja și demotiva pentru susținerea comportamentului incoruptibil.[5]

b) Percepția lipsei de reacție a elementelor de control și coerciție. Percepția reacției factorilor de decizie, ca inefficientă, selectivă sau formală, acoperirea unor situații sau persoane suspectate de corupție datorită unor informații notorii sau etalării unor beneficii materiale cu mult peste posibilitățile legale ale unui polițist, pot influența major deciziile unor polițiști de a se angrena în acte de corupție.

În funcție de gradul de cunoaștere a unor asemenea situații și de capacitatea de analiză a informațiilor, polițiștii pot opera extrapolări la nivelul întregii instituții și al factorilor de conducere, ceea ce poate antrena debusolarea unora sau încurajarea celor care aveau deja predispoziția spre coruptibilitate.

Deși au fost adoptate mai multe legi anticorupție necesare, mecanismele de implementare a acestora sunt deficiente.

Legea privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății a introdus un element fundamental pentru prevenirea corupției – declararea și controlul veniturilor și averii funcționarilor. Cu toate acestea, din cauza unui mecanism de control inefficient, a reglementărilor insuficient de clare și explicite, a contradicțiilor cu alte reglementări, această lege nu reușește să producă deocamdată nici un efect.

Legea cu privire la conflictul de interese introduce instituții noi în legislația moldovenească, dar acestea sunt puțin funcționale. Punerea în aplicare a legii este târăgănată, instituția cu atribuții de acumulare și verificare a declarațiilor de interese nu este formată, iar în lipsa ei legea nu are nici o valoare practică.

Codul de conduită a funcționarului public și Legea cu privire la prevenirea și combaterea corupției conțin contradicții cu alte legi, standarde internaționale și chiar cu propriile lor prevederi. Astfel, acestea nu sunt niște legi dure și funcționale, ci legi a căror aplicare este, mai curând, discreționară decât imperativă.[6]

Pentru redresarea sectorului anticorupției în R. Moldova, este necesară promovarea imaginii oneste a autorităților publice, consolidarea instituțională a organelor anticorupție și crearea mecanismelor pentru funcționarea cadrului legislativ anticorupție.

Note:

1. Legea privind combaterea corupției protecționismului nr. 900- XII din 27 iunie 1996./M.O. al R.M. 1996-nr56, (22 august.), p. 4-6.
2. Gheorghe Antoniu, Constantin Bulai, Gheorghe Chivulescu, *Dicționar juridic penal*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, 287 p.
3. Lilia Carașciuc, *Corupția și calitatea guvernării cazul Moldovei*, Chișinău 2002, 109 p.
4. *Corupția*. Studii privind diferite aspecte ale corupției în RM semnalată prin concursul organizat de programul de drept al Fundației Soros-Moldova/ aut. V. Gurin, V. Pascarul, S. Iulie, M. Jalenco, L. Carasciuc, A. Rusu, I. Gumenii, V. Paslaciuc, L. Negură, Chișinău 2000, p. 382.
5. E. Păunel, *Actualitatea corupției pe plan intern și internațional*, teză de doctor și științe juridice, Chișinău, 2001, 156 p.
6. I. Lașcu, L. Lașcu, Codruța, „O nouă reglementare în legătură cu corupție”, în *Dreptul*, nr.10, 2000, p. 3-12.

В.В. МАТВИЙЧУК,

профессор кафедры ОРД Национальной академии внутренних дел Украины

ВИКТИМОЛОГИЧЕСКАЯ ДЕТЕРМИНАЦИЯ МЕРОПРИЯТИЙ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ УЧАСТНИКОВ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ

Выполнение задач ОРД лицами, которые принимают участие в осуществлении оперативно-розыскных мероприятий (ОРМ), может быть связано, в первую очередь, с опасностью для их жизни и здоровья, а также жизни и здоровья членов их семей. Вред может быть причинен также чести, достоинству этих лиц, их имуществу и законным интересам. Существование такой опасности позволяет рассматривать участника оперативно-розыскных мероприятий как потенциальную жертву и делает возможным изучение вопроса относительно обеспечения его безопасности с позиций виктимологии, криминологии, выделяя виктимность участника ОРМ как особый феномен, что проявляется в повышенной вероятности стать жертвой преступного посягательства.

На поведение лиц, которые являются участниками оперативно-розыскных мероприятий, существенное влияние оказывает виктимная ситуация. Под ней понимают обстановку, которая складывается в связи с индивидуальными особенностями или поведением потенциальной жертвы, когда возникает реальная возможность причинения ей вреда, ущерба. Участие в оперативно-розыскных мероприятиях предусматривает причинение вреда незаконным интересам лица, которое разрабатывается или проверяется, предотвращения преступления, совершаемого им. Следовательно участник оперативно-розыскных мероприятий закономерно подвергается опасности, в основе которой может быть, в первую очередь, месть за противодействие преступной деятельности разрабатываемого.

Это позволяет говорить о виктимологической детерминации мероприятий по обеспечению безопасности лиц, которые принимают участие в проведении оперативно-розыскной деятельности.

Мероприятия по обеспечению безопасности должны основываться на:

- максимальном использовании и реализации защитных возможностей участников оперативно-розыскных мероприятий путем осуществления индивидуально-воспитательной работы;
- эффективной профессиональной учебе, умении распознать опасные ситуации, критичности, внимательности и самодисциплинированности;
- правовом воспитании, обучении и умении пользоваться предоставленными гарантиями безопасности со стороны государства и на активной

общественной позиции;

- эффективном обеспечении средствами активной и пассивной защиты от преступных посягательств (охранная и оперативная сигнализация, специальные средства, огнестрельное оружие, средства маскировки и т.п.);

- приоритетности, эффективности и действенности мероприятий виктимологической профилактики как наиболее перспективного и гуманного способа влияния на преступность и недопущение наступления вредных последствий.

Для надлежащего обеспечения безопасности участников оперативно-розыскных мероприятий целесообразно использовать психологические знания. Оперативный работник или руководитель оперативного подразделения в работе с лицами, которые вовлекаются в выполнение задач ОРД, должны учитывать особенности их психики.

Участников оперативно-розыскных мероприятий как потенциальных жертв преступлений можно рассматривать в зависимости от профессиональной принадлежности, а также морально-психологических особенностей.

Эти качества участника ОРМ проявляются в его поведении и при определенных обстоятельствах могут способствовать или препятствовать совершению преступлений. Изучение морально-психологических признаков виктимности является необходимым, в первую очередь, для характеристики категорий преступлений, в которых определенные черты личности жертвы являются основой выбора способа и формы совершения преступления или поводом к его совершению.

Определение признаков виктимности участников оперативно-розыскных мероприятий необходимо для организации специального направления предупредительной работы в этой сфере – виктимологической профилактики. Осуществление виктимологической профилактики оперативными подразделениями в отношении участников ОРМ имеет целью снижение их риска стать жертвой преступления.

Следует отметить, что проблема защиты прав жертв преступлений получила соответствующее одобрение в Организации Объединенных Наций. Генеральная Ассамблея ООН 29 ноября 1985 года утвердила Декларацию основных принципов правосудия для защиты жертв преступлений. В частности, Декларация определила такие главные направления поддержки потерпевших:

- внедрение в национальное законодательство государств – членов ООН, международных стандартов доступа потерпевших к системе правосудия и государственной поддержки;

- уголовно-правовая реституция жертвам, их семьям или иждивенцам;

- компенсации жертвам из государственных и не государственных фондов;

- предоставление необходимой материальной, медицинской, психологической и социальной помощи из правительственных, добровольных общественных и местных источников.

Большинство развитых стран приняли ряд нормативно-правовых актов, направленных на защиту прав жертв преступлений. В Европе с 1950 года еже-

годно 22 февраля проводится День их поддержки. Именно в этот день в Англии была опубликованная Хартия поддержки потерпевших от преступлений. В США закон о правах потерпевших от преступлений было принято в 1980 году. Согласно с этим законом они имеют право: получать всю нужную информацию о видах помощи; вносить свои предложения о размерах и формах компенсации вреда. Жертвы преступления имеют право не только на возмещение ущерба самым виновным, но и в порядке государственной компенсации.

В Украине определенные вопросы профилактики, криминолога участников уголовного судопроизводства, работников суда и правоохранительных органов, законодательно урегулированы Законами Украины от 23 декабря 1993 года № 3782-ХІІ «Об обеспечении безопасности лиц, которые принимают участие в уголовном судопроизводстве» и от 23 декабря 1993 года № 3781-ХІІ «О государственной защите работников суда и правоохранительных органов». Указом Президента Украины от 28 декабря 2004 года № 1560/2004 одобрена «Концепция обеспечения защиты законных прав и интересов лиц, которые потерпели от преступлений». Распоряжением Кабинета Министров Украины 20 апреля 2005 года № 110-р был утвержден план мероприятий по реализации этой Концепции на 2005–2006 годы. Основные положения отмеченного плана предусматривают: подготовить проект Закона Украины «О возмещении ущерба лицам, которые потерпели от преступлений»; обеспечить проведение социологических и криминологов исследований по проблемам защиты прав потерпевших; обеспечить информирование населения через печатные средства массовой информации и Интернет о причинах и условиях преступности и способах защиты от преступников, правила поведения в экстремальных ситуациях, а также предоставление советов относительно защиты личного имущества и т.п.

В Верховной Раде Украины разработанный проект Закона Украины «Об охране прав жертв преступлений», который определяет охрану прав этих личностей как национальный приоритет, с целью обеспечения реализации прав жертв преступлений на жизнь, здравоохранение, информацию, защиту, реституцию и компенсацию, поддержку и всестороннее развитие, устанавливает основные принципы государственной политики в этой сфере. Основными задачами этого Закона является защита прав и законных интересов граждан, общества и Украинского государства от преступных посягательств, а также создания механизма противодействия виктимизации граждан.

Верховная Рада Украины поддержала в первом чтении законопроект, который предлагает возместить за счет государства нанесенный физическому лицу материальный убыток от преступления в размере, что превышает 1660 грн., в случае, если правоохранительные органы на протяжении полугода не установили личность преступника.

Сумма возмещения ущерба не облагается налогом. Выполнения решения суда о возмещении материального ущерба за счет государства осуществляют органы государственной исполнительной службы Министерства юстиции за счет средств госбюджета из специального фонда потерпевших в Украине. Считаем, что такой фонд потерпевшего должен создаваться ежегодно в размере, эквивалентном не менее как 2 млн. евро.

Александр НИКОЛАЕВ,

кандидат политических наук, проректор Одесского государственного
университета внутренних дел по службе, подполковник милиции

ПРОБЛЕМЫ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ БОЕВОЙ ПОДГОТОВКИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Существующие нормативные документы по вопросам боевой подготовки сотрудников органов внутренних дел и курсантов высших учебных заведений МВД Украины не соответствуют повышенным требованиям к уровню подготовки кадров для правоохранительных органов и не обеспечивают необходимый уровень подготовленности сотрудников к качественному выполнению ими своих служебных обязанностей.

С целью обеспечения необходимого уровня боевой подготовленности личного состава ОВД и курсантов высших учебных заведений МВД считаем необходимым проведение коренных преобразований в системе боевой подготовки, ее нормативного, учебно-методического, кадрового и материального обеспечения.

Боевая подготовка включает в себя физическую, огневую и тактико-специальную подготовку. Для создания системы боевой подготовки необходимо провести научно обоснованную ревизию существующих требований к уровню подготовленности сотрудников по указанным выше направлениям в зависимости от рода их служебной деятельности. Боевая подготовка должна быть вынесена на первый план как главный раздел профессиональной подготовки сотрудника ОВД, что гарантирует выполнение им на высоком уровне своих профессиональных обязанностей, служебного долга и жизнесохранения.

Наш опыт свидетельствует, что существующее нормативное обеспечение физической, огневой и тактико-специальной подготовки в органах внутренних дел не в полной мере отвечает современным возможностям и требованиям к уровню подготовки и профессиональной квалификации специалиста правоохранительных органов и требует значительных изменений и дополнений, а именно:

1. По физической подготовке:

1) в наставлении по физической подготовке рядового и начальствующего состава ОВД Украины предусмотреть особенности физической подготовки сотрудников в зависимости от рода и направления их служебной деятельности (например: для следователей, уголовного розыска, милиции общественной безопасности, других основных подразделений ОВД);

2) пересмотреть существующие нормативы по физической подготовке в сторону их количественного уменьшения путем исключения неинформативных или схожих по содержанию (например: комплексно-силовое упражнение, прыжок в длину с места, бег на лыжах, подтягивание на перекладине (для женщин), поднимание туловища из положения лежа (для мужчин) и

др.); а также привести существующие нормативы в соответствие к реальному уровню подготовки сотрудников;

3) пересмотреть раздел «меры физического воздействия» наставления по физической подготовке в сторону углубления изучения приемов традиционных единоборств: борьбы самбо, дзюдо, бокса, комбинаций приемов этих единоборств;

4) разработать единую учебную программу для всех высших учебных заведений МВД Украины, которая предусматривала бы:

а) обязательные четырехразовые двухчасовые занятия для курсантов каждую неделю на протяжении всего периода обучения;

б) организацию спортивно-массовой и физкультурно-оздоровительной работы как составной части учебного процесса.

2. По огневой подготовке:

1) пересмотреть существующие курсы стрельб в сторону количественного увеличения упражнений по стрельбе с близкого расстояния (5, 10, 15 метров) и исключение из этого курса упражнений, которые не имеют прикладной направленности;

2) максимально приблизить условия выполнения упражнений по стрельбе к реальным ситуациям применения табельного оружия сотрудниками ОВД;

3) расширить диапазон стрельб из разных видов оружия (разных модификаций пистолетов, автоматического оружия, снайперской винтовки);

4) разработать единую учебную программу для всех высших учебных заведений МВД Украины, которая будет предусматривать обязательные двухразовые двухчасовые занятия для курсантов еженедельно на протяжении всего периода обучения;

3. По тактико-специальной подготовке – включить отдельным разделом программы подготовки сотрудников и курсантов комплексные упражнения и нормативы по физической и огневой подготовке (например: выполнение стрелковых упражнений на фоне физической нагрузки; выполнение комплексного контрольного упражнения, которое включает в себя кросс, свободный поединок по самбо, стрельбу и т.п.).

Для качественного внедрения предложенных изменений нужно учитывать объективное состояние здоровья, физического и военно-патриотического воспитания в средних учебных заведениях, которые являются неудовлетворительными, из чего следует откровенно низкий уровень подготовленности потенциальных абитуриентов в высшие учебные заведения МВД, а также недостаточное внимание, которое уделяется руководством учебных заведений и структурных подразделений ОВД разделу боевой подготовки личного состава. Объективный подход к этому разделу подготовки возможен только при условии создания условий для проведения профориентационной работы среди учащихся старших классов средних школ, призывников.

Литература:

1. Г.Н. Будагьянц, *Огневая подготовка. Пути повышения профессионального мастерства: Учебное пособие*/ Г.Н. Будагьянц, И.П. Закорко, Луганск, РИО ЛАВД, 2005, 460с.
2. Ю.Ф. Кравченко, *Міліція України*/ Ю.Ф. Кравченко, К., Генеза, 1999, 432 с.

Alexandru PARENIUC,

doctor în drept, conferențiar universitar,

șef adjunct al Facultății Drept a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

IDENTIFICAREA ȘI ANALIZA RISCURILOR ÎN ACTIVITATEA INVESTIGATIV-OPERATIVĂ

Realizarea obiectivelor Poliției naționale presupune cunoașterea și asumarea unor riscuri multiple, care se manifestă continuu în diferite forme și sub diferite aspecte. Riscul este o dimensiune inerentă oricărei activități prestate de subdiviziunile Organelor Afacerilor Interne. Cunoașterea pericolului potențial și a nivelului de impact al riscului permite de a le gestiona mai eficient, de a prognoza într-o anumită măsură producerea evenimentului de risc și de a adopta la timp deciziile necesare în vederea reducerii riscului unor eventualele consecințe nefavorabile.

Putem considera risc ca fiind probabilitatea de realizare a unei situații nedorite, ce poate genera pierderi sau inconveniențe; pierderi asociate unor evoluții adverse ale rezultatelor. Dar ce reprezintă risc în activitatea investigativ-operativă (AIO), cum acesta poate fi identificat, evaluat și evitat? Răspunsul nu este unul simplu și prevede unele invocări pe care le vom analiza în cuprinsul prezentului discurs.

Identificarea și analiza riscurilor în activitatea investigativ-operativă permite abordarea metodică a diverselor situații de pericol și a evenimentelor nedorite, precum și a cauzelor generatoare și a consecințelor acestora. Această abordare sistematică este determinată pentru identificarea situațiilor de pericol în maniera cât mai exhaustivă posibil.

O evaluare completă a riscurilor necesită timp, fiind foarte important ca efectuarea acesteia să fie planificată astfel încât aceasta să cuprindă toate activitățile efectuate în cadrul serviciului investigativ-operativ concret. Dacă ne referim la general, procesul de analiză a riscurilor în activitatea investigativ-operativă este un proces ciclic, cu mai multe faze distincte:

- identificarea riscului;
- analiza riscului;
- reacția la risc;
- întocmirea recomandărilor privind excluderea sau diminuarea efectelor acestora.

Identificarea riscului reprezintă faza în care se evaluează pericolele potențiale, efectele și probabilitățile de apariție ale acestora pentru a decide care dintre riscuri trebuie prevenite; totodată, se elimină riscurile neconcordate, adică acele elemente de risc cu probabilități reduse de apariție sau cu un efect nesemnificativ. Identificarea riscurilor în AIO trebuie realizată în mod regulat. Aceasta trebuie să ia

în considerare atât riscurile interne (complexitatea structurii organizatorice, natura activităților desfășurate, calitatea funcționarilor operativi și fluctuația personalului) pe care personalul Poliției judiciare le poate controla sau influența, cât și cele externe (condiții economice, schimbări legislative) – care nu se află sub controlul acesteia.

Riscul în AIO poate fi identificat folosind diferite metode:

- întocmirea unor fișe de control care cuprind surse potențiale de risc cum ar fi: temeiurile și condițiile de exercitare a AIO, valorificări ale rezultatelor așteptate ale măsurilor investigativ-operative, modificări ale planurilor operațiunilor confidențiale, implementarea celui mai adecvat sistem de protecție a informației investigativ-operative, erorile și omisiunile de planificare și exercitare a muncii cu colaboratorii confidențiali, estimările cheltuielilor investigativ-operative etc.;

- analiza documentelor (dosarelor de evidență operativă) disponibile în arhiva subdiviziunii investigativ-operative pentru identificarea problemelor care au apărut în situații similare celor curente;

- utilizarea experienței lucrătorilor operativi cu un vast stagiu în vederea conștientizării riscurilor și problemelor pe care cei tineri nu le sesizează;

- identificarea riscurilor impuse din exterior (prin ajustarea legislației, schimbări în economie, tehnologie) prin desemnarea unor persoane care să participe la întrunirile profesionale, la conferințe și care să parcurgă publicațiile de specialitate.

Faza de analiză a riscului ia în considerare riscurile identificate în prima și realizează o cuantificare aprofundată a acestora.

În unele cazuri este imposibilă evitarea complexă a riscurilor, dar este posibilă reducerea riscului identificat până la nivelul acceptabil al potențialului prejudiciu. De asemenea, este imposibil de a acorda în mod egal timp, atenție și resurse oricărui risc identificat. De aceea, este esențial de a prioritiza riscurile identificate în funcție de nivelul pericolului pe care îl prezintă pentru Poliția judiciară.

După finalizarea evaluării riscurilor este necesar să se întocmească lista de măsuri preventive, în ordinea priorității. Axarea pe problemele cele mai importante reprezintă modalitatea cea mai eficientă pentru administrarea și reacția la riscurile identificate.

Reacția la risc este faza de acțiune în care se încearcă să se neutralizeze riscurile; să reducă și/sau să se repartizeze riscurile. Neutralizarea riscurilor are scopul de a îndepărta riscurile. Conducătorul subdiviziunii investigativ-operative poate: să nu inițieze o declanșare a unei măsuri investigativ-operative; să claseze una deja pornită; să realizeze diferite combinații operative privind retragerea investigatorului sub acoperire din prelucrarea operativă exercitată etc.

Diminuarea riscurilor în AIO se poate realiza printr-o serie de instrumente cum sunt:

- programarea (planificarea lunară, trimestrială, anuală sau pe durata exercitării unei operațiuni);

- instruirea (conștientizarea muncii investigativ-operative, programului de activitate zilnică a lucrătorului operativ, riscului profesional);

- reproiectarea judicioasă a echipelor de muncă, fluxurilor de materiale sau

informații investigativ-operative, folosirii garderobei operative, echipamentelor, mijloacelor investigativ-operative și a forței de muncă suplimentară (aparaturii confidențial).

Repartizarea riscurilor care, de asemenea, este un instrument de evaluare și diminuare a riscurilor, se referă la părțile care vor accepta o parte sau întreaga responsabilitate pentru consecințele riscului.

La faza de întocmire a recomandărilor, se analizează informația acumulată la fazele precedente și se adoptă decizii asupra soluțiilor existente (dacă există) ce ar permite atenuarea, redirectionarea sau înlăturarea riscurilor identificate.

Identificarea și evaluarea riscurilor în AIO trebuie să se realizeze atât la nivel de ansamblu al unei subdiviziuni investigativ-operative, cât și la toate nivelurile organizatorice ale acesteia, trebuie să acopere toate activitățile și să țină cont de apariția unor noi riscuri. Un proces formalizat de identificare și diminuare a riscurilor va da rezultate pozitive numai dacă iau în considerare toate aspectele acestuia. Performanța în reușita procesului investigativ-operativ privind identificarea și neutralizarea riscurilor este dată de calitatea conducătorilor și a personalului concret implicat, de competența în vederea stabilirii unei căi exclusive a procesului și acțiunii de intuiție.

Iurie ODAGIU,

doctor în drept, conferențiar universitar,
prim-prorector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Veaceslav GRATI,

doctor în drept, conferențiar universitar,
director al Institutului de Formare Profesională Continuă
și Cercetări Științifice Aplicative al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

FORMAREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ – CONDIȚIE DE MINIMALIZARE A RISCURILOR ÎN ACTIVITATEA POLITIENEASCĂ

După cum se știe, funcționarii de poliție au competențe specifice, acestea fiind prevăzute de actele normative și celelalte dispoziții legale ce reglementează activitatea poliției. Ei au obligația de a interveni față de orice persoană sau în orice situație ce periclitează securitatea personală sau securitatea publică pe întreg teritoriul Republicii Moldova, indiferent de funcția pe care o deține, de locul în care se află în timpul sau în afara orelor de program¹.

În cadrul exercitării atribuțiilor funcționale, orice intervenție polițienească trebuie să fie bazată pe apărarea, promovarea și respectarea permanentă a adevărului, pe prevenirea, contracaraarea, descoperirea, reținerea și asigurarea tragerii la răspundere a celor ce au comis fapte antisociale. Intervențiile sunt executate în strictă concordanță cu drepturile și îndatoririle acordate prin lege atât lui, cât și cetățeanului.

În același timp, satisfacerea serviciului în organele afacerilor interne are loc deseori în situații conflictuale, tensionate și potențial periculoase, situații cu finalități imprevizibile, cu presiuni psihice și fizice, cu necesități de a comunica și a se confrunta cu persoane violente și agresive, condiții care impun funcționarii de poliție să adopte o conduită corespunzătoare, corectă, dar autoritară.

Condițiile enunțate influențează esențial asupra calităților personale ale funcționarilor de poliție, supunându-i în același timp anumitor riscuri profesionale².

Asigurarea securității și sănătății în muncă³ a funcționarilor de poliție este o sarcină deosebit de actuală, însă care pare a fi lăsată în umbra altor probleme sociale.

¹ Legea Republicii Moldova cu privire la poliție nr. 416 din 18.12.1990, republicată MO al RM nr. 17-19 din 31.01.2002, art.22.

² În accepțiunea acestui raport prin risc profesional (risc de accidentare sau de îmbolnăvire profesională) se înțelege combinația între probabilitatea și gravitatea unei posibile leziuni sau afectări a sănătății într-o situație periculoasă (Legea securității și sănătății în muncă a Republicii Moldova nr. 186 din 10. 07.2008, MO al RM nr.587 din 05.08.08, în vigoare din 01.01.2009.). Noțiunea enunțată nu trebuie confundată cu noțiunea de risc profesional abordată de legea cu privire la poliție, art.33.

³ Prin securitate și sănătate în muncă se înțelege ansamblul de activități având ca scop asigurarea celor mai bune condiții de lucru, apărarea vieții, sănătății, integrității fizice și psihice a lucrătorilor (Legea securității și sănătății în muncă a Republicii Moldova nr. 186 din 10. 07.2008, MO al RM nr.587 din 05.08.08, în vigoare din 01.01.2009).

Schimbările majore din domeniul activității polițienești antrenează noi provocări pentru securitatea și sănătatea acestei categorii de lucrători. Astfel, stările de tensiune și crizele recente, specifice anilor 2009 și 2010, au scos în evidență necesitatea unei abordări mai cuprinzătoare, utilizând întreaga gamă de instrumente politice, sociale și economice de gestionare a acestora, astfel încât contracararea eficientă a riscurilor și amenințărilor în activitatea poliției să fie cu adevărat posibilă.

Prin urmare, consolidarea competitivității și a eficacității Ministerului Afacerilor Interne, fără stabilirea rolului ce revine sănătății și securității în muncă este practic imposibilă, cu atât mai mult cu cât competitivitatea, respectiv succesul se obțin printr-o reducere a accidentelor, incidentelor și bolilor și printr-o motivare mai mare din partea funcționarilor.

Factorii de risc ce influențează destabilizarea securității și sănătății funcționarilor de poliție sunt determinați atât de pericolul generat de complexitatea și comiterea unor noi genuri de infracțiuni (criminalitatea informatică, falsurile și pirateria comercială etc.), perfecționarea infractorilor, prezența faptelor de corupție, amplificarea fenomenului criminalității transfrontaliere, crima organizată, migrația ilegală, corupția, criminalitatea economico-financiară, tâlhăriile, omorurile în scop de jaf, precum și furturile din avutul public și privat, riscurile de mediu (inundații catastrofale, cutremure, accidente tehnologice etc.), cât și de personalitatea, capacitățile psihologice, cunoștințele și aptitudinile funcționarului de poliție.

Lipsa pregătiri juridice speciale, abilităților practice, cunoașterea insuficientă a activității polițienești, incapacitatea intervenției polițienești oportune, indiferența față de formarea profesională continuă, lipsa concepției moderne de selectare a cadrelor pentru lucrul în organele afacerilor interne se reflectă negativ asupra calității și eficacității activității funcționarilor de poliție – circumstanțe ce condiționează nașterea unor situații potențial periculoase atât pentru viața și sănătatea cetățenilor, cât și pentru viața și sănătatea funcționarilor de poliție chemați să asigure ordinea și siguranța publică, în consecință expunerea acestora unor riscuri nejustificate.

Ponderea ridicată pe care o are implicarea riscurilor în procesul activității polițienești conduce nemijlocit la necesitatea ridicării profesionale a funcționarilor de poliție pe o treaptă superioară, imperativ impus de practica polițienească.

Prin urmare, pentru a preveni pericolele potențiale și a reduce riscurile în activitatea polițienească este necesar să se mențină înaltul grad de profesionalizare și specializare a funcționarilor de poliție, care trebuie să manifeste abilități de lucru specifice acestei activități.

Un răspuns adecvat la aceste provocări poate servi concepția de pregătire a cadrelor pentru organele afacerilor interne, și în special *formarea profesională continuă*.

Formarea profesională continuă organizată în instituțiile de învățământ ale MAI este marcată și ea de transformările înregistrate în ultimii ani în situația operativă a stării infracționale. De aceea noile condiții impun forme și modalități moderne, eficiente de pregătire și formare. Nu în ultimul rând, necesitatea de îmbunătățire a prestației funcționarilor de poliție către societatea civilă a determinat o reevaluare a raporturilor cu cetățenii din perspectiva protecției vieții și sănătății, asigurării drepturilor și libertăților.

Întregul proces de formare și instruire este influențat, de asemenea, de cerințele cooperării regionale și internaționale, materializate în diverse programe, flexibile și eficiente, care sunt menite să contribuie la crearea polițistului veacului XXI.

Ca urmare, în scopul perfecționării concepției de pregătire a cadrelor pentru OAI, Guvernul Republicii Moldova a hotărât crearea Institutului de formare profesională continuă și cercetări științifice aplicative ca unitate funcțională a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, pe baza Centrului de instruire deja existent⁴.

Institutul asigură formarea profesională continuă a colaboratorilor organelor afacerilor interne prin accesul la realizările științei și culturii, eficientizarea activităților prin dezvoltarea competențelor și abilităților profesionale, adaptarea lor la condițiile social-economice în permanentă schimbare.

În accepțiune legală, formarea profesională continuă este un concept complex ale cărui elemente componente sunt procesele de organizare în vederea educației curente sau compensatorii, care prelungesc sau înlocuiesc educația inițială și datorită cărora persoanele adulte își dezvoltă aptitudinile, își îmbogățesc cunoștințele, își ameliorează sau își înnoiesc calificarea tehnică ori profesională, își formează o nouă orientare și fac posibilă evoluția aptitudinilor și comportamentelor lor într-o dublă perspectivă: *de dezvoltare integrală a naturii umane și de participare la dezvoltarea socioeconomică și culturală*⁵.

Derivând din noțiunea prezentată, formarea profesională a funcționarilor de poliție reprezintă un proces de formare profesională și de achiziții individuale care asigură asimilarea cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor de activitate necesare îndeplinirii cu competență a sarcinilor prezente și viitoare cerute de practicarea profesiei de polițist.

În acest context, formarea polițistului presupune dezvoltarea generală a personalității, formarea unor priceperi și deprinderi specifice îndeplinirii anumitor sarcini polițienești, modelarea caracteristicilor de personalitate și a modului de comportament cerut de profesia de polițist, actualizarea cunoștințelor, obținerea de noi cunoștințe, ce vor permite perfecționarea profesională și reprofesionalizarea în vederea integrării active în serviciu, formarea și dezvoltarea capacității de autoinstruire și autoeducare, dezvoltarea creativității, formarea și dezvoltarea atitudinii participative și a simțului de răspundere, formarea și dezvoltarea unei culturi manageriale, indiferent de poziția postului în ierarhia instituției etc.

Când vorbim de formare ne gândim, de asemenea, la cursuri și programe de perfecționare, specializare, calificare sau recalificare, stagii de practică și specializare, seminare, conferințe, mese rotunde, ateliere, alte forme prevăzute de lege, proces ce trebuie să se desfășoare de-a lungul întregii vieți. Variantele prezentate nu reprezintă decât o parte din ansamblul formării de care poate beneficia un polițist, astfel, se consideră formare și autoinstruirea permanentă prin documentare, prin experiență profesională, prin mass-media și prin contactul cu mediul înconjurător.

⁴ Hotărârea Guvernului RM nr. 746 din 12.06.2002 „Concepția pregătirii cadrelor de juriști pentru sistemul organelor afacerilor interne”; Hotărârea Guvernului RM nr. 1391 din 27.12.2005 „Cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în HG nr. 746 din 12 iunie 2002”.

⁵ Hotărârea Guvernului RM nr. 1224 din 09.11.2004 „Cu privire la organizarea formării profesionale continue”.

Dezvoltarea personalului polițienesc urmărește să îmbunătățească baza de cunoștințe generale ale organului de poliție și să pregătească cadrul optim în care membrii acestuia să gândească strategic, chiar dacă gândirea strategică nu este cerută de actualele fișe de posturi.

Astfel, un management eficient al formării profesionale continue trebuie să cuprindă diverse programe de pregătire, structurate astfel încât să răspundă unor obiective-cadru:

- pregătirea trebuie realizată în strânsă corelație cu scopurile și obiectivele poliției, rangul decizional și specificul activității fiecărui funcționar de poliție implicat în realizarea competențelor polițienești;

- perfecționarea, specializarea și stagiarea funcționarilor de poliție vor fi focalizate pe dezvoltarea aptitudinilor specifice intervenției polițienești în diverse condiții, pe colaborarea și relaționarea cu autoritățile publice sau alți parteneri, relaționarea cu diferite categorii de persoane, pe utilizarea unor acte procesuale, documente și informații, colaborarea între diferite compartimente ale instituției etc.;

- pregătirea de specialitate nu se va realiza exclusiv la numirea noului specialist, ci trebuie să capete un caracter permanent, astfel încât funcționarii să fie la curent cu noile cunoștințe, strategii, politici și programe, cu noile servicii și metode de lucru ale poliției;

- formarea profesională continuă se va organiza în mod distinct pe niveluri de pregătire și specialități, ținându-se seama de nevoile funcționarilor de poliție, de competențele de bază ale lor, de cerințele înaintate pentru funcțiile pe care aceștia le exercită și de posibilitățile lor de promovare sau de încadrare în serviciu;

- formarea profesională se va realiza în baza stadarilor de perfecționare-calificare a diverselor categorii de funcționari, standarde care urmează să fie reflectate în fișele de post și să servească drept țintă pentru cei ce instruiesc și pentru cei ce angajează etc.

Punerea în aplicare a măsurilor de reformă a MAI, în special, în domeniul prevenirii și contracarării riscurilor la care sunt expuși funcționarii de poliție, a mai produs, printre alte efecte, modificarea semnificativă a profilului său organizațional și, implicit, a caracterului și compoziției resurselor umane.

În raport cu aceste evoluții, formarea profesională continuă, segment complex și multidisciplinar al managementului resurselor umane, a susținut și încurajat ritmul și amploarea schimbărilor, oferind soluții pertinente pentru sprijinirea îndeplinirii sarcinilor poliției, desfășurarea fluentă a proceselor de dezvoltare instituțională, precum și ridicarea calității și a rolului de serviciu public al MAI.

Menționăm, în acest context, nevoia, devenită prioritară, a perfecționării funcționarilor de poliție pe domeniile proprii de activitate, precum și calificarea/specializarea acestora în alte domenii importante de activitate polițienească, precum prevenția și combaterea delincvenței juvenile, violenței familiale, traficului de ființe umane, narcomaniei, toxicomaniei, beției și alcoolismului etc., precum și încadrarea în MAI din sursă externă a peste 500 de noi angajați anual, care necesită, pentru a ajunge la standardele profesionale optime, efectuarea unei serii de intervenții formative, succesive, pe perioada mai multor ani.

Pe parcurs însă, s-a constatat uzura generală a sistemului de pregătire a

funcționarilor de poliție sub impactul unor factori intră și extraorganizaționali. Stoparea consecințelor acestei realități impune *înnoiri esențiale de viziune* asupra concepției de formare profesională continuă prin care să se asigure continuitatea modernizării sale structurale și funcționale, astfel încât să răspundă provocărilor.

În contextul nevoilor tot mai vaste și variate de formare profesională ce intră în câmpul de interes al MAI, reconceptualizarea domeniului în discuție se constituie ca prioritate atât pentru instituție, în ansamblu, cât și pentru personalul acesteia, prezentul demers vizând, în egală măsură, atât segmentul ordinii și siguranței publice, cât și pe cel al administrației publice din ministerul nostru.

Redefinirea conceptuală presupune, în esență, următoarele schimbări prioritare de abordare, menite să provoace răspunsul adecvat al sistemului de formare profesională continuă a personalului la necesitățile de actualizare, adaptare, progres și, totodată, eliminarea neajunsurilor care încă mai persistă în domeniu:

- regândirea sistemului dintr-o perspectivă de marketing – direcționarea, organizarea și desfășurarea activității de formare pe coordonate de cerere și ofertă reale; racordarea la cerințele mediului și supravegherea permanentă a acestuia, astfel încât să se facă față dificultăților ivite și să se valorifice optim oportunitățile care apar; orientarea marcată spre satisfacerea beneficiarilor; asigurarea eficacității și eficienței activităților;

- re poziționarea funcției de formare prin acordarea importanței ce i se cuvine între activitățile desfășurate de către structurile de toate categoriile;

- restructurarea sistemului formativ, astfel încât să corespundă, sub aspect organizatoric și funcțional, solicitărilor în dinamică ale beneficiarilor;

- sprijinirea formării în instituție a unei culturi a planificării, monitorizării, evaluării și rezultatelor;

- promovarea unei legături logice între pregătire, performanță, rezultate și managementul carierei;

- formarea de resurse umane de calitate, stabile și adaptabile la contextele profesionale în care își desfășoară activitatea;

- facilitarea integrării în sistem a personalului, inclusiv prin activități de formare profesională;

- distribuirea corectă a responsabilităților formative între instituție și personalul acesteia;

- structurarea unui mediu educațional predictibil care să ofere personalului posibilități egale de învățare și autoperfecționare, să încurajeze creativitatea și inovația;

- standardizarea activității de proiectare didactică prin extinderea implementării sistemului de pregătire centrat pe competențe, întâi la formarea inițială și, ulterior, la cea continuă;

- implementarea progresivă a elementelor care definesc conceptul de „organizație care învață”;

- utilizarea pe scară largă a metodelor și mijloacelor moderne de învățământ;

- intensificarea pregătirii personalului în domeniile managementului proiectelor, achizițiilor publice, cunoașterii limbilor străine și integrării europene;

– introducerea și dezvoltarea sistemelor de asigurare a calității educației în MAI;

– proiectarea sistemului de evaluare specializată a instituțiilor de învățământ și a structurilor de management al activităților de formare profesională (management educațional) de la toate nivelurile, precum și a programelor de pregătire și a personalului didactic de predare;

– diseminarea mai eficace, în sistemul lecțiilor învățate, a experiențelor dobândite în acțiuni de cooperare internațională;

– asimilarea în procesul de formare a bunelor practici europene și utilizarea rațională în unități a personalului pregătit în diferite contexte multinaționale.

Pentru îndeplinirea priorității de actualizare a Concepției de formare profesională continuă a personalului MAI, modificarea de viziune pe care am menționat-o presupune, totodată, exprimarea dintr-o nouă perspectivă a misiunii generale, scopului și obiectivelor pe care le avem în vedere pentru ridicarea *calității, eficacității și eficienței activității* de pregătire.

Ирина СЕНЮТА,

кандидат юридических наук, доцент, Ph.D, адвокат,
президент юридической фирмы «MedLex»,
президент ВОО «Фундация медицинского права и биоэтики Украины»,
член Консультативного совета при Комитете Верховной Рады
по вопросам здравоохранения, член Всемирной ассоциации
медицинского права (WAML), главный редактор журнала «Медицинское право»,
директор издательства ЛОБФ «Медицина и право».

ЗАЩИТА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В СФЕРЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ СКВОЗЬ ПРИЗМУ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ (УКРАИНСКИЙ ОПЫТ)

Государство признает право каждого гражданина Украины на здравоохранение и обеспечивает его защиту (ст. 8 Закона Украины «Основы законодательства Украины о здравоохранении»). Поэтому, поскольку права и законные интересы пациентов могут пострадать как в случаях несоответствия результата лечения ожиданиям пациента, так и при дефектах оказания медицинской помощи, важно знать о наличии различных форм защиты нарушенных прав физических лиц, которые получали медицинскую помощь, в том числе и те, которые осуществляются правоохранительными органами.

Одной из внесудебных форм защиты прав человека в сфере здравоохранения является обращение в органы прокуратуры. Согласно п. 9 раздела 15 «Переходные положения» Конституции Украины и ст. 19 Закона Украины «О прокуратуре» от 05.11.1991 г., органы прокуратуры Украины осуществляют надзор за соблюдением и применением законов, в том числе в области здравоохранения органами исполнительной власти, органами местного самоуправления, их должностными и служебными лицами.

Согласно ст. 12 Закона Украины «О прокуратуре», прокурор рассматривает заявления и жалобы о нарушении прав граждан. Принятое прокурором решение может быть обжаловано вышестоящим прокурором или в суде. После принятия решения по жалобе Генеральным прокурором Украины производство по таким жалобам в органах прокуратуры прекращается. Таким образом, обращение в органы прокуратуры осуществляется согласно принципам территориальности и подконтрольности.

Порядок работы с обращениями граждан в органах прокуратуры регламентирован в Инструкции о порядке рассмотрения и решения обращений и личного приема в органах прокуратуры Украины, утвержденной приказом Генерального прокурора Украины от 28.12.2005 №9гн (изменения от 19.09.2007). В процессе проверки по заявлению гражданина прокурор имеет право требо-

вать от руководителей отделов и управлений здравоохранения местной государственной администрации проведения проверок, ревизий деятельности подчиненных и подконтрольных лечебно-профилактических учреждений и других структур независимо от форм собственности, а также выделить специалистов для проведения проверок, ведомственных и вневедомственных экспертиз. Если во время проверки по заявлению или жалобе гражданина будут выявлены нарушения закона, прокурор или его заместитель, согласно ст. 20 Закона Украины «О прокуратуре», в рамках своей компетенции имеют право, в частности:

1) возбуждать в установленном законом порядке уголовное дело (до-судебное следствие в медицинских делах, как правило, осуществляют органы внутренних дел), процедуру дисциплинарного производства или производство по делу об административном правонарушении, передавать материалы на рассмотрение общественных организациях;

2) давать предписания об устранении очевидных нарушений закона;

3) вносить представление в государственные органы, общественные организации и должностным лицам об устранении нарушений закона и содействующих им условий;

4) обращаться в суд с заявлениями о защите прав и законных интересов граждан, государства, а также предприятий и других юридических лиц.

Органы прокуратуры не заменяют органы ведомственного управления и контроля и не вмешиваются в хозяйственную деятельность, если она не противоречит действующему законодательству. Прокурор имеет право доступа к документам и материалам, необходимым для проведения проверки, в том числе по письменному требованию, содержащим конфиденциальную информацию (в контексте здравоохранения это, например, документы, которые содержат информацию, составляющую медицинскую тайну). Кроме того, имеет право письменно требовать подачи в прокуратуру для проверки необходимых документов и материалов.

Еще одной формой юрисдикционной защиты является обращение в органы внутренних дел с соответствующими заявлениями о преступлении против жизни и здоровья гражданина. Эта форма защиты не так распространена, поскольку, до внесения изменений в ч. 2 ст. 112 Уголовно-процессуального кодекса Украины, эта категория дел относилась к подследственности органов прокуратуры.

При получении обращения с заявлением о преступлении управление органов внутренних дел в порядке, предусмотренном ст.ст. 94 и 95 Уголовно-процессуального кодекса Украины, должно не позднее трехдневного срока принять одно из следующих решений:

1) возбудить уголовное дело;

2) отказать в возбуждении уголовного дела;

3) отправить заявление или сообщение по принадлежности.

Если заявление или сообщение о преступлении необходимо проверить до возбуждения дела, такая проверка осуществляется в срок не более 10 дней путем взятия объяснений от отдельных граждан или должностных лиц или пу-

тем истребования необходимых документов (п. 4.2 Приказа МВД Украины «О порядке приема, регистрации и рассмотрения в органах и подразделениях внутренних дел Украины заявлений и сообщений о содеянных или готовящихся преступлениях» от 14.04.2004 № 400).

Порядок работы с обращениями граждан регламентирован в приказе МВД Украины «Об утверждении Положения о порядке работы с обращениями граждан и организации их личного приема в системе Министерства внутренних дел Украины» от 10.10.2004 г. № 1177.

Согласно ст. 99 Уголовно-процессуального кодекса Украины, при отсутствии оснований для возбуждения уголовного дела следователь, орган дознания своим постановлением отвечают отказом в возбуждении уголовного дела, о чем уведомляются заинтересованные лица и предприятия, учреждения, организации. В случае возбуждения уголовного дела следователь осуществляет досудебное следствие с целью доказательства или опровержения вины в совершении преступления лиц, относительно которых предоставлено такое заявление, для чего производит все необходимые следственные действия и сбор доказательств.

На практике следователи при проведении досудебного следствия по медицинским делам нередко осуществляют такое следственное действие, как выемку, а именно - выемку первичной медицинской документации. Согласно ст. 178 Уголовно-процессуального кодекса Украины, выемка производится в случаях, когда имеются точные сведения о том, что предметы или документы, которые имеют значение для дела, находятся у определенного лица или в определенном месте. Должностные лица и граждане не имеют права отказать предъявить или выдать документы, их копии или другие предметы, которые требует следователь во время выемки. Выемка, кроме неотложных случаев, должна проводиться днем.

Перед выемкой следователь предъявляет постановление лицам, которые занимают помещение, или представителю предприятия, учреждения или организации, в которых проводится выемка, и предлагает им выдать указанные в постановлении предметы или документы. В случае отказа выполнить его требования следователь проводит выемку в принудительном порядке. В ходе выемки могут быть изъяты только предметы и документы, имеющие значение для дела. Все документы и предметы, подлежащие изъятию, следователь должен предъявить понятым и другим присутствующим лицам и пересчитать в протоколе выемки или в прилагаемой к нему описи с указанием их названия, количества, меры, веса, материала, из которого они изготовлены, и индивидуальных признаков. При необходимости случаях изъятые предметы и документы должны быть на месте выемки упакованы и опечатаны.

Выемка проводится на основании мотивированного постановления следователя. Выемка проводится в присутствии двух понятых и лица, занимающего данное помещение. Выемка в помещениях, которые занимают предприятия, учреждения и организации, проводится в присутствии их представителей.

Протокол о проведении выемки следователь составляет в двух экземпля-

рах. В протокол выемки вносятся все заявления и замечания присутствующих во время выемки лиц, сделанные ими в отношении тех или иных действий следователя. Оба экземпляра протокола, а также опись изъятых предметов подписывают следователь, лицо, у которого проводилась выемка, и приглашенные присутствующие лица. Второй экземпляр протокола выемки, а также второй экземпляр описи вручается лицу, у которого проводилась выемка. При проведении выемки на предприятии, в учреждении или организации второй экземпляр протокола и описи вручается представителю предприятия, учреждения или организации.

При необходимости проведения экспертизы (на этапе доследственной проверки, до возбуждения уголовного дела – экспертное исследование) следователь составляет мотивированное постановление, в котором указывает основания проведения экспертизы, фамилию эксперта или название учреждения, экспертам которой поручает провести экспертизу, вопросы, по которым эксперт должен дать заключение, объекты, которые должны быть исследованы, а также перечисляет материалы, которые предъявляются эксперту для ознакомления. Согласно ст. 212 Уголовно-процессуального кодекса Украины, досудебное следствие заканчивается составлением обвинительного вывода или постановления о закрытии дела. Постановление о закрытии дела может быть обжаловано в суде.

Характерным для данной формы защиты прав человека в сфере здравоохранения является то, что все действия, необходимые для привлечения виновного в совершении преступления лица к ответственности, выполняют органы внутренних дел, в то время как сам заявитель в данном процессе участия практически не принимает, за исключением случаев обжалования бездеятельности самих сотрудников органов внутренних дел при ведении досудебного следствия по уголовному делу.

Пример из практики:

02.09.2009 г. было рассмотрено дело в В. горрайонном суде по жалобе гр. К. на постановление В. ГО УМВД Украины в М.обл. от 31 июля 2009 г. о закрытии уголовного дела, возбужденного по факту смерти гр. О. в результате ненадлежащего исполнения профессиональных обязанностей врачами В. ЦРБ по признакам ч. 1 ст. 140 УК Украины («Ненадлежащее исполнение профессиональных обязанностей медицинским или фармацевтическим работником»). 10.08.2009 г. гр. К. обратилась в суд с жалобой на постановление органа внутренних дел о закрытии уголовного дела, возбужденного по факту смерти гр. О. в результате ненадлежащего исполнения профессиональных обязанностей врачами больницы. С данным постановлением жалобщица была не согласна, поскольку, по ее мнению, решение является необоснованным и незаконным, а следствие проведено поверхностно и односторонне, кроме того выводы следователя не соответствуют фактическим материалам дела. Выслушав гр. К., ее адвоката, мнение прокурора, исследовав материалы дела, поступившие в суд, и материалы, которые стали основанием для возбуждения уголовного дела, суд пришел к выводу, что следствие по данному делу проведено поверхностно.

но. После проведения дополнительной комиссионной судебно-медицинской экспертизы и получения заключения эксперта следователем не проведено ни одного следственного действия. Хотя в заключении дополнительной экспертизы указано, что участковый врач неправильно оценил степень тяжести состояния здоровья умершего, не проследил его динамику, а ухудшение состояния здоровья было обусловлено тем, что врачами было назначено недостаточное лечение, которое не соответствовало тяжести состояния больного. Ссылаясь на отсутствие причинной связи между действиями врачей и смертью гр. А. следователь преждевременно закрыл производство по делу ввиду отсутствия в действиях врачей состава преступления, не оказав должную оценку доказательствам, которые содержатся в материалах дела. Следовательно, Суд постановил жалобу гр. К. на постановление органа внутренних дел от 31 июля 2009 г. удовлетворить, постановление отменить, материалы вернуть для возобновления следствия.

Анализ судебной практики свидетельствует, что приведенный выше пример, является неодиноким случаем по этой категории дел, что обусловлено различными факторами. Из них, сложность самого вида дел, обогащенные необходимостью знаний по медицинскому праву (в частности, специальной законодательной базы, тактики сбора доказательств в этом контексте), продолжительность производства как на этапе доследственной проверки, так и досудебного следствия, не всегда корректная оценка собранных доказательств по делу, которая обусловлена, с одной стороны, определенной новизной медицинских составов преступления (криминализация состоялась на основании Уголовного кодекса Украины 2001 г.), с другой, дискреционностью в реализации определенных служебных полномочий. Следовательно, очерченные формы защиты прав человека в сфере здравоохранения являются наиболее востребованными механизмами, но требуют «работы» над знаниями и правоприменительной практикой компетентных субъектов, нормативных корректив.

Silvia ȘAPTEFRAȚI,

doctor în filosofie, conferențiar universitar,

lector superior al Catedrei științe socioumane a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ASPECTE ETICE PRIVIND RISCURILE LA CARE SUNT EXPUȘI POLIȚIȘTI

Alături de sintagmele „societate industrială”, „societate a bunăstării”, „societate de consum”, sintagma „societate cu riscuri”¹, utilizată tot mai des de specialiștii din diferite domenii pentru a caracteriza societatea contemporană, ne sugerează faptul că logica producerii și acumulării bunurilor e înlocuită treptat de logica evitării și controlului riscurilor.

Numărându-se printre calificativele des uzitate ale societății contemporane, noțiunea de risc necesită unele clarificări conceptuale. Deși în domeniul filosofiei problema riscului are o istorie seculară ancorată în antichitatea greacă, legată de activitatea de cunoaștere a mediului și a determinantilor lui, este de remarcat că până în prezent nu există o definiție a riscului care ar corespunde tuturor exigențelor științifice. De aceea, pentru a puncta câteva repere semantice necesare investigației noastre, vom porni de la explicarea etimologică și lingvistică generală a termenului.

Având origine spaniolo-portugheză, cuvântul „risc” desemna inițial stâncile subacvatice ce prezentau pericol iminent pentru navigație. Cu timpul, noțiunea și-a lărgit sfera semantică, fiind utilizată nu doar în navigație, ci în toate sferele activității umane. Identificat drept un element incert, dar posibil, riscul este specific procesului social, având efecte păgubitoare și ireversibile. Sintagmele „pericol posibil”², „primejdie pentru viață și onoare”³ utilizate pentru a elucida semnificația conceptuală a noțiunii „risc”, vin să sublinieze ideea că riscul se referă cu precădere la agenții umani.

Fiind strâns legat de subiectul uman, riscul se manifesta în egală măsură atât în viața privată, cât și în activitatea profesională. Însoțite de multiple riscuri eventuale, activitățile profesionale se deosebesc prin gradul de deschidere la risc. Diferite nomenclatoare ale activităților profesionale propun numeroase ierarhii ale profesiilor. Pentru nimeni nu mai prezintă o noutate faptul că după gradul de susceptibilitate față de riscul vital profesia de polițist urmează profesiilor de miner, acvanaut, pompier. Reieșind din criteriul responsabilității pentru serviciile prestate, cercetătorul rus E. A. Klimov⁴ plasează profesia de polițist alături de profesia de învățător, medic, judecător, în categoria activităților care cer responsabilitate morală maximală pentru viața, sănătatea și destinul cetățenilor. Clasificările înaintate aduc în prim-plan riscul vital și riscul moral – riscuri inerente activității de poliție – asupra cărora vom insista în continuare.

¹ Ulrich Beck, *Risk Society: Towards a New Modernity*, trans. Mark Ritter, Sage, Londra, 1992.

² *Le petit Larousse illustré*, Larousse Paris, 2005.

³ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, ediția a II-a, București, 1996.

⁴ <http://www.elitarium.ru/-14.10.2010>

Preocupați de riscurile profesiei de polițist, vom încerca să analizăm riscurile la care au fost supuși angajații MAI de-a lungul timpului, nutrind speranța că odată ce acestea vor fi analizate, latența lor va fi, cel puțin, gradual eliminată. Monitorizarea riscurilor la care sunt expuși reprezentanții poliției prin deconspirarea acestora poate contribui la elaborarea măsurilor practice cu privire la diminuarea riscurilor posibile.

Dacă am elabora o „statistică a riscurilor”, am constata că la capitolul riscuri vitale istoria poliției naționale abundă în exemple elocvente. Una din cele mai întunecate pagini ale istoriei naționale, ce relatează evenimentele tragice din primăvara anului 1992, s-a dovedit a fi și una din paginile cernite ale poliției naționale. Nu este pentru nimeni o noutate faptul că în conflictul de pe Nistru primii au fost antrenați polițiștii, dintre care 89 și-au jertfit viața, ceilalți suferind leziuni corporale grave, plătind cu ce este mai scump: viața și sănătatea pentru integritatea teritorială a țării.

Riscul vital la care sunt expuși colaboratorii OAI nu ține numai de situațiile-limită ce vizează conflictele armate de tipul războiului din Transnistria. Riscul vital este iminent și în cazul participării angajaților MAI la operațiunile de lichidare a consecințelor provocate de calamitățile naturale, sau al intervenției lor în aplanarea și soluționarea situațiilor excepționale. Explozia în reactorul unității 4 a centralei atomoelectrice de la Cernobâl din data de 26 aprilie 1986 a reprezentat o piatră grea de încercare pentru miliția din fosta URSS, inclusiv pentru miliția din Moldova. În lichidarea consecințelor accidentului nuclear de la Cernobâl au fost antrenați 46 de colaboratori ai MAI din Republica Moldova, 16 dintre care în urma contaminării cu substanțe radioactive au primit grad de invaliditate, iar unul a decedat.

Nu putem să trecem sub tăcere riscurile la care sunt expuși colaboratorii departamentului Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al MAI. Cine dintre noi nu-și amintește clipele grele din august 1994, când în urma ploilor abundente s-au produs inundații catastrofale în mai multe localități din centrul țării. Tragedia din satele Calmațui, Danco, Cioara, Cărpineni, unde torentul de apă a măturat tot ce i-a stat în cale; alunecările de teren la Leușeni în anul 1998; ruperea barajelor din cauza precipitațiilor abundente de la Grătiești din vara anului 2005; inundațiile de proporții din Valea râului Nistru și Prut din vara anilor 2009 și 2010 reprezintă doar câteva episoade în care colaboratorii departamentului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale au venit primii în ajutorul populației. Între anii 1995-2010, în urma activităților de înlăturare a consecințelor accidentelor, calamităților naturale, incendiilor și-au pierdut viața 6 angajați ai departamentului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al MAI.

Ținând cont de specificul activității poliției, constatăm că reprezentanții acesteia dau dovadă de curaj, dârzenie și spirit de sacrificiu nu numai în timpul lichidării situațiilor excepționale. Angajați în lupta contra criminalității, polițiștii sunt expuși riscului vieții 24 din 24 ore. Astfel, în perioada anilor 1995-2010 în luptă cu crima organizată și-au pierdut viața 27 de colaboratori ai MAI.

Este de remarcat că pe lângă această lapidară trecere în revistă a situațiilor ce au prezentat risc pentru viața și integritatea fizică a personalului poliției, riscul vital atârna asemeni sabiei lui Damocles asupra fiecărui funcționar de poliție aflat în exercitarea funcției. Indiferent de subdiviziunea în care acesta activează, de obligațiile prevăzute în fișa postului, funcționarul de poliție este obligat să reacționeze prompt în situațiile în care este încălcată legea. Ținând cont de faptul că încălcarea legii este o acțiune nu doar

ilegală, ci și imorală, aflându-se față în față cu un subiect imoral, funcționarul de poliție este vulnerabil, viața lui fiind iminent expusă riscului.

Situațiile în care funcționarii de poliție și-au pierdut viața în numele unor idealuri: salvând viața cetățenilor, apărând integritatea teritorială a țării, asigurând funcționalitatea legii sunt, din păcate, calificate de majoritatea cetățenilor în calitate de consecințe ale îndeplinirii datoriei profesionale. Trebuie remarcat că, în conformitate cu etica profesională, reprezentanții oricărei profesii sunt datori să-și îndeplinească obligațiile stipulate în fișa postului (datoriile obligatorii). Ei însă nu pot fi obligați să îndeplinească așa-zisele acte supererogatorii. Reprezentând o acțiune morală pe care oamenii o practică dincolo de datorie, actele supererogatorii se realizează deliberat, în afara oricăror constrângeri exterioare, din considerente morale și nu profesionale⁵.

Dacă îndeplinirea datoriilor obligatorii este caracteristica unui bun profesionist, realizarea actelor supererogatorii este trăsătura adevăraților eroi, care sunt gata să-și jertfească propria viață din simțul responsabilității morale pentru viitorul umanității.

Analizând atitudinile prezente în societate cu privire la poliția națională constatăm prezența în cadrul acestora a unei situații paradoxale. Elogierea rectitudinii morale și a altruismului nelimitat de care au dat dovadă angajații poliției ce și-au jertfit viața în numele idealurilor general-umane este adesea jonctionată cu acuzațiile aduse uneori reprezentanților MAI. Ca orice paradox, și acesta suscită explicații și nu rezolvare. Paradoxul semnalat poate fi explicat de pe pozițiile eticii pentru situații încurcate*. Descoperind malpracticile (practicile greșite) dintr-un domeniu, etica pentru situații încurcate urmărește scopul de a corecta și reorienta reflexiv acțiunile profesioniștilor dintr-un domeniu și nu subminarea autorității acestora. Unii reprezentanți ai societății civile (în special reprezentanții mass-mediei), accentuând mediatizarea unui caz negativ, deformează principiile eticii pentru situații încurcate, aruncând o umbră generală de neîncredere asupra tuturor exponenților unei profesii. Căutând mai curând senzaționalul și scandalosul, exponenții critici ai societății civile, concentrându-se pe cazurile nefericite, dramatice, din activitatea colaboratorilor de poliție, tind să le generalizeze prin utilizarea greșită a raționamentului inductiv, extrapolând calitățile amendabile ale unui polițist asupra tuturor angajaților MAI. Învinuirile adesea nefondate, declarative la adresa tuturor angajaților MAI reprezintă un risc ce vizează integritatea morală, onoarea și demnitatea profesională a polițiștilor. Elocventă în acest sens este situația din 7 aprilie 2009. În urma efortului depus pentru a restabili și a menține ordinea publică periclitată de tulburările de masă au suferit leziuni corporale grave numeroși polițiști. Deoarece în urma intervenției în forță a poliției (intervenție legitimă, realizată în conformitate cu Legea RM cu privire la poliție⁶, care permite aplicarea forței în scopul asigurării securității publice) au suferit și unii cetățeni, imaginea poliției naționale și a fiecărui angajat în particular a avut de suferit.

Care sunt cauzele ce au condus la crearea situației date, la subminarea autorității unei instituții de drept, la suferințele morale și psihice interioare ale angajaților ei? La această retorică întrebare ne ajută să răspundem etica profesională. Pentru ca profesioniștii dintr-un domeniu să fie responsabili pentru acțiunile lor,

⁵ M. Miroiu, *Etica profesională*, Ed. Universitatea București, București 2000, p. 29.

*Quandary ethics (în original).

⁶ vezi art.12, pct.2 al Legii RM cu privire la poliție.

ei trebuie să fie liberi moral⁷. Pentru ca polițiștii din 7 aprilie să fie responsabili pentru faptele lor, ei trebuiau să fie liberi moral, să dispună de posibilitatea de a analiza ordinul emis și de a proceda așa cum le cere datoria și propria conștiință⁸. (Este necesar de menționat că în unele situații polițiștii în virtutea unor împrejurări (dezordine în masă) nu conștientizează ilegalitatea ordinului emis. În aceste situații responsabilitatea pentru consecințele acțiunii revine pe deplin superiorului care a emis ordinul⁹ și nu polițistului care a executat prevederile acestuia). Situația din 7 aprilie se înscrie în dilema standard a eticii profesionale potrivit căreia există contradicții între starea de fapt a unei societăți în care se exercită o profesie și valorile morale ale acestei profesii.

Aruncând o ultimă privire asupra activității poliției în societate, asupra riscurilor la care sunt expuși angajații MAI, asupra aprecierilor lansate de exponenții societății civile, ne convingem de actualitatea spuselor lui Schiller, ce pot fi recomandate profesi-oniștilor din orice domeniu: „Trăiește cu epoca ta, dar nu fi creația ei, muncește pentru contemporanii tăi, dar fă pentru ei ceea ce ei au nevoie și nu ceea ce ei laudă”.

Bibliografie:

1. Legea Republicii Moldova nr.416 – XII din 18.12.1990 Cu privire la poliție, republicată în Monitorul Oficial nr. 17-19 din 31.01.2002.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Statutului Disciplinar al Organelor Afacerilor Interne nr.2 din 04.01.1996, Monitorul Oficial nr. 23-24 din 18.04.1996.
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Codului de etică și deontologie al polițistului nr. 481 din 10.05.2006, Monitorul Oficial nr. 75-78/527 din 19.05.2006.
4. Regulamentul serviciului interior al forțelor armate ale R. Moldova, aprobat prin Decretul președintelui RM nr. 322 din 6.10.1995.
5. Beck Ulrich, *Risk Society: Towards a New Modernity*, trans. Mark Ritter, Sage, Londra, 1992.
6. *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, ediția a II-a, București, 1996.
7. *Le petit Larousse illustré*, Larousse, Paris, 2005.
8. M. Miroiu, *Etica profesională*, Ed. Universitatea București, București 2000, p. 29.
9. P. Singer, *Tratat de etică*, Ed. Polirom, Iași 2006.
10. <http://www.elitarium.ru/-14.10.2010>.

⁷ Vezi M. Miroiu, *op. cit.*, p. 54.

⁸ Vezi art. 10 al Statutului Disciplinar al Organelor Afacerilor Interne, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr.2 din 04.01.1996.

Vezi art. 44 al Regulamentul serviciului interior al forțelor armate ale R. Moldova, aprobat prin Decretul președintelui RM nr. 322 din 6.10.1995.

Vezi art.15 b a Codului de etică și deontologie al polițistului din RM, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 481 din 10.05. 2006.

⁹ Vezi art. 13-14 a Codului de etică și deontologie al polițistului din RM, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 481 din 10 mai 2006.

Gheorghe VĂLEANU,

director al Școlii de Formare Inițială și Continuă

a Personalului Poliției de Frontieră Iași, România, comisar șef de poliție

CONSIDERAȚII PRIVIND BUNELE PRACTICI DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A CORUPȚIEI ÎN CADRUL POLIȚIEI DE FRONTIERĂ ROMÂNĂ

I. Considerații introductive

Corupția reprezintă abuzul puterii publice pentru obținerea de beneficii private. Definiția astfel formulată de către Transparency International¹ a fost preluată la nivel global de Convenția ONU împotriva Corupției², iar la nivel comunitar, de Comunicarea (2003) 317 finală a Comisiei Europene către Consiliul European, Parlamentul European și Comitetul Economic și Social cu privire la strategia comprehensivă a Uniunii Europene împotriva corupției.

Fenomenul corupției vizează un ansamblu de activități imorale, ilicite, ilegale realizate nu numai de indivizi cu funcții de conducere sau care exercită un rol public, ci și de diverse grupuri și organizații, publice sau private, în scopul obținerii unor avantaje materiale sau morale sau unui statut social superior, prin utilizarea unor forme de constrângere, șantaj, înșelăciune, mituire, cumpărare, intimidare.

Așadar, o faptă de corupție presupune ca elemente definitorii:

- existența unui „funcționar” ori a unor terți care se află în relație cu acesta;
- existența unui „act” ori a unui potențial act ce intră în atribuțiile de serviciu ale funcționarului și cu privire la rezolvarea căruia este interesată o persoană;
- scopul faptei să fie acela de a obține sau de a oferi un „folos ilegal, material sau nematerial” (sume de bani, bunuri, cadouri, servicii sau orice alte foloase) de către sau către funcționar ori cel care se află în relație cu el, în schimbul nerespectării atribuțiilor de serviciu de către respectivul funcționar.

Corupția a constituit și constituie o plagă otrăvită a aparatului de stat din multe țări. Majoritatea funcționarilor care se lasă corupți de către cei care au nevoie de „serviciile” lor își încalcă îndatoririle de serviciu pentru obținerea unor diferite avantaje (bănești, materiale, politice etc.). Așa se explică de ce unii oameni bogați pot să-și permită orice, iar marea masă a celor săraci sunt obligați să suporte abuzurile și severitatea aparatului de stat.

¹ http://ro.wikipedia.org/wiki/Transparency_International_Romania, accesat la data de 24.06.2010;

² Convenția ONU împotriva Corupției (numită și Convenția de la Merida) a fost adoptată prin rezoluția Adunării Generale nr. 58/4 din 31 octombrie 2003 și a intrat în vigoare la 14 decembrie 2005. Ea a fost semnată de către România la 9 decembrie 2003 și ratificată prin Legea nr. 365 din 15 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial nr. 903 din 5 octombrie 2004.

Fenomenul corupției nu poate fi considerat ca fiind propriu doar anumitor forme de guvernare. Corupția este întâlnită atât în societățile democratice, cât și în cele totalitare. Deși există o oarecare tendință de a considera un regim autoritar ca fiind capabil să elimine corupția, realitatea este că, într-un astfel de regim, corupția este parțial limitată, ea regăsindu-se în anumite cercuri privilegiate, fiind accesibilă anumitor grupuri de indivizi³.

Modificarea de-a lungul timpului a tradițiilor, a condițiilor istorice și geografice influențate de factori de natură socială, au transformat percepția opiniei publice referitoare la fenomen, sensibilizând-o în evaluarea gravității acestor fapte și în incriminarea lor.

Printre cauzele care favorizează apariția corupției se regăsesc: slăbirea autorității statului datorită ineficienței instituțiilor acestuia, alterarea încrederii cetățenilor în instituțiile statului îndrituite cu aplicarea legii, degradarea nivelului de trai al majorității, lipsa unor valori sociale însoțită de nerespectarea principiilor morale, lipsa unei reforme la nivelul instituțional și legislativ care să fie în concordanță cu particularitățile socioeconomice.

Rolul funcționarului public cu statut special. Activitatea din ce în ce mai complexă și, din păcate, mai birocratică a statului se desfășoară cu participarea a sute și mii de funcționari publici, roțițe mai mari sau mai mici, mai eficiente sau inutile în acest angrenaj imens și complicat. În fața lor, statul, societatea ridică multiple exigențe, deoarece prin funcția pe care o dețin, prin autoritatea de care se bucură (și pe care legea le-o ocrotește ca valoare de preț), ei pot să facă nu numai bine, dar și rău cetățenilor și statului. Mai întâi, ei au datoria să se comporte în serviciu în mod corect și să rezolve cu competență sarcinile care le sunt încredințate.

Cât rău poate să facă un polițist corupt, nu este greu de imaginat. Prin asemenea fapte se compromite nu numai pe sine, dar și instituția din care face parte, generând prejudicii imense pentru cetățeni și pentru stat⁴.

Funcționarii publici, polițiștii sunt chemați să respecte cu strictețe legile țării, independent de funcția pe care o exercită. De aceea legea penală, odată cu grija de a ocroti prestigiul funcționarului public, prevede sancțiuni și pentru faptele nedemne ale unor funcționari. Exigența legii penale este aceeași pentru orice funcționar public, indiferent de postul pe care îl deține în aparatul de stat. Sugestiv, scria Nicolae Iorga: „nu există serviciu inferior decât acela pe care nu-l faci din toată inima, acela pe care îl faci fără onestitate, acela în care înșeli lumea, iar serviciile înalte sunt toate acelea în care se vede o adevărată inimă de om încălzită pentru opera pe care o îndeplinește, un adevărat spirit omenesc care are totdeauna conștiința demnității lucrului împlinit”.

În materia dreptului penal, în general, termenul caracterizează o anumită comportare a funcționarului care își comercializează, își vinde atributele funcției și încrederea acordată de societate, primind în schimb bani ori alte foloase. Reprezintă un pericol social pentru societate prin vătămarea sau punerea în pericol a desfășurării activității statului și a tuturor sectoarelor vieții sociale.

³ Larousse - Dominique Colas: *Dicționar de gândire politică*, Univers Enciclopedic, 2003.

⁴ George Antoniu, Ștefan Daneș, Marin Popa, *Codul penal actual comentat pe interesul tuturor*, Editura Orizonturi, 2010.

II. Legislația românească în materia prevenirii și reprimării corupției

Legislația penală română reține termenii de corupție activă, respectiv pasivă în conformitate cu prevederile Convenției Penale privind Corupția a Consiliului Europei⁵.

Urmărind evoluția legislației românești, se poate constata că modificările cadrului normativ intervenite după anul 1990 au determinat o extindere a sferei conceptului de corupție. Codul penal incriminează în capitolul privitor la infracțiunile de serviciu sau în legătură cu serviciul un număr de 4 infracțiuni de corupție, respectiv darea de mită, luarea de mită, primirea de foloase necuvenite și traficul de influență (art.254 - art.257), fără a folosi termenul de corupție.

Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție⁶, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 161 din 19 aprilie 2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției⁷, reglementează 3 categorii de infracțiuni care se circumscriu sferei faptelor de corupție, la care se adaugă o a patra care cuprinde infracțiunile îndreptate împotriva intereselor financiare ale Comunităților Europene. Astfel, așa cum a fost modificată și completată, Legea 78/2000 se referă la următoarele 3 categorii de infracțiuni: infracțiuni de corupție, infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție, infracțiuni aflate în legătură directă cu infracțiuni de corupție sau infracțiuni asimilate acestora. Dispozițiile care reglementează procedura aplicabilă în cazul urmăririi și judecării infracțiunilor de corupție se regăsesc în Codul de procedură penală și în legi speciale. Codul de procedură penală⁸ reglementează regulile procesului penal aplicabile tuturor infracțiunilor, inclusiv a celor de corupție, în măsura în care nu se derogă prin legi speciale. În același context, a fost introdusă instituția investigatorilor sub acoperire care pot fi folosiți în cazul unor infracțiuni de mare gravitate, printre care și faptele de corupție, Codul de procedură penală făcând trimitere expresă la infracțiunile prevăzute de Legea nr. 78/2000. Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, pe lângă norme de drept substanțial, cuprinde și procedura aplicabilă în cazul infracțiunilor de corupție.

Urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror. Și sesizările anonime pot fi luate în considerare pentru declanșarea cercetărilor prealabile sau a urmăririi penale. De regulă, secretul bancar și cel profesional nu sunt opozabile procurorului, după începerea urmăririi penale și nici instanței de judecată, excepție făcând secretul profesional al avocatului, exercitat în condițiile legii. Judecarea în primă instanță se face în complete specializate care, la judecătoria, tribunale și curțile de apel, sunt formate din 2 judecători. Direcția Națională Anticorupție a preluat atribuțiile Secției de combatere a

⁵ Convenția Penală privind Corupția a Consiliului Europei a fost semnată la Strasbourg la data de 27.01.1999 și a fost ratificată de România prin Legea nr. 27 din 16.01.2002, publicată în Monitorul Oficial nr. 76 din 31 ianuarie 2002.

⁶ Publicată în Monitorul Oficial nr. 219 din 18 mai 2000.

⁷ Publicată în Monitorul Oficial nr. 279 din 21 aprilie 2003.

⁸ Codul de procedură penală a fost publicat în Buletinul Oficial nr. 145- 146 din 12 noiembrie 1968 și republicat în Buletinul Oficial nr. 58-59 din 26 aprilie 1973 și, respectiv, în Monitorul Oficial nr. 78 din 30 aprilie 1997, fiind ulterior modificat și completat succesiv.

corupției și criminalității organizate, care funcționa în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru urmărirea faptelor de corupție.

Actul normativ care reglementează activitatea Direcției Naționale Anticorupție este Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43 din 4 aprilie 2002⁹, căreia i s-au adus modificări și completări succesive. Competența Direcției Naționale Anticorupție a cunoscut modificări, impuse de eficiența verificată în practică a acestor dispoziții legale. Pentru reducerea situațiilor de risc privind comiterea faptelor de corupție au fost adoptate o serie de acte normative care să încurajeze dezvoltarea unui mediu social mai sigur. Legea nr. 161 din 19 aprilie 2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției¹⁰, cunoscută și ca „Pachetul anticorupție”, a creat cadrul juridic eficient pentru prevenirea marii corupții și asigurarea unei bune guvernări. În Cartea I „Reglementări Generale pentru prevenirea și combaterea corupției”, legea conține dispoziții privind transparența activităților referitoare la obligațiile bugetare restante (Titlul I), transparența în administrarea informațiilor și serviciilor publice prin mijloace electronice (implementarea Sistemului Electronic Național - Titlul II), prevenirea și combaterea criminalității informatice (Titlul III), conflictul de interese și regimul incompatibilităților în exercitarea demnităților și funcțiilor publice (Titlul IV), grupurile de interes economic (Titlul V). Pentru a se evita utilizarea fondurilor ilicite, a fost adoptată Legea nr. 43/2003 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale¹¹, care reglementează o serie de aspecte privind sursele de finanțare a activității unui partid, controlul finanțării activității partidelor politice, precum și limitele maxime ale cheltuielilor acestora. Instituția publică cu atribuții de control privind constituirea și cheltuirea fondurilor partidelor politice este Curtea de Conturi. Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică¹² stabilește regulile procedurale minime aplicabile pentru asigurarea transparenței decizionale în cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, având ca scop sporirea responsabilității și transparenței administrației publice, precum și stimularea participării cetățenilor în procesul decizional. Principiile care stau la baza legii sunt informarea prealabilă, consultarea și participarea activă a cetățenilor la deciziile administrative și elaborarea proiectelor de acte administrative. Legea nr. 7/2004 privind Codul de conduită al funcționarilor publici¹³ reglementează normele de conduită profesională a funcționarilor publici, având ca obiectiv creșterea calității serviciului public, o bună administrare în realizarea interesului public și eliminarea birocratiei.

⁹Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43 din 4 aprilie 2002 a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 244 din 11 aprilie 2002.

¹⁰ Publicată în Monitorul Oficial nr. 279 din 21 aprilie 2003.

¹¹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 54 din 30 ianuarie 2003.

¹² Publicată în Monitorul Oficial nr. 70 din 3 februarie 2003.

¹³ Publicată în Monitorul Oficial nr. 157 din 23 februarie 2004.

III. Aspecte relative la prevenire și combaterea actelor de corupție în cadrul Poliției de Frontieră Române

Oriunde în lume, polițistul, polițistul de frontieră trebuie să acționeze ca un veritabil sanitar al mediului social pentru apărarea intereselor statului, a ordinii și siguranței publice, a comunității din care face parte, a persoanei și drepturilor de proprietate etc., potrivit legilor aceluia stat.

Îndeplinirea acestor atribuții incumbă polițistului multe riscuri și sacrificii personale: acțiunea permanentă într-un mediu ostil (mediul periferic al socialului – cel infracțional), plin de pericole pentru viața, integritatea corporală (ale sale și chiar ale familiei sale); eforturi intelectuale și fizice deosebite; restrângerea unor drepturi și libertăți; reducerea timpului liber; neglijarea familiei, neglijarea stării de sănătate; presiunea societății și a mass-media pentru prestarea unui serviciu de calitate; presiunea diferitor persoane mai influente sau mai puțin influente, a celor certați cu legea pentru favorizarea în diferite circumstanțe, în disprețul legii etc. Luând în considerare toate aceste amenințări, se naște o întrebare firească: pe polițist cine îl apără, în ce proporții și în ce mod?

În ceea ce privește coruperea polițiștilor de frontieră, apreciem că avem de-a face cu un dublu aspect:

- pe de o parte, vorbim de un act unilateral, voluntar din partea subiectului infracțiunii determinat de curențe profesionale, morale, educaționale, dificultăți materiale etc.;

- pe de altă parte, trebuie să analizăm și să luăm în considerare tentațiile cărora este nevoit să le facă față polițistul și presiunile la care este supus din partea celor care tranzitează frontiera, din partea diferitor agenți economici, din partea diferitor grupuri de interese etc.

Măsura în care este controlat fenomenul corupției nu poate fi apreciată numai prin numărul cazurilor de polițiști depistați într-o astfel de ipostază (cum s-a întâmplat la un moment dat), sau prin numărul de polițiști sancționați pentru neglijență în serviciu, abateri de la Codul de etică și deontologie profesională etc., ci și prin coerența și sagacitatea măsurilor de prevenire. Reprezintă un truism faptul că este mult mai ușor, mai puțin costisitor și chiar mai moral să previi, decât să descoperi, să reprimi și să repari de pe urma actelor de corupție.

În cele ce urmează, vă voi supune atenției câteva direcții de acțiune pentru prevenirea combaterii corupției în cadrul Poliției de Frontieră Române, structură de importanță strategică a României, parte integrantă a Ministerului Administrației și Internelor.

Activitatea de prevenire și combatere a corupției la nivelul Poliției de Frontieră Române s-a circumscris acțiunilor întreprinse de către Ministerul Administrației și Internelor, dobândind o importanță majoră mai ales în ultimii ani (prin anii 1995- 2000 se vorbea că România este o țară coruptă, fără corupți), respectiv odată cu înființarea, în anul 2005, a Direcției Generale Anticorupție, ca structură specializată de prevenire și combatere a corupției în rândul personalului propriu.

În condițiile în care activitatea de combatere a faptelor de corupție era strict reglementată prin intermediul prevederilor Codului penal, ale Legii nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție și ale Codu-

lui de procedură penală, activitatea de prevenire a corupției a fost reglementată, inițial, prin intermediul strategiilor și documentelor programatice existente la nivel instituțional. În acest sens, la nivelul MAI a fost adoptat Ordinul ministrului administrației și internelor nr. 1150 din 19.01.2006 privind Strategia Ministerului Administrației și Internelor de prevenire și combatere a corupției în rândul personalului propriu.

Pe baza acestei strategii, la nivelul Poliției de Frontieră Române au fost stabilite 6 direcții de acțiune pentru îndeplinirea următoarelor obiective generale:

- detectarea și gestionarea riscurilor – proiectarea și aplicarea unor instrumente de lucru, capabile să identifice riscurile de corupție a personalului PFR, precum și gestionarea acestor informații;
- supervizare și conducere – îmbunătățirea activităților de monitorizare a factorilor de risc ce generează sau favorizează corupția personalului PFR;
- recrutarea și selecționarea personalului – asigurarea unor practici de recrutare și selecționare a personalului în conformitate cu normele de comportament stabilite pentru fiecare domeniu de activitate al PFR;
- sporirea rezistenței la corupție a structurilor – dezvoltarea instituțională în domeniul anticorupție, prin înființarea și organizarea unor structuri specializate, precum și prin elaborarea și aplicarea procedurilor pe baza cărora acestea își vor desfășura activitatea; cu alte cuvinte, construirea unui mecanism care să reacționeze din interiorul instituțional;
- deschidere și transparență – atragerea societății civile în gestionarea măsurilor anticorupție adoptate de MAI și sporirea transparenței activităților susceptibile a genera corupție în rândul personalului instituției;
- educare, instruire și comunicare – creșterea calității programelor de pregătire în domeniul anticorupție și management disciplinar destinate personalului PFR și dezvoltarea planului de comunicare a mesajelor anticorupție adoptate de instituție.

Ulterior Strategiei Naționale Anticorupție 2005 - 2007, a intrat în vigoare noua Strategie națională anticorupție pentru sectoare vulnerabile și administrația publică locală 2008 - 2010, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 609 din 4 iunie 2008. Actul respectiv are în componență un plan general de acțiune și cinci planuri de acțiune sectoriale, din care unul în domeniul de activitate al Ministerului Administrației și Internelor.

La nivelul Ministerului Administrației și Internelor a fost realizată și implementată o Concepție a activităților de prevenire a corupției în rândul personalului, document care reglementează liniile directoare ale activității de prevenire a corupției la nivelul instituției, al cărei rol este acela de a stabili modalități unitare de acțiune și de a responsabiliza toate structurile și categoriile de personal care pot avea un rol important în prevenirea acestui fenomen.

Concepția privind activitatea de prevenire a faptelor de corupție în cadrul structurilor Ministerului Administrației și Internelor pentru perioada 2009 - 2012.

Fundamentul instituirii unor norme în domeniul prevenirii faptelor de co-

rupție este reprezentat de faptul că o strategie eficientă de acțiune împotriva corupției în rândul personalului propriu, are la bază prioritatea activităților de prevenire față de cele de combatere, deoarece acestea din urmă implică o contaminare preexistentă a mediului organizațional specific instituției, precum și acțiuni complexe și îndelungate, cu costuri mari și rezultate incerte.

Obiectivele generale ale concepției de prevenire sunt:

- creșterea încrederii cetățenilor în personalul și în structurile componente ale MAI;

- stimularea unei atitudini civice anticorupție.

- promovarea integrității, legalității și a profesionalismului în rândul personalului MAI, în scopul dezvoltării unei culturi organizaționale adecvate.

Un aspect de noutate prevăzut de această concepție este reprezentat de instituția consilierului de integritate. Acesta se desemnează prin dispoziție/ ordin a/al șefilor structurilor, de regulă, din rândul ofițerilor/ personalului care își desfășoară activitatea în cadrul structurilor de resurse umane, pregătire continuă, control sau al celor cu atribuții în domeniul psihologic, sociologic, analiză, evaluarea riscurilor etc. Consilierul de integritate se alege din rândul celor mai competenți polițiști, trebuind să posede o reală reputație personală și profesională.

Consilierul pentru integritate are următoarele atribuții:

- reprezintă persoana de contact între angajați și conducerea structurii, precum și între structură și componentele teritoriale și centrale ale DGA, în ceea ce privește domeniul de prevenire a corupției;

- asigură consilierea personalului structurilor MAI cu privire la prevenirea corupției;

- informează permanent personalul structurii cu privire la cazurile de corupție săvârșite de personalul MAI și prezintă studiile de caz, studiile sociologice, analizele, sondajele de opinie etc., sau orice alte materiale în domeniu, puse la dispoziție de DGA;

- aduce la cunoștința structurii din care face parte cazurile pozitive în ceea ce privește neimplicarea personalului în fapte de corupție;

- ține evidența personalului care participă la instruirii anticorupție organizate de către DGA sau alte instituții;

- identifică posturile care necesită instruirea personalului pentru prevenirea corupției și propune șefului structurii organizarea și desfășurarea unor astfel de activități de către personalul specializat al DGA;

- sprijină activitatea de informare a opiniei publice cu privire la fenomenul corupției.

- face parte din grupul de lucru pentru prevenirea corupției constituit la nivelul structurii și sprijină implementarea planurilor de prevenire a corupției.

Consilierul de integritate se dorește a fi o interfață atât a Direcției Generale Anticorupție, cât și a managementului unei instituții privind activitatea de prevenire a corupției. Acesta este și motivul pentru care trebuie să fie o persoană cu o bună reputație, un bun profesionist, apreciat în interiorul instituției și care să prezinte garanții de integritate.

Numirea unui consilier de integritate nu este o decizie ușoară și nici de ne-

glijat pentru un manager. Acesta își poate consolida demersurile anticorupție la nivelul instituției sale prin numirea persoanei potrivite, însă în același timp trebuie să îi și acorde posibilitatea să își îndeplinească atribuțiile prevăzute de concepție în mod optim.

În strânsă legătură cu instituția consilierului de integritate este și cea a grupului de lucru pentru prevenirea corupției, organizat în vederea elaborării planurilor de prevenire a corupției, evaluării și analizării măsurilor dispuse, respectiv a modului de implementare a acestora, precum și pentru identificarea riscurilor și a vulnerabilităților la corupție, la nivelul structurilor Aparatului central al MAI, instituțiilor și structurilor aflate în subordinea/ coordonarea MAI, inspectoratelor generale și la nivelul instituțiilor de învățământ din cadrul ministerului.

Grupurile de lucru sunt formate din 1-3 persoane din cadrul structurilor MAI prevăzute mai sus și persoane din cadrul Serviciului Prevenire/structurilor județene anticorupție/ pentru municipiul București, în mod obligatoriu, consilierul pentru integritate fiind unul din membri.

Membrii grupului de lucru din cadrul structurilor MAI se nominalizează prin dispoziție/ ordin a/al șefilor respectivelor structuri în termen de 30 de zile de la aprobarea acestei concepții, iar datele de contact ale acestora se comunică DGA sau structurilor județene anticorupție / pentru municipiul București, după caz.

Membrii grupurilor de lucru se reunesc, de regulă, semestrial, iar activitatea acestora este coordonată de către personalul Serviciului Prevenire din cadrul DGA sau, după caz, de ofițerul responsabil cu activitatea de prevenire a corupției din cadrul structurilor județene anticorupție/ pentru municipiul București.

Grupurile de lucru pentru prevenirea corupției desfășoară următoarele activități:

- participă la realizarea analizei de risc privind corupția la nivelul structurilor MAI, potrivit Metodologiei de identificare a riscurilor și a vulnerabilităților la corupție în cadrul structurilor MAI;
- elaborează planurile anuale de prevenire a corupției prevăzute la punctul nr. 5 din prezenta concepție;
- analizează implementarea planurilor anuale de prevenire a corupției și propun șefilor structurilor măsuri pentru limitarea riscurilor de comitere a faptelor de corupție;
- informează șefii structurilor despre riscurile punctuale de corupție din domeniile de activitate ale unității și propun măsuri de prevenire a acestora;
- organizează acțiuni de informare a personalului cu privire la faptele de corupție constatate la nivelul unității;
- participă la realizarea studiilor de caz.

IV. Metodologia de identificare a riscurilor și a vulnerabilităților la corupție în cadrul structurilor MAI

Un reper important pentru managementul riscurilor de corupție la nivelul ministerului îl constituie Strategia Națională Anticorupție privind sectoarele vulnerabile și administrația publică locală pe perioada 2008–2010, și, în mod particular, măsura privind realizarea unui studiu/ unei analize pentru determinarea

factorilor de risc și a vulnerabilităților care determină sau favorizează săvârșirea infracțiunilor de corupție la nivelul ministerului și al structurilor subordonate, având ca termen de realizare data de 31.12.2010.

Metodologia de identificare a riscurilor și a vulnerabilităților la corupție în cadrul structurilor MAI, realizată de către Direcția Generală Anticorupție, reprezintă fixarea conceptuală a eforturilor sistematice de estimare a riscurilor de corupție și a vulnerabilității mecanismelor de prevenire, astfel cum sunt ele încorporate atât în structura, procedurile, regulile și reglementările ministerului, per ansamblu, cât și cultura organizațională existentă pe fiecare domeniu de activitate.

Demersurile de identificare, descriere și evaluare a riscurilor de corupție au ca finalitate:

- întocmirea pentru fiecare structură/ domeniu de activitate a Registrului riscurilor de corupție, instrument ce va evalua capacitatea instituției și a componentelor sale de a face față factorilor actuali sau potențiali ce pot favoriza apariția unor acte de corupție;
- consolidarea mecanismelor de prevenire/ control existente;
- fundamentarea necesității adoptării unor măsuri suplimentare care să răspundă mult mai concret problemelor identificate.

Managementul riscurilor de corupție constituie un obiectiv prioritar pentru Ministerul Administrației și Internelor și Direcția Generală Anticorupție, scopul principal fiind de a promova documente de politici publice și măsuri/ acțiuni de prevenire specifice care să răspundă cât mai adecvat realităților existente.

Pentru realizarea acestor activități, grupurile de lucru pentru prevenirea corupției, în componența și structura prevăzute de Concepția privind activitatea de prevenire a faptelor de corupție în cadrul structurilor MAI, vor trebui să desfășoare etapele prevăzute în cadrul Metodologiei sus-menționate, cel mai important aport urmând să îl aibă consilierii pentru integritate.

Cum trebuie să reacționeze un funcționar la corupție?

Proba integrității trebuie să constituie un factor important în promovarea personalului. Aprecierea acestui factor nu trebuie să se bazeze doar pe măsura în care individul și-a păstrat reputația nepătată, ci și pe faptul că a protejat, în mod activ, integritatea unității/ structurii prin inițierea unor acțiuni împotriva celor care au oferit mită și a funcționarilor care au acceptat-o.

Legislația referitoare la corupție, precum și codurile de etică și deontologie ale categoriilor de personal MAI prezintă, în linii clare, comportamentul unui funcționar, astfel încât acesta să nu ajungă în postura de a fi autor al unei infracțiuni de corupție.

Legea stabilește imperativ că un funcționar nu trebuie să pretindă niciun folos în schimbul îndeplinirii atribuțiilor sale de serviciu ori sume de bani sau bunuri în plus față de taxele și costurile stabilite de lege, acolo unde este cazul. De asemenea, funcționarul nu are dreptul să primească bani sau alte foloase în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu ori să accepte promisiunea unor asemenea foloase.

ATENȚIE! Este strict interzis unui funcționar să solicite sume de bani, bunuri sau alte foloase în schimbul serviciului public oferit unui cetățean, indiferent

de timpul pe care l-a alocat rezolvării solicitării acestuia, costurilor colaterale angajate de instituție ori valorilor materiale gestionate de persoana fizică sau juridică solicitantă.

Mai mult decât atât, niciun funcționar nu are dreptul să primească ori să accepte promisiunea unor sume de bani sau bunuri pentru a îndeplini un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu, pentru a întârzia îndeplinirea unui act ori pentru a îndeplini un act contrar. De foarte multe ori cetățenii sunt dispuși să ofere sume de bani pentru a le fi rezolvate anumite cereri, pentru a fi serviți cu întâietate ori pentru a nu le fi aplicate diverse sancțiuni. În această situație, orice funcționar trebuie să refuze ferm oferta făcută și să explice celui care a făcut-o că acest lucru este ilegal.

Funcționarul nu trebuie să primească nimic în schimbul îndeplinirii atribuțiilor sale de serviciu, chiar dacă a aplicat în mod corect legea. Mulți cetățeni obișnuiesc să ofere diverse atenții, cadouri sau servicii funcționarilor numai pentru a întreține o bună relație cu aceștia. Acceptarea acestora de către funcționar îl poate pune pe acesta într-o situație neplăcută în momentul când va trebui să aplice o sancțiune ori să refuze oferirea unui serviciu respectivului cetățean.

ATENȚIE! Este interzisă primirea de sume de bani sau bunuri, chiar dacă acestea vor fi folosite în interesul serviciului, iar nu însușite de către funcționar. Acest lucru este interzis și în situația în care instituția nu poate asigura mijloacele logistice necesare desfășurării activității funcționarului.

Comportamentul unui funcționar atunci când i se oferă mită

Ce trebuie să facă un funcționar atunci când o persoană îi oferă o sumă de bani, pentru a nu își îndeplini îndatoririle de serviciu, a le îndeplini în mod defecuos ori pur și simplu pentru a-și îndeplini activitățile la care este obligat?

În primul rând, trebuie să cunoaștem faptul că funcționarul nu trebuie să accepte banii sau bunurile, în scopul de a le utiliza ca probă pentru fapta de dare de mită săvârșită de către cetățean. Obligația lui este aceea de a refuza. Refuzul trebuie să fie explicit și ferm, pentru a nu da posibilitatea cetățeanului să interpreteze refuzul ca pe o negociere. Orice exprimare sau gest ambiguu poate fi un indiciu pentru cetățean că funcționarul este dispus să accepte sau că dorește o ofertă mai bună.

Un funcționar în timpul exercitării atribuțiilor sale de serviciu trebuie să aibă un comportament corect și integru și nu să încerce să constate infracțiuni de corupție săvârșite de către cetățenii cu care intră în contact. Atitudinea preventivă este cea care trebuie să primeze în comportamentul acestuia.

Așadar, în situația în care unui funcționar i se oferă sau i se promite ceva în schimbul unui serviciu, acesta trebuie să decline oferta făcută și să explice cetățeanului care sunt implicațiile legale ale acestui comportament. Funcționarul trebuie să aibă o atitudine fermă în abordarea relației cu cetățeanul și să aplice legea în cazul respectiv.

Dacă situația este de așa natură încât nu există posibilitatea refuzului (de exemplu, un cetățean lasă o sumă de bani sau un cadou și pleacă rapid), funcționarul nu trebuie în niciun caz să își însușească banii sau bunurile. Acesta trebuie să manipuleze cât mai puțin obiectele și să comunice șefului său în cel mai scurt timp cele întâmplate. Vor fi întocmite documente pentru constatarea celor petrecute și

vor fi identificați, în măsura posibilității, martori (este de preferat a se încheia un proces-verbal de către cei prezenți în momentul respectiv).

De reținut faptul că în situația în care un cetățean a încercat să ofere mită unui funcționar, solicitarea acestuia trebuie să beneficieze în continuare de aceeași atenție ca oricare alta, fiind soluționată conform prevederilor legale. Comportamentul acestuia nu trebuie să dea dreptul funcționarului de a-l trata discriminatoriu ori de a nu-i rezolva solicitarea.

Dacă suma de bani sau cadoul sunt oferite sau promise de un intermediar, funcționarul se face vinovat de aceeași infracțiune de luare de mită, ca și în cazul în care oferta sau promisiunea sunt făcute, în mod direct, de către persoana interesată.

DE REȚINUT:

- dacă unui funcționar i se oferă mită ori se fac presiuni asupra lui pentru a nu-și îndeplini atribuțiile conferite de lege, acesta are posibilitatea să depună un denunț la Direcția Generală Anticorupție; pentru acest lucru orice persoană se poate deplasa la sediul direcției sau la unul dintre birourile județene anticorupție;

- linia telefonică gratuită 0800.806.806 a Direcției Generale Anticorupție este permanent la dispoziția cetățeanului, dar și a funcționarilor din M.A.I.; aici poate fi făcută o sesizare privind o faptă de corupție despre care cineva are cunoștință;

- de asemenea, există și posibilitatea de a informa Direcția Generală Anticorupție prin intermediul e-mail-ului la adresa anticoruptie_petitii@mai.gov.ro

- adresa Direcției Generale Anticorupție este: șos. Olteniței nr. 390 A, sector 4, București, telefon și fax – 021.332.36.64

ATENȚIE! Funcționarul trebuie să cunoască faptul că oricine poate sesiza Direcția Generală Anticorupție în legătură cu o faptă de corupție pe care acesta a săvârșit-o sau în care este implicat.

De asemenea, un cetățean care a dat mită unui funcționar pentru a rezolva o „problemă” are posibilitatea, prevăzută de lege, de a denunța fapta autorităților, fără a mai fi pedepsit pentru fapta sa de dare de mită (dacă denunță autorității fapta mai înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat pentru acea faptă).

Apreciem că activitatea de prevenire a corupției în rândul polițiștilor reprezintă o provocare pentru mediul politic, pentru managerii de la toate nivelurile, dar mai ales pentru fiecare polițist în parte, având în vedere consecințele extrem de negative pentru societate, în general, și pentru cel care recurge la astfel de practici, în special.

Fenomenul corupției este extrem de complex. În acest context, acest eseu nu reprezintă decât o picătură din tot ceea ce înseamnă studiu, prevenire și reprimare a corupției aparatului administrativ al statului.

Анатолий ВОЛОЩУК,

кандидат юридических наук, доцент,
ректор Одесского государственного университета внутренних дел,
заслуженный юрист Украины, генерал-майор милиции

ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ СОТРУДНИКОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ

В условиях обострения проблемы социальной защиты в Украине особую роль приобретает государство, от которого напрямую зависит решение организационно-правовых аспектов социальной защиты граждан.

Главным направлением осуществления социальной политики является целенаправленная ее деятельность, в основу которой должна быть положена социальная безопасность работников органов внутренних дел. Поставленная цель может быть достигнута путем обеспечения социальной справедливости, создание гибкой, динамичной системы социальной защиты.

Социально-правовая защита сотрудников органов внутренних дел в первую очередь зависит от правовой базы, регулирующей порядок и условия предоставления социальной помощи, особенно в случаях потери трудоспособности. Отсутствие правового регулирования в этой сфере негативно сказывается на выполнении служебных обязанностей, профессиональных задач, которые поставлены перед милицией. Правильная социальная политика государства имеет существенное значение в условиях реформирования правоохранительных органов.

В системе МВД Украины существует определенная система мер по социальной защите, поддержке, помощи работникам. Она охватывает различные сферы социального обслуживания, организации социально-психологических подразделений. Например, работникам милиции и членам их семей предоставляется пятидесятипроцентная скидка по оплате жилой площади, коммунальных услуг. Работники милиции, которые живут и работают в сельской местности и в поселках городского типа, и члены их семей, проживающие с ними, обеспечиваются бесплатно жильем с отоплением и освещением по установленным нормам, а также пользуются другими предусмотренными законодательством льготами. За работниками милиции, уволенными со службы по возрасту, болезни или выслуге лет, сохраняется право на указанные льготы.

Осуществляемая социальная политика определяет основы и формы социальной работы. Она базируется на законах и других нормативно-правовых актах и направляется на обеспечение организации социальной защиты работников органов внутренних дел и создание условий для материальной ста-

бильности в период прохождения ими службы в ОВД. Систему социальной защиты сотрудников ОВД устанавливает Закон Украины «О милиции» [1].

В ходе развития общества страхованию подлежали социальные риски, связанные с участием человека в процессе труда: травма, профессиональное заболевание, смерть, инвалидность, потеря трудоспособности.

Социальная защита работников милиции охватывает деятельность государственных органов власти, руководства и служб органов внутренних дел по кадровому обеспечению, пенсионных, финансовых, оздоровительных по реализации социальных прав работников.

С целью усиления социальной защиты работников милиции было введено государственное обязательное личное страхование на случай гибели (смерти), ранения (контузии, травмы или увечья), заболевания, полученных в период прохождения службы и при исполнении служебных обязанностей, непосредственно связанных с охраной общественного порядка и борьбой с преступностью.

Работник милиции подлежит обязательному государственному страхованию на сумму десятилетнего денежного содержания по последней должности, которую он занимает, за счет средств соответствующих бюджетов, а также средств, поступающих на основании договоров от министерств, ведомств, предприятий, учреждений и организаций.

Так, в случае гибели работника милиции при исполнении им служебных обязанностей по охране общественного порядка и борьбы с преступностью семье погибшего или его иждивенцам выплачивается единовременное пособие в размере десятилетнего денежного содержания погибшего по последней должности, которую он занимал, и назначается пенсия в связи с потерей кормильца в размере месячного должностного оклада погибшего.

Страховая сумма не выплачивается в случае нанесения застрахованным себе повреждений с целью получения страховой суммы или действий, в которых следственными органами, органами дознания или судом устанавливаются признаки умышленного преступления и последствия которых по материалам служебных проверок, выводам следственных органов, органов дознания или суда находятся в прямой причинной связи с алкогольным, наркотическим или токсическим опьянением.

Тяжесть ранения определяется согласно приложению № 3 к п. 6 Инструкции «О порядке проведения государственного обязательного страхования лиц рядового, начальствующего и вольнонаемного состава органов внутренних дел в системе МВД Украины». К тяжелым относятся ранения, контузии, травмы и увечья, которые вызывают анатомические изменения и значительные функциональные нарушения, обуславливающие ограничения годности или негодности к военной службе [2].

Гибель или ранение считаются наступившими при исполнении служебных обязанностей, связанных с непосредственным участием в охране общественного порядка и общественной безопасности или борьбе с преступностью, если они имели место при обстоятельствах, которые были связаны с:

- Преследованием или задержанием правонарушителя, предотвраще-

нием преступления;

- Ликвидацией пожаров, аварий, стихийных бедствий или их последствий;

- Выполнением служебных или общественных обязанностей по спасению жизни, охране государственного, общественного или частного имущества граждан, защите их чести и достоинства;

- Нападением на сотрудника, который находится вне службы, с целью мести за законные действия по предотвращению правонарушений, задержания или разоблачения правонарушителя в период службы.

Остальные случаи ранения (контузии, травмы или увечья), гибели (смерти) считаются наступили в период прохождения службы в органах внутренних дел.

Степень утраты трудоспособности в период прохождения службы в ОВД лиц рядового и начальствующего состава органов внутренних дел устанавливается в процентах. В случае потери застрахованным трудоспособности, произошедшей вследствие ранения, заболевания, полученных во время прохождения службы, размер страхового возмещения зависит от степени утраты трудоспособности, определяется в процентном отношении к общей сумме страховки на случай гибели, смерти. Согласно п. 6 постановления Кабинета Министров Украины № 488 от 19 августа 1992 г. «Условия государственного обязательного личного страхования военнослужащих и военнообязанных, призванных на сборы и порядок выплаты им и членам их семей страховых сумм» в случае гибели (смерти) застрахованного его наследникам выплачивается страховая сумма в размере стократного минимального прожиточного уровня на время гибели (смерти) [3].

В случае установления застрахованному инвалидности, наступившей в период прохождения службы (работы) или не позднее чем через 3 месяца после увольнения со службы или после окончания этого срока, либо вследствие заболевания или несчастного случая, имевших место при выполнении служебных обязанностей, страховое возмещение выплачивается: инвалидам первой группы - в размере пятилетнего денежного содержания; инвалидам второй группы - в размере четырехлетнего денежного содержания; инвалидам третьей группы - в размере трехлетнего денежного содержания.

Требование о выплате страховой суммы застрахованный или его наследники могут предъявить НАСК «Оранта» в течение трех лет со дня когда произошло страховое событие. С целью своевременной уплаты застрахованным и их наследникам страховых сумм органы внутренних дел обязаны оказывать содействие им в получении документов, необходимых для решения вопроса о праве на выплату страховых сумм, а также в оформлении этих документов.

Требования о выплате страховых сумм производятся со счета денежного содержания, предусмотренного действующим законодательством по последней должности на день выплаты страховой суммы.

Несмотря на принятие нового законодательства, связанного с деятельностью милиции Украины, системно не исследовалась потребность работни-

ков органов внутренних дел в социальной защите. Следовательно, крайне необходимым является разработка нового механизма реализации социальных прав и гарантий работникам ОВД с использованием как экономических, так и юридических средств. Кроме этого, целесообразно разработать изменения в законодательство, которые бы использовали опыт международных принципов и стандартов.

Литература:

1. О милиции: Закон Украины от 20 декабря 1990 с измен. и доп.
2. О порядке проведения государственного обязательного страхования лиц рядового, начальствующего и вольнонаемного состава органов внутренних дел в системе МВД Украины: Инструкция. - К., 1999.
3. Условия государственного обязательного личного страхования военнослужащих и военнообязанных, призванных на сборы, и порядок выплаты им и членам их семей страховых сумм: Постановление Кабинета Министров Украины № 488 от 19 августа 1992 г.

Дмитрий ЗАБРОДА,

кандидат юридических наук, первый проректор по учебной
и методической работе Днепропетровского государственного
университета внутренних дел, полковник милиции

Александр ЩЕРБИНА,

адъюнкт Кафедры уголовного права и криминологии,
начальник отдела международных отношений Днепропетровского
государственного университета внутренних дел, майор милиции

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНОЙ АУДИТОРИИ
В ПОДГОТОВКЕ УЧАСТКОВЫХ ИНСПЕКТОРОВ МИЛИЦИИ
К ПРАВОМЕРНЫМ И БЕЗОПАСНЫМ ДЕЙСТВИЯМ ПРИ РЕАГИРОВАНИИ
НА ФАКТЫ НАСИЛИЯ В СЕМЬЕ**

Проблема насилия в семье, его детерминант является одной из важнейших в украинском обществе. Ведь сложные социально-экономические процессы, характерные для Украины в период ее становления как самостоятельного государства, негативно повлияли на основную оставляющую социального микроуровня – семью и производные от нее институты. В частности, изменились стандарты понимания официально-зарегистрированного брака как основы семьи, увеличилось количество семей, которые проживают за чертой бедности, распространились фоновые явления – алкоголизм, наркомания, уменьшились возможности влияния на семью общественности, участились случаи насилия над детьми, лицами пожилого возраста и т.п.

Улучшению ситуации в сфере противодействия насилию в семье способствовало принятие 15 ноября 2001 года Закона Украины «О предупреждении насилия в семье», которым определены правовые и организационные основы предупреждения насилия в семье, органы и учреждения, на которые полагается осуществление мероприятий по предупреждению насилия в семье [1].

В течение 2001-2010 гг. было принято свыше 20 нормативно-правовых актов, которые конкретизируют формы и методы деятельности органов государственной власти и местного самоуправления по реализации положений данного закона, уточняют содержание отдельных его норм. Невзирая на существование в Украине правовой основы в отрасли предупреждения насилия в семье, ситуация с правонарушениями и преступлениями, которые совершаются на семейно-бытовой почве остается достаточно сложной. Так, в течение 6 месяцев 2010 года из 1117 убийств – 342 (29,1%) совершенных на бытовой почве, из 1727 тяжких телесных повреждений – 443 (25,7%); милицией составлено 61359 административных протоколов по ст. 173-2 КУпАП «Совершение насилия в семье, невыполнение требований защитного предписания или от-

каз от прохождения коррекционной программы», дополнительно выявлено и поставлено на профилактический учет 39374 человека, которые совершают насилие в семье (всего на учете находится 92111 лиц)[2].

Анализ законодательства в сфере предупреждения насилия в семье и практики его реализации, свидетельствует о том, что милиция занимает центральное место в системе субъектов профилактики этого вида правонарушений. Среди подразделений органов внутренних дел, на которые возлагаются обязанности противодействовать насилию в семье, ведущее место занимает служба участковых инспекторов милиции и уголовная милиция по делам детей. Именно они непосредственно прекращают факты насилия в семье и принимают другие меры по его предотвращению или повторному совершению.

При этом следует констатировать, что вмешательство работника милиции в конфликт на семейно-бытовой почве может повлечь экстремальную ситуацию, в результате чего возникает угроза для его жизни и здоровья. Первоочередной задачей работника милиции в таких обстоятельствах становится обеспечения безопасности потерпевших, личной безопасности, которые являются необходимым условием выполнения им своих обязанностей.

Угрозы, которые возникают при вмешательстве в конфликты на семейно-бытовой почве, имеют определенные особенности, которые участковый инспектор милиции или работник уголовной милиции по делам детей должен хорошо знать.

В частности факторами, которые приводят к несчастным случаям, ранению или даже гибели работников милиции в таких экстремальных ситуациях, являются: недостаточное знание нормативных актов и положений, которые регламентируют деятельность работника милиции в таких обстоятельствах; несоблюдение требований личной безопасности; ослабление контроля за своими действиями; переоценка собственных сил и возможностей, несвоевременный вызов помощи; непонимание психологии правонарушителя в различных состояниях (алкогольное или другое опьянение, психическое перевозбуждение, аффект); недостаточный уровень физической подготовки, пренебрежительное отношение к использованию средств индивидуальной защиты, отсутствие практических навыков действий в типичных и экстремальных ситуациях; недостаточное понимание природы конфликтов на семейно-бытовой почве, методов их преодоления и неумения ориентироваться в условиях обострения конфликтной обстановки; неполное обеспечение табельным оружием и специальными средствами активной обороны; прекращение конфликта самостоятельно, без помощи других сотрудников ОВС; неумение оказывать медицинскую помощь и самопомощь.

Достаточно типичной является такая схема развития событий. Участковый инспектор или другие работники милиции прибывают на место конфликта, который возник между родственниками, соседями или другими гражданами, когда он уже существенно заострился. Часто одно из конфликтующих лиц, вооружившись топором, лопатой или другим предметом, которым можно нанести телесные повреждения, угрожает убить или покалечить своего противника и пытается выполнить свои угрозы. Когда прибывает работник милиции, злоумышленник переносит свою агрессию от жертвы,

которую он наметил, на него. Такая ситуация характеризуется отсутствием факторов внезапности и скрытности нападения, правонарушитель явно демонстрирует свои намерения. Все, что происходит, участковый инспектор милиции видит и сразу может спланировать свои, а если у него есть помощники, то и их действия.

Для таких ситуаций характерно: пребывание правонарушителей в нетрезвом состоянии; склонность правонарушителей к агрессии; наличие во многих из них ощущения безнаказанности, которое добавляет им уверенности и подталкивает к активным действиям.

Причинами потерь среди работников милиции в таких ситуациях бывают, кроме отмеченных выше, также: неумение правильно оценить обстановку и эффективно действовать в ситуациях, когда нарушитель угрожает их жизни или здоровью; отсутствие навыков применения огнестрельного оружия в помещениях; страх применения оружия и специальных средств на поражение в случаях, разрешенных законом; отсутствию навыков обладания приемами рукопашного боя в ограниченном пространстве; неумение четко, ясно и точно изложить свои законные требования.

В связи с этим, важное место для уменьшения количества потерь среди работников милиции в условиях пресечения насилия в семье является их качественная подготовка к действиям в различных ситуациях.

Так, обучение курсантов, участковых инспекторов милиции происходит в ряде учебных заведений МВД Украины, среди которого ведущее место занимает Днепропетровский государственный университет внутренних дел. Он является базовым высшим учебным заведением из подготовки специалистов для подразделений милиции общественной безопасности.

В течение длительного времени (свыше 45 лет) в его стенах готовят работников службы участковых инспекторов милиции, уголовного розыска, следствия. Основным структурным подразделением университета, которое выполняет это ответственное задание, является факультет милиции общественной безопасности. Кроме этого, подготовка специалистов для этого подразделения милиции осуществляется на заочном факультете подготовки специалистов для органов внутренних дел и в центре последипломного образования.

Отдельным направлением деятельности ДДУВС является внедрение инновационных технологий подготовки сотрудников милиции с учетом украинского и зарубежного опыта подготовки работников правоохранительных органов в целом и полиции (милиции) в частности.

С этой целью, представитель университета в составе делегации МВД Украины при содействии ОБСЕ посетил Академию безопасности полиции Австрии, где познакомился с опытом использования современной методики подготовки курсантов академии к действиям по прекращению и фиксации фактов насилия в семье. Одним из примеров применения интерактивных методик стала демонстрация ролевой игры «Действия полицейского из прекращения домашнего насилия».

С целью формирования соответствующих навыков и умений у работников милиции, с учетом опыта подготовки полицейских Австрии 25-26 ноября 2009 года, при содействии Координатора проектов ОБСЕ в Украине, в

Днепропетровском государственном университете внутренних дел открылась интерактивная классная комната для наработки практических навыков у курсантов, будущих работников милиции общественной безопасности, а также участковых инспекторов милиции, которые будут проходить переподготовку в университете, из противодействия насилию в семье.

Интерактивная классная комната представляет собой имитацию двухкомнатной квартиры, своего рода учебный «полигон» для наработки, в первую очередь, практических навыков как курсантов, так и участковых инспекторов милиции, которые будут проходить переподготовку на базе университета, из противодействия насилию в семье (общение с жертвой и правонарушителем, правильного отображения объяснений, оформления административных материалов и тому подобное).

Для необходимого методического и организационного обеспечения проведения занятий с использованием ИКК была создана рабочая группа из представителей Департамента общественной безопасности МВД, ОБСЕ, ВУЗов МВД Украины и общественных организаций которыми:

1) разработана программа специализированного курса по противодействию насилию в семье, состоящая из трех тем «Понятие насилия в семье. Виды и причины насилия в семье. Психологические особенности и особенности поведения членов семьи, в которой совершается насилие», «Правовые основы предупреждения насилия в семье в Украине», «Формы и методы деятельности работников милиции по предупреждения, выявления и прекращения насилия в семье».

2) подготовлено научно-методическое пособие к специализированному курсу по противодействию насилию в семье для курсантов факультетов милиции общественной безопасности высших учебных заведений, подчиненных Министерству внутренних дел Украины, в котором отражены основные положения законодательства по вопросам деятельности насилия в семье, тактические и психологические особенности деятельности участковых инспекторов милиции из прекращения насилия, общения с правонарушителями и потерпевшими.

Одним из основных методов подготовки курсантов и слушателей является ролевая игра «Действия работников милиции по прибытии на семейно-бытовой конфликт.

Основой игры являются четыре сценария, согласованные ДОБ МВД Украины. Эти сценарии учитывают ситуации, связанные с разной интенсивностью развития событий на месте семейно-бытового конфликта. Соответственно от этого зависит и тактика действий работников милиции.

При этом, для каждого сценария предусмотрены два варианта действий участковых инспекторов милиции. Первый – с заранее заложенными ошибками (тактическими, процессуальными, терминологическими), а второй – с правильным вариантом действий.

В первом сценарии фиксировались действия участковых инспекторов милиции по прекращению и фиксации психологического насилия в семье относительно женщины, которое совершается в присутствии ребенка.

Второй сценарий, связан с особенностями действий по прекращению и

фиксации физического и психологического насилия относительно женщины и ребенка, при среднем уровне агрессивности правонарушителя.

В дальнейшем, сценарии усложнялись. В частности, третий касался ситуации насилия по отношению к престарелому отцу, имеющему физические изъяны, при нежелании женщины сообщать участковым инспекторам милиции об этом факте. В четвертом же – участковые инспектора милиции преодолевали злостное неповиновение обидчика, который находился в пьяном виде и не желал выполнять их законные требования.

Кроме этого внимание обращалось и на особенности подготовки процессуальных документов по фиксации факта насилия в семье, разграничение его разновидностей, взаимодействия с органами власти, местного самоуправления и общественностью в этой сфере.

Проведению ролевой игры предшествует соответствующая организационная и учебно-методическая работа. Схематично процесс подготовки выглядит так:

1. Теоретический материал курсанты получают в виде лекции в пределах учебной дисциплины «Административная деятельность ОВС», а также в процессе самостоятельной подготовки.

2. Накануне игры группа получает сценарии и определяет исполнителей ролей (участковых, правонарушителя, жертвы и других лиц, если это необходимо); прорабатывает порядок действий с учетом нормативно-правовых актов и программы специализированного курса из противодействия насилию в семье; научно-методического пособия к нему, а также указаний преподавателя кафедры. После подготовки группа разделяется на 2 подгруппы: первая группа – исполнители, вторая – эксперты.

3. Следующим этапом является сама ролевая игра.

4. По ее завершению происходит обсуждение ролевой игры и формирование алгоритма правильных действий по конкретному сценарию.

Дополнительными заданиями может быть оценка качества подготовки процессуальных документов, умения выражать мнение в соответствии с поставленной задачей и тому подобное.

5. После обсуждения ролевая игра повторяется с соответствующей корректировкой.

6. Потом преподавателем осуществляется оценивание, как участников ролевой игры, так и экспертов.

Важным элементом достижения цели ролевой игры является использование специально оборудованной аудитории и применение технических средств. В частности, при содействии ОБСЕ установлен комплекс современной аудио-видео фиксирующей аппаратуры, с помощью которой можно не только фиксировать ход игры, но и осуществлять ее запись, хранение и воспроизведение. Это позволяет обеспечить анализ игры путем ее неоднократного пересмотра, фиксировать событие в динамике с учетом нескольких вариантов ее разыгрывания, обеспечить подтверждение правильности выполнения заданий курсантами и слушателями, или же другими лицами.

Для ускорения усвоения учебного материала специалистами университета совместно с представителями ДОБ МВД, координатора проектов ОБСЕ в Украине и ГУМВД Украины в Днепропетровской области были отсняты

четыре учебных видеофильма с воссозданием нескольких типичных ситуаций, которые возникают у участковых инспекторов милиции в процессе прекращения насилия в семье.

Кроме этого, интерактивная комната оборудована стендами, которые являются наглядным материалом, который позволит ознакомиться с основными положениями законодательства Украины о предупреждении насилия в семье; вторая комната оборудована современной мебелью и отделкой для создания обстановки жилища.

Использование ИКК засвидетельствовали высокую эффективность в формировании навыков действий работников милиции на месте семейно-бытового конфликта.

По результатам мониторинга качества проведения занятий 83% опрошенных засвидетельствовали их высокую эффективность и желание продолжить учебу.

Изучение результативности занятий и усвоения полученных знаний в практическую деятельность службы участковых инспекторов милиции ГУМВС Украины в Днепропетровской области показало, что в период с апреля по июнь 2010 года на 15% снизилось количество повторных обращений граждан в органы внутренних дел относительно совершения насилия в семье; по итогам первого полугодия 2010 года на 17% снизилось количество умышленных убийств, в том числе на 27% – совершенных на бытовой почве и тяжких телесных повреждений, которые повлекли смерть потерпевшего; сравнительно с первым полугодием прошлого года участковыми инспекторами милиции составлено на 321 протокол по ст. 173-2 КУпАП больше; участковые инспектора милиции стали больше понимать и правильно использовать нормы законов, уменьшив процент нарушений законности и законных сетований от граждан.

С целью дальнейшего усовершенствования использования интерактивной аудитории предусматривается: продолжить разработку типичных сценариев, в том числе с их адаптацией к изменениям в обстановке на материале реальных дел; привлечь к их разработке и проведению занятий опытных работников службы участковых инспекторов милиции и представителей других ВУЗОВ МВД; зафиксировать типичные ситуации на электронных носителях и распространить их в учебных и практических подразделениях органов внутренних дел; провести мониторинг ее влияния на уровень знаний, умений и навыков курсантов; определиться с возможностью открытия подобных аудиторий в других учебных заведениях системы МВД Украины.

Список литературы:

1. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 р. // Відомості Верховної Ради України, 2002, № 10, ст. 70.
2. Удосконалення системи попередження насильства в сім'ї: Презентація МВС України, 26-27.08.2010 року, 25 с.
3. М.І. Дмитренко, Д.Г., *Заброда Дії дільничних інспекторів міліції в екстремальних ситуаціях: Методичні рекомендації*, Дніпропетровський юридичний інститут МВС України, Дніпропетровськ, 2001, 34 с.

Alexandru ZOSIM,

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei drept penal a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

PROVOCAREA INFRAȚIUNII – DELIMITARE DE ACTIVITATEA OPERATIVĂ DE INVESTIGAȚII

Una dintre problemele acute ale dreptului penal o constituie aceea a răspunderii penale pentru provocarea infracțiunii. Menționăm că această problemă nu este doar una de drept național, dar are și un caracter internațional. Diverse organizații internaționale încearcă să determine limitele aplicării metodelor provocatoare la descoperirea infracțiunilor, precum și elaborează metode de contracarare a provocării infracțiunilor de către organele de ocrotire a dreptului. Această poziție este reflectată și actele normative ale ONU. Legislația penală a mai multor țări străine conține norme despre provocare, stabilind în legislație problematica răspunderii pentru provocarea infracțiunilor.

Un mare interes în acest context îl prezintă cazul „Vanian împotriva Federației Ruse” examinat la CEDO. Grigorii Vanian a fost condamnat la Moscova la 7 ani de privațiune de libertate pentru procurare și păstrare ilegală a substanțelor narcotice în scop de înstrăinare în proporții deosebit de mari. Martori principali în proces au figurat colaboratorii MAI. Pe caz s-a constatat că pentru efectuarea achiziției de control ei au convins-o pe o cunoscută a inculpatului ca ea să-l roage pe Vanian să-i procure heroină. Bărbatul a căzut de acord și în momentul în care i-a transmis drogul și a primit banii a fost imediat reținut.

CEDO a ajuns la concluzia că „dacă infracțiunea se presupune a fi provocată de către agenții secreți, și nu sunt temeiuri de a presupune că ea ar fi comisă fără un astfel de amestec, atunci aceste acțiuni nu constituie activitate a agentului și reprezintă instigare la infracțiune. Un astfel de amestec, precum și utilizarea lui în procesul penal pot dăuna principiului echității al justiției”.

În pofida faptului dat, legislația națională contemporană nu conține norme care ar permite soluționarea problemei date, iar organele de ocrotire a dreptului nu sunt instruite adecvat în vederea neadmiterii provocării infracțiunilor în procesul executării activităților sale, inclusiv în cadrul realizării măsurilor operative de investigație. Evident, cauza principală a lipsei unei reglementări legislative în sfera aprecierii corecte a acțiunilor de provocare se datorează lipsei soluțiilor de definire, clasificare și calificare a infracțiunilor de provocare în știința dreptului penal.

Atenționăm că în teoria dreptului penal este dominantă poziția conform căreia acțiunile provocatoare ale persoanei cu funcție de răspundere urmează a fi apreciate drept instigare la infracțiune și calificate în concurs cu abuzul de serviciu,

întrucât pentru săvârșirea acțiunilor de provocare ea își utilizează atribuțiile de serviciu contrar intereselor de serviciu și, astfel, cauzează o daună esențială intereselor protejate de lege. (de ex.: *Курс советского уголовного права*, т. VI. М., 1971, c. 84-85).

Luând în considerare că Legea cu privire la activitatea operativă de investigații a RM prevede o astfel de măsură operativă de investigație precum experimentul operativ, fapt ce a trezit discuții vizavi de faptul că aplicarea ei trece deseori în provocare de infracțiune, cauzând daune esențiale drepturilor și libertăților persoanei, precum și relațiilor sociale apărute de legea penală, propunem următoarele temeuri de delimitare a provocării de măsurile operative de investigație:

- în procesul provocării lipsesc temeiurile pentru realizarea măsurilor operative de investigație prevăzute la art.7 al Legii cu privire la activitatea operativă de investigații a RM;

- în procesul realizării experimentului operativ inițiativa comiterii infracțiunii nu trebuie să parvină de la colaboratorii organelor de ocrotire a dreptului, în caz contrar acțiunile lor pot fi apreciate ca provocare;

- scopul experimentului operativ îl constituie confirmarea datelor acumulate vizând pregătirea, săvârșirea sau infracțiunea comisă și tragerea persoanelor vinovate la răspundere penală.

Investigarea fenomenului respectiv ne permite să formulăm următoarele propuneri și sub aspectul penal al problemei:

1. Noțiunea provocării infracțiunii – acțiuni provocatoare intenționate unilaterale ale persoanei îndreptate spre determinarea altei persoane de a comite infracțiunea provocată cu scopul demascării ei pentru tragerea ulterioară la răspundere penală pentru fapta săvârșită. În același timp, provocarea infracțiunii se deosebește de instigare la infracțiune și nu constituie participare penală.

2. Noțiunea de provocare impusă de situație – nu constituie infracțiune cauzarea de prejudiciu în urma efectuării măsurilor provocatoare necesare pentru înlăturarea unui pericol pentru valorile apărute de legea penală, dacă acesta nu putea fi evitat altfel cu condiția respectării de către subiect a îndatoririlor sale de serviciu sau obștești.

3. Se propune următoarea clasificare a provocărilor de infracțiuni:

- provocare ce formează componentă de infracțiune;
- provocare necesară în calitate de măsură care înlătură caracterul penal al faptei;

- provocarea în calitate de circumstanță atenuantă.

4. Poate fi provocată oricăre infracțiune intenționată, de aceea propunem introducerea în Partea Specială a CP RM a unei norme care ar prevedea răspunderea penală pentru provocarea de infracțiune:

„Art. Provocarea infracțiunii

Provocarea infracțiunii, adică acțiunile provocatoare intenționate unilaterale ale persoanei comise din interese personale și îndreptate spre determinarea altei persoane de a comite infracțiunea provocată cu scopul demascării ei pentru tragerea ulterioară la răspundere penală pentru fapta săvârșită

se pedepsesc...

Acțiunile prevăzute la alin. (1) ale prezentului articol comise de către o persoană cu utilizarea atribuțiilor de serviciu se pedepsesc...”

5. Utilizarea provocării poate fi impusă de situație și, astfel, să excludă caracterul penal al faptei, ceea ce ne permite să propunem introducerea în Partea Generală a CP RM a normei cu conținut respectiv în următoarea redacție:

„Art. Provocarea impusă de situație

Nu constituie infracțiune cauzarea de prejudiciu în urma efectuării măsurilor provocatoare necesare pentru înlăturarea unui pericol pentru valorile apărute de legea penală, dacă acesta nu putea fi evitat altfel cu condiția respectării de către subiect a îndatoririlor sale de serviciu sau obștești.

Persoana urmează a fi supusă răspunderii penale pentru cauzarea de prejudiciu în urma acțiunilor de provocare a infracțiunii care nu corespund vădit pericolului pe care îl prezenta persoana provocată în situația în care valorilor indicate le-a fost cauzat un prejudiciu egal sau mai mare decât cel evitat”.

6. Provocarea poate fi apreciată drept o circumstanță atenuantă la individualizarea pedepsei aplicate persoanei ce a comis infracțiunea, de aceea propunem ca ea să fie introdusă în lista circumstanțelor atenuante prevăzute la alin. (1) art.76 CP RM.

Grigore ARDELEAN,

lector asistent al Catedrei drept civil
a Academiei MAI „Ștefan cel Mare”, doctorand

**ASPECTE PRIVIND EVALUAREA ȘI COMPENSAREA DAUNEI SUPTATE
DE CĂTRE COLABORATORII POLIȚIEI ÎN URMA ACCIDENTELOR DE MUNCĂ
SAU A CONTRACTĂRII UNOR BOLI PROFESIONALE**

Recenzent: **Igor TROFIMOV**, Șeful Direcției Juridice a MAI, doctor în drept,
conferențiar universitar

*Les accidents de travail et les maladies professionnelles par leurs éléments caractéristiques
représentent des phénomènes qui dépendent du hasard, leur apparition étant considérée seulement
du point de vue de la probabilité, l'augmentation de leur nombre étant associée avec l'évolution
de la civilisation industrielle.*

Pe tot parcursul existenței sale, omul a fost și este amenințat de cele mai imprevizibile fenomene pe care le comporta natura și activitatea complexă pe care acesta o dezvoltă. Indiferent de grija pe care o acordă evitării problemelor sau protecției familiei și a bunurilor personale, securității personale, riscul există pretutindeni, aducând pierderi materiale, financiare și nu în ultimul rând, vitale.

Fiind un fenomen ce persistă în toate domeniile vieții sociale, riscul constituie un elementul de bază de la care pornește o asigurare și este utilizat în sensul negativ al evenimentelor pe care nu le dorim.

Deci nu există vreo activitate care să nu implice un risc, fie acesta de orice natură, material, financiar sau vital, toate categoriile lor constituie un risc profesional, dat fiind faptul că survine sau cel puțin este posibil în procesul desfășurării unei activități profesionale. Schimbările majore din domeniul muncii generează noi discuții la capitolul consacrat securității și sănătății lucrătorilor. Aceste schimbări servesc un izvor al riscurilor profesionale existente la etapa actuală. Astfel de riscuri, care sunt legate de modul de desfășurare, organizare și conducere a muncii, precum și de contextul economic și social al muncii, cauzează creșterea nivelului de stres și pot conduce la deteriorarea gravă a stării de sănătate fizică și mentală a angajaților. Dinamica stărilor de tensiune și crizelor recente, specifice anilor 2009 și 2010, au scos în evidență necesitatea unei abordări mai cuprinzătoare, utilizând întreaga gamă de instrumente politice, diplomatice, militare și civile de gestionare a acestora, în așa fel încât contracararea eficientă a riscurilor și amenințărilor să fie cu adevărat posibilă. Consolidarea competitivității și a productivității în orice tip de organizație, fie chiar și Ministerul Afacerilor Interne, fără stabilirea rolului ce revine sănătății și securității în muncă este practic imposibilă, cu atât mai mult cu cât competitivitatea, respectiv

succesul se obține printr-o reducere a costului accidentelor, incidentelor și bolilor și printr-o motivare mai mare din partea lucrătorilor.

Deci, având în vedere faptul că riscul profesional constituie un eveniment negativ ce se poate produce sau nu, în viitor, însă teoretic este posibil, vom încerca totuși să analizăm legislația autohtonă din perspectiva alternativelor, posibilităților și garanțiilor pe care le oferă în cazul evaluării și compensării daunelor aduse colaboratorului de poliție în cazul în care acesta a suportat un accident de muncă sau suferă de o boală profesională ca rezultat ale exercitării serviciului în Organele Afacerilor Interne. Studiul în cauză ne face să pornim de la iminența riscurilor la care sunt expuși colaboratorii de poliție, tangența și deosebiriile dintre gravitatea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii de poliție și angajații altor instituții, obiectivitatea stabilirii cuantumului compensațiilor acordate, precum și corespunderea acestora cu standardele internaționale privind asigurarea socială a colaboratorilor de poliție.

Punctul de plecare în optimizarea activității de prevenire a accidentelor de muncă și îmbolnăvirilor profesionale într-un sistem îl constituie evaluarea riscurilor din sistemul respectiv. De calitatea evaluării riscurilor depinde productivitatea și succesul activității unui colectiv, unde produsul final îl formează recompensa pentru riscul asumat de către subiecți.

Referindu-ne direct la rolul Ministerului Afacerilor Interne, raportat la calitatea evaluării și compensării colaboratorilor ce au suportat un accident de muncă sau suferă de o maladie contractată în timpul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu, constatăm un șir de probleme și rezerve care nu pot fi soluționate fără adaptarea cadrului legislativ la cerințele existenței decente. În acest context, vom încerca să dăm o analiză complexă situației existente la capitolul asistență socială acordată colaboratorului de poliție, bazându-ne pe actele normative în vigoare.

Codul muncii în art.196 menționează că în caz de vătămare a sănătății sau deces al salariatului ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, salariatului i se compensează salariul (venitul) nerealizat, precum și cheltuielile suplimentare pentru reabilitarea medicală, socială și profesională în legătură cu vătămarea sănătății, sau familiei defunctului i se compensează cheltuielile legate de deces. La același articol, în alineatul 2, se menționează că mărimea și condițiile acordării garanțiilor și compensațiilor sunt stabilite de legislația în vigoare. Analizând norma în cauză și referindu-ne la problema de bază, adică cea a evaluării cuantumului despăgubirilor, constatăm că legislația muncii atunci când se referă la compensarea salariului nerealizat de către colaboratorul accidentat admite o lacună, care reprezintă, de fapt, un spațiu rezervat pentru interpretare explicată prin următoarea dilemă: *drept exemplu va servi situația în care doi colaboratori de poliție în perioade diferite de timp au primit traume în timpul reținerii unui infractor, gravitatea leziunilor corporale este de același grad, primul colaborator deține funcție de conducere, șef al Poliției Criminale și are un salariu de 3000 lei, iar al doilea colaborator deține funcția de inspector al Poliției Criminale și are un salariu de 2000 lei, să admitem că perioada de tratament a ambilor va constitui 30 de zile. Deci, după cum prevede Codul muncii în art. 196, salariatului i se compensează salariul (venitul) nerealizat, în cazul primului colaborator, venitul nerealizat în perioada de 30 de zile va constitui 3000 lei, iar în cazul celui de-al doilea colaborator venitul nerealizat va constitui 2000 lei.*

Astfel, în urma acestui exemplu sesizăm faptul că dacă se vor aplica prevederile

art.196 CM, din start va fi lezat dreptul celui de-al doilea colaborator la compensații, reieșind din principiul egalității în drepturi, deoarece cu toate că gradul leziunilor este identic la ambii colaboratori, compensațiile acordate vor fi diferite. În acest context, realizăm faptul că legislația națională la capitolul asigurării colaboratorilor de poliție admite numeroase lacune care sunt criticate dur și contravin standardelor internaționale cu privire la asigurare. Conform aceluiași articol, familiei defunctului care a căzut la datorie i se compensează cheltuielile legate de deces, dar ce se întâmplă totuși cu familia colaboratorului de poliție decedat la datorie, în cazul în care acesta era unicul întreținător? Deci sunt întrebări care necesită o abordare urgentă din partea statului și inclusiv din partea Ministerului Afacerilor Interne privind instituirea și perfecționarea cadrului legislativ la capitolul asigurării colaboratorului de poliție, dat fiind faptul că viața și sănătatea acestuia au prioritate în raport cu realizările și rezultatele obținute în activitate. Analizând în continuare alt act normativ ce reglementează asigurarea colaboratorilor de poliție, Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale nr.756-XIV din 24.12.99, și anume art.18 care se referă la indemnizația de deces în alin. (2) este stipulat că pentru copiii în vârstă de până la 18 ani sau peste această vârstă, fără a depăși vârsta de 23 de ani, dacă își continuă studiile la instituții de învățământ secundar, mediu de specialitate și superior, cursuri de zi, sau pentru copiii invalizi, indiferent de vârstă li se achită echivalentul a 5 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 5 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru un copil.

Deci, potrivit normei în cauză, această sumă este acordată copilului colaboratorului de poliție care a decedat în urma unui accident de muncă, pentru întreținerea acestuia, cu mențiunea că dacă acesta nu a împlinit 18 ani sau nu a depășit vârsta de 23 ani, dacă își continuă studiile. Aceeași reglementare o găsim și în norma specială, Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr.1544-XII din 23.06.1993, care diferă în totalitate de cea generală, conform căreia în art.37 reglementează mărimea pensiei în cazul pierderii întreținătorului pentru familiile militarilor, ale persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, decedate în urma schilodirii în accident nelegat de îndeplinirea îndatoririlor de serviciu militar (de serviciu) sau în urma unei afecțiuni contractate în timpul îndeplinirii serviciului, constituie 30 % din câștigul întreținătorului pentru fiecare membru inapt pentru muncă.

Având în vedere faptul că în acest caz beneficiar al indemnizației este copilul colaboratorului care își continuă studiile și care nu a atins vârsta de 23 ani, constatăm că această sumă nu corespunde realității, dat fiind faptul că suma medie a unui contract de studii în Republica Moldova variază între 7-8 mii lei pentru un an academic, iar copilul defunctului are de efectuat un șir de plăți legate de asigurarea existenței sale. Din această situație deducem faptul că la elaborarea normei în cauză, legiuitorul nu a ținut cont de raportul dintre quantumul sumelor de asigurare a urmașilor defunctului și tarifele minime de întreținere pentru a lua ca bază mărimea coșului minim de consum în Republica Moldova.

O altă problemă esențială generată de imperfecțiunea cadrului legislativ rezultă din analiza conținutului art.10 alin.(2) a Legii asigurării pentru accidente de

muncă și boli profesionale nr.756-XIV din 24.12.99, conform căreia, pentru a diminua sau compensa urmările deficiențelor de sănătate cauzate prin accidente de muncă sau boli profesionale, asigurării, *în cazurile stabilite de medicul expert al asiguratului*, au dreptul la: tratament sanatorial, acoperirea cheltuielilor de transport pentru vizitarea instituțiilor medicale, sanatoriilor și a cheltuielilor însoțitorului.

Astfel, analizând conținutul normei în cauză, considerăm a fi neechitabilă sintagma „*în cazurile stabilite de medicul expert al asiguratului*”, deoarece în cazul dat, medicul expert reprezentând angajatorul, de regulă apără interesul acestuia și respectiv vor fi încălcate drepturile colaboratorului accidentat. În scopul excluderii conflictelor de interese la stabilirea prestațiilor de reabilitare medicală, propunem ca cazurile de reabilitare medicală să nu fie stabilite de medicul expert al angajatorului, ci de un medic expert neutru care aparține unei instituții de expertizare de stat.

Astfel, în contextul celor enunțate mai sus, deducem că sistemul asigurărilor sociale garantate colaboratorilor de poliție în cazul suportării unui accident de muncă sau contractării unor boli profesionale rămâne a fi o creație neacoperită financiar și depășită de aspirațiile evolutive ale societății în contextul identificării perspectivelor de integrare europeană.

Așadar, în scopul îmbunătățirii calității sistemului asigurărilor sociale prestate colaboratorilor de poliție în cazurile în care aceștia au suportat un accident de muncă sau suferă de o boală profesională, venim cu următoarele propuneri de *lege ferenda*.

Luând în considerare prevederile art.37 al Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr.1544-XII din 23.06.1993, considerăm necesar ca această normă să fie revăzută și modificată în sensul identificării unei noi modalități de calculare a pensiilor acordate copiilor colaboratorilor care au decedat în urma unui accident de muncă sau a unei boli profesionale. În contextul celor expuse mai sus, propunem ca quantumul pensiilor în cauză să fie echivalat cu quantumul coșului minim de consum și nu 30% din venitul colaboratorului decedat calculată conform legislației în vigoare, deoarece sumele date nu sunt echivalente cu cheltuielile minime de existență, cu atât mai mult cu cât defunctul a fost unicul întreținător.

Modificarea art.10 alin.(2) al Legii asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale nr.756-XIV din 24.12.99 prin care cazurile de reabilitare medicală să nu fie stabilite de medicul expert al angajatorului, ci de un medic expert neutru care aparține unei instituții de expertizare de stat.

Bibliografie:

1. Codul muncii al Republicii Moldova nr.154 din 28.03.2003.
2. Fundația Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și de Muncă, a Publicațiilor Oficiale ale Comunităților Europene, Luxemburg.
3. Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr.1544-XII din 23.06.1993.
4. Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale nr.756-XIV din 24.12.99.
5. Ordinul MAI nr.246 din 05.07.2004.

Rodica BULAI,

lector al Catedrei științe reale

și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Angela PINTILEI,

lector al Catedrei științe reale

și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

RISCURILE INFORMAȚIONALE ÎN CADRUL ORGANELOR DE DREPT ȘI PREVENIREA LOR

Dezvoltarea intensivă a mijloacelor tehnice de gestionare a informației și de servire a telecomunicațiilor a dus la aplicarea lor pe scară largă în aproape toate domeniile de activitate umană. Amploarea și sfera de aplicare a tehnicii de calcul sunt de așa natură încât, împreună cu problemele de fiabilitate și stabilitate în exploatare, există o problemă și de securitate informațională. Această problemă este actuală și pentru sistemele informaționale ale organelor de drept ale Republicii Moldova.

Până mai ieri structurile de drept ale țării dețineau, de regulă, sisteme informaționale proprii. În urma activității desfășurate erau create anumite resurse informaționale. Deseori sistemele informaționale cuprindeau fragmentar activitatea instituțiilor, adică, parțial, evidența era ținută pe suporturi de hârtie (fișe, registre), parțial era automatizată. Totodată, sistemele existente funcționau autonom, fără înțelegere reciprocă, dublându-se evidența unora și acelorași obiecte informaționale.

Dezintegrarea resurselor informaționale nu permitea utilizarea eficientă a informației stocate în combaterea criminalității. Pentru a ieși din situația existentă, s-a pus problema formării spațiului informațional unic al organelor de drept format atât din resursele informaționale departamentale, cât și din resursele informaționale specializate [1].

Totuși acest sistem e departe de a fi un sistem integral și perfect. De aceea nu pot fi neglijate riscurile informaționale care pot apărea. Ele trebuie cunoscute, evaluate și pe cât posibil diminuate.

Prin risc informațional (pericol pentru securitatea informațională) se înțelege un eveniment sau o acțiune posibilă, orientată spre cauzarea prejudiciului resurselor sau infrastructurii informaționale a organelor de drept.

Dacă e să facem o clasificare a riscurilor informaționale, care pot apărea în cadrul organelor de drept, ele pot fi tehnologice și organizatorice [2].

Riscurile tehnologice, după natura impactului, pot fi împărțite în riscuri fizice și riscuri logice (software). Riscurile fizice pot apărea din cauza influenței fizice asupra componentelor infrastructurii informaționale și pot parveni din cauza:

- unei persoane rău intenționate;
- unor circumstanțe de forță majoră;

- defectării echipamentelor tehnice.

Riscurile logice (software) pot fi:

- riscurile apărute din partea unei persoane din interior (locale). Riscurile locale sunt direcționate, de obicei, asupra resurselor informaționale: sistemul de operare, programele de aplicație, precum și informațiile stocate. Perturbarea funcționării integrității sau confidențialității oricăror dintre aceste elemente pot duce la pierderea informațiilor valoroase;

- riscurile parvenite din partea unei persoane din exterior (de la distanță). Penetrările exterioare pot afecta atât resursele informaționale locale, cât și resursele canalelor de comunicație: echipamentele de rețea, protocoalele de rețea, sistemele și informațiile utilizate prin intermediul rețelelor de comunicație (de exemplu, virușii, hackerii).

Ca o măsură de contracarare a riscurilor informaționale poate fi protecția în mod adecvat a resurselor informaționale și acțiunile corecte ale personalului și ale utilizatorului. Aici poate apărea întrebarea, dar cum poate un funcționar MAI să realizeze un risc informațional? Persoana rău intenționată poate folosi un impact asupra angajatorului pentru a obține informațiile necesare, sau însuși angajatorul realizează impactul asupra sistemului informațional. Prin urmare, în generarea riscurilor organizatorice rolul principal îi revine factorului uman realizat prin corupere sau intimidare a personalului.

Din acest punct de vedere, impactul asupra angajatorului poate fi fizic și psihologic, cu scopul de a se obține informații valoroase și/sau secrete sau de a perturba buna desfășurare a activității organelor de interne.

Impactul angajatorului asupra sistemului informațional poate fi intenționat și din imprudență (furtul, acțiuni ale lucrătorilor necinstiți, erori și scăpări ale personalului de deservire și a utilizatorilor) și poate afecta atât informațiile valoroase, cât și buna desfășurare a activității.

O altă clasificare a riscurilor informaționale din cadrul organelor de interne poate fi făcută după standardul COBIT (Control Objectives for Information and Related Technology), elaborat de ISACA (Information Systems Audit and Control Association – Asociația Internațională a Auditorilor de Sisteme Informatic). Conform COBIT, informația trebuie să satisfacă anumite criterii. Aceste criterii sunt: eficiența, eficacitatea, confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea, credibilitatea, conformarea. Respectiv, orice activitate ce implică utilizarea resurselor informaționale și poate amenința corespunderea informației acestor criterii constituie un risc informațional. În funcție de criteriul ce poate fi afectat, riscurile informaționale pot fi:

- riscul de ineficiență: încălcarea tehnologiei de prelucrare a informației, elaborarea și răspândirea programelor care afectează funcționarea normală a sistemelor;

- riscul de ineficacitate: accesul nesancționat la resursele informaționale, scurgerea informației prin canale tehnice;

- riscul de compromitere a confidențialității: colectarea și utilizarea ilegală a informației din sistem, compromiterea sistemelor cu parolă, cheilor și mijloacelor de protecție criptografică a informației;

- riscul de compromitere a integrității: implementarea în produsele software și hardware a componentelor care realizează funcții neprevăzute în documentația acestor produse;

- riscul de compromitere a disponibilității: nimicirea, deteriorarea, suprimarea sau distrugerea sistemelor informaționale și a mijloacelor de telecomunicații;

- riscul de compromitere a credibilității: interceptarea informației în rețelele de transmitere a datelor și în liniile de comunicații, decodificarea acestei informații și impunerea informației false;

- riscul de neconformare: încălcarea restricțiilor legale privind răspândirea informației.

De exemplu, o eroare în cadrul unui sistem informatic poate duce la blocarea sistemului, în felul acesta informația necesară activității nu va mai fi disponibilă, pe o perioadă mai scurtă sau mai lungă. Astfel, este afectat criteriul disponibilității informației, iar riscul de erori la nivelul softului constituie un risc de compromitere a disponibilității informației [4].

COBIT este cel de-al treilea standard internațional, prin care se poate realiza dezvoltarea și creșterea securității sistemelor informatice. El reprezintă un set de obiective de control în domeniul informaticii, acceptate pe plan internațional, care se pot aplica în general și în special și care sunt recunoscute în domeniul controlului de securitate și reglementare informatică. În cursul procesului de elaborare a standardului COBIT, s-au luat în calcul mai ales considerentele a trei grupuri profesionale diferite:

- pentru persoanele de conducere la nivel înalt oferă asistență în privința managementului de risc al mediului informatic aflat în mișcare continuă, respectiv în deciziile cu privire la investițiile necesare pentru crearea controalelor.

- pentru utilizatori asigură controlul și securitatea serviciilor informatice.

- pentru controlorii sistemului de informații creează o bază uniformă pentru evaluarea controalelor interne, respectiv pentru activitățile de estimare și consultare pentru management.

În ceea ce privește securitatea informației, cerința de bază este protejarea informației împotriva utilizării neautorizate, a dezvăluirii, modificării, pierderii sau coruperii. Controlul procesului care satisface această cerință se activează prin controlul accesului logic, care să asigure că accesul la sisteme, date și aplicații este permis doar utilizatorilor autorizați, prin metode și practici precum autentificarea, autorizarea și controlul accesului, crearea de profile de utilizatori, cerințele de confidențialitate, administrarea cheilor criptografice, managementul incidentelor, școlarizarea corespunzătoare a utilizatorilor, administrarea centralizată a securității, instrumente de monitorizare etc.

Cunoașterea acestor standarde este un prim pas în procesul de organizare a activităților informaționale și a securității, de îmbunătățire a calității serviciilor informaționale și de administrare a riscurilor, în final de atingere a unui nivel superior de calitate în executarea și livrarea acestor servicii.

Adoptarea acestor standarde internaționale oferă o serie de avantaje clare: abordarea securității informației în contextul general, al strategiei, tehnologiei și comportamentului uman, cu efectul adoptării unor decizii mai bune privind politica și implementarea soluțiilor de securitate [3].

În cadrul organelor de drept, informațiile și, prin urmare, gestionarea și furnizarea lor, fără exagerare, sunt printre cele mai importante elemente ale algoritmului de dirijare eficientă ale MAI. În acest context, o importanță deosebită o capătă problemele legate de asigurarea securității sistemului informațional al organelor de drept, stabilirea metodelor prioritare concrete de securitate, precum și

îmbunătățirea, perfecționarea continuă a lor [5].

În cadrul organelor de drept, printre punctele vulnerabile pot fi menționate:

- insuficiența gradului de pregătire în domeniul securității informaționale;
- nivelul scăzut de coordonare între instituțiile guvernamentale și publice în domeniul securității informaționale;
- infrastructură SI săracă: utilizarea parțială sau chiar lipsa utilajului performant și a programelor necesare asigurării securității informaționale;
- lipsa unei structuri statale specializate de asigurare a securității informaționale [6].

Toate acestea impun desfășurarea unor măsuri, printre care:

- crearea unei structuri statale specializate de asigurare a securității informaționale, completată cu specialiști de calificare înaltă;
- elaborarea unui regulament eficient și a unui sistem de control intern, menite să asigure coordonarea instituțiilor guvernamentale și publice în domeniul securității informațiilor prin implementarea standardelor internaționale din domeniul securității informaționale: ISO/IEC 27001:2005 Sistemul de Management al Securității Informaționale; ISO/IEC 20002:2005 Codul de practică pentru Managementul Securității Informaționale și COBIT – descris în acest articol. Procesul de coordonare să fie supravegheat de structura specializată despre care am menționat mai sus;
- asigurarea unei pregătiri speciale înalte a colaboratorilor organelor de drept, inclusiv a persoanelor cu funcție de răspundere în problematica securității informaționale, educarea și instruirea personalului în scopul prevenirii și contracarării riscurilor informaționale;
- aplicarea principiului de securitate informațională pe niveluri multiple prin utilizarea bazelor de date speciale de evidență a informației secrete, de dirijare și analiză a accesului la aceste informații, înregistrarea acțiunilor și auditul vulnerabilităților, utilizarea mecanismelor de autentificare și autorizare, a programelor antivirus, de criptare, arhivare și restabilire a informației. Acest principiu trebuie să corespundă activității organelor de interne, politicii de securitate informațională din cadrul MAI.

Referințe bibliografice:

1. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Concepției Sistemului informațional integrat al organelor de drept nr. 1202 din 17.10.2006, Monitorul Oficial nr.168-169/1293 din 27.10.2006.
2. <http://www.dsectrain.ru/about/articles/dsecct/> Наталья Куканова, Описание классификации угроз DSECCT.
3. <http://www.managementul-riscurilor.ro/COBIT> – Securitatea informațiilor.
4. Marin PRISĂCARU, “Riscurile tehnologiei informației”, în *Materialele conferinței internaționale Securitatea informațională 2007*, ediția a IV-a, ASEM, Chișinău, 2007.
5. <http://www.lib.ua-ru.net/> Максим Валериевич Евдокимов, Совершенствование организационно-правовой системы защиты компьютерной информации в деятельности органов внутренних дел.
6. <http://www.lib.ua-ru.net/> Валерий Александрович Пожилых, Организационно-правовые особенности защиты информации в автоматизированных информационных системах органов внутренних дел.

Victor CEBOTARI,

lector asistent al Catedrei drept civil

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

**ASPECTE PRIVIND EVALUAREA ȘI COMPENSAREA DAUNELOR CU CARACTER
PERSONAL NEPATRIMONIAL SUPTATE DE COLABORATORII DE POLIȚIE
ÎN URMA LEZĂRII ONOAREI ȘI DEMNITĂȚII PERSONALE
ÎN TIMPUL EXERCITĂRII ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU**

Axându-ne pe problematica evaluării și reparării daunelor morale, este necesar de precizat că prin termenul de prejudiciu moral înțelegem suferințele psihice sau fizice cauzate prin acțiuni sau omisiuni care atentează la valorile nepatrimoniale ce aparțin persoanei din momentul nașterii sau la bunurile dobândite prin lege (viața, sănătatea, demnitatea și reputația profesională, inviolabilitatea vieții personale, secretul de familie și personal), prin fapte ce atentează la drepturile personale nepatrimoniale (dreptul de a folosi propriul nume, dreptul de autor).

În lucrarea de față ne vom referi la un spectru aparte din gama daunelor morale, și anume prejudiciile aduse onoarei, cinstei, demnității, prestigiului sau reputației profesionale produse prin insulte, calomnii, defăimări, aprecieri nefavorabile, inclusiv cele privind reputația și probitatea profesională suportate de colaboratorii de poliție în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, în această ordine de idei, interpretând prevederile „Legii cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.1990”, prin colaborator de poliție înțelegem persoana care se află în funcție în organele poliției, este investită cu împuterniciri pentru exercitarea atribuțiilor și drepturilor poliției, având ca sarcini de bază apărarea vieții, sănătății, demnității și averii cetățenilor, precum și asigurarea liniștii și ordinii publice.

Legislația în vigoare „ne pune la dispoziție” o serie de „instrumente” cu ajutorul cărora orice cetățean care consideră că i s-au lezat onoarea și demnitatea poate să-și realizeze dreptul la repararea prejudiciului suportat. Instituția „demnității și onoarei umane” pe lângă faptul că reprezintă un atribut indispensabil de ființa umană mai are și un caracter nematerial, anume din aceste considerente repararea prejudiciului adus onoarei nu poate fi efectuată în natură, ci numai printr-o compensație bănească stabilită de organele judiciare competente.

În privința estimării cuantumului despăgubirii, instanța de judecată trebuie să țină cont de caracterul și gravitatea suferințelor psihice și fizice cauzate, de statutul social al părții vătămate, precum și de gradul de vinovăție a autorului prejudiciului în cazul prezenței culpei acestuia.

Referindu-ne la repararea daunei cu caracter personal nepatrimonial supor-

tate de colaboratorii de poliție în urma lezării onoarei și demnității personale în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, considerăm că legislația în vigoare ne vorbește atât despre posibilitatea de tragere a autorului prejudiciului la răspunderea delictuală civilă, cât și la răspunderea contravențională prevăzută la art.353 Cod contravențional RM „Ultragierea colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept, opunerea de rezistență”, deoarece în conținutul articolului specificat, prin ultragiere se are în vedere jignirea premeditată a onoarei și demnității colaboratorului, cu alte cuvinte, ne referim la același fenomen ca lezarea demnității și onoarei colaboratorului de poliție.

În acest context, făcând o paralelă la numărul destul de mare de trageri la răspundere cu caracter contravențional în baza art.353 „Ultragierea colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept, opunerea de rezistență” și la practica judiciară practic inexistentă în ceea ce privește răspunderea civilă delictuală pentru lezarea onoarei, demnității și reputației profesionale ale colaboratorului de poliție, ajungem într-un final la concluzia că fie colaboratorul de poliție nu este un cetățean al RM și nu dispune de aceleași drepturi ca și ceilalți cetățeni, fie nu dorește să-și exercite dreptul său garantat de legislație.

Considerăm totuși că neexercitarea dreptului la compensarea daunei aduse onoarei și demnității cetățeanului care îndeplinește funcția de colaborator de poliție este mai degrabă o problemă legată de salarizarea insuficientă a colaboratorilor de poliție, al căror venit lunar este de aproximativ 2500 de lei, dintre care o bună parte din bani sunt nevoiți să le „investească” în achitarea locațiunii spațiului de locuit, deoarece mulți dintre colaboratori nu dispun de locuințe proprii, și nu beneficiază de nici un suport din partea statului în această direcție, în plus având și cheltuieli de întreținere, astfel nu are posibilitatea reală de a-și exercita dreptul neavând surse financiare suficiente pentru a putea achita taxa de stat obligatorie pentru înaintarea acțiunii, nemaivorbind de asistența juridică sau de alte cheltuieli care pot interveni în legătură cu judecarea cauzei în instanța de judecată. Din aceste considerente pentru crearea posibilității ca colaboratorii de poliție să-și poată realiza dreptul la compensarea prejudiciului suportat, considerăm că ar fi oportună modificarea Legii taxei de stat nr.1216-XII din 03.12.92, prin includerea unei prevederi juridice prin care colaboratorii de poliție să fie scutiți de achitarea taxei de stat în acțiunile de reparare a prejudiciului adus onoarei și demnității personale, în cazul în care acest prejudiciu a fost adus în timpul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu, precum și crearea unui mecanism funcțional de acordare a asistenței juridice gratuite fie din partea angajatorului, adică a Ministerului Afacerilor Interne prin subdiviziunile de specialitate, fie din partea reprezentanților instituției avocaturii, sau, în altă ordine de idei, ca cererea de chemare în instanța de judecată să fie depusă prin intermediul și cu suportul juridic al angajatorului, adică al Ministerului Afacerilor Interne.

Legislația în vigoare în domeniul vizat nu prevede un quantum minim sau maxim al compensației bănești pentru prejudiciul cauzat onoarei și demnității personale, din aceste considerente considerăm că răspunderea delictuală civilă are un caracter numai compensatoriu, totuși ținând cont de importanța și rolul colaboratorului de poliție pentru societate în general, ca unul de consolidare a societății, și în particular pentru fiecare cetățean în parte, de apărare a vieții, sănătății, averii personale, a si-

garanței și a ordinii publice, considerăm că ar fi oportun și binevenit stabilirea unui quantum minim al compensației bănești în cazul lezării onoarei, demnității și reputației profesionale a colaboratorului de poliție dacă acesastă lezare a avut loc în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, adică în timpul când polițistul veghează ordinea și liniștea publică, atunci când apără viața, sănătatea și alte valori primordiale pentru societate, așa încât răspunderea delictuală civilă în domeniul vizat să poarte, pe lângă caracterul compensator, și unul preventiv, și de „reeducare” a membrilor societății, pentru consolidarea acesteia și pentru o mai bună funcționare a organului de poliție pentru ocrotirea drepturilor și intereselor legitime ale cetățeanului. În scopul realizării scopurilor propuse mai sus, considerăm că quantumul minim al compensației pentru lezarea onoarei și demnității colaboratorului de poliție în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu trebuie să fie în proporție să asigure realizarea funcțiilor compensatorii, de prevenire și de „reeducare” ale răspunderii delictuale civile.

În contextul celor expuse mai sus, venim cu următoarele propuneri:

1. Modificarea Legii taxei de stat nr.1216-XII din 03.12.92, prin includerea unei prevederi juridice prin care colaboratorii de poliție să fie scutiți de achitarea taxei de stat în acțiunile de reparare a prejudiciului adus onoarei și demnității personale, în cazul în care acest prejudiciu a fost adus în timpul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu, precum și crearea unui mecanism funcțional de acordare a asistenței juridice gratuite fie din partea Ministerului Afacerilor Interne prin subdiviziunile de specialitate, fie din partea reprezentanților instituției avocaturii, sau, în altă ordine de idei, ca cererea de chemare în instanța de judecată să fie depusă prin intermediul și cu suportul juridic al angajatorului, adică al Ministerului Afacerilor Interne.

2. Stabilirea unui quantum minim al compensației bănești în cazul lezării onoarei, demnității și reputației profesionale a colaboratorului de poliție, dacă această lezare a avut loc în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu.

Bibliografie:

1. Constituția RM adoptată la 29.07.1994.
2. Legea RM cu privire la poliție, nr.416-XII din 18.12.1990
3. Codul civil al RM din 06.06.2002
4. Legea taxei de stat nr.1216-XII din 03.12.92
5. Hotărârea Plenului CSJ a RM cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral nr.9 din 09.10.2006

Ghenadie CHIRIȚA,

prorector pentru instruirea combatantă
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,

Radion ROTARU,

lector superior al Catedrei pregătire militară și tactică specială
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

RISCURILE FOLOSIRII ȘI APLICĂRII MIJLOACELOR SPECIALE ÎNVECHITE ORI IEȘITE DIN UZ

Hotărârea Parlamentului[1] R. Moldova nr.1275 din 15.02.1993 „Cu privire la aprobarea mijloacelor speciale și a regulilor de aplicare a acestora de către colaboratorii organelor de interne și militarii trupelor de carabinieri” aprobă nomenclatorul mijloacelor speciale admise pentru a fi aplicate de organele polițienești în cazurile prevăzute de lege. Hotărârea nu conține o nominalizare a tipurilor și modelelor concrete de mijloace speciale, permițând astfel organelor polițienești să se doteze cu o serie de mijloace moderne, care corespund listelor prevăzute de actul normativ menționat. Astfel, legea și actele normative subordonate legii permit procurarea și dotarea forțelor de ordine cu cele mai moderne mijloace speciale de apărare pasivă, activă și auxiliare.[2]

Principalele cauze ale producerii incidentelor, traumelor, leziunilor în urma folosirii mijloacelor speciale de către colaboratorii de poliție sunt:

- realizarea (confecționarea) unor mijloace speciale improvizate;
- lipsa totală sau insuficiența de cunoaștere a regulilor de folosire și aplicare a mijloacelor speciale și caracteristicile lor tehnico-tactice;
- folosirea mijloacelor speciale după expirarea termenului de exploatare a acestuia;
- folosirea mijloacelor speciale cu diferite defecțiuni tehnice;
- păstrarea necorespunzătoare a mijloacelor speciale;
- folosirea de către colaboratorii de poliție a mijloacelor speciale nu conform destinațiilor lor.

Realizarea (confecționarea) unor mijloace speciale improvizate în urma lipsei mijloacelor speciale sau prezența mijlocului aflat în defecțiune duce la protecția insuficientă a colaboratorilor de poliție din cauza calității joase a materialelor folosite, incomoditatea folosirii mijloacelor speciale improvizate sau folosirea lor cu un surplus de forță din cauza greutății depășite a mijlocului confecționat pot avea ca urmare micșorarea timpului eficienței și capacității de luptă a efectivului. Ca urmare, mijloacele deteriorate trebuie înlocuite cu alte mijloace speciale mai performante sau mijloacele care urmează a fi folosite de către colaboratorii de poliție,

chiar și cele confecționate, trebuie să treacă o testare de capacitate și duritate.

Informarea insuficientă a colaboratorilor despre folosirea mijloacelor speciale și caracteristicile lor tehnico-tactice duce la imposibilitatea aplicării acestor mijloace sau aplicarea lor cu efect minimal, iar în cazul aplicării mijloacelor de apărare activă sau auxiliare (lacrimogene, audio-vizuale, explozibile) poate duce la efecte negative pentru colaboratorii de poliție în urma provocării unor leziuni corporale grave cetățenilor.

Trebuie instruit colaboratorul de poliție și obligat să cunoască gradualitatea folosirii și aplicării mijloacelor speciale în mod progresiv a formelor, procedeele și mijloacelor de acțiuni vizavi de creșterea agresivității adversarului sau a caracterului împrejurărilor, situației create și a gravității acțiunilor ilegale.

Folosirea mijloacelor speciale după expirarea termenului de exploatare a acestuia – mijloacele speciale care sunt folosite de către funcționarii de poliție după expirarea termenului de exploatare (valabilitate) pot avea efecte negative asupra colaboratorului:

- pot să iasă din funcțiune în timpul folosirii;
- pierderea capacităților tehnico-tactice și chiar cu efecte negative asupra colaboratorilor care le aplică;
- pot duce la consecințe grave;
- folosirea mijloacelor speciale cu diferite defecțiuni tehnice.

În multe cazuri colaboratorii de poliție în lipsa mijloacelor speciale ce corespund cerințelor folosesc mijloace ce au numeroase defecțiuni tehnice. Folosirea acestora cauzează disconfort sau imposibilitatea de aplicare, sau în urma folosirii acestor mijloace pot fi cauzate diverse urmări nedorite: pot duce la traumarea gravă a colaboratorilor de poliție sau a altor persoane – cauzarea diferitor plăgi, contuzii, echimoze, arsuri de diferit grad, chiar și cu decesul persoanei. Pentru a evita astfel de incidente, colaboratorii de poliție înainte de a primi mijloacele speciale trebuie să verifice disponibilitatea și integritatea de apărare, lipsa de fisuri și daune văzute cu ochiul liber pe suprafața mijloacelor speciale. Toate defecțiunile tehnice ale mijloacelor speciale de către unii colaboratori de poliție pot fi:

- neobservate;
- încrederea în sine că totul va fi bine și că nu se va întâmpla nimic deosebit în urma folosirii mijloacelor cu defecțiuni;
- necunoașterea caracteristicilor tehnico-tactice ale mijloacelor speciale și modul de funcționare a acestora.

Mijloacele speciale active și auxiliare ce au defecțiuni tehnice pot prezenta diverse pericole:

- explodarea în timpul transportării;
- explodarea înainte de timp;
- neexplodarea la aplicare;
- pot avea alte efecte neașteptate.

Dacă ne vom referi la mijloacele speciale active și la cele auxiliare, care au efecte lacrimogene, fumigene și audio-vizuale, la aplicare, atunci când ele nu și-au produs efectul prin inacțiune, trebuie să cunoaștem unele reguli:

- neatigerea mijlocului special cu mâna sau cu alte obiecte;

- interzicerea loviturilor sau mutării locului și mișcării acestuia;
- interzicerea transportării sau folosirii mijloacelor speciale repetat;
- neadmiterea demontării focoarelor sau a altor părți componente ale acestora;
- anunțarea persoanelor responsabile pentru neutralizarea acestor dispozitive.

Pentru evitarea urmărilor grave, incidentelor negative și traumelor nedorite ale colaboratorilor de poliție trebuie să fie luate măsuri de evitare a folosirii mijloacelor speciale cu diferite defecțiuni tehnice. La depistarea unor asemenea mijloace este necesar de a întreprinde măsuri pentru înlăturarea neajunsurilor după caz sau înlocuirea mijloacelor deteriorate, scoase din uz cu alte mijloace speciale mai noi sau moderne și performante.

Păstrarea necorespunzătoare a mijloacelor speciale duce la pierderea caracteristicilor de funcționare sau la imposibilitatea producerii efectelor dorite. Mijloacele speciale în asemenea condiții își micșorează considerabil termenul de exploatare, își pierd efectul și ies mai rapid din uz. Odată cu păstrarea mijloacelor speciale, ele trebuie să fie verificate în permanență de persoanele responsabile, pentru evitarea unor incidente și cazuri ieșite din comun. De verificat după registrele de primire-predare a mijloacelor speciale, a termenelor de exploatare a acestora și valabilitatea lor. La expirarea termenelor, mijloacele speciale trebuie retrase din uz.

Folosirea de către colaboratorii de poliție a mijloacelor speciale nu conform destinațiilor lor.

Ca exemplu, la depășirea atribuțiilor funcționale ale superiorului, iar în unele cazuri efectele mijloacelor folosite de către colaboratorii de poliție pot fi îndreptate asupra sa, cum ar fi folosirea mijloacelor audio-vizuale și lacrimogene destinate unor suprafețe mari (deschise) într-o încăpere mică fără folosirea mijloacelor individuale de protecție. Folosirea mijloacelor speciale pasive (KOPA-1, БЗТ sau coiful „Sfera” sau „Masca-1”) în alte destinații, cum ar fi la menținerea ordinii publice în timpul dezordinilor de masă, care duce la scoaterea mai rapidă a efectivului din capacitatea de luptă, durata de eficacitate și mobilitatea efectivului este mai mică.

Astăzi trupele de carabinieri, studenții și ofițerii Academiei, polițiștii din municipiu și din raioane sunt dotați cu mijloace de apărare pasivă produse cu mai mult de 30 de ani în urmă, învechite moral și cu un exterior depășit. Pe lângă faptul că sunt învechite, acestea mai pun în pericol și persoana care le folosește. Spre exemplu, coiful metalic, aflat la dotarea carabinierilor și polițiștilor din comisariate, este absolut incompatibil de a fi folosit împreună cu scutul. Coiful nu posedă sticlă de protecție a feței, nu poate fi fixat bine pe cap și ca rezultat fie că polițistul riscă traumă la față ori la ceafă, fie riscă traume la față de la marginea scutului. Se recomandă evident folosirea coifurilor rigide din plastic cu sticlă rigidă de protecție a feței și cu material protector al cefei și umerilor.

De aceea este necesar ca înainte de aplicarea mijloacelor speciale colaboratorii să fie instruiți, să cunoască destinația lor, caracteristicile tehnico-tactice, în ce cazuri se aplică și când se interzice folosirea lor pentru minimizarea efectelor negative asupra persoanelor și colaboratorilor de poliție.

Pentru asigurarea securității cetățenilor și colaboratorilor de poliție în intervenția lor pentru apărarea ordinii publice, poate și trebuie să se realizeze prin următoarele căi:

– printr-o temeinică pregătire de specialitate, de desfășurare a lecțiilor, antrenamentelor speciale, lucrul educativ, informarea permanentă cu susținerea repetată în urma unor colocvii sau testări despre lipsa de cunoaștere de către efectiv a întrebuițării și folosirii corecte a mijloacelor speciale, a neatenției ce persistă în mai multe cazuri și a obliga să cunoască și să respecte aceste cerințe și reguli de mînuire și de întrebuițare a mijloacelor speciale clasificate de nomenclator;

– stăpînirea celor mai eficiente procedee cu mijloacele speciale și folosirea lor adecvată în situații tensionate și complicate;

– dezvoltarea deprinderilor de mînuire a mijloacelor și perfecționarea sistematică;

– cultivarea sistematică prin întregul sistem de pregătire a unor calități indispensabile îndeplinirii îndatoririlor de serviciu, cum sunt fermitatea, atenția și vigilența, curajul și dârzenia, rapiditatea, tactul, spiritul de orientare și observare;

– scoaterea din folosință a mijloacelor învechite și deteriorate, înlocuirea lor cu alte mijloace moderne și performante cu o capacitate de executare a misiunilor în siguranță deplină.

De asemenea, dacă accentul este pus pe pericol, pe risc, pe incapacitatea de a-l învinge pe adversar, emoția va fi de frică, dar dacă atenția se va concentra asupra căilor și mijloacelor de a face față dificultăților, se va deștepta sentimentul de încredere, îndrăzneală, ceea ce va conduce la îndeplinirea misiunii cu prezența unei discipline ferme ce ajută la stimularea și direcționarea energiilor voluntare.

Bibliografie:

1. Hotărârea Prezidiului Parlamentului Republicii Moldova nr. 1275-XII din 15 februarie 1993 „Cu privire la aprobarea mijloacelor speciale și a regulilor de aplicare a acestora de către colaboratorii organelor de interne și militarilor trupelor de carabinieri”.
2. Ordinul MAI nr. 365 din 23.12.93 „Instrucțiuni cu privire la aprovizionarea, păstrarea și evidența armamentului și munițiilor în cadrul organelor și subdiviziunilor MAI”.

Oleg CHIRIL,
lector al Catedrei drept public
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

PREVENIREA RISCULUI PROFESIONAL ÎN ACTIVITATEA POLIȚIEI

Atunci când vorbim de poliție, putem spune că aceasta are un rol deosebit de important în Republica Moldova, ea fiind instituția specializată a statului care exercită atribuții privind apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale persoanei, a proprietății private și publice, prevenirea și descoperirea infracțiunilor, respectarea ordinii și liniștii publice, în condițiile legii. Activitatea acestei instituții constă în un serviciu public specializat și se realizează în interesul persoanei, al comunității, precum și în sprijinul instituțiilor statului, exclusiv pe baza și în executarea legii.[1, p. 140]

Analizând cele menționate și ținând cont de specificul activității, funcționarii de poliție sunt supuși diferitor amenințări, pericole, riscuri și vulnerabilități, care ne determină să studiem factorii ce generează asemenea situații. Însă pentru a aborda nemijlocit aceste probleme, este nevoie de la bun început să elucidăm și să dăm explicație fiecărui din aceste concepte existente în activitatea polițienească.

În ceea ce privește amenințarea la adresa securității funcționarului de poliție, aceasta poate fi definită ca fiind acele capacități, strategii, intenții, planuri ce potențază un pericol la adresa atributelor fundamentale sau calităților existențiale ale funcționarului de poliție, a bazei economice a acestuia și a drepturilor și libertăților fundamentale ale acestora, dispunând și de calitatea de cetățeni ai statului Republica Moldova.

Pericolul poate fi definit drept caracteristică a unei acțiuni sau inacțiuni de a aduce prejudicii organelor afacerilor interne, funcționarilor de poliție sau bucurilor acestora. În esență, acesta reprezintă o primejdie, un posibil eveniment cu urmări grave.

Riscul reprezintă posibilitatea de a avea de înfruntat un pericol.

Conform doctrinei, factorii de risc pentru securitatea instituțiilor polițienești sunt acele situații, împrejurări, elemente, condiții sau conjuncturi interne și externe, uneori dublate și de acțiune, care determină sau favorizează materializarea unei amenințări la adresa poliției în funcție de o vulnerabilitate determinată, generând efecte de insecuritate.

Vulnerabilitățile sunt definite ca stări de lucruri, procese sau fenomene din viața internă, care diminuează capacitatea de reacție la riscurile existente ori potențiale sau care favorizează apariția și dezvoltarea acestora. Vulnerabilitatea constituie punctul slab a ceva sau al cuiva.

Elementele constitutive ale conceptelor prezentate mai sus sunt indisolubil

legate și de siguranța națională. Putem afirma aceasta deoarece materializarea riscurilor incluse sunt amenințări la adresa legalității, echilibrului și stabilității sociale, economice și politice fără de care existența și dezvoltarea statului, ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil nu ar fi posibile, s-ar afecta grav ordinea de drept, precum și climatul de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor.[2]

Astfel, necesitatea abordării problemei de risc profesional în activitatea funcționarilor din organele afacerilor interne evoluează pe rolul de condiție profesională specială. În acest sens problema riscului profesional prezintă interes evident ca unul din aspectele inerente ale activității polițienești. Deci cercetările teoretice privind prevenirea riscului profesional în activitatea polițienească ar putea cu timpul să fie aplicate în practica organelor afacerilor interne sub forma unor instrucțiuni, reguli, îndrumare, care nu numai că ar recomanda metode de ocolire a riscului neîntemeiat, dar și ar enumera cazurile speciale, reglementate de lege în care riscul ar fi justificat, rațional, oportun și ar ajuta funcționarul de poliție să ia decizii corecte în situații complicate.

În această ordine de idei, ar exista mai multe reglementări legale ce ar îndreptăți acțiunile funcționarilor de poliție în cazul neutralizării infractorilor, deoarece adesea ne confruntăm cu situațiile când aceste acțiuni se înscriu în componența de infracțiune. De exemplu, în timpul reținerii unui infractor periculos, funcționarul de poliție aplică forța fizică, cauzându-i reținutului leziuni corporale (fapt care în aparență cade sub incidența art.151, 152, 153 CP al RM). Acestea și multe alte acțiuni asemănătoare ale funcționarilor de poliție se includ în limitele premise de drept. Autorul rus A.A. Piontkovski, în lucrarea *Учение о преступности по советскому уголовному праву*, menționa că „dacă îndeplinirea atribuțiilor profesionale decurge cu aplicarea mijloacelor corespunzătoare profesiei date, atunci îndeplinirea lor nu poate fi considerată crimă” [3, p. 149]. Astfel, aceste fapte exclud ilegalitatea comisă în favoarea utilității sociale a acestei activități. Și viceversa, ar comite o crimă dacă funcționarul de poliție ar folosi metode și mijloace profesionale în scopuri personale. De exemplu, reținerea nemotivată a bănuیتului cu aplicarea unei arme de foc, a cătușelor, a procedeele fizice, în lipsa unor date autentice despre pericolozitatea socială a persoanei date, în acest caz acțiunile funcționarului de poliție vor putea fi considerate drept tortură comisă de o persoană aflată în exercițiul funcțiunii.

În acest context, putem cita art.33 al Legii Republicii Moldova nr. 416-XII din 18.12.1990 cu privire la poliție, care menționează că riscul este considerat justificat, dacă acțiunea săvârșită decurgea în mod obiectiv din informația asupra faptelor și circumstanțelor de care dispunea funcționarul de poliție, iar scopul legitim nu putea fi realizat prin acțiuni ce nu ar fi implicat riscul și funcționarul de poliție care a admis riscul a întreprins toate măsurile posibile pentru a preîntâmpina consecințele negative.[4, art.33]

După părerea mea, cel mai des situațiile de risc profesional în activitatea funcționarilor de poliție apar în cazurile folosirii mijloacelor speciale sau a armei de foc pentru a preveni sau reprimă activitățile deosebit de grave, îndreptate împotriva securității statului, împotriva persoanelor sau a bunurilor păzite.

Potrivit dispozițiilor legale, funcționarii de poliție pot face uz de arma de foc când se îndeplinesc în mod cumulativ două condiții:

- dacă este absolut necesar;
- dacă folosirea mijloacelor de împiedicare sau constrângere nu este posibilă ori nu a dat rezultate.[5, p. 56]

Aceste condiții relevă caracterul excepțional al măsurii uzului de armă, care implică mult discernământ, întrucât atât folosirea abuzivă, cât și folosirea în cazuri legale generează apariția situațiilor de risc și aceste acțiuni pot fi sancționate de lege.

Cazurile specifice ce ar genera situații de risc în timpul folosirii și aplicării armei de foc de către funcționarii de poliție sunt:

- apărarea cetățenilor contra unor atacuri ce constituie un pericol real pentru viața sau sănătatea lor;
- respingerea atacurilor în grup sau armat asupra funcționarilor de poliție sau a altor persoane aflate în exercițiul funcțiunii;
- respingerea unor atacuri în grup sau armate asupra unor obiective importante;
- reținerea persoanei care opune rezistență armată ori care a fost surprinsă în momentul săvârșirii unei infracțiuni grave;
- în timpul eliberării ostaticilor;
- în timpul escortării și deținerii persoanelor reținute și a persoanelor supuse arestului;
- în timpul respingerii unor atacuri prin surprindere sau cu folosirea mijloacelor de transport ș.a.

Dacă e să vorbim de prevenirea riscului profesional în activitatea poliției, trebuie să analizăm toate situațiile de pericol pe care le au de înfruntat funcționarii de poliție în activitatea zilnică de apărare a drepturilor și a libertăților fundamentale ale persoanei, a proprietății private și publice, de prevenire și descoperire a infracțiunilor, de asigurare a ordinii și liniștii publice. Așadar, prevenirea riscului profesional în activitatea polițienească ar consta în faptul că funcționarii de poliție pot folosi forța, mijloacele speciale sau arma de foc numai când aceasta este necesar, dar și atunci în măsura în care este cerută de lege pentru îndeplinirea datoriei.

Folosirea forței, a mijloacelor speciale, a armei de foc este considerată ca fiind o măsură extremă, când funcționarii de poliție trebuie să depună toate eforturile pentru excluderea folosirii acestora, în special împotriva copiilor, persoanelor cu semne de invaliditate, cu excepția cazurilor în care aceștia înfăptuiesc un atac armat, ori pun în pericol viața sau integritatea corporală a unor persoane.

În timpul folosirii mijloacelor speciale și în special a armei de foc funcționarii de poliție pentru a exclude situațiile de risc trebuie să acționeze în felul următor:

- în principiu, mijloacele speciale, precum și arma de foc trebuie folosite astfel încât să ducă la imobilizarea celor împotriva cărora se folosește cu pricinuirea a mai puține daune sănătății, iar în cazul folosirii armei, trăgându-se pe cât posibil la picioare pentru a evita cauzarea morții;
- când infractorul se află într-un autovehicul, se va trage inițial în anvelope, din aceleași considerente;
- când se folosește arma împotriva unei persoane care opune rezistență cu

arma, funcționarul de poliție trebuie să se adăpostească sau să recurgă la orice alte măsuri pentru a-și asigura securitatea personală.

În activitatea sa fiecare funcționar de poliție care aplică forța, mijloacele speciale și arma de foc trebuie să se conducă de prevederile legale cuprinse în acte normative, statute, instrucțiuni, regulamente:

- Legea RM cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.1990.
- Legea RM cu privire la Serviciul Protecție Pază de Stat nr. 619 din 28.01.1998.
- Regulamentul Serviciului de luptă al Trupelor de Carabinieri, aprobat prin ordinul MAI nr. 118, din 15.04.2002.
- Regulamentul Serviciului pentru poliție pentru paza și escorta persoanelor reținute și arestate, aprobat prin ordinul MAI nr.5 din 05.01.2004.

În concluzie, putem spune că pentru ca OAI să desfășoare activități de prevenire și combatere a criminalității, de menținere a ordinii și securității publice este necesar ca fiecare funcționar de poliție din sistemul acestor organe, în activitatea sa zilnică să se conducă de prevederile legislației în vigoare și să dezvolte relațiile de cooperare cu sindicate, mass-media, ONG-uri și nu în ultimul rând cu autoritățile publice locale. Deoarece numai în strânsă colaborare cu societatea civilă (organizații nonguvernamentale (ONG-uri); organizații comunitare (community-based organizations); asociații profesionale; organizații politice; cluburi civice; sindicate; organizații filantropice; cluburi sociale și sportive; instituții culturale; organizații religioase; mișcări ecologiste; media etc.) și administrația publică locală funcționarii de poliție vor putea realiza măsurile de prevenire generală și specială din activitatea polițienească.

Referințe bibliografice:

1. Legea RM cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.1990.
2. C. Boeșteanu, V. Grati, *Drept Polițienesc*, Chișinău, 2006.
3. www.andreivocila.wordpress.com;
4. *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI. Științe socioumane*, ediția a VIII-a, Chișinău, 2008.
5. *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI. Științe socioumane*, ediția a VI-a, Chișinău, 2006.

Ghenadie CIOBANU,

șef adjunct al Statului-major al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

RISCURILE COLABORATORILOR DE POLIȚIE DETERMINATE DE DOTAREA INSUFICIENTĂ CU MIJLOACE SPECIALE ȘI CONDUCEREA INCORECTĂ A FORȚELOR

Reieșind din specificul activității organelor de poliție, lupta cu criminalitatea, asigurarea pazei obiectivelor de o importanță majoră, asigurarea integrității corporale și sănătății cetățenilor etc. impune dotarea acestora cu mijloace speciale, care fiind folosite să asigure îndeplinirea cu succes a atribuțiilor și sarcinilor de serviciu, precum și asigurarea integrității corporale și sănătății a înșiși colaboratorilor de poliție.

Riscurile cu care se confruntă colaboratorii de poliție zi de zi sunt multiple, însă statul trebuie să ia toate măsurile pentru ca acestea să fie reduse la minimum.

Acțiunile din 7 aprilie 2009 au creat un șir de suspiciuni referitoare la nivelul pregătirii profesionale a forțelor polițienești și dotarea acestora cu mijloace speciale.

Urmărind cronologia evenimentelor din data menționată, se atestă că conducerea forțelor și dotarea acestora a fost la un nivel insuficient, fapt ce a cauzat pierderea pozițiilor de apărare a obiectivelor de o importanță majoră (Președinția și sediul Parlamentului).

Primele acțiuni au fost începute din partea protestatarilor în intervalul de timp 11⁰⁰ – 11³⁰ care au început a arunca în colaboratorii de poliție, aflați la ușile Președinției, cu ouă, sticle din plastic, umplute cu pământ și apă, iar cu începere de la orele 11³⁰ – cu pietre, care erau scoase din pavajul din preajma Președinției.

În același timp, o parte din protestatari au asediat sediul Parlamentului, fiind stopați de forțele de ordine la primele scări de la intrare, însă au început a arunca cu pietre și alte obiecte în colaboratorii de poliție și în geamurile Parlamentului din aripa stângă.

În perioada de timp 9³⁰ – 13²⁰ pentru apărarea instituțiilor de acțiunile violente ale persoanelor civile pe parcurs au fost distribuite următoarele forțe:

- Președinția – 419 colaboratori fără apărătoare ale membrilor, 70 de polițiști neavând scuturi;
- sediul Parlamentului – 529 de colaboratori fără apărătoare ale membrilor, 70 de polițiști neavând scuturi.

Menționăm raportul între forțe:

- Președinția – 419 colaboratori;
- Parlamentul – 529 colaboratori
- Gloata – peste 8000 persoane.

Conform normelor de tactică generală și specială raportul între forțele de or-

dine și protestatari în cazul încălcărilor în masă a ordinii și securității publice este recomandat de 1:4 sau 1:3.

În cazul din 7 aprilie 2009 acest coraport a fost respectiv la obiective:

- Președinție – 1:19
- Parlament – 1: 15

Acest coraport nu a asigurat paza și securitatea la aceste 2 obiective, fapt ce a dus la vandalizarea lor, fiind unul din factorii de risc asumat de conducerea incorectă a forțelor și mijloacelor din partea Statului-major operativ al MAI.

Ca urmare și a dotării insuficiente cu mijloace speciale, conform datelor oficiale au fost răniți circa 300 de polițiști, cărora li s-au cauzat traume în urma loviturilor produse din pietre, obiecte ascuțite etc. în diferite regiuni ale corpului, cap, trunchi, membre.

Toți colaboratorii răniți au necesitat ajutor medical la Spitalul de urgență, Spitalul și Policlinica MAI din data de 07.04.2009 (orele 12⁰⁰) până pe data de 29.04.2009 (orele 16⁰⁰), fiind stabilite următoarele diagnoze: traumatism craniocerebral acut închis; comoție cerebrală, plagă contuză a regiunii frontale dreapta; comoție cerebrală; contuzie a țesuturilor moi regiunea occipitală cu hematom subcutanat; plagă contuzionată a regiunii scalpului; contuzia țesuturilor moi ai peretelui abdominal anterior; contuzia țesuturilor moi ale gambei drepte; artrită reactivă a articulației talocrurale pe dreapta; plagă contuză a articulației genunchiului stâng; contuzia țesuturilor moi ale regiunii tendonului lui Ahil pe dreapta; plagă contuză suturală a antebrăului drept; contuzia țesuturilor moi ale gambei stângi; lezarea piramidei nazale; epistaxis; fractura coastelor IV-V din stânga pe linia scapulară. Acestea sunt doar unele din ele, însă după cum se vede colaboratorii au contractat răni în diferite regiuni ale corpului.

Acest fapt denotă că colaboratorii de poliție au fost dotați insuficient cu mijloace speciale, iar cele existente de apărarea pasivă (veste antiglonț, căști, apărătoarele de mâini și picioare) nu au asigurat în măsura cuvenită apărarea sănătății polițiștilor.

Făcând o analiza a nomenclatorului de mijloace speciale pasive, aflate în dotarea subdiviziunilor MAI, conchidem că 80% din ele sunt de origine sovietică, fabricate în anii 1970-1980.

Astfel vesta antiglonț, Modelul ЖЗТ – 71, produsă la începutul anilor 1970, confecționată din plăci de titan cu o greutate de 10 kg, nu are stratul de deformare și nu asigură protecția organismului uman, avînd efecte negative asupra sănătății persoanei. Suprafața de apărare – 40 dm². Timpul de purtare încontinuu – 5 ore.

Vesta antiglonț ЖЗЛ – 74 asigură apărarea organismului uman de la loviturile cu armele albe. Masa – 3,5 kg. Suprafața de apărare – 43 dm².

Coiful de oțel militar – apără capul și corpul de leziuni provocate de schijele grenadelor și minelor, lovituri cu pietre, bețe, vergi metalice. Masa – 1,5 kg. Suprafața de apărare – 8 dm². Timpul de purtare încontinuu – 8 ore.

Cascheta de masă plastică „КП-80” cu vizieră srăvezie – apără de lovituri, de pietre și bețe. Masa – 1,2 kg. Suprafața de apărare – 12 dm². Timpul de purtare încontinuu – 8 ore.

Cascheta moto „Start” - apără împotriva obiectelor căzătoare, lovituri de bețe și pietre. Masa – 1,2 kg. Suprafața de apărare – 10 dm². Timpul de purtare – 8 ore.

Menționăm și faptul că polițiștii care au apărut sediile menționate au purtat încontinuu mijloacele speciale de apărare pasivă în perioada de timp 09⁰⁰ – 24⁰⁰ ceea

ce constituie aproximativ 15 ore, pe când normele de purtare a acestora constituie 5-8 ore recomandate de specialiștii în domeniu, în funcție de mijlocul special folosit, vestă, caschetă etc.

Pentru protejarea membrilor este rațional de a folosi protectoare speciale, care nu există practic în dotarea subdiviziunilor afacerilor interne.

Conform prevederilor legale, și anume în baza art.42 al Legii cu privire la poliție, poliția se asigură cu uniformă, armament, muniții, tehnică operativă și criminalistică, tehnică de telecomunicații și mijloace speciale prin intermediul Ministerului Afacerilor Interne, din contul mijloacelor preconizate pentru întreținerea ei.

Modul și normele de asigurare tehnico-materială se stabilesc de Guvern la propunerea Ministerului Afacerilor Interne.

În fiecare operație specială efectivul OAI acționează în condiții de pericol real. În scopul apărării vieții și sănătății colaboratorilor OAI, precum și limitării posibilităților infractorilor de a desfășura acțiuni active în MAI al RM sunt elaborate și folosite cu succes mijloacele speciale de apărare individuală a colaboratorilor și mijloacele de influență forțată asupra infractorilor.

În conformitate cu articolele 14, 15, 16 ale Legii R. Moldova „Cu privire la poliție” și cu art. 14 al Legii R. Moldova „Cu privire la trupele de carabinieri ale MAI”, de către Parlamentul R. Moldova sunt aprobate mijloacele speciale care pot fi aplicate de colaboratorii OAI și de militarii trupelor de carabinieri ale MAI și regulile de aplicare a mijloacelor speciale de către colaboratorii OAI și militarii trupelor de carabinieri ale MAI al R. Moldova.

Efectivul OAI și militarii trupelor de carabinieri ale MAI al R. Moldova, pentru îndeplinirea acțiunilor de luptă în operațiile speciale în situații extreme, sunt înzestrați pentru operația specială dată cu mijloacele necesare material-tehnice, speciale de apărare, genistice, de aviație, de transmisiuni, auxiliare etc.¹.

Mijloacele speciale cuprind:

- mijloace de apărare pasivă;
- mijloace de apărare activă;
- mijloace auxiliare de asigurare a operațiilor speciale.

Mijloacele de apărare pasivă:

- căști;
- veste și scuturi antiglonț;
- scuturi blindate și antișoc;
- alte mijloace de protecție care nu sunt folosite pentru apărarea activă, inclusiv echipamentul special refractor.

Mijloacele de apărare activă:

- bastoane speciale de cauciuc și de plastic;
- cătușe;
- grenade de mână cu gaze;

¹ Legea Republicii Moldova nr. 806 – XII din 12 decembrie 1991 „Cu privire la trupele de carabinieri”, cu modificări sub nr. 74-XVI din 12 mai 2005, Cap. IV, Folosirea mijloacelor speciale și a armei de foc, art. 14 Folosirea mijloacelor speciale, lit. a) - la respingerea atacurilor asupra cetățenilor, asupra militarilor trupelor de carabinieri și asupra altor persoane aflate în exercițiul funcțiunii sau la datoria obștească de menținere a ordinii publice și de combatere a infracțiunilor.

- cartușe cu grenade cu gaze;
- pistol cu gaze;
- ambalaje cu aerosol;
- cămașe de forță;
- plase speciale;
- armă electroșoc;
- câini de serviciu;
- aplicarea forței fizice;
- cartușe cu glonte de cauciuc.

Mijloacele auxiliare de asigurare a operațiunii speciale:

- aparate cu raniță;
- grenade și dispozitive audio-vizuale;
- dispozitive de explodare cu destinație specială;
- dispozitive pentru stoparea forțată a transportului auto;
- coloranți speciali;
- cisterne auto de pompieri cu furtun;
- tehnică blindată;
- elicoptere.

Însă, cu toate că actele legislative și normative prevăd asemenea reglementări, până la etapa actuală dotarea subdiviziunilor cu mijloace speciale nu a fost asigurată la nivelul cuvenit, la depozitele specializate fiind mijloace speciale confecționate încă în epoca sovietică.

Propuneri:

1. A revedea cadrul legal referitor la dotarea cu mijloace speciale a subdiviziunilor organelor afacerilor interne, îndeosebi cu mijloace speciale de apărare pasivă, care ar asigura o suprafață mai mare de apărare a corpului.

2. A reînnoi mijloacele speciale aflate în dotarea MAI, înlocuind pe cele de origine sovietică cu cele recomandate la moment de specialiștii în domeniu, și a dota subdiviziunile cu mijloace speciale care în comun ar avea o suprafață mai mare de apărare a corpului uman.

3. A asigura funcționarea unor noi compartimente (management și marketing) la nivel central și a unora specializate în negocieri, contracte și achiziții la nivelul subdiviziunilor MAI.

4. A asigura pregătirea corpului de ofițeri de logistică pentru organele afacerilor interne și a defini noi forme organizate în cadrul sistemului pregătirii periodice de specialitate și al cursurilor pe domenii specifice.

5. A asigura conducerea eficientă cu forțele de ordine în cazul încălcării în grup a ordinii publice aducând raportul dintre forțele polițienești și gloată la 1:3 sau 1:4.

Mihai CIUPAC,

lector superior al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

CATEGORIILE DE RISC ÎN ACTIVITATEA OPERATIV-INVESTIGATIVĂ ȘI CLASIFICAREA LOR

În articolul „Problema riscului în activitatea operativă de investigații” publicat în anuarul științific, ediția a VII-a, Chișinău 2008, p.142, am dezvăluit subiecte precum noțiunea, esența, variantele riscului operativ, limitele lui, unele metode progresiste de abordare a teoriei riscului și a scopurilor lui finale.

Articolul actual va cuprinde informație referitoare la categoriile riscului în activitatea operativă de investigații și clasificarea lor.

În procesul activității investigativ-operative, lucrătorul operativ al organelor afacerilor interne deseori este nevoit să recurgă la riscul operativ. Sub aspect teoretic, această necesitate apare din cauza că între scopul profesional al lucrătorului operativ, care constă în depistarea și neutralizarea infractorului și posibilitățile lui de realizare, pot apărea și chiar apar contradicții.

Clasificarea riscului este o problemă complicată, dar și actuală, deoarece nu în zadar astăzi ea este abordată de un șir de doctrinari.

Dacă apelăm la noțiunea de „clasificare”, atunci la modul general aceasta este un sistem de noțiuni subordonate unei ramuri de știință, alcătuită în baza evidenței particularităților generale ale obiectelor și a legăturilor legitime între ele. Clasificarea permite structurarea sistemului de risc, selectarea lui și determinarea consecutivității hotărârilor în baza indicilor de clasificare. Ea permite orientarea în diversitatea obiectelor și este sursă de cunoștințe despre acestea.

Clasificarea riscului în activitatea operativă de investigații permite relevarea și determinarea caracteristicilor lui structurale, adică totalitatea elementelor și legăturilor lor. Determinarea semnelor particulare ale riscului presupune acces diferențiat la aprecierea oricărei situații, mai mult sau mai puțin legată de risc.

Printre semnele de clasificare (temeiurile clasificării) pot fi numite ceroul, dimensiunile, cauzele apariției, gradul de influență asupra activității, gradul de argumentare și oportunitatea timpului luării deciziei, posibilitatea prognozării, nivelul apariției, corespunderea limitelor admise, caracterul de proveniență, sursa de apariție etc.

O asemenea abordare a problemei servește drept temei pentru a recunoaș-

te riscul investigativ-operativ în calitate de fenomen de sine stătător în activitatea investigativ-operativă cu propriile particularități. În lucrul practic aceasta permite delimitarea riscului care apare nemijlocit la pregătirea și întreprinderea măsurilor investigativ-operative; legate de conlucrarea cetățenilor cu organele care efectuează activități investigativ-operative; riscul legat de circumstanțe care exclud caracterul penal al faptei.

Examinând caracteristicile specifice riscului, mă voi opri numai la cele care sunt legate nemijlocit de activitatea investigativ-operativă. Clasificarea riscului după sursa de origine (aparitie), poate fi prezentată în felul următor:

1) riscul, care apare nemijlocit la faza de pregătire și realizare a măsurilor investigative:

1.1. Riscul organizării incorecte și ca urmare luarea rezultatelor neadecvate ale măsurilor operative de investigații.

1.2. Riscul selectării greșite a strategiei și tacticii măsurilor investigativ-operative.

1.3. Riscul imposibilității realizării în procesul penal a materialelor obținute ca rezultat al realizării măsurilor investigativ-operative.

1.4. Riscul încălcării drepturilor și libertăților cetățenilor în urma efectuării măsurilor investigativ-operative.

1.5. Riscul pericolului de zădărniciere a măsurilor investigativ-operative.

2) riscul legat de concursul cetățenilor dat organelor care exercită activitate operativă de investigații.

Această grupă de risc este strâns legată de procesul conlucrării confidenților cu organele care efectuează activitate investigativ-operativă și este condiționată de faptul că în majoritatea cazurilor subdiviziunea operativă folosește datele (informațiile) primite pe căi operative de la confidenți în luptă cu criminalitatea, din cauza că obținerea nemijlocită de către lucrătorii operativi a acestor date este zădărnicită, sau imposibilă. Ea constă din riscuri precum:

2.1. Riscul refuzului cetățeanului de a conlucra.

2.2. Riscul de a intra în relații de încredere cu persoanele care după calitățile personale nu pot acorda ajutor efectiv.

2.3. Riscul de a intra în relații cu dezinformatori, membri ai grupărilor criminale organizate.

2.4. Riscul neîndeplinirii de către confident a înțelegerilor prealabile.

2.5. Riscul întreruperii conlucrării (rezilierii contractului).

2.6. Riscul deconspirării.

2.7. Riscul blocării relațiilor între lucrătorul operativ și confident.

2.8. Riscul aprecierii incorecte a informației primite.

2.9. Riscul de a primi informație falsă.

2.10. Riscul tragerii la răspundere penală a confidentului.

3) riscul legat de circumstanțele care exclud caracterul penal al faptei:

3.1 Riscul în activitatea operativă de investigații legat de legitima apărare.

3.2. Riscul în activitatea operativă de investigații la cauzarea daunei persoanei reținute care a comis infracțiune.

3.3. Riscul în activitatea operativă de investigații legat de extrema necesitate.

3.4. Riscul în activitatea operativă de investigații la constrângerea fizică sau psihică.

3.5. Riscul în activitatea operativă de investigații la executarea ordinilor sau dispozițiilor.

Nu putem confirma că clasificarea dată pe deplin cuprinde totalitatea riscurilor ce țin de activitatea operativă de investigații. Diferențierea genurilor de risc poate fi prelungită, deoarece fiecare gen numit are diverse aspecte de manifestare. Bunăoară, la grupa riscurilor legate de pregătirea și realizarea măsurilor operative de investigații, ar fi remarcate numai riscuri specifice măsurii concrete.

La rândul său, de exemplu, riscul de a intra în relații de încredere cu persoanele care după calitățile personale nu pot acorda ajutor efectiv, are câteva surse de bază care pot fi clasificate după locul lor de apariție în: 1) greșeli la selectarea persoanei-viitorului confident; 2) controlul nesatisfăcător și insuficient al confidentului; 3) schimbul locului de trai sau al modului de viață; 4) alte greșeli la selectarea cadrelor și organizarea lucrului cu ei.

După criteriul limitele riscului admisibil, pot fi divizate în:

Riscuri admise. Riscul admis presupune nivelul riscului în limitele sale medii, adică medii în raport cu alte genuri de activitate. Aici nu se așteaptă pierderi neprevăzute, care pot fi neînsemnate și stipulate.

Riscuri critice. Riscul critic presupune un nivel mai înalt ca cel mediu, dar în limitele semnificațiilor admise unor genuri de activitate. Aici apar (pot apărea) pierderi maxime de mărimi admise neprevăzute.

Riscuri catastrofice. Riscurile catastrofice – sunt asemenea genuri de risc care depășesc hotarul maxim al lui.

La examinarea caracterului și esenței activității operative de investigații, în cele din urmă, se stabilește că ea se dezvoltă prin realizarea funcțiilor specifice unui sau altui gen de activitate, adică totalității acțiunilor, procedeele, metodelor, liniilor de comportare determinate. Premisa dată permite posibilitatea clasificării riscului după principiile funcționale. O asemenea abordare ar permite reflectarea reală adecvată a acțiunilor existente ale lucrătorilor operativi. Doar fiecare colaborator ocupă o anumită funcție, căreia îi este specifică tehnologia corespunzătoare de îndeplinire a genurilor de activitate, determinate conform principiului de funcționare. Și, evident, gradul riscului, realizarea lui depinde pe deplin de faptul cât de descurcăreți sunt colaboratorii în situația concretă.

Este firesc că în limitele înfăptuirii unui gen de activitate determinat, datorită factorilor diverși, pot apărea situații de risc, însă clasificarea lor nu este necesară, deoarece asemenea aspecte sunt o mulțime. De exemplu, la examinarea funcției de planificare, aici situațiile de risc pot apărea din cauza calificării insuficiente a cadrelor ori a informației inexacte, cunoașterii slabe ori neînțelegerii esenței procesului investigativ-operativ etc.

Procesul activității operative de investigații se înfăptuiește prin primirea și realizarea hotărârilor corespunzătoare. Asemenea criteriu ca timpul luării hotărârii, însoțită de risc, permite evidențierea:

– riscului depășitor – indiciu de caracterizare a activității operative de investigații despre desfășurarea acțiunilor de prevenire la rezolvarea neclarităților în acti-

vităte. O atare abordare și activitate demonstrează o pregătire profesională înaltă a subdiviziunii operative;

- riscului oportun – oglindește corespunderea între activitățile investigativ-operative și îndeplinirea funcțiilor corespunzătoare întru atingerea scopului preconizat;

- riscului întârziat – la fel este o caracteristică calitativă a activității operative de investigații care reflectă cerințele inadecvate ale condițiilor obiective și capacității funcționale a aparatului operativ. Persistarea riscului întârziat în majoritatea cazurilor duce la urmări ireversibile și neplăcute.

Analiza clasificării particularităților și genurilor riscului poate fi prelungită, însă aceasta va duce doar la enumerarea părerilor diferitor specialiști și doctrinari și nu va răspunde la întrebarea principală – care abordare, care clasificare este de bază și în ce măsură ea poate contribui la reducerea gradului de risc în activitatea operativă de investigații?

Reieșind din cele expuse, aş concluziona că tratarea clasificării riscului existentă, argumentarea teoretică și realizarea lui practică nu corespund și nu contribuie pe deplin la sporirea eficacității activității operative de investigații, luării hotărârilor cu un grad de risc mai scăzut.

Sergiu CRUDU

lector superior al Catedrei de drept polițienesc
a Academiei „Ștefan cel Mare”, master în drept

**STRATEGII DE GESTIONARE A RISCULUI PROFESIONAL
ÎN ACTIVITATEA FUNCȚIONARILOR DE POLIȚIE**

Atât în actele normative naționale sau cele internaționale, cât și în literatura juridică, atestăm afirmația precum că polițiștii sunt funcționari publici cu statut special. Acest lucru se datorează nu numai portului și folosirii armei din dotare sau faptului că în exercițiul funcțiunii ei acționează cu împuternicirea statului și în numele statului, aplicând, la nevoie, măsuri speciale de constrângere, în special puterea de a aresta și a reține. Statutul special le este conferit polițiștilor inclusiv datorită riscurilor deosebite la care ei sunt expuși permanent în virtutea activităților de serviciu. Statutul special este determinat de importanța socială a muncii, de specificul activității, riscurile, incompatibilitățile și interdicțiile pe care le presupune exercitarea acestei profesii (legiuitorul interzice exercitarea altor activități producătoare de venituri, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior).

Ce reprezintă însă acest risc profesional și poate fi el oare evitat? Articolul 33 al Legii 416 din 18.12.1990 „Cu privire la poliție” prevede dreptul funcționarului de poliție la risc profesional și menționează că: „Nu constituie o infracțiune acțiunea colaboratorului poliției care a fost săvârșită într-o situație de risc profesional justificat, deși ea are semnele acțiunilor pentru care este prevăzută răspundere disciplinară, administrativă sau penală”. Riscul este considerat justificat dacă acțiunea săvârșită decurgea în mod obiectiv din informația asupra faptelor și circumstanțelor de care dispunea funcționarul poliției, iar scopul legitim nu putea fi realizat prin acțiuni ce nu ar fi implicat riscul și polițistul care a admis riscul a întreprins toate măsurile posibile pentru a preîntâmpina consecințele negative.

În acest context, legiuitorul a considerat riscul profesional, mai degrabă, o circumstanță care înlătură răspunderea juridică pentru fapta comisă într-o situație ambiguă, fără a dezvălui clar aceste circumstanțe, prevăzute, de altfel, atât în Codul penal, cât și în Codul contravențional, în articolele 40 și, respectiv, 24, dar cu titlul riscul întemeiat și care se referă la același subiect, în principiu, valabil însă pentru toate persoanele.

Legea securității și sănătății în muncă nr. 186 din 10.07.2008 definește riscul profesional (risc de accidentare sau de îmbolnăvire profesională) drept combinație

între probabilitatea și gravitatea unei posibile leziuni sau afectări a sănătății într-o situație periculoasă [8, a.1].

Există mai mulți factori de risc cu care se confruntă lucrătorii în legătură cu exercitarea profesiei de polițist: de risc individual – riscul de pericol pentru un singur individ – și de risc colectiv (de grup), care este riscul de manifestare diferitor la primejdii de diferită natură, ce pun în pericol un grup profesional, un colectiv de funcționari, inclusiv rudele sau apropiații acestora. Există factori de risc intern și de risc extern – riscuri privind beneficiarii și persoanele cu care intră în contact funcționarii de poliție (probabilitatea de încălcare a legislației, a drepturilor și libertăților fundamentale), riscuri privind personalul (se referă la calitatea instruirii, competența, profesionalismul și respectarea deontologiei profesionale); riscuri clasificate din punctul de vedere al cauzelor producerii lor, din punctul de vedere al naturii lor (factorilor chimici, fizici, biologici, neuroemoțional, de stres profesional, ergonomici și radioactivi din mediul ocupațional cu acțiuni nocivă și nefavorabilă asupra sănătății), din punctul de vedere al posibilității de asigurare, riscuri privind viața, sănătatea, proprietatea etc.

Funcționarii de poliție sunt implicați în investigații, acționează sub acoperire sau intervin în zonele de conflict de diferită natură, activează în circumstanțe imprevizibile, în care uneori e imposibil de prezis ce se va întâmpla în secunda următoare. De asemenea, trebuie luate în calcul și mediile cu grad ridicat de risc în care ei, frecvent, sunt nevoiți să intervină, pentru a salva viețile oamenilor, bunurile lor, să identifice și să rețină infractorii, care, deseori, opun rezistență, inclusiv armată, sau ca să-și exercite alte atribuții, conform competenței lor. Chiar și atunci când intră în contact cu diferite pături ale societății, ieșind la chemări sau, pur și simplu, în timpul verificării regimului de pașapoarte, polițistul poate fi expus pericolului de contaminare cu diferite maladii periculoase, cum sunt tuberculoza, gripa, hepatita etc. Să nu uităm că primele victime care au fost și în conflictul armat din Transnistria erau tot polițiști, iar prestația lor, în încercarea de a salva suveranitatea, integritatea și ordinea de drept, a fost una esențială. Tot polițiști au fost și acei care au pățit, neavând mijloace adecvate de protecție individuală, în zilele de 6-7 aprilie 2009, alegându-se, unii, cu traume serioase în urma loviturilor cu pietre, alții, cu procese în instanța de judecată, dar toți aceștia aveau același scop: încercau să restabilească ordinea, obiectiv, care, în mod normal, îi și revine în orice țară poliției. Plățile compensatorii au fost achitate doar victimelor violențelor menționate, iar polițiștii care au pățit au fost, din păcate, dați uitării, pe nedrept.

Esența riscurilor profesionale deosebite la care este expus funcționarul de poliție în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu este nu doar un pericol eventual, mai mult sau mai puțin previzibil, un eveniment probabil, generator de pierderi, ci și posibilitatea de a ajunge într-o primejdie, el personal sau apropiații săi, de a avea de înfruntat un necaz sau de suportat o pagubă, un pericol posibil și real pentru viața și sănătatea lui sau/și ale membrilor săi de familie, legat nemijlocit de activitatea sa profesională.

În acest context, merită să observăm că atât Legea nr. 170 din 19.07.2007 „Privind statutul ofițerului de informații și securitate”, cât și Legea nr. 294 din 25.12.2008

„Cu privire la Procuratură” prevăd, pentru funcționarii din aceste structuri, care, de asemenea, sunt funcționari publici cu statut special, niște drepturi și garanții mai consistente, atât pentru protecția lor, cât și a membrilor lor de familie, comparativ cu ceea ce avem în Legea 416 din 18.12.1990 „Cu privire la poliție”. Oare sunt expuși acești lucrători și membrii lor de familie mai mult pericolului decât polițiștii? Este prevăzută și o procedură specială, în cazul reținerii, iar dacă împotriva ofițerului de informații este pornită urmărire penală sau o altă acțiune în justiție în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu, inclusiv după eliberare din serviciu, Serviciul îi acordă asistență juridică, cu excepția cazului în care acțiunea în justiție a fost inițiată la cererea sa [7, a. 62-63].

Republica Moldova a ratificat, prin Legea nr. 72 din 26.11.2009, Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 187 privind cadrul de promovare a sănătății și securității în muncă, adoptată la Geneva la 15 iunie 2006. Acțiunea de armonizare a legislației naționale cu prevederile directivelor europene și ale convențiilor și recomandărilor Organizației Internaționale a Muncii, începută odată cu apariția Legii nr. 186 din 10.07.2008 și a celorlalte acte normative, constituie un proces continuu care trebuie adaptat la condițiile specifice țării noastre. În acest sens, se are în vedere următoarele:

- asigurarea securității și sănătății angajaților în toate aspectele legate de muncă;
- stabilirea măsurilor de protecție a muncii pe baza principiilor generale de prevenire a accidentelor de muncă și bolilor profesionale;
- consultarea angajaților sau a reprezentanților lor în probleme referitoare la elaborarea și aplicarea deciziilor în domeniu. În acest scop, se prevede obligația angajatorului de a înființa un Comitet de securitate și sănătate în muncă, deja reglementat în legislația națională;
- asigurarea pentru risc de accidente de muncă și boli profesionale;
- prevederi speciale pentru protecția femeilor și tinerilor, de natură să permită acestora desfășurarea activităților în concordanță cu particularitățile lor anato-mo-biologice;
- măsuri de protecție specifice, aplicabile anumitor categorii de personal;
- asigurarea fiecărui angajat la serviciile de medicină a muncii.

În primul rând însă, ar trebui să existe o remunerare adecvată a muncii de polițist, o acoperire financiară a riscului la care el este supus, adică polițistul să aibă un salariu decent, avându-se în vedere și faptul că lucrătorii de poliție nu au dreptul să activeze prin cumul și deci nu au o altă posibilitate reală și legală să-și câștige existența. Drepturile la o remunerare corespunzătoare și la o acoperire socială și măsurile specifice de protejare a sănătății și securității au fost subliniate și în Recomandarea REC (2001)10 adoptată de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei, din 19 septembrie 2001, în care se specifică faptul că e necesar de a lua în calcul caracterul particular al activității poliției, ca, de exemplu, sarcinile imprevizibile pe care personalul de poliție le poate îndeplini zilnic, cu riscurile și pericolele inerente muncii lor și programelor neregulate. Mai mult ca atât, recunoașterea acestor drepturi este indispensabilă pentru atragerea candidaților la funcția de polițist. Acest aspect este extrem de important, având în vedere necesitatea de recrutare și de menținere a personalului

de poliție foarte calificat. Pe de altă parte, un proces de salarizare atractiv este mult mai susceptibil de a îndepărta personalul de anumite intrigi nedorite, ca, de exemplu corupția. Din păcate, salarizarea lucrătorilor de poliție în Moldova nu corespunde recomandărilor sus-menționate. Un funcționar începător de poliție are salariul de 2100 lei, care abia de-i ajunge să supraviețuiască, iar dacă mai are familie și copii cum să se descurce? Conform datelor Biroului Național de statistică, cheltuielile de consum pentru o persoană la finele lunii august 2010 era de 1325,2 lei, mărimea minimului de existență a constituit, în medie pentru o persoană 1343,0 lei. Minimul de existență pentru copii reprezintă, în medie, 1230,9 lei lunar. Pentru comparație, salariul mediu lunar al unui lucrător din industrie este de 3667,3; din sfera activităților financiare – 6899,5; din învățământ – 2161, din sfera energiei electrice, termice, gaze și apă – 5319,9, din transport și comunicații – 4522 lei.

Legislația națională privind securitatea și sănătatea în muncă este o componentă a sistemului național de reglementări, stabilește responsabilitățile instituțiilor implicate, cadrul de înființare și organizare a activității în domeniu și asigură respectarea principiilor de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale. Caracteristica ei fundamentală este aceea că se află într-un proces de armonizare cu prevederile directivelor europene în domeniu. Constituția Republicii Moldova, afirmând dreptul la protecție socială, face referire și la măsurile de securitate și igienă a muncii, iar Codul muncii cuprinde prevederi care se referă la protecția vieții și a sănătății lucrătorilor.

În țara noastră, pe parcursul ultimilor ani, au fost luate unele măsuri pentru protecția juridică și socială a lucrătorilor de poliție. Este regretabil, dar aceștia rămân totuși încă extrem de vulnerabili în fața riscurilor, măsurile întreprinse până în prezent fiind insuficiente. E destul să ne amintim de cazurile ce au avut loc câțiva ani în urmă: al pompierului din sectorul Centru, municipiul Chișinău, căruia i-a căzut peste picior sticla de la geam în timp ce era implicat în stingerea incendiului, și al polițistului Regimentului SCUT căruia i-a fost fracturată mâna în timpul reținerii unui delinvent. În ambele cazuri nu li s-a acordat necondiționat asistența medicală la Spitalul de urgență, din motiv că nu aveau poliță de asigurare. Aceasta a fost posibil doar după implicarea mai multor factori de decizie. Alt caz, relativ recent, este cel al celor doi polițiști care au fost accidentați grav pe strada Grenoble, iar lumea trecea indiferentă pe alături, cu toate că aceștia zăceau la pământ însângerați. A șocat nu doar faptul în sine și atitudinea trecătorilor, dar, mai ales, comentariile ce au urmat în portalurile din mass-media locală. Și acest șir poate fi continuat la nesfârșit.

Factorii de risc profesional al lucrătorilor de poliție trebuie să fie luați în calcul în cel mai serios mod și să se realizeze așa-numitul „management al riscurilor”, o activitate prin care trebuie să se înfăptuiască gestiunea riscurilor, atât în MAI, cât și în unitățile ei teritoriale, la fel ca și în orice altă organizație, pentru a garanta sănătatea și securitatea muncii. Factorii de risc la care este expus lucrătorul de poliție trebuie să fie specificați atât în fișa postului, cât și în planurile de acțiuni ale misiunilor planificate, fiind aduse la cunoștința lucrătorilor, instruiți pentru prevenirea lor, să fie elaborate și strategii de abordare. Scopul managementului riscurilor este optimizarea expunerii la risc. În felul acesta, poate fi obținută prevenirea daunelor, evitarea amenințărilor

grave, iar oportunitățile pot fi exploatate în cunoștință de cauză. Sănătatea și securitatea în muncă trebuie să reprezinte un element esențial pentru eficiența activității instituției, pentru că acest lucru:

- contribuie la demonstrarea faptului că angajatorul este responsabil din punct de vedere social;

- protejează și îmbunătățește imaginea și valorile instituției;
- ajută la maximizarea capacității de muncă a lucrătorilor;
- îmbunătățește devotamentul lucrătorilor față de instituție;
- reduce costurile și perioadele de întrerupere a activității;
- încurajează forța de muncă să rămână activă mai mult timp.

Gestionarea riscurilor înseamnă identificarea și evaluarea lor, precum și stabilirea modului de a reacționa în fața riscurilor, adică de a pune în uz mijloace de control intern care să le atenueze posibilitatea de apariție sau consecințele pe care le-ar produce în cazul în care s-ar materializa.

În acest scop, se relevă următoarele etape:

a) Identificarea riscurilor, a probabilității de realizare, a gravității și amploarea consecințelor. Aceasta reprezintă activitatea prin care se identifică factorii de risc de accidentare și/sau îmbolnăvire profesională și se determină cantitativ nivelul de risc al unui loc de muncă/ post de lucru; este necesară deoarece din ea decurg toate celelalte activități de prevenire și protecție a lucrătorilor. Evaluarea riscurilor constituie fundamentul unei gestiuni eficace a securității și sănătății și poate fi considerată o activitate-cheie pentru reducerea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale. Dacă este corect aplicată, evaluarea riscurilor poate îmbunătăți securitatea și sănătatea în muncă, precum și prestanța organizațiilor în general. Numim „risc” nesiguranța asociată oricărui rezultat. Nesiguranța se poate referi la probabilitatea de apariție a unui eveniment sau la influența, la efectul unui eveniment în cazul în care acesta se produce. Riscul apare atunci când:

- un eveniment se produce sigur, dar rezultatul acestuia e nesigur;
- efectul unui eveniment este cunoscut, dar apariția evenimentului este nesigură;

- atât evenimentul, cât și efectul acestuia sunt incerte.

Riscul poate fi identificat, folosind diferite metode:

- întocmirea unor liste de control care cuprind surse potențiale de risc;
- analiza documentelor disponibile în arhiva instituției, pentru identificarea problemelor care au apărut în situații similare celor curente;

- utilizarea experienței personalului prin invitarea acestuia la o ședință formală de identificare a riscurilor. De multe ori funcționarii sunt conștienți de riscuri și de problemele pe care ceilalți nu le sesizează. O comunicare eficientă este una dintre cele mai bune surse de identificare și diminuare a riscurilor;

- studierea practicii judiciare;

- identificarea riscurilor impuse din exterior (prin legislație, schimbări în economie, tehnologie), prin desemnarea unei persoane care să participe la întrunirile asociațiilor profesionale, la conferințe și care să parcurgă publicațiile de specialitate.

b) Analiza (evaluarea) riscurilor ia în considerare riscurile identificate în prima

etapă și realizează o cuantificare aprofundată a acestora. Este analiza asupra principiilor evaluării riscurilor și alegerea metodei și instrumentelor adecvate de gestionare cu riscul identificat. Angajatorii și managerii au obligația de a asigura securitatea și sănătatea lucrătorilor în toate aspectele legate de muncă, să asigure evaluarea factorilor de risc la locurile de muncă, să asigure informarea fiecărui salariat asupra riscurilor la care acesta este expus în desfășurarea activității sale la locul de muncă, precum și asupra măsurilor preventive necesare [3, a. 225].

c) Elaborarea și dezvoltarea strategiei de risc pentru reducerea probabilității de risc și pentru a minimiza posibilele impacturi negative. La această etapă, conducătorii din organele afacerilor interne trebuie să asigure instruirea salariaților în materie de protecție și prevenire.

d) Punerea în aplicare a strategiei de risc.

e) Controlul riscurilor. Este evaluarea rezultatelor, corectarea și ajustarea strategiei de risc în funcție de situație. Prin controlul riscurilor se înțelege, de cele mai multe ori, un aspect particular al acestora – controlul tehnic, care, spre exemplu, trebuie să stabilească dacă mijloacele speciale sau echipamentul tehnic este sigur, adică are capacitatea de a-și îndeplini funcția, de a fi transportat, instalat, reglat, întreținut, demontat în condițiile și în perioada precizată în cartea tehnică, fără cauzarea de leziuni sau de afectare a sănătății.

Metodele de bază pentru managementul riscului sunt: refuzul, transferul și acceptarea riscului.

Instrumentele pentru gestionarea riscului sunt mai multe. Ele includ instrumente politice, organizatorice, juridice, economice, sociale. Pot fi utilizate concomitent mai multe metode și instrumente de management al riscului.

Instrumentul cel mai eficient și frecvent utilizat la gestionarea riscurilor este asigurarea riscului. Asigurarea trebuie să decurgă dintr-un contract de asigurare sau dintr-o obligație prevăzută de lege, prin care asigurătorul se obligă ca, în schimbul unei sume primite periodic, să despăgubească pe asigurat pentru pierderile pe care acesta le-ar putea suferi în urma unor accidente. Plățile de compensare în cazul morții sau mutilării funcționarului poliției se asigură de stat. Toți funcționarii de poliție sunt supuși asigurării personale de stat obligatorii pe o sumă egală cu suma mijloacelor bănești de întreținere pe zece ani, din contul mijloacelor bugetelor respective, precum și din contul mijloacelor încasate pe bază de contract de la ministere, departamente, întreprinderi, instituții și organizații. În cazul în care polițistul își pierde viața în exercițiul funcțiunii, familiei celui căzut sau persoanelor întreținute de el li se plătește un ajutor unic echivalent cu suma mijloacelor bănești de întreținere pe zece ani ale celui căzut și, în afară de aceasta, timp de cinci ani din ziua morții persoanelor întreținute li se plătesc lunar mijloacele lui bănești de întreținere, ținându-se cont de indexarea salariului, iar la expirarea a cinci ani se stabilește urmaș.

În caz de mutilare a colaboratorului poliției în exercițiul funcțiunii, de invaliditate survenită în perioada satisfacerii serviciului sau cel mult după trei luni de la eliberarea din serviciu sau după expirarea acestui termen, însă ca urmare a unei afecțiuni din perioada satisfacerii serviciului, în lipsa de temei pentru primirea pensiei de vechime în muncă, el beneficiază lunar de mijloace de întreținere până la restabilirea

capacității de muncă, însă pe parcursul a cel mult zece ani. După expirarea acestui termen, i se stabilește pensie de invaliditate.

Paguba materială, cauzată colaboratorului poliției sau unei rude apropiate a lui și determinată de activitatea lui de serviciu, se repară pe cale judiciară în volum deplin din mijloacele bugetului respectiv.

Alte răspunsuri la risc, exemple de metode sau instrumente de gestionare a riscului pot fi:

- evitarea sau refuzul expunerii la risc – neacceptarea riscului, abandonul sau dezicerea de activități sau misiuni foarte riscante, care pun în pericol viața sau sănătatea funcționarilor;

- eliminarea riscurilor – are scopul de a îndepărta riscurile, de a elimina factorii de risc;

- transferul (externalizarea) riscului – prevede planuri de rezervă, pentru evitarea riscului; echilibrul dintre evitarea riscurilor majore și utilizarea oportunităților constituie „calea de aur” către reușita misiunii;

- diminuarea – acțiuni în vederea reducerii, prevenirii, diminuării sau diversificării factorilor de risc ce pot apărea în procesul muncii. În baza evaluării factorilor de risc la locurile de muncă, angajatorul trebuie să elaboreze măsuri de protecție, să asigure evaluarea factorilor de risc. La această metodă se atribuie și selectarea și instruirea calitativă a cadrelor.

Diminuarea riscurilor se poate realiza printr-o serie de instrumente, cum sunt:

- planificarea activităților. Aceasta poate diminua riscurile în limite rezonabile;

- instruirea și antrenamentele. Multe riscuri sunt legate de personalul neinstruit în problematica securității. Aceasta influențează calitatea intervențiilor. Prin programe de instruire și conștientizare în domeniul securității se pot reduce probabilitatea producerii incidentelor și efectul acestora;

- efectuarea controalelor de securitate. Riscurile pot fi de multe ori diminuate printr-o reproiectare înțeleaptă a controalelor de securitate.

Acceptarea riscului (confruntarea și expunerea la risc), atunci când alte soluții nu există, cu prevederea modalității de acordare a primului ajutor, asigurării și acordării garanțiilor sociale, indemnizațiilor sau altor acțiuni. Riscul acceptabil este acela care conține o cantitate minimă de risc, care este accesibil, în general, cu utilizarea tehnologiilor oportunități tehnice. Astfel, riscul este acceptabil dacă conține un compromis între nivelul de securitate și capacitatea de a realiza misiunea. Amploarea acestui risc depinde de tipul misiunii în care este încadrat funcționarul de poliție, ocupația, tipul de factori negativi de care el e determinat. Prin urmare, este necesar să se urmărească un răspuns optim la risc, într-o anumită ordine de priorități care rezultă din evaluarea riscurilor. În fiecare instituție trebuie să se ia măsurile necesare (să se operaționalizeze un sistem de control intern) gestionării riscurilor până la un nivel considerat acceptabil.

În concluzie, considerăm că riscurile sunt o parte integrantă din viața profesională polițienească, o componentă nelipsită a procesului de muncă. Odată cu evoluția

tehnologică, riscurile pot să-și schimbe natura, devenind, poate, mai abstracte, dar, în mod cert, este imposibil ca ele să dispară. Iată de ce gestiunea riscurilor se impune ca un element de bază al oricărei societăți care plasează individul și integritatea lui în centrul preocupărilor sale. Cel mai important însă lucru, care necesită a fi realizat în cel mai apropiat timp, este de a revizui și cadrul legislativ existent, pentru a acorda garanții sociale mai solide funcționarilor de poliție, care sunt supuși riscurilor. Considerăm că funcționarii de poliție nu au dreptul „la un risc profesional”, așa cum se specifică în art.33 al Legii nr. 416 „Cu privire la poliție”, ci „Exercitarea profesiei de polițist implică, prin natura sa, îndatoriri și riscuri deosebite”. E necesară elaborarea și adoptarea Legii privind statutul polițistului, la proiectele cărora se lucrează de mai mult timp, în care să fie abordat „principiul compensării riscului profesiei”, așa cum se face în alte state, bunăoară în România, unde cadrele militare și soldații și gradații voluntari în activitate, polițiștii și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, precum și personalul civil care lucrează în condiții de pericol în unitățile de fabricare, experimentare, analiză sau depozitare a munițiilor, pulberilor, explozivilor și substanțelor toxice speciale sau care execută operațiuni de depozitare, dezamorsare, manipulare, examinare ori neutralizare a acestora beneficiază de un spor pentru condiții periculoase de muncă, diferențiat în funcție de gradul de pericol, de timpul efectiv lucrat în aceste locuri, după categorii, bunăoară Categoria I pentru locuri de muncă sau operațiuni deosebit de periculoase, Categoria II pentru locuri de muncă sau operațiuni foarte periculoase, Categoria III pentru locuri de muncă sau operațiuni periculoase. Este nevoie și de o asigurare corespunzătoare, de acordare a unei garanții sociale adecvate funcționarilor de poliție care sunt expuși riscurilor, dotarea lor cu mijloace speciale moderne atât active, cât și pasive, care să-i protejeze. De asemenea, la toate nivelurile manageriale, trebuie elaborate strategiile concrete de gestionare a factorilor de risc profesional, care să fie reflectate în instrucțiuni și planuri ale misiunilor ce necesită a fi realizate, să fie specificate în fișa postului, aduse la cunoștință la selectarea candidaților.

Bibliografie:

1. Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 187 privind cadrul de promovare a sănătății și securității în muncă, adoptată la Geneva la 15 iunie 2006, în vigoare pentru RM – 12.02.2011.
2. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994.
3. Codul muncii; Legea nr. 154 din 28.03.2003.
4. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002, publicat în Monitorul Oficial nr. 128-129/1012 din 13.09.02.
5. Codul contravențional din 24.X.2009.
6. Legea nr. 416-XII din 18.12.1990 „Cu privire la poliție”.
7. Legea nr. 170 din 19.07.2007 „privind statutul ofițerului de informații și securitate”.
8. Legea nr. 294 din 25.12.2008 „cu privire la Procuratură”.
9. Legea securității și sănătății în muncă nr. 186 din 10.07.2008.

10. Hotărârea nr. 353 din 05.05.2010 cu privire la aprobarea cerințelor minime de securitate și sănătate la locul de muncă.
11. Legea României nr. 360/2002 privind Statutul polițistului.
12. Legea României nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române.
13. Costică Voicu, Florin Sandu, *Managementul organizațiilor în domeniul ordinii publice*, Editura M.I., 2002.
14. Corneliu Rusu, *Bazele managementului*, Editura Tempus, București, 1994.
15. Costache Rusu et alții, *ABC-ul managerului*, Editura Gheorghe Asachi, Iași, 1996.
16. Eugen Burduș, *Managementul schimbării organizaționale*, Editura Economică, 2003.
17. Gheorghe Arădăvoiace, *Managementul organizației și acțiunii militare*, Editura Sylvi, București, 1998.
18. Ion Petrescu, *Managementul crizelor*, Editura Expert, București, 2006.
19. Iosif Gheorghe, *Managementul resurselor umane. Psihologia personalului*, București, 2001.
20. Iosif Gheorghe et alții, *Psihologia muncii*, București, 1996.

Василий ДИДЫК,

аспирант Академии «Штефан чел Маре» МВД Республики Молдова

**ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА, КАК ОСНОВА СНИЖЕНИЯ РИСКОВ
В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ПРАВОПОРЯДКА**

Рецензент: **Андрей ГУШТЮК**, доктор юридических наук, доцент.

Maintenance of national safety is one of obligatory conditions of steady functioning of the modern state, pledge of its capacity and the sovereignty.

Within the limits of modern structure of system of national safety of Republic Moldova the organization today is necessary is state-legal mechanism maintenance of financial safety of the state.

The legal mechanism of maintenance of financial safety as the making part of national system to safety, will allow showing and avoiding in time action of threats of the financial nature and to lower risks of activity of law enforcement bodies.

The offers of the legal character stated in given article, urged to help improvement possibility to activity of the mechanism of financial safety of Republic Moldova.

Говоря о предупреждении рисков в деятельности сотрудников внутренних дел и других правоохранительных органов, можно непосредственно обратиться к предмету исследования. Но представляется весьма интересной возможность устранения большей их части на общегосударственном, системном уровне, скажем в ходе реализации мероприятий по обеспечению финансовой безопасности Молдовы.

Данные мероприятия, в первую очередь, позволят снизить криминализацию финансовой сферы и экономики, как основной угрозы финансовой безопасности, поскольку объектом преступных посягательств в этом случае выступают не отдельные группы финансовых отношений, а система экономических отношений в целом.

Снижение роста преступных посягательств на финансовые интересы личности, общества и государства определяет и снижение рисков в процессе деятельности правоохранительных органов.

Говоря о финансовой безопасности и действии механизма по выявлению и предотвращению рисков и угроз в финансовой сфере, следует обратить внимание, как минимум, на два аспекта правового регулирования в сфере ее обеспечения.

Первый касается правовой регламентации действий субъектов, являющихся внешними по отношению к объекту обеспечения безопасности (государство, местные органы власти, предприятия и организации, общественные формирования, нелегальные структуры, в том числе и криминального типа, и т.п.).

Второй аспект правового регулирования в данном случае касается регламентации действий самих субъектов финансово-хозяйственной деятельности, направленных на обеспечение своей собственной финансовой безопасности.

Для Республики Молдова весьма важно, чтобы организация мониторинга состояния финансовой безопасности, формирование ее критериев и расчет их величин, по отраслям и регионам не были излишне формализованы. При этом определение наиболее важных объектов, их структурирование, выявление всех возможных факторов, ослабляющих их финансовую безопасность и выработка способов нейтрализации подобных факторов, могли бы приносить вполне ощутимые результаты, но, при обязательном низком уровне затрат государства.

Определение наиболее важных индикаторов, характеризующих состояние объектов безопасности, мер обеспечивающих их финансовую безопасность, подключение к такой системе органов исполнительной власти при определении задач и установлении связей между ними, нуждаются в правовом закреплении.

Основной проблемой оказывающей большое влияние на реальный уровень обеспечения финансовой безопасности Республики Молдова сегодня является отсутствие централизованной структуры органов власти государства и адресной правовой базы обеспечивающей системность подобного рода деятельности. Номинально в процессе обеспечения финансовой безопасности участвуют: Парламент, Счетная палата, Правительство, но единственным действенным государственным органом, который способен определить, организовать и обеспечить в полном объеме систему реализации мер в сфере обеспечения финансовой безопасности является Высший Совет безопасности Республики Молдова.

Создание при Высшем Совете безопасности Научного Совета, а в его рамках: Комиссии по аудиторской деятельности; Комиссии по правовой информатизации; Финансово-бюджетной комиссии; Информационно-технической комиссии; помогло бы осуществлению действенности обеспечения финансовой безопасности государства.

Формально, достаточно большие права в сфере обеспечения финансовой безопасности предоставлены местным органам власти, однако, реализация их на практике без веской помощи центральной власти представляется весьма маловероятной из-за специфичности объекта исследования.

Сегодня уже стало вполне очевидным, что проведенная в Молдове административная реформа, направленная, в том числе и на сокращение громоздкости управленческого аппарата, позволила повысить эффективность управления органов исполнительной власти.

Из этого следует вывод, что на сегодняшний день, в области обеспечения финансовой безопасности можно использовать заготовленные ранее кон-

структивные возможности властных структур государства на местах, но, что бы такая деятельность предполагала эффективность, необходимо говорить и об обязательном установлении персональной ответственности.

Как известно, одной из составляющих системы финансовой безопасности является наличие развитой рыночной инфраструктуры, нацеленной на обеспечение «прозрачности» финансово-экономических процессов. Здесь в первую очередь должна идти речь о свободе доступа к информации о деловой репутации субъектов предпринимательской деятельности.

Для этого неплохо было бы создать открытый механизм информационного контроля за деятельностью предпринимателей, включая контроль за доходами и расходами, законностью хозяйственных и особенно финансовых операций, за состоянием реальной платежеспособности субъектов и т.п.

Пока на законодательном уровне этот вопрос решен лишь в отношении открытых акционерных обществ, обязанных ежегодно предоставлять своим членам, финансовые отчеты в виде заключений аудиторов или отчетов ревизионных комиссий (Закон Р. Молдова от 02.04.1997г. N1134-XIII).

В какой-то степени о «прозрачности» можно говорить в отношении государственных и муниципальных предприятий, которые систематически подвергаются контрольно-ревизионным проверкам. «Прозрачность» всех остальных субъектов финансово-хозяйственной деятельности проявляется достаточно условно.

Поэтому, в системе финансовой безопасности, как на уровне центральной власти, так и на региональном уровне необходимо предусмотреть меры по ускорению создания реально действующей рыночной инфраструктуры, обеспечивающей прозрачность и надежность финансово-хозяйственной деятельности.

На законодательном уровне вполне возможно создать условия:

Для свободного доступа всех желающих к сведениям о санкциях, примененных к юридическим лицам за совершение правонарушений по линии налоговых органов, таможенной службы РМ, судебных департаментов, также контрольных органов, как Счетная палата, Служба финансового контроля и ревизий и т.п.;

Для обязательной публикации информации о юридических лицах, как о правонарушителях, если ими оказались коммерческие организации, осуществляющие свою деятельность на условиях публичного предложения.

Особенно это касается банковской деятельности, финансовых и страховых компаний, лицензирование которых осуществляется Минфином, Банком Молдовы, либо Национальной комиссии финансового рынка (НКФР) Республики Молдова. Кроме того, необходимо законодательно проработать вопрос о возможности распространения данных о судимости предпринимателей, должностных лиц госаппарата и учредителей хозяйствующих субъектов. В совокупности подобные меры позволят говорить о создании и функционировании в стране механизма общественного контроля, который обеспечит прозрачность деятельности всех субъектов участвующих в финансовых взаимоотношениях.

Вполне понятно, что необходима специальная правовая система, обе-

спечаивающая финансовую безопасность на всех уровнях хозяйствования. На уровне государства в виде специального структурного аппарата и системы административно-правовых норм, на отраслевом уровне в виде создания специальных ведомственных структур, призванных решать задачи обеспечения финансовой безопасности того или иного ведомства (например, управление собственной безопасности и контрольно-ревизионное управление в МВД РМ, управление безопасности в Центральном банке Молдовы и т.п.).

Однако задача обеспечения финансовой безопасности практически не решается на местах, поскольку нет однообразного комплексного подхода, не принято программ борьбы с финансовыми преступлениями для местных органов власти.

Наконец, нет единой системы, порядка и практики в обеспечении финансовой безопасности непосредственно на различных предприятиях, фирмах, корпорациях, кооперативах, ассоциациях и т.п.

Здесь каждое предприятие, в зависимости от своего понимания данной проблемы, возможностей и потребностей проводит собственную ту или иную политику. В качестве правовой основы, в таком случае, приходится использовать косвенные нормативные акты (типа Закона Республики Молдова N 283-XV от 4.07.2003 «О частной детективной и охранной деятельности» или Закона № 171-XIII от 06.06.1994 «О коммерческой тайне») и свои собственные, внутренние документы (уставы, приказы, распоряжения и т.п.).

Что же касается обеспечения финансовой безопасности граждан, то большинство из них мало себе представляет, что в этом отношении обязано делать государство, местные органы исполнительной власти, а что они сами.

В концентрированном виде положения обновленного законодательства о финансовой безопасности могли бы сводиться к следующему:

- а) финансовая безопасность достигается проведением единой государственной политики, системой мер, правового и иного характера, адекватных угрозам финансовым интересам личности, общества и государства;
- б) определяющими функциями системы финансовой безопасности являются:

выявление и прогнозирование внутренних и внешних угроз интересам объектов финансовой безопасности;

- разработка и осуществление через исполнительные органы власти, мер по предупреждению и нейтрализации выявленных угроз;

- участие субъектов финансовой безопасности в мероприятиях по ее обеспечению, в том числе и за пределами Республики Молдова, в соответствии с международными договорами и соглашениями.

В заключение хотелось бы еще раз подчеркнуть, что максимальное снижение рисков для сотрудников правоохранительных органов Республики Молдова, при исполнении ими своих служебных обязанностей, наиболее вероятно, именно, в случае качественного противодействия угрозам финансовой безопасности государства.

БИЛИОГРАФИЯ:

1. Конституция Республики Молдова от 29.07.1994.// Monitorul Oficial Nr. 1 от 12.08.1994.
2. Об утверждении Концепции национальной безопасности Республики Молдова. Закон Nr. 112 от 22.05.2008.// Monitorul Oficial Nr. 97-98. 03.06.2008.
3. О государственной безопасности. Закон Nr. 618 от 31.10.1995// Monitorul Oficial Nr.10-11/117. 13.02.1997.
4. О Счетной палате. Закон №261-XVI от 05.12.2008.//Monitorul Oficial Nr 84-85
5. О коммерческой тайне. Закон № 171-XIII от 06.06.1994. // Monitorul Oficial Nr. 84-85
6. Galaju, V. Rojoca.. Manual. Chisinau. 1999
7. Galaju. Economie mondiala – Probleme globale omenirii. Chisinau. 2001.
8. Gribincea, S. Gorobievski. Managementul relatiilor economice internationale. Curs universitar. Chisinau. 2002.
9. V. Piculescu. "Hidden Activities and Bureaucratic Corruption" in "Studies of the Post-Communist Transition", PhD paper, Goteborg University, Economic Studies, 119, 2002;
10. V. Prohnițchi. Contextul economic și instituțional al corupției. Raport analitic RA/1 al Centrului de Politici Economice al IDIS Viitorul, 2003;
11. V. Prohnițchi. Securitatea economica in epoca globalizării. <http://www.google.com>
12. Л. Абалкин. Качественные изменения структуры финансового рынка и бегство капитала из России//Вопросы экономики. - № 2. - 2000. - С. 4-14.
13. Л. Абалкин. Денежная масса, совокупный спрос и золото-валютные резервы//Деньги и кредит. - 2001. - № 7. - С. 3-6.
14. М. Арсентьев. Финансовая безопасность России//Экономист. - 2002. -№5.- С.25-31.
15. А. Возжеников. Система обеспечения национальной безопасности и характеристика ее элементов // Бизнес и политика. 1998. № 1. С. 20.
16. А. Гончаренко. Прогнозирование в системе «национальной безопасности» и внешнеполитической практике США.//Вестник Высшего Арбитражного Суда РФ. 2000. № 4. С. 19.
17. В. Демин. Экономическая безопасность в руках спецслужб // Безопасность. Достоверность. Информация. 1995. № 3. С. 6.
18. Ю. Данилов. Новая роль фондового рынка в России//Вопросы экономики. - 2004. - № 7. - С. 44-56.
19. Г. Дука, В. Постолатий, Е. Быкова. Аспекты проблемы энергетической безопасности Республики Молдова. <http://www.google.com>

Виктория ЖИТАРЬ,
начальник службы международных связей,
Академия «Штефан чел Маре» МВД РМ

ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ СОТРУДНИКОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ РМ

Рецензент: **Андрей ГУШТЮК**, доктор права, доцент

Socio-legal protection of police officers is an activity of the state to establish a complex of legal, material, financial, economic and organizational measures aimed at creating conditions for effective performance of employees, ensuring their personal safety, decent standard of living and their family members, compensation costs and restrictions relating to the administration of the service in the internal affairs bodies. These problems should be given adequate attention in the Concept of personnel policy in the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova.

В борьбе с преступностью, охране общественного порядка и общественной безопасности органы внутренних дел несут наибольшую нагрузку. В современной сложившейся криминогенной обстановке их сотрудники при выполнении служебных обязанностей испытывают значительное количество противоправных деяний, совершенных в отношении них со стороны правонарушителей. При этом потери личного состава при исполнении служебных обязанностей возрастают, что обусловлено жестокостью преступной среды, конфликтами, недостаточным профессионализмом личного состава. Сотрудники ОВД вступают в противодействие с криминальной средой, что обуславливает необходимость их особой правовой и социальной защиты со стороны государства и общества.

Отмечаемый на протяжении ряда последних лет высокий уровень текучести кадров свидетельствует, в том числе, и о наличии серьёзной проблемы с реальным обеспечением и социально-правовой защищённостью сотрудников органов внутренних дел. Одна из насущных проблем в настоящее время - обеспечение реализации в полном объёме предусмотренных законом социально-правовых гарантий сотрудникам органов внутренних дел и членам их семей. Ибо всё более нарастает неудовлетворённость личного состава бытовой неустроенностью (отсутствие жилья, неспособность содержать семью). Такое положение нередко в прямом смысле ставит сотрудников органов внутренних дел и их семьи в разряд бедствующих, оно болезненно переживается как унижительное, не достойное человека, отдающего не только свои силы, но, если приходится, и саму жизнь во имя государства и его интересов. Учитывая особый характер службы, правовое положение сотрудников

в большинстве развитых стран пришли к выводу, что «денежное содержание чиновников правоохранительных органов вообще и полицейских в частности является платой не только за труд, но и за лояльность к существующей системе власти и готовности защищать её», отмечает в своём научном труде В. Бобырев. Социально-правовая защита сотрудников органов внутренних дел – это вид государственной защиты государственных служащих. Социально-правовая защита сотрудников органов внутренних дел представляет собой деятельность государства по установлению комплекса мер правового, материального, финансового, экономического и организационного характера, направленных на создание условий эффективной деятельности сотрудников, обеспечение их личной безопасности, достойного уровня жизни им и членам семьи, компенсации затрат и ограничений, связанных с отправлением на службу в органы внутренних дел. Этим проблемам должно быть уделено соответствующее внимание в Концепции кадровой политики в системе МВД Республики Молдова. Для того, чтобы переломить имеющуюся негативную тенденцию, усилия МВД РМ и соответствующих органов должны быть сосредоточены на решении проблемы обеспечения правовой и социальной защиты сотрудников и членов их семей. Необходимо сориентировать юридические службы МВД на активную защиту прав и интересов личного состава, предусмотренных действующими нормативно-правовыми актами, основное внимание должно быть направлено на выработку и совершенствование механизма практической реализации установленных законодательством льгот и социальных гарантий для сотрудников ОВД и членов их семей. Особого внимания заслуживает работа с ветеранами органов внутренних дел, проведение мероприятий по увековечиванию памяти сотрудников, погибших при исполнении служебного долга, оказание помощи их семьям. Для этого требуется обновление нормативно-правовых актов на республиканском уровне.

В настоящее время основу нормативно-правовой базы, регулирующей вопросы социально-правовой защиты сотрудников органов внутренних дел являются: Закон «О Полиции» от 18 декабря 1990 г, Закон «О Государственной службе» от 4 мая 1995 года, Постановление Правительства от 8 июля 1991 г об утверждении Положения о прохождении службы в органах внутренних дел. Часть нормативно-правовых актов, предусматривающих меры социальной защиты, реализуются частично, но многие права пока остаются декларированными. Поэтому, наряду с принятием норм права требуется создание эффективного механизма реализации предусмотренных законом гарантий правовой защиты сотрудников.

Механизм социально-правовой защиты сотрудников органов внутренних дел представляет собой систему юридических норм и средств, организованных форм и методов, при помощи которых государство юридическими, финансовыми, материально-бытовыми, и иными социальными мерами, предусмотренными действующими нормативно-правовыми актами реально обеспечивает необходимые условия для реализации сотрудниками своих служебных обязанностей и прав, прохождения ими службы, а также членам их семей. Такой механизм социально-правовой защиты должен выполнять

охранительную, компенсационную, воспитательную, стимулирующую и контрольную функции. Статья 29 Закона О Полиции содержит принципиальное положение правовой защиты сотрудника полиции «Сотрудник полиции-лицо неприкосновенное, находится под защитой государства. Его личность, честь и достоинство охраняются законом». Статья 31 гласит о «недопустимости вмешательства в деятельность сотрудника полиции. При получении приказа или указаний прямых начальников и других должностных лиц, противоречащих закону, сотрудник полиции обязан руководствоваться законом». В Законе «О Полиции» сформулированы нормы, регламентирующие приём на службу в полицию и увольнение со службы. Они закрепляют принцип свободного труда, т. е. замещение вакантных должностей в полиции осуществляется путём заключения индивидуальных контрактов. Каждый сотрудник полиции имеет право уволиться со службы по собственному желанию, по окончании срока службы, дающего право на пенсию. Увольнение из полиции лиц, совершивших преступление, может быть осуществлено только после вступления обвинительного приговора суда в законную силу. Закон чётко зафиксировал обязанности и права полиции, которыми любой сотрудник наделён на территории республики независимо от занимаемой должности, места и времени нахождения. При выполнении своих обязанностей сотрудник полиции может использовать любое из предусмотренных ему законом прав, вплоть до применения огнестрельного оружия. Закон закрепил такую важную гарантию правовой защиты сотрудников полиции, как обязательность для исполнения гражданами и должностными лицами законных требований сотрудника полиции. Отсутствие подобной законодательной нормы создавало благоприятную почву для различных конфликтов между гражданами и сотрудниками полиции. Невыполнение законных требований сотрудника полиции и действия, препятствующие выполнению возложенных на него обязанностей, влекут за собой ответственность в установленном законом порядке. Важной нормой, гарантирующей правовую защиту сотрудника полиции, является положение «Сотрудники полиции не несут ответственности за материальный и физический вред, причинённый правонарушителю в связи с его неповиновением или сопротивлением при задержании» Статья 33 определяет обстоятельства, исключающие преступность деяния сотрудника полиции «не является правонарушением действие сотрудника полиции, хотя и подпадающее под признаки деяния, за которое установлена дисциплинарная, административная или уголовная ответственность, но совершённое в состоянии оправданного профессионального риска». И здесь же «риск признаётся оправданным, если совершённое действие..., сотрудник полиции, допустивший риск, предпринял все возможные меры для предотвращения отрицательных последствий». Важной гарантией правовой защиты сотрудника полиции стало требование Закона о недопустимости вмешательства в его служебную деятельность, возлагать на него не предусмотренные законом обязанности. Статья 31 Закона гласит «сотрудник полиции при выполнении возложенных на него обязанностей подчиняется только своему непосредственному и прямому начальнику. Никто другой не вправе вмешиваться

в деятельность сотрудника полиции». Важным нормативным документом, обеспечивающим правовую защиту сотрудников является индивидуальный контракт о службе в органах внутренних дел. Это двустороннее обязательство, которое заключается между гражданином РМ и МВД РМ в лице начальника соответствующего подразделения внутренних дел, финансирование которых осуществляется за счёт средств государственного бюджета и бюджетов административно-территориальных единиц. Данная форма взаимного обязательства уже проявила себя действенным и эффективным средством защиты интересов как сотрудника, так и общества, ибо в контракте предусматриваются юридические последствия за нарушение взятых на себя сторонами обязательств. Сотрудники органов внутренних дел в целях защиты своих профессиональных, социально-экономических и иных прав и интересов могут объединяться или вступать на добровольной основе и в соответствии с действующим законодательством в профессиональные союзы (ассоциации). Однако в связи с отсутствием специального нормативного акта, компетенция профсоюзов МВД в правовом отношении пока недостаточно урегулированы. Профессиональный союз (ассоциации сотрудников органов внутренних дел) осуществляют свою деятельность в соответствии с Конституцией, законами и иными правовыми актами Республики Молдова, их уставами. Так, например, профессиональный союз не вправе вмешиваться в деятельность органов внутренних дел, по выполнению возложенных на них задач и обязанностей. Ему запрещается организовывать и проводить забастовки. Между тем, он является действенным рычагом общественного воздействия в случае нарушения прав и интересов сотрудников, или несправедливого к нему отношения со стороны должностных лиц. Действующие сотрудники органов внутренних дел и ветераны вправе объединяться в творческие общества, союзы, ассоциации и т. д. Для решения и таких вопросов, как пропаганда, распространение положительного опыта, формирования позитивного общественного мнения о работе органов внутренних дел. Главное, чтобы они действовали в рамках закона и соответствовали интересам как органов внутренних дел, так и отдельных сотрудников. В статье 32 Закона о Полиции закреплено право сотрудника полиции «по обжалованию в суд, принимаемых в отношении его решений должностных лиц органов полиции и других органов публичного управления, если он полагает, что они ущемляют его полномочия и личное достоинство». Возможно обращение и в различные правозащитные организации за консультационной или информационной помощью, в средства массовой информации. В Гражданском кодексе Республики Молдова даётся полный перечень способов защиты гражданских прав, которые распространяются и на сотрудников внутренних дел. В случае несоблюдения гарантий правовой и социальной защиты сотрудника полиции, виновные в этом несут ответственность, нормы содержатся в статье 40 Закона о Полиции. Сотрудникам полиции пришлось нести службу в условиях вооружённого конфликта на Днестре, таким образом, важно создать надлежащие условия социально-правовой защищённости сотрудников, несущих службу в таких условиях или ранее принимавших участие в таких действиях. Среди социальных гарантий

сотрудников полиции одной из важнейших является денежное довольствие. Оно включает в себя оклады по занимаемой штатной должности, оклад по присвоенному специальному званию, процентную надбавку за выслугу лет, процентную надбавку за учёную степень и категорию квалификации, если они таковы имеются. Порядок и размеры выплат определяют Министерством внутренних дел Республики Молдова. В системе денежного довольствия заметную роль играют различные денежные компенсации, которые должны регламентироваться нормативно-правовыми актами. В их числе доплата за работу сверх установленного рабочего времени, надбавки за практическое применение иностранных языков. Ещё одной из важнейшей форм социальной защиты сотрудников органов внутренних дел является медицинское обслуживание и санаторно-курортное обеспечение сотрудников и членов семей, а также пенсионеров в лечебно-профилактических учреждениях органов внутренних дел. Порядок, формы и виды предоставления этих услуг должны определяться рядом нормативно-правовых актов.

Сотрудники полиции обеспечиваются всеми видами довольствия по установленным нормам снабжения.

Острейшей социальной проблемой является проблема обеспечения сотрудников внутренних дел жильём. Прекращено предоставление жилой площади сотруднику полиции, а также оказание безвозмездной финансовой помощи лицам, занимающимся строительством индивидуального жилья.

За последние годы в Республике Молдова на государственном уровне было принято несколько нормативно – правовых актов по повышению статуса женщин, в настоящее время в правовой системе Республики Молдова, а также в системе государственной службы отсутствуют единая подсистема нормативно-правовых актов в этой сфере и единообразный подход к правовому регулированию прохождения службы женщинами. «Не является дискриминацией установление различий, исключений, предпочтений, или отдельных прав для работников, обусловленных требованиями, специфическими для данного вида труда или предусмотренными действующим законодательством, либо особой заботой государства о лицах, нуждающихся в повышенной социальной и правовой защите», гласит статья 8 ч. 2 Трудового кодекса Республики Молдова. Помимо этого Трудовой кодекс предусматривает отдельный раздел - X, который регламентирует особые условия труда женщин, выдвигая на первый план проблемы защиты материнства. Так, статья 247 Трудового кодекса устанавливает гарантии беременным женщинам и лицам, имеющим детей в возрасте до шести лет, при приёме на работу. Также статья 247 ч. 1 предусматривает, что «отказ в приёме на работу или уменьшение размера заработной платы по причинам, связанным с беременностью или наличием детей в возрасте до шести лет, запрещается». Аналогично Трудовой кодекс предусматривает и другие гарантии и льготы, предоставляемые женщинам в связи с материнством, такие как: неполное рабочее время и предусмотренная оплата труда ст. 97 ч. 1 и 2; работа в ночное время ст. 103 ч. 5; перерывы для кормления детей ст. 108 ч. 1, 2, 4; работа в выходные дни ст. 110 ч. 3 и 4 и в праздничные дни ст. 111 ч. 3 и 4; предоставление дополни-

тельных отпусков ст. 121 ч. 4; ограничение направления в служебные командировки ст. 249 ч. 1; и другие гарантии и льготы ст. 250 ч. 1, 2, 3, ст. 251, ст. 252. Эти и другие нормы Трудового кодекса, регламентирующие труд женщин, в полной мере распространяются и на женщин, служащих полиции, поскольку они являются общими, но указанные нормы в законодательстве о прохождении службы в ОВД отсутствуют. Полагаем возможным их применение в порядке дополнения и к женщинам сотрудникам ОВД. Представляется, что Уголовный Кодекс РМ от 24 марта 1961 года более надёжно защищал трудовые права женщин, чем Уголовный кодекс РМ от 18 апреля 2002 года. Так, статья 140 Уголовного Кодекса 1961 года предусматривала уголовную ответственность за отказ в приёме на работу беременной женщине или кормящей матери, хотя за 50 лет эта норма ни разу не применялась. Аналогичной статьи в новом Уголовном кодексе РМ нет. Ч. 3 и 4 статьи 124 является положительным примером тендерного подхода и регламентирует право на «частично оплачиваемый отпуск по уходу за ребёнком, который может быть использован также отцом ребёнка, бабушкой, дедом или другим родственником...», фактически осуществляющими уход за ребёнком. «Частично оплачиваемый отпуск по уходу за ребёнком может быть использован полностью или по частям в любое время до достижения ребёнком возраста трёх лет». Это по желанию женщин или лиц, осуществляющие уход за ребёнком, в период нахождения их в отпуске по уходу за ребёнком они могут работать на условиях неполного рабочего времени или на дому. При этом за ними сохраняется право на получение пособия в период частично оплачиваемого отпуска по уходу за ребёнком. Закон об оплате труда, ч. 2 статьи 128 Трудового кодекса предусматривает, что при установлении заработной платы «не допускается какая-либо дискриминация по признаку пола, возраста, социального происхождения, семейного положения, ...». Исходя из требований статьи 2, 8 и статьи 128 Трудового кодекса «не допускается какая-либо дискриминация» женщины: имеют равные возможности для реализации своих трудовых прав; не могут быть ограничены в трудовых правах и свободах или получать какие-либо преимущества в зависимости от пола, а также от других обстоятельств, не связанных с деловыми качествами работника. Эти и другие нормы Трудового кодекса, регламентирующие труд женщин, в полной мере распространяются и на женщин, служащих полиции. По - нашему мнению, наряду с имплементацией международных норм в национальное законодательство необходимо и дополнительное применение законодательства при правовом регулировании службы женщин – сотрудников органов внутренних дел. При этом подчеркнём, что дополнительные нормы, регулирующие особенности службы женщин в органах внутренних дел, - это общие нормы национального права, заимствованные из иных отраслей законодательства, обеспечивающего правовой статус женщины в части, не урегулированной государственно-служебным законодательством. Эти нормы, заимствованные из трудового законодательства, а также из правовых норм об охране материнства, детства и здоровья женщины, проникают в сферу государственно-служебных отношений. Рассматриваемые нормы детально не закреплены в законодательстве

о прохождении службы в органах внутренних дел, поэтому являются для женщин-сотрудников ОВД дополнительными. В отношении лиц, занимающих должности гражданских служащих, действует ограничение на заключение трудового контракта по принципу близкого родства или свойства (родители, супруги, дети, братья, сестры, а также братья, сёстры, родители и дети супругов) с гражданским служащим, если замещение должности гражданской службы связано с непосредственной подчинённостью или подконтрольностью одного из них другому (п. 2 статья 11 Закона № 443 «О государственной службе», принятый Парламентом Республики Молдова 4 мая 1995 года). В органах внутренних дел РМ с точки зрения нарушения прав уязвимы женщины, «если их служба связана с непосредственной подчинённостью или подконтрольностью, состоящим между собой в близком родстве или свойстве, не разрешается проходить службу в одном и том же органе внутренних дел», согласно п. 7, «Об утверждении Положения о прохождении службы в органах внутренних дел» Постановления Правительства РМ № 334 от 8 июля 1991 года. В Республике Молдова признаются и гарантируются права и свободы человека согласно общепризнанным принципам и нормам международного права и Конституции РМ (ст. 4, ст. 15). Следовательно, интеграция Республики Молдова в систему основных международных пактов и конвенций по правам человека и особенно вступление в Европейский Союз обязывают её привести своё законодательство в соответствии с международными и европейскими стандартами в области прав человека. Это, прежде всего, касается прав женщин, проходящих службу в органах внутренних дел, поскольку законодательство о правоохранительной службе в настоящее время отсутствует, а в практике применения действующих нормативно-правовых актов допускаются нарушения многих стандартов, закреплённых на международном и европейском уровне. Насколько же содержание законодательства о прохождении службы в органах внутренних дел соответствует стандартам в области прав человека, в основу которых положены не только международные пакты о правах человека, но и документы Совета Европы, в первую очередь Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод и ряд дополнительных протоколов к ней? (если учесть, что Республика Молдова стала членом Совета Европы в 1995 году). Ориентация на Европейский Союз объясняется тем, что считается наиболее авторитетным благодаря эффективной системе контрольных механизмов, обеспечивающих защиту прав человека, закреплённых в Европейской конвенции. Все лица – как граждане, так и не имеющие гражданства, находящиеся на территории государства – члена Совета Европы, наделяются правом на то, чтобы с ними обращались в соответствии со стандартами, определяемыми Конвенцией. В случае нарушения этих прав любой человек в Республике Молдова за защитой может обратиться с жалобой в Европейскую Комиссию или Европейский Суд по правам человека. Представляется, что международные, а равно и европейские стандарты по правам человека должны получить в законодательстве о правоохранительной службе определённое воплощение нашим реалиям. При этом отметим, что по многим вопросам международные конвенции определили

содержание законодательства нашего государства, а именно Конституции Республики Молдова, Трудового кодекса Республики Молдова и др. Соотношение между международно-правовыми стандартами и нормами законодательства Республики Молдова выражается, прежде всего, в непротиворечивости международного и национального перечней прав и свобод, их содержания и средств обеспечения и защиты. По мнению автора, дискриминация женщин, как парадоксальное явление социальной жизни, имеет место в Республике Молдова – в стране, которое считает себя правовым. Подтверждением данного тезиса является отсутствие до настоящего времени закона «О национальных гарантиях равных прав и свобод женщин и мужчин и равных гарантиях их реализации». В случае его принятия позволило бы обеспечить фактическое равенство мужчин и женщин: при поступлении на государственную службу и при её прохождении; при формировании состава руководящих кадров различных государственных органов, в том числе органов исполнительной власти, а следовательно, и Министерства внутренних дел Республики Молдова. По нашему мнению необходимо вселить уверенность и самим женщинам в то, что они вправе на основе здоровой профессиональной конкуренции на равных с мужчинами занимать руководящие должности; определить приоритеты политики в целях реализации равных прав и свобод и равных возможностей мужчин и женщин, улучшения положения женщин, повышения их роли в обществе; поддержка общественных организаций, занимающихся изучением и решением вопросов участия женщин в принятии решений на всех уровнях, выступающих с инициативами по повышению роли женщин в обществе и выдвигающих способных и компетентных в профессиональном отношении женщин в органы власти; разработка и реализация программы правового просвещения женщин на основе национального законодательства и международных договоров, признанных Республикой Молдовой. Полагаем, если Республика Молдова провозгласила обеспечение равных возможностей для реализации мужчинами и женщинами принадлежащих им равных прав и свобод в качестве одного из конституционных принципов, а следовательно, и приоритетов в национальной политике, то наша страна несёт конкретные обязательства и перед своими гражданами, и перед международным сообществом по их выполнению. Реализация данных конституционных норм нашла отражение в отдельных нормативно-правовых актах, прямо или косвенно регламентирующих вопросы службы в органах внутренних дел мужчин и женщин. На вопрос, решили ли все законодательные акты, постановления проблему равных возможностей женщин при прохождении ими службы в органах внутренних дел, по нашему мнению – отрицательный, т.к. самое совершенное законодательство, оговаривающее права женщин, проходящих службу, не будет действенным, если не будут предусмотрены санкции в отношении его нарушителей.

В целях усиления социально-правовой защиты сотрудников органов внутренних дел, считаем необходимым:

– Разработать правовые основы по обеспечению личной безопасности сотрудника внутренних дел.

– МВД РМ внести предложения в Правительство РМ по созданию механизмов реализации гарантий социально-правовой защиты сотрудников органов внутренних дел, предусмотренных действующим законодательством.

– Создать независимую комиссию по спорам, конфликтам и другим вопросам службы в ОВД.

– Внести изменения в Закон «о системе оплаты труда в бюджетной сфере» № 355-XVI от 23 декабря 2005 года сотрудников полиции, в порядке, условиях и размерах. Размер должностного оклада сотрудника ОВД должен пусть и незначительно, но превышать размер должностного оклада иных государственных служащих, а с учётом дополнительных выплат его денежное содержание должно обеспечить достойный уровень проживания.

– Образовать ассоциацию женщин-полицейских, разработать положение и Устав.

– Внести необходимые изменения и дополнения в Закон «О Полиции» РМ от 18 декабря 1990 года, т. к. с момента его принятия прошло уже 20 лет.

Литература:

1. Конституция Республики Молдова от 29 июля 1994 г, Мониторул Официал № 1 от 12 августа 1994 года.
2. Закон РМ о Полиции № 416-XII от 18 декабря 1990 г, Мониторул Официал № 17-19 от 2002 года.
3. Закон РМ о Государственной службе № 443 от 4 мая 1995 года, Мониторул Официал № 61 от 2 ноября 1995 года.
4. Постановление Правительства РМ № 334 от 8 июля 1991 г об утверждении Положения о прохождении службы в органах внутренних дел, Мониторул Официал № 000 от 30 декабря 1991 года.
5. Уголовный Кодекс РМ № 985-XV от 18 апреля 2002 г, Мониторул Официал № 72-74/195 от 14 апреля 2009 года.
6. Codul penal adoptat prin legea din 24 martie 1961 (veștile RSSM., 1961, № 10, art.41; (abrogat prin legea № 985-XV din 18 aprilie 2002).
7. Трудовой Кодекс РМ № 154-XV от 28 марта 2003 г, Мониторул Официал № 159-162/648 от 29 июля 2003 года.
8. Гражданский Кодекс РМ № 1107-XV от 6 июня 2002 г, Мониторул Официал № 82-86/661 от 22 июня 2002 года.
9. В.В. Бобырев, «Организационно-правовые основы правового обеспечения деятельности полиции государств Западной Европы», Дисс., М., 2002.

Lilian LUCHIN,

lector superior al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Iurie BULAI,

lector al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

ERORILE SPECIALIȘTILOR ȘI EXPERTILOR – FACTOR DE RISC ÎN PROCESUL DE STABILIRE A ADEVĂRULUI, ÎN CADRUL CONSTATĂRII TEHNICO-ȘTIINȚIFICE ȘI EXPERTIZEI CRIMINALISTICE

Adevărul este valoarea supremă a cunoașterii, motiv care îi conferă un loc central în gnoseologie. Pentru stabilirea adevărului și clarificarea unor circumstanțe necunoscute specialiștii și experții contribuie, prin activitatea de cercetare științifică și tehnică desfășurată, în mod direct la înfăptuirea actului de justiție.

Adevărul stabilit de expert este concret în sensul că se bazează pe materialele dosarului, are legătură cu circumstanțele cercetate în cazul penal sau civil. Adevărul obiectiv posedă concomitent importanța adevărului absolut și relativ concomitent.

Adevărul care se afirmă în concluziile expertului gnoseologic se poate și trebuie cercetat din punctul de vedere al cunoașterii absolute și totodată relative.

Expertul ca element al stabilirii adevărului trebuie să aibă ca deziderat în întreaga sa activitate respectarea principiului adevărului științific, contribuind prin aceasta la garantarea în practică a altor principii ca: legalitatea, prezumția de nevinovăție. Una dintre sursele de oferire a probelor sunt constatările tehnico-științifice și expertizele criminalistice ce permit valorificarea științifică a urmelor și obiectelor folosite pentru săvârșirea infracțiunii.

Activitatea în cadrul organelor afacerilor interne creează, în virtutea specificului, condiții prielnice pentru apariția și desfășurarea riscurilor profesionale. Riscul profesional al specialistului, expertului prezent în cadrul desfășurării obligațiunilor de serviciu și impactul asupra personalității din punctul de vedere al statutului său profesional și juridic și unul dintre cele mai importante din punct de vedere personal sunt elemente de fapt ce necesită de a fi analizate și abordate multilateral în vederea stabilirii posibilelor consecințe, precum și preîntâmpinarea lor. Analizând riscul profesional, îl putem delimita în câteva direcții:

- pericolul în cazul investigațiilor în cadrul cercetării la fața locului a faptei cu element de pericol personal, prezența unor medii nocive, pericol de survenire a exploziei, manipularea și degajarea substanțelor toxice în cadrul investigațiilor și experimentelor de laborator etc.;

- lipsa mijloacelor tehnice, sau prezența unor utilaje uzate moral, fizic depășite de progres, factor care duce la probabilitatea apariției unor erori;

– volumul mare de muncă, lipsa de experți sau insuficiența lor în cadrul comisiariatului se soldează frecvent cu crearea unui regim de activitate extenuant care își pune amprenta pe calitatea activității specialistului, expertului.

Analizând efectele riscurilor nominalizate și impactul lor asupra persoanei, am ajuns la un șir de concluzii. Cercetarea la fața locului este desfășurată frecvent în medii nocive specialistul, expertul (în cadrul experimentelor, investigațiilor) nu dispune de echipamente care să-i asigure protecția individuală, iar dacă sunt, sunt învechite, acești factori ducând la afectarea sănătății și la apariția unor patologii ale organelor. Prezența utilajelor depășite sau lipsa lor și folosirea doar a unor ustensile banale ca lupa duce la afecțiuni ale ochilor și la scăderea capacității de concentrare a expertului, factor de creare și apariție a erorilor. În multe subdiviziuni există câte un singur expert, acest fapt conduce la suprasolicitarea personală a expertului prin implicarea frecventă în servicii de noapte, la extenuarea psihică și morală, ceea ce se soldează cu apariția nevrozelor, cu scăderea capacității de concentrare, servind una dintre cauzele care fac posibilă apariția erorilor.

Din experiența organelor de drept, s-a stabilit că există un șir de cauze ce provoacă în activitatea expertului apariția unei serii de erori ca urmare a nerespectării metodologiei științifice, a cunoașterii insuficiente a utilajului din dotare, incompetenței sau altor încălcări de ordin profesional și deontologic.

Unii autori împart greșelile produse în expertiză în greșeli de ordin tehnic, intelectuale, materiale. În urma evaluărilor efectuate, susținem că eroarea în activitatea practică apare unde încetează controversa științifică.

Reieșind din cele menționate, ținem să remarcăm că în practica expertizei criminalistice efectele erorilor de expertiză sunt dezastruoase, fapt care impune ca experții să le cunoască, să le analizeze, pentru ca să abordeze și să desfășoare o activitate științifică corectă la cercetare, în vederea înlăturării cu desăvârșire a lor.

Cunoașterea posibilelor erori, a cauzelor și condițiilor de apariție a lor de către organele judiciare constituie o garanție pentru realizarea efectivă a justiției.

Statutul de expert presupune o atitudine irevocabilă față de adevăr, o atitudine etico-morală emblematică față de societate și drept. Pericolul unei erori este cu atât mai mare cu cât mai mult posedă elemente de adevăr, pericolul respectiv planând asupra experților cu un spirit critic infim.

În legătură cu aceasta, unii autori de specialitate ruși menționează trei grupe mari de erori: procesuale, gnoseologice și de activitate sau operaționale.

Erorile procesuale constau în încălcarea de către expert a regulilor procesuale și procedurilor de cercetare criminalistică. La ele se pot referi:

- colectarea de sine stătătoare a materialelor pentru expertiză;
- trecerea peste limita de competență a expertului;
- argumentarea concluziilor cu materialele cazului dar nu cu rezultatele obținute în timpul cercetărilor;
- necorespunderea răspunsurilor expertului cu întrebările puse în cadrul cercetării;
- nerespectarea cerințelor procesuale față de raportul de expertiză etc.

Erorile gnoseologice provin din procesul de cunoaștere a expertului, fiind condiționate de complexitatea lui. Ele au loc atât în procesul cercetării obiectului, cât și

la aprecierea rezultatelor obținute. De aceea erorile gnoseologice pot fi subclasificate în erori de fapt și erori de logică. Cele factice provin din reprezentarea denaturată a legăturii dintre obiectele realiste. Cele de logică prezintă încălcarea regulilor folosirii procedeelelor și operațiilor în procesul cercetărilor criminalistice.

Erorile de activitate sau operaționale sunt niște încălcări ale procedurilor de consecutivitate, ale utilizării incorecte a mijloacelor aplicate la cercetare sau folosirea mijloacelor necorespunzătoare, obținerea mostrelor de comparație necalitative etc.

Cauzele generatoare de erori pot fi de două feluri:

1. obiective, adică cele care nu depind de expert ca subiect al cercetării criminalistice, din ele putem menționa:

- lipsa metodologiei de cercetare;
- metodologia existentă imperfectă în unele cercetări;
- folosirea greșită a metodologiei recomandate;
- lipsa datelor depline despre caracterizarea caracteristicilor de identificare;
- folosirea instrumentariului și a aparaturii deteriorat.

Accentuăm că factorii obiectivi nu sunt un produs al erorilor, ci creează posibilitatea apariției lor.

2. subiective, care sunt înrădăcinate în chipul gândirii sau în acțiunile expertului:

- incompetența profesională a expertului;
- neglijența expertului;
- incapacitatea organelor senzuale;
- starea psihologică a expertului;
- incorectitudinea organizării și planificării cercetărilor.

Această clasificare a cauzelor de apariție a erorilor poartă un caracter metodic, condiționat, deoarece în literatura de specialitate se menționează că erorile subiective singure au o bază obiectivă.

Cauzele concluziilor eronate ale specialistului și expertului nu întotdeauna sunt bazate pe propriile greșeli. Deseori constatarea tehnico-științifică și raportul de expertiză sunt executate la un nivel înalt și concluziile corespund întocmai rezultatelor obținute, dar dacă în cazul prezentării la expertiză a materialelor necorespunzătoare, adică au fost prezentate din greșeală alte obiecte sau intenționat au fost modificate, atunci constatarea tehnico-științifică și raportul de expertiză vor avea un caracter de eroare în aspectul aflării adevărului pe cauza dată. În acest caz, nu mai putem vorbi de o eroare a expertului, deoarece aceste acțiuni eronate sunt pe seama organului care a dispus expertiza.

Efectele sociale ale erorii judiciare sunt enorme, iar responsabilitatea expertului care a contribuit la producerea lor nu suportă nici o critică.

Inițial am vrea să menționăm faptul că conform legislației în vigoare, referindu-ne la art. 312 Cod penal, specialistul și expertul poartă răspundere pentru prezentarea cu bună știință a concluziilor false.

Eroarea de expertiză ca și eroarea în cazul urmăririi penale este o consecință a unei opinii eronate săvârșite cu bună-credință apărută în urma unor factori în timpul investigațiilor și care nu a avut un scop ilegal. Acest aspect în literatură se tratează altfel, fiind calificat ca concluzii ce nu corespund realității, sau ca acțiuni incorecte

realizate în baza unor analize eronate ce reflectă procesul cercetărilor în cadrul expertizei. Anume aspectul bunei-credințe delimitează eroarea comisă de expert de infracțiunea contra justiției: „darea cu bună știință a concluziilor false”. Chiar și în situația unei erori săvârșite cu bună-credință expertul poartă răspundere ca personalitate suportând muștrările de conștiință ca urmare a posibilelor consecințe survenite în urma erorii. Totodată, în cazul unei infracțiuni cu rezonanță, expertul simte și impactul responsabilității și al frustrării în cazul în care eroarea se face publică, suportând consecințele unei abordări publice negative. Făcând trimitere la art. 33 al Legii cu privire la poliție, unde se menționează că nu constituie o infracțiune acțiunea colaboratorului poliției care a fost săvârșită într-o situație de risc profesional justificat.

Din cele menționate mai sus vedem că factorul uman este un element generator de eroare. În acest context, am lansat o idee de a testa o nouă formă de efectuare a expertizelor.

În acest sens, am considera oportună micșorarea rolului experienței individuale a expertului, posibilității lui de a stabili independent consecutivitatea și ordinea aplicării metodelor și a mijloacelor de cercetare, demonstrând aceasta astăzi și prin experiența statelor din Uniunea Europeană. Ipoteza înaintată de noi are la bază premisele implementate în cadrul Uniunii Europene, și anume în cadrul proceselor de euroconformizare a activităților de criminalistică și expertiză judiciară. Aceste procese sunt desfășurate și în România în laboratoarele acreditate de RENAR. Am vrea să menționăm că, conform standardelor instituite în sistemul respectiv expertul în activitatea sa se dirijează strict de PSL (proceduri specifice de lucru). Pentru a fi posibilă aceasta și a avea repere, există standardul internațional ISO 17025, elaborat și aplicat pentru investigațiile în criminalistică, acest factor conturează strict direcția și căile expertului, limitându-i posibilitatea de a manifesta individualitatea în selectarea metodelor și tehnicilor de lucru, standardul fiind un act care fixează reguli și prescripții imperative.

Sigur, există momente care ar ușura munca specialistului, expertului și ar diminua probabilitatea survenirii erorilor, aceasta presupune cooperarea între subiecți la etapa dispunerii și prezentarea spre expertiză a materialelor autentice, suficiente calitativ și cantitativ, verificate de către instanța de judecată sau de către alt ordonator. Pentru a respecta această condiție, susținem că specialiștii instituțiilor de expertiză și organele de urmărire penală trebuie să colaboreze în permanență. Cooperarea se poate realiza prin diverse consultări pe problemele ordonării expertizei, modul de obținere a mostrelor de comparație, formularea întrebărilor, precum și în formă de instruire sistematică a personalului privind bazele științifice ale expertizelor judiciare, posibilitățile lor la etapa contemporană.

Un rol important în prevenirea erorilor expertuale îl prezintă pregătirea inițială calitativă și perfecționarea continuă a cadrelor de experți, avându-se în vedere prezența la aceștia a studiilor de bază necesare profilului expertului, pregătirea în domeniul jurisprudenței, nemaivorbind de metodologia expertizei criminalistice.

Un element de siguranță și de prevenire a erorilor, necesar este controlul permanent al expertizelor efectuate în instituțiile de expertiză. Verificarea riguroasă a rapoartelor de expertiză trebuie să fie realizată de către experții experimentați în domeniu.

Un plus ar fi și studierea experienței avansate a altor state și nemijlocit cea acumulată în cadrul Uniunii Europene. Aici, implementarea managementului calității și a educației este efectuată de instituția europeană de științe forensic (ENFSI). Această structură implementează și asigură elementul adecvat de supraveghere a investigațiilor criminalistice din UE, în cadrul acestei structuri au loc congrese anuale, se inițiază cercetări comune în cadrul unor echipe de lucru. Structura nominalizată urmărește compatibilizarea expertizelor, bazate pe regulile și principiile forensic prin realizarea unui sistem de asigurare a calității fixat în standarde (ISO 17025). Toate acestea se fac posibile grație faptului că se asigură accesul la bazele de date naționale, se organizează teste între laboratoare și schimburi de specialiști, se elaborează materiale comune.

În cadrul Uniunii Europene, aspectul calitativ în criminalistică se bazează pe anumite elemente: funcționari, specialiști, experți. Nivelul de pregătire calitativ, fiind asigurat de educație și învățământ, este realizat prin traininguri; elementul tehnic – utilajul și ustensilele cu care este dotat laboratorul; metodele folosite, compatibilitatea acestuia fiind verificat prin teste, experimente și rezultatele obținute prin testarea de către diferite laboratoare cu același profil; sistemul de management care ține de aspectele organizatorice.

Asigurarea unui nivel calitativ corespunzător nu se limitează la elementul uman și cel tehnic, ci și la aspectul metodologic. Aspectul metodologic este realizat în structura internă. Toate Instituțiile Forensic își realizează procesul în conformitate cu normele, regulile cu privire la procedeele standard de analiză, fazele de efectuare a examinărilor, întocmirea rapoartelor de expertiză potrivit unor nivele de certitudine și probabilitate. Toate acestea presupun și aspecte manageriale, cum ar fi limitele controlului exercitat de către șeful instituției asupra experților.

Toate elementele menționate mai sus reprezintă un sistem menit să asigure calitatea pe plan european în domeniul investigațiilor criminalistice. Toate acestea sunt realizate prin cunoașterea și transmiterea informațiilor, compararea diverselor metode, discutarea rezultatelor, comunicarea reciprocă a cercetărilor originale și a noilor software, programe computerizate.

În fine, suntem de opinie că pentru realizarea unei proces calitativ care ar micșora la maximum posibilitatea survenirii erorilor este necesară studierea experienței pozitive acumulate în cadrul experienței autohtone, folosirea ei cu implementarea standardelor din cadrul Uniunii Europene. Toate acestea se fac posibile prin acumularea și schimbul experienței cu colegii din străinătate, prin integrarea în comunitatea științifică internațională a criminaliștilor.

Surse bibliografice:

3. Codul de procedură penală al RM din 14.03.2003.
4. Legea cu privire la expertiza judiciară și constatările tehnico-științifice și medico-legale.
5. Legea cu privire la poliție din 18.12.1990.
6. R. Constantin, P. Drăghici, M. Ioniță, *Expertizele – mijloace de probă în procesul penal*, Editura Tehnică, București, 2000.
7. А.Р. Шляхов, *Судебная экспертиза*, Юридическая литература, Москва, 1979.

8. Р.С. Белкин, Е.М. Лифшиц и др., *Предупреждение экспертных ошибок*, Москва, 1990.
9. Н.И. Клименко, «Экспертные ошибки и их причина», în *Криминалистика и судебная экспертиза*, Киев, 1988.
10. Ovidiu Neiculescu, „Obiectivitate și subiectivism în expertiza criminalistică”, teză de doctor în drept, Chișinău, 2009.

Gheorghe MALIC,

șef al Departamentului Urmărire Penală

al MAI al Republicii Moldova, colonel de poliție

UNELE ASPECTE ALE IMPERFEȚIUNILOR CADRULUI LEGAL ȘI IMPACTUL LOR ASUPRA OFIȚERILOR DE URMĂRIRE PENALĂ

Nu cred că ar apărea vreun dubiu în ceea ce privește faptul că orice implicare a sistemului organelor represive aduce atingere intereselor legitime, respectiv, conform standardelor Curții Europene a Drepturilor Omului, este indispensabil ca ingerința în dreptul și libertățile persoanei să fie „prevăzută de lege”, să fie proporțională scopului urmărit, fiind realizată „în conformitate cu legea”. Dar și legea trebuie să dispună de o claritate, fiind compatibilă cu statul de drept și accesibilă, pentru ca persoana să fie capabilă să prevadă consecințele acesteia. Totodată, claritatea legii trebuie să minimizeze riscurile privind posibilele arbitrări din partea puterii (*Huvig vs. Franța*, 24 aprilie 1990, §§ 26, 29, *Séries A* nr. 176 B; *Rotaru v. România* [GC], nr. 28341/95, § 55, CEDO 2000-V, *Kruslin vs. Franța*, 24 aprilie 1990, § 27, *Séries A* nr. 176-A; *Lambert vs. Franța*, 24 august 1998, § 23, *Rapoarte ale Hotărârilor și Deciziilor 1998-V*; *Perry vs. Regatul Unit*, nr. 63737/00, § 45, ECHR 2003-IX (extracte); *Dumitru Popescu vs. România* (nr. 2), nr. 71525/01, § 61, 26 aprilie 2007; *Asociația pentru Integrare Europeană și a Drepturilor Omului și Ekimdzhiev vs. Bulgaria*, nr. 62540/00, § 71, 28 iunie 2007; *Liberty și alții vs. Regatul Unit*, nr. 58243/00, § 59, 1 iulie 2008).

Este de menționat că principiul legalității, sau expresia „*in mod legal*” stau la baza principiului preeminenței dreptului, prevăzut la art.1 Convenție în coroborare cu Preambulul Convenției. Or, în conformitate cu art.4 alin.(2) din Constituție, Hotărârea Curții Constituționale nr. 55 din 14.10.1999 și Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 17 din 19.06.2000, Convenția face parte din sistemul legal intern și respectiv urmează a fi aplicată direct ca și orice altă lege cu excepția că Convenția are prioritate față de restul legilor care îi contravin.

De altfel, nimeni nu poate fi limitat în drepturile sale, fără o cauză publică, pentru că conform alineatelor (1) și (2) art.4 din Constituția Moldovei, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

Evaluând riscurile la care sunt expuși lucrătorii organelor de drept, urmează a porni de la ideea că actorii justiției nu au o siguranță legală, pentru că datorită imper-

fecțiunii legii, anume aici, starea de lucruri este atât de dificilă încât practic nu este posibil de activat efectiv.

Dacă trec la incertitudinea legii, vreau să vă amintesc că datorită unor ambiții excesive, distrugând din temelie cadrul legal până atunci existent, ai domnii Internaționalei, la 12 iunie 2003, peste noapte, au fost implementate majoritatea codurilor.

Astfel, s-au implementat noi prevederi, care din start erau afectate de nihilism juridic, deoarece la elaborarea lor mai mult s-a ținut cont de ideologia comunistă, decât de legile firești, sau de tehnica legislativă și alte standarde și bune practici.

Dat fiind că de la bun început cadrul legal nu era coerent, în continuare s-au făcut un șir de modificări care, încercând să găsească o soluție, generau tot mai multe neajunsuri, încât chiar și conceptul inițial și-a pierdut firul.

Ca urmare, avem un șir de lacune, conținut neclar și plin de contradicții între norme și instituții, or, legislația nu mai asigură buna desfășurare a urmăririi penale, nu are premise pentru a se respecta drepturile și libertățile omului, nu impune responsabilitatea și independența procesuală a actorilor urmăririi penale și a justiției.

Pe lângă aceasta, sistemul nu este înzestrat cu mecanisme viabile de combatere a infracțiunilor. Siguranță sau protecție legală nu au nu numai părțile, ci și cei investiți a conduce și exercita procesul penal.

De altfel, în mod explicit nu este delimitată competența între organul de urmărire penală sau ofițerul de urmărire penală și organul de constatare. Nu sunt clare atribuțiile procurorului și ale șefului organului de urmărire penală, lasă mult de dorit și competența judecătorului de instrucție.

Mai mult ca atât, au fost create premise pentru interpretări ambigue, abuzuri și iresponsabilitate. În consecință, s-a format un sistem infectat de corupție, astfel încât datorită neclarității și contradicțiilor legale, cetățeanul, neavând o siguranță, este forțat să-și atingă interesele prin mituire.

Dar odată ce sistemul are condiții de a corupe factorul de decizie, se măresc riscurile și ispita lucrătorului de poliție.

Pe de altă parte, într-un sistem autoritar și birocratizat toate lacunele legale se interpretau de mânia sa șeful, în funcție de interesul de moment, astăzi într-un fel, mâine, în altul, în timp ce subalternii executori de toate nivelele se expun riscurilor și provocărilor permanente.

La interpretarea extensivă a legii, fapt care sporește riscurile lucrătorului de poliție, o să mă refer separat.

În aceasta ordine de idei, Departamentul urmărire penală a analizat temeinic începutul proceselor penale în anii 2001-2009 de către organele respective ale MAI și a constatat că datorită lipsei siguranței procesuale și elementarelor garanții contra abuzului, fiind vulnerabili la riscurile coruptibile, ofițerii de urmărire penală și alți lucrători de poliție au fost implicați fără eforturi în fabricarea unor dosare la comandă, în privința mai multor funcționari de la primării și consilii necomuniste, contra unor concurenți politici și economici ai partidului de guvernământ.

Analiza efectuată a stabilit că în perioada menționată un număr considerabil, de peste 6000 cauze, au fost pornite vădit neîntemeiat. La răspunderea penală ilegal au fost trași mai mult de 3000 de cetățeni nevinovați, fiindu-le efectuate multiple

percheziții, ridicate și sechestrate bunuri, interceptate convorbiri telefonice și alte violări de domiciliu, proprietate, sau viața personală.

Este firesc că orice implicare în activități ilegale lasă stigmatizare în conștiința lucrătorului de poliție. Acesta, așteptând eventuala răspundere, este în continuare vulnerabil, poate fi șantajat pentru a participa la alte acțiuni și mai abuzive.

De aceea ne dorim ca legea să fie clară și previzibilă, să acorde o siguranță ofițerilor de urmărire penală, conferind atribuții explicite, de care urmează să ne conducem cu strictețe, or, așa cum susținea Cicero acum mai bine de 2000 ani, pentru a fi liberi, trebuie să fim robii legii.

De altfel, este indubitabil că doar independența legală poate conduce la o responsabilitate individuală și invers, atunci când o decizie este adoptată, chipurile, în colectiv, sau este coordonată cu mai mulți preținși factori de decizie, în final nimeni nu este responsabil de ea, pentru că produsul unei erori colective nu identifică propriul vinovat.

Aceasta este formula clasică a sistemelor autoritare în care, deși hotărârile se adoptă de dictator, sau de liderul ideolog de orice nivel, când se impune responsabilitatea, de regulă ei se ascund după paravanul deciziei, precum că ar fi comune și astfel se evită responsabilitatea individuală.

Formula dată a fost implementată și în sistemul procesual-penal al Republicii Moldova, care nu are o figură procesuală independentă, așa cum cândva era anchetatorul, cu atribuții clare individuale și, prin urmare, responsabile. Or, actualmente toate deciziile sunt adoptate cel puțin în tandem, fie de ofițer și confirmate de șeful urmăririi penale, adesea contrasemnate de procuror, „verificate” de procurorul ierarhic superior, sau chiar autorizate și de judecătorul de instrucție.

Dar răspunderea este individuală și, de regulă, o poartă cea mai slabă ori vulnerabilă verigă, adică ofițerul de urmărire penală.

Este de menționat că riscul profesional al ofițerului este sporit și de delimitarea insuficientă a atribuțiilor procesuale, care nu aduc o claritate, care acte procedurale ofițerul le poate exercita în numele său independent și care în numele organului de urmărire penală.

În genere este o absurditate de a utiliza în lege noțiuni neînsufleteite, precum organul de urmărire penală sau instanța de judecată, cărora le sunt acordate anumite abilități, obligații sau competențe procedurale, pentru că în caz de eșec, răspunderea oricum o poartă iarăși ofițerul, fie judecătorul, care nici măcar formal nu poate îndeplini atribuțiile organului de urmărire penală sau ale instanței.

Legislația procesuală conține mai multe standarde duble, pe de o parte, ofițerul de urmărire penală are obligația de a investiga toate infracțiunile, pe de altă parte, fiind supus anumitor riscuri sau provocări, el nu are pârghii legale și nici instrumente speciale.

Astfel, în virtutea Hotărârii încă din 10 februarie 2009, în cauza *Iordachi și alții vs. Moldova*, în procesul penal nu pot fi aplicate reglementările naționale, referitoare la interceptarea convorbirilor telefonice și a altor convorbiri, deoarece Curtea Europeană a constatat, în unanimitate, că ele violează art.8 din Convenție, or această ingerință nu este considerată a fi „prevăzută de lege”. Curtea a notat că legislația națională nu definește conceptele de „securitate națională”, „ordinea publică”, „bunăstarea

economică a țării”, „menținerea ordinii de drept”, sau „ocrotirea sănătății și protecția moralității”.

În baza deficiențelor pe care le-a identificat, Curtea a notat că legislația moldo-venească nu asigură o protecție adecvată împotriva abuzului puterii de stat și aceasta se referă la toate formele de activitate operativă de investigații.

Respectiv, în orice caz de realizare a măsurilor operative, dacă va fi un apel la Curte, statul va fi condamnat de atâtea ori până când nu vor fi operate modificările respective în legislația aferentă.

Deci în orice caz ofițerul de urmărire penală riscă a fi pedepsit, deoarece, fiind supravegheat de un șir de șefi și fiecare cu ambițiile sale, oricum nu are un statut clar și o independență procesuală.

Astfel, conform alin.(2) art.253 Cod procedură penală, ofițerul de urmărire penală este subordonat organizatoric conducătorului instituției respective, adică doar ministrului Afacerilor Interne și nu comisarului.

Pe când, în conformitate cu articolul 9 al Legii privind statutul ofițerului de urmărire penală, acesta se subordonează organizatoric ministrului Afacerilor Interne și conducătorului subdiviziunii teritoriale, adică comisarilor.

Prioritate aici ar avea Codul de procedură penală, respectiv rezultă că nici organizatoric ofițerul de urmărire penală nu trebuie să se supună conducătorului teritorial, adică comisarului.

Dar trebuie totuși să revenim la realitate și să răspundem sincer, care va fi soarta ofițerului de urmărire penală care, dorind să-și asigure independența procesuală, se va opune sau nu se va subordona indicațiilor comisarului, de care depinde zilnic.

De altfel, ofițerul de urmărire penală se află în permanență în dilemă: dacă se subordonează comisarului, atunci încalcă legea, dacă invers, încalcă Codul de procedură penală, așa că nu este clar cum să împace toate legile și pe toți șefii, inclusiv propria siguranță.

Deci majore sunt riscurile atunci când mai multe legi se bat cap în cap, sau când unele probleme nu sunt explicit reglementate de lege, dar ofițerul de urmărire penală, pe de o parte, are obligația de a investiga infracțiunea comisă și de a asigura administrarea probelor, iar pe de altă parte și drepturile omului, însă instrumente efective, la îndemână, nu are nici pentru una și nici pentru alta.

O să mă refer expres la un șir de situații stupide care generează incertitudinea ofițerului de urmărire penală.

Bunăoară, alin.(5) art.263 Cod procedură penală stabilește că referitor la primirea plângerii se întocmește un proces-verbal, cine îl întocmește legea nu stipulează.

În același timp, procesul-verbal este un act procedural care, conform alin.(1) art.279 Cod procedură penală, poate fi realizat doar după pornirea procesului penal.

Și apare cercul vicios: nu poți porni procesul penal până când nu ai o plângere, pe care nu o poți primi cu întocmirea procesului-verbal, așa cum stipulează legea, deoarece nu ai pornit un proces penal.

Pe de o parte, potrivit alin.(2) art.55 Cod procedură penală, organul sau ofițerul de urmărire penală are sarcina de a efectua măsuri operative de investigații, inclusiv înregistrări audio, video, filmări și fotografieri și alte acțiuni de urmărire penală, prevăzute de prezentul cod, în scopul descoperirii indicilor infracțiunii și persoanelor

care au săvârșit-o.

Iarăși apare cercul vicios, nu poți porni procesul penal până când nu descoperi indicii infracțiunii și nu ești sesizat în ordinea prevăzută de lege, iar pentru a descoperi indicii infracțiunii, până la pornirea procesului penal, formal nu poți efectua măsuri operative de investigații.

Mai mult decât atât, obligația stabilită de alin.(2) art.55 Cod procedură penală este pur declarativă și neexecutabilă, deoarece conform Legii privind activitatea operativă de investigații și Legii cu privire la statutul ofițerului de urmărire penală, organul de urmărire penală nu este abilitat a realiza măsuri operative de investigații, iar ofițerul de urmărire penală și conducătorii acestuia nici nu au acces la lucrul operativ și funcțiile lor nu pot fi comasate cu cele de menținere a ordinii publice, de control sau de exercitare a activității operative de investigații, care au statut de persoane învestite cu funcții de constatare a infracțiunilor.

Tot la compartimentul paradoxurilor se referă și cerințele legale, stabilite de pct. 9 alin.(2) art. 57 Cod procedură penală, în ceea ce privește obligația ofițerului de urmărire penală de a conduce măsurile operative de investigații din momentul înregistrării infracțiunii.

Deci și aici apare întrebarea, cum să-și onoreze obligațiile, stabilite de alin.(2) art. 55 și alin.(2) art. 57 Cod procedură penală, dacă ofițerul de urmărire penală nu are pârghiile necesare, nu are acces la activitatea operativă, la baza de date și la registrele respective, pentru a înregistra infracțiunea, în timp ce neîndeplinirea lor ar putea genera răspunderea, cel puțin disciplinară?

Tot astfel, pe de o parte, legea stabilește că urmărirea penală se pornește dacă exista bănuiala rezonabilă că a fost comisă o infracțiune. Pe de altă parte, articolul 262 Cod procedură penală reglementează formele prin care poate fi sesizat organul de urmărire penală, care permit pornirea procesului penal, acestea fiind doar plângerea, denunțul, autodenunțul și depistarea infracțiunii nemijlocit de către colaboratorii organului de urmărire penală.

Astfel, din temeiurile de pornire a procesului penal nu face parte autosesizarea organului de urmărire penală, atunci când el are o bănuială rezonabilă că s-a comis o infracțiune, atunci când despre o infracțiune s-a publicat într-un ziar, sau alt mijloc de informare în masă, atunci când totuși în urma unor măsuri investigative, realizate de serviciile abilitate, s-au stabilit datele unei infracțiuni deja consumate, comise în trecut etc.

Respectiv, dacă se va conduce în exclusivitate de prevederile legale și va porni cauze penale doar în baza plângerii, denunțului, autodenunțului, sau în cazul infracțiunii flagrante, depistate nemijlocit, atunci fără investigație vor rămâne mai multe infracțiuni, inclusiv cele latente.

Și invers, dacă se supune indicațiilor șefului și ignoră legea, ar putea să încalce legea asumându-și și riscul nulității probelor administrate, așa că oricum activitatea ofițerului de urmărire penală este afectată de provocări profesionale nejustificate și el devine vulnerabil.

În aceeași ordine de idei, dacă se conduce de lege, ofițerul de urmărire penală rămâne a fi în imposibilitate de investigare a cazurilor de depistare de către serviciile operative a drogurilor, armelor, chiar și a banilor falși, deoarece formal, legal un astfel

de caz nu poate fi identificat în mod procesual, până la pornirea urmăririi penale. Or, chiar și dacă există o informație verosimilă, că într-un anumit loc, sau o anumită persoană are asupra sa droguri, arme de foc, fie bani, sau documente false, legea nu permite ofițerului de urmărire penală să facă acte procedurale, inclusiv percheziții și ridicări, iarăși până nu va porni o cauză penală.

În același timp, cauza penală nu poate fi declanșată până când nu avem în posesie arma, drogurile, documentele, sau banii falși și printr-un raport al specialistului respectiv nu este constatat că într-adevăr avem un caz legat de aceste mijloace interzise, sau limitate.

Pe de altă parte, legea nu ne acordă o posibilitate de a depista și a ridica drogurile până la pornirea procesului.

Astfel încât și aici avem un cerc vicios, plin de provocări și riscuri.

Dar câte riscuri ne provoacă neclaritatea legii, care nu permite pornirea urmăririi penale, atunci când deși este verosimilă comiterea unei infracțiuni, dar totuși mai sunt unele incertitudini, fie că nu avem o sesizare, făcută în modul stabilit? În cazul dat, nici nu poți porni o cauză penală și nici nu poți solicita neînceperea procesului. În același timp, legea nici nu ne permite un control, de felul controlului realizat în conformitate cu prevederile art.93 Cod procedură penală, redacția anului 1961.

Urmare a incertitudinii legale, practica a inventat așa-zisele controale în baza art.274 Cod procedură penală, în cadrul cărora ofițerul de urmărire penală la indicația conducătorului sau, șefilor ierarhici mai superiori, a procurorilor, sau a altor persoane interesate, este impus să facă un miniproces prealabil, premergător, ceva asemănător cu controlul în baza art.93 Cod procedură penală, redacția 1961.

Această practică este vădit ilegală, și chiar abuzivă, pentru că mai întâi nu este prevăzută de lege, fapt ce depășește limitele competenței, și astfel ofițerul personal riscă la fel a fi tras ulterior la răspundere. De fapt, în cazul Mătăsaru, CEDO a constatat că controlul în baza art. 274 CPP este ilegal și inefectiv.

Pe de altă parte, se încalcă libertatea persoanelor, care fără nici un drept, ilegal sunt chemate la ofițerul de urmărire penală, fără a li se asigura drepturi procesuale, de la ei se solicită anumite explicații, se cer documente, se ridică bunuri, se dispun avize consultative și revizii, pentru ca ulterior și aceste acte să fie declarate nule și fără efecte juridice.

Tandemul contradicțiilor legale și golurilor procesuale, care în permanență provoacă situații de conflict, incertitudini și riscuri poate fi prezentat la infinit, deoarece într-adevăr legea este imperfectă și alogică, însă lipsa de timp nu-mi mai permite să o fac.

Însă oricum cred a fi oportun și solicit ca Conferința să ia act de cele relatate și să avertizeze puterea legislativă pentru necesitatea elaborării unei proceduri legale clare, pentru adoptarea unui nou concept procesual, sau pentru ajustarea celui actual.

Or, așa cum susțineau atât părintele Augustin, cât și autorul Declarației de Independență, Thomas Jefferson, o lege nedreaptă nu este lege, iar Legiuitorul care elaborează și adoptă anumite legi fără a lua în calcul legile naturale este criminal.

În mod extensiv interpretăm legea și respectiv îl provocăm pe lucrătorul de

poliție atunci când aplicăm prevederile alin.(2) lit. f), m), n) și o) alin.(2) art. 6 din Legea privind activitatea operativă de investigații, adică când permitem achiziția de control, sau controlul livrărilor de mărfuri și producție, experimentul operativ, infiltrarea operativă a colaboratorilor, fie controlul transmiterii banilor sau altor valori materiale extorcate.

Cam în toate aceste cazuri noi nu numai că îi expunem riscurilor, dar practic le permitem comiterea crimelor.

De altfel, legea permite doar *efectuarea achizițiilor de control și a controlului livrărilor de mărfuri și producție aflate în circulație liberă sau limitată, dar nu celor interzise, sau ilegale.*

De aceea în cazul în care facem achiziții a bunurilor interzise, a drogurilor, armelor, banilor și documentelor false, în timp ce legea nu permite achiziția de control, sau controlul livrărilor de mărfuri și producție, interzise în circulația liberă. Cu atât mai mult cu cât banii falși și drogurile nu sunt nici mărfuri și nici produse, și sunt ca atare interzise în circulație, ceea ce înseamnă că în fiecare caz de procurare a bunurilor interzise lucrătorii de poliție comit practic crime. Și noi ne-am deprins să închidem ochii, dar aceasta până-n într-o zi.

O altă problemă este infiltrarea operativă care, conform pct. 2) lit. n) alin. (2) art. 6 din Legea privind activitatea operativă de investigații, permite infiltrarea operativă în organizațiile criminale a colaboratorilor titulari din subdiviziunile operative și a persoanelor care colaborează în mod confidențial cu organele care exercită activitate operativă de investigații, utilizând acte de identitate și alte documente de acoperire.

Respectiv, pe de o parte, infiltrarea operativă poate fi făcută doar în organizațiile criminale, în caz contrar, nu avem dreptul de a infiltra, deoarece nu avem date suficiente că există o organizație criminală.

Prin urmare, infiltrarea poate fi dispusă doar în cadrul unei cauze penale pornite pe art.284 Cod penal, și aceasta este o cerință legală, dar dacă ofițerii de urmărire penală încearcă să se conducă de prevederile legale și nu permit, sau se opun serviciilor operative, ei sunt învinuiți de protecție a criminalilor, de lipsa de dorință de a combate infracțiunile etc.

Tot la aceasta se referă și măsura operativă, prevăzută de pct. 2) lit. o) alin. (2) art. 6 din Legea privind activitatea operativă de investigații, controlul transmiterii valorilor materiale, precum că extorcate, deoarece astfel lucrătorul de poliție practic devine complice, pentru că pune la îndemâna celui ce urmează să dea mită bunuri și alte mijloace.

În toate aceste cazuri are loc provocarea din partea lucrătorilor de poliție, deoarece conform practicilor internaționale și jurisprudenței CtEDO cu privire la art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prin care a dezvoltat conceptul de provocare, distinct de folosirea legitimă a operațiunilor sub acoperire din partea poliției, cauzele Constantin vs. România și Stoian vs. România (cazul procurării de către agenții sub acoperire a drogurilor de la reclamanti).

În multe cazuri apar interpretări extensive ale prevederilor legale și ale provocării din partea lucrătorilor de poliție, asemănătoare cazului *Teixeira de Castro vs. Portugal*, 9 iunie 1998, §§32-39, și *Vanyan vs. Rusia*, în care Curtea Europeană a con-

statat că o astfel de instigare constituie o încălcare a procesului echitabil.

De altfel, deși Convenția nu exclude posibilitatea utilizării unor operațiuni controlate și organizate „sub acoperire”, oricum utilizarea unor astfel de probe în instanță pentru a întemeia o sentință de condamnare nu este posibilă, chiar și în cazul combaterii circulației ilegale de droguri, pentru că cerințele unui proces echitabil, stabilit de art. 6 CEDO, nu permit ca în scopul public de combatere a traficului ilicit de droguri (cu atât mai mult în cazul nostru, care nu este atât de periculos - n.n.), să fie utilizate probe, obținute în urma provocărilor făcute de poliție, *Teixeira de Castro vs. Portugal*, p. 1462-1463, §§ 35-36.

Curtea a stabilit că acțiunile ofițerului de poliție sub acoperire și ale agentului său, exprimate în întâlnirea cu reclamantii și înțelegerea de a procura droguri, au avut efectul de a instiga reclamantii să săvârșească infracțiunea, or astfel colaboratorii de poliție au trecut dincolo de anchetarea pur pasivă a activității infracționale existente. Totodată, în lipsa unei cereri exprese a agentului de a cumpăra droguri, nici unul dintre evenimentele petrecute nu ar fi avut loc sau nu sunt temeiuri de a presupune că fapta ar fi avut loc fără implicarea acestora, o astfel de activitate depășește limitele agentului sub acoperire și poate fi numită provocare. O astfel de implicare și utilizarea acesteia în cadrul unui proces penal pune în mod esențial sub pericol procesul echitabil, respectiv art. 6 alin. (1) al Convenției a fost încălcat.

Victor MIHĂILESCU,

prorector pentru personal și educație al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Svetlana PĂDUREAC,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

UNELE ASPECTE ALE PROTECȚIEI SOCIALE A COLABORATORILOR ORGANELOR AFACERILOR INTERNE

Exercitarea profesiei colaboratorilor organelor afacerilor interne precum și a colaboratorilor altor organe de drept se desfășoară în condiții speciale și implică un șir de riscuri profesionale, care considerăm că ar fi oportun să fie compensate prin acordarea unei protecții sociale cuvenite din partea statului și a societății.

În acest context, studiind legislația țării vecine – România, care face parte din Uniunea Europeană -, constatăm că statutul polițistului aprobat de Parlamentul României prin legea nr. 360 din 6 iunie 2002 conține un șir de drepturi și garanții oferite polițistului din partea statului, și anume:

„Art.28 (1). Polițistul are dreptul la: a) salariu lunar, compus din salariul de bază, indemnizații, sporuri, premii și prime, ale căror cuantumuri se stabilesc prin lege. Salariul de bază cuprinde salariul corespunzător funcției îndeplinite, gradului profesional deținut, gradațiile, sporurile pentru misiune permanentă și, după caz, indemnizația de conducere și salariul de merit;

b) ajutoare și alte drepturi bănești, ale căror cuantumuri se stabilesc prin lege;

c) uniformă, echipament specific, alocații pentru hrană, asistență medicală și psihologică, proteze, precum și medicamente gratuite, în condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului;

d) locuință de intervenție, de serviciu, socială sau de protocol, după caz, în condițiile legii;

e) concedii de odihnă, concedii de studii și învoiuri plătite, concediu fără plată, în condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului;

f) concedii medicale pentru: caz de boală, prevenirea îmbolnăvirilor, refacerea și întărirea sănătății, accidente produse în timpul și din cauza serviciului; concedii de maternitate, pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la 3 ani, îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 2 ani, precum și în alte situații, în condițiile stabilite prin lege;

g) bilete de odihnă, tratament și recuperare, în condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului;

h) pensii, în condițiile stabilite prin lege;

i) indemnizații de instalare, de mutare, de delegare sau de detașare, precum

și decontarea cheltuielilor de cazare, în condițiile stabilite prin lege;

j) decontarea cheltuielilor de transport în cazul deplasării în interesul serviciului, mutării în alte localități și o dată pe an pentru efectuarea concediului de odihnă, precum și în alte situații, în condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului;

k) încadrarea activității în condiții deosebite, speciale sau alte condiții de muncă, potrivit legii;

l) portul permanent al armamentului din dotare sau achiziționat personal, în condițiile legii;

m) asigurare de viață, sănătate și bunuri, în condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului;

n) tratament medical în străinătate pentru afecțiuni contractate în timpul exercitării profesiei, în condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului;

o) consultanță juridică asigurată de unitate, la cerere.

(2) Armamentul dobândit personal se deține după pensionare pe baza permisului obținut, în condițiile legii.

Art. 31(1). Polițistul numit în prima funcție sau mutat în interesul serviciului într-o altă localitate decât cea în care își are domiciliul și care nu deține locuință proprietate personală în acea localitate, nici el și nici soția/ soțul acestuia, în situația în care nu i se poate asigura spațiu de locuit corespunzător, are dreptul la o compensație pentru chirie de până la 50% din salariul de bază.

(1) Polițistul numit în prima funcție sau mutat în interesul serviciului în localitatea în care își are domiciliul, dar care nu deține locuință proprietate personală în acea localitate, nici el și nici soția/ soțul acestuia, în situația în care nu i se poate asigura spațiul de locuit corespunzător, poate beneficia de compensația lunară pentru chirie, prevăzută la alin.(1), în cazuri justificate, pe baza rezultatelor anchetei sociale efectuate de o comisie constituită prin ordin al ministrului Administrației și Internelor, însușite de către conducătorul unității din care face parte polițistul, la solicitarea acestuia.

(2) Soțul sau soția polițistului mutat/ mutată în interesul serviciului în altă localitate, care a fost încadrat/ încadrată în muncă și a întrerupt activitatea datorită mutării împreună cu soțul sau soția, are dreptul la o indemnizație lunară de 50% din salariul de bază al polițistului, până la o nouă angajare sau până la prestarea unei alte activități aducătoare de venituri, dar nu mai mult de 9 luni.

(4) De indemnizația lunară prevăzută la alin.(2) beneficiază și soțul sau soția care, la data mutării polițistului, era înscris/ înscrisă, în condițiile legii, ca șomer, dar numai după expirarea termenului de plată a ajutorului de șomaj, stabilit prin lege.

(5) Quantumul compensației prevăzute la alin.(1) și condițiile de acordare se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, la propunerea ministrului Administrației și Internelor.

Art. 32(1). Polițistul va fi sprijinit în construirea sau cumpărarea, o singură dată în timpul carierei, a unei locuințe proprietate personală în localitatea în care își are sediul unitatea de poliție la care este încadrat, în condițiile legii.

(3) Criteriile și condițiile de sprijin prevăzute la alin.(1) se stabilesc prin ordin al ministrului Administrației și Internelor.

Art. 33 În exercitarea atribuțiilor de serviciu polițistul beneficiază de protec-

ție specială, în condițiile legii.

Art.34. Polițistului i se asigură gratuit echipamentul de protecție adecvat misiunilor specifice pe care le îndeplinește, iar în cazul în care, ca urmare a îndeplinirii atribuțiilor de serviciu, i s-a degradat sau distrus îmbrăcămintea ori alte bunuri personale, are dreptul la despăgubiri corespunzătoare.

Art.35. Membrii familiei polițistului beneficiază gratuit, în condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului, de:

a) asistență medicală și medicamente în cadrul sistemului de asigurări de sănătate specific apărării, ordinii publice, siguranței naționale și autorității judecătorești;

b) decontarea cheltuielilor de transport în situația mutării polițistului în interes de serviciu în altă localitate.

Art.37. Copiii polițistului decedat în timpul și din cauza serviciului pot fi transferați, la cerere, la instituțiile de învățământ ale Ministerului Administrației și Internelor, în condițiile stabilite prin ordin al ministrului Administrației și Internelor.

Art.37 (1). La decesul unui polițist, Ministerul Administrației și Internelor acordă familiei acestuia sau persoanei care a suportat cheltuielile ocazionate de deces, după caz, un ajutor suplimentar de deces egal cu de trei ori salariul de bază avut.

Art.38 (1). Polițistul pensionat și soția/ soțul acestuia au dreptul gratuit la asistență medicală și medicamente, în cadrul sistemului de asigurări de sănătate specific apărării, ordinii publice, siguranței naționale și autorității judecătorești, și au acces la casele de odihnă, sanatoriile, bazele sportive și alte spații pentru odihnă și agrement, care aparțin sau sunt în administrarea Ministerului Administrației și Internelor.

(2) Polițistul pensionat și soțul/ soția acestuia, care au acces la casele de odihnă, sanatoriile, bazele sportive și alte spații pentru odihnă și agrement care aparțin sau sunt în administrarea Ministerului Administrației și Internelor, beneficiază de înlesniri stabilite prin ordin al ministrului Administrației și Internelor.

Art.39(1). Durata programului de lucru al polițistului este de 8 ore pe zi și 5 zile pe săptămână, stabilită astfel încât să se asigure continuitatea serviciului polițienesc și refacerea capacității de muncă, în condițiile prevăzute de lege.

(2) Programul de lucru, formele de organizare a acestuia și acordarea repausului săptămânal se stabilesc prin ordin al ministrului Administrației și Internelor, după consultarea Corpului Național al Polițiștilor.

(3) Dacă interesele serviciului o impun, acordarea zilelor de odihnă săptămânale ce se cuvin polițistului poate fi amânată, în mod excepțional, cel mult de două ori într-o lună.

Art.40. Polițistul și membrii familiei sale au dreptul la protecție din partea structurilor specializate ale statului față de amenințările sau violențele la care ar putea fi supuși ca urmare a exercitării atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu acestea.”[1]

În același context Legea Republicii Moldova „Cu privire la poliție” nr. 416 din 18.12.1990, cap. VI (Apărarea juridică și socială din partea statului) oferă angajaților MAI următoarele garanții:

„Art. 29. Apărarea juridică a colaboratorilor poliției

Colaboratorul poliției este persoană inviolabilă și se află sub protecția statului. Persoana, onoarea și demnitatea lui sunt ocrotite de lege.

În scopul apărării drepturilor și intereselor lor colaboratorii poliției au dreptul să se adreseze instanțelor judecătorești, să se unească în sindicate.

Insultarea unui colaborator al poliției, opunerea de rezistență, amenințarea, actul de violență sau atentarea la viața lui, precum și alte acțiuni care îi împiedică să-și îndeplinească atribuțiile de serviciu sau datoria de serviciu atrag după sine responsabilitatea stabilită de legislația Republicii Moldova.

Colaboratorii poliției nu poartă răspundere pentru dauna materială și fizică, provocată infractorului în legătură cu nesubordonarea sau opunerea de rezistență a acestuia în timpul reținerii.

Art.32. Dreptul colaboratorului poliției la apărare juridică

Colaboratorul poliției are dreptul să atace în instanța judecătorească hotărârile persoanelor oficiale din organele poliției și din autoritățile administrației publice, adoptate în legătură cu el, dacă consideră că ele lezează împuternicirile și demnitatea lui personală.

Art.33. Dreptul colaboratorului poliției la risc profesional

Nu constituie o infracțiune acțiunea colaboratorului poliției care a fost săvârșită într-o situație de risc profesional justificat, deși ea are semnele acțiunilor pentru care este prevăzută răspundere disciplinară, administrativă sau penală.

Riscul este considerat justificat, dacă acțiunea săvârșită decurgea în mod obiectiv din informația asupra faptelor și circumstanțelor de care dispunea colaboratorul poliției, iar scopul legitim nu putea fi realizat prin acțiuni ce nu ar fi implicat riscul și colaboratorul poliției, care a admis riscul, a întreprins toate măsurile posibile pentru a preîntâmpina consecințele negative.

Art.34. Asigurarea de stat și plățile de compensare în cazul morții sau mutilării colaboratorului poliției

Toți colaboratorii poliției sunt supuși asigurării personale de stat obligatorii pe o sumă egală cu suma mijloacelor bănești de întreținere pe zece ani din contul mijloacelor bugetelor respective, precum și din contul mijloacelor încasate pe bază de contract de la ministere, departamente, întreprinderi, instituții și organizații. În cazul în care colaboratorul poliției își pierde viața în exercițiul funcțiunii, familiei celui căzut sau persoanelor întreținute de el li se plătește un ajutor unic echivalent cu suma mijloacelor bănești de întreținere pe zece ani a celui căzut și, în afară de aceasta, timp de cinci ani din ziua morții persoanelor întreținute li se plătesc lunar mijloacele lui bănești de întreținere, ținându-se cont de indexarea salariului. La expirarea a cinci ani se stabilește pensie de urmaș în modul stabilit de legislație.

În caz de mutilare a colaboratorului poliției în exercițiul funcțiunii, de invaliditate survenită în perioada satisfacerii serviciului sau cel mult după trei luni de la eliberarea din serviciu, sau după expirarea acestui termen, însă ca urmare a unei afecțiuni din perioada satisfacerii serviciului, în lipsa de temei pentru primirea pensiei de vechime în muncă el beneficiază lunar de mijloace de întreținere până la restabilirea capacității de muncă, însă pe parcursul a cel mult zece ani. După expirarea acestui termen lui i se stabilește pensie de invaliditate.

Paguba materială, cauzată colaboratorului poliției sau unei rude apropiate a lui și determinată de activitatea lui de serviciu, se repară pe cale judiciară în volum deplin din mijloacele bugetului respectiv.

Art.36. Asigurarea colaboratorilor poliției cu telefon și cu locuri în instituțiile preșcolare

Colaboratorilor serviciilor operative ale poliției li se instalează telefon la domiciliu în decurs de 6 luni din ziua depunerii cererii; altor categorii de colaboratori, stabilite de Guvern și de autoritățile administrației publice locale – cel târziu după trei ani.

Colaboratorilor poliției li se garantează dreptul la acordarea de locuri în instituții preșcolare pentru copiii lor în termen de trei luni de la data depunerii cererii.

Art.37. Dreptul colaboratorilor poliției la concediu suplimentar plătit

Colaboratorii poliției au dreptul la un concediu suplimentar plătit după zece ani de aflare în serviciu – cu o durată de până la cinci zile, după cincisprezece ani – cu o durată de până la zece zile, după douăzeci de ani – cu o durată de până la cincisprezece zile.

Art.38. Dreptul colaboratorului poliției la transport

Colaboratorii poliției au dreptul să se deplaseze gratuit în transport pe teritoriul Republicii Moldova și să folosească în exercițiul funcțiunii mijloace de transport personal potrivit reglementărilor stabilite de Guvern.

Art.39. Drepturile colaboratorilor poliției aflați în deplasare

Colaboratorul poliției, aflat în deplasare de serviciu, beneficiază de dreptul de a procura peste rând documente de călătorie la toate felurile de transport, precum și de dreptul de cazare în hotel pe baza legitimației de serviciu.

Art.40. Efectele nerespectării garanțiilor de protecție socială a colaboratorului poliției

În cazul nerespectării garanțiilor de protecție socială, prevăzută de prezenta lege, colaboratorul poliției are dreptul să primească recompense din mijloacele bugetului respectiv.”[2]

În concluzie, pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor prestate de către angajații MAI, combaterea corupției, diminuarea riscurilor profesionale și ridicarea prestigiului de a activa în cadrul poliției, propunem de a revizui legislația în vigoare (pe baza legislației țărilor vecine), în vederea acordării garanțiilor necesare și a îmbunătățirii protecției sociale a angajaților MAI în domeniile:

- protecția polițistului și membrilor familiei sale din partea structurilor specializate ale statului față de amenințările sau violențele la care ar putea fi expuși ca urmare a exercitării atribuțiilor de serviciu;

- asigurarea angajaților MAI cu spațiu locativ (de a reveni la prevederile art. 35 al Legii „Cu privire la poliție” adoptată la 18.12.1990 exclus prin LP90-XVIII din 04.12.09);

- asigurarea dreptului la compensație pentru chirie;

- asigurarea angajaților cu un salariu ce ar depăși de cinci ori salariul mediu pe economie (acest lucru ar duce la excluderea corupției în cadrul MAI);

- asigurarea asistenței juridice calificate din partea MAI în cazul în care, în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, polițistul este bănuیت de comiterea unei infracțiuni sau contravenții.

Referințe bibliografice:

1. Statutul polițistului aprobat de Parlamentul României prin legea nr. 360 din 6 iunie 2002.
2. Legea Republicii Moldova „Cu privire la poliție” nr. 416 din 18.12.1990.

Sergiu NESTOR,

șef interimar al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Eugeniu BARGAN,

lector al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

RIScul LA CARE ESTE EXPUS OFIȚERUL DE URMĂRIRE PENALĂ CA REZULTAT AL ERORILOR ADMISE

Munca ofițerilor de urmărire penală este orientată spre atingerea scopului procesului penal și, ca și unele alte tipuri de activitate, este corelată cu riscul. În activitatea lor se îmbină următoarele aspecte ale riscului: social, psihologic și de drept penal.

Necesitatea examinării instituției riscului întemeiat aplicată activității ofițerilor de urmărire penală este provocată de nevoia de a spori eficacitatea activității acestora, iar aceasta este imposibil fără aprofundarea conceptuală a acestor probleme.

Cu privire la erorile pe care le comit ofițerii de urmărire penală, putem afirma, destul de întemeiat, despre posibilitatea utilizării instituției riscului în procesul îndeplinirii funcțiilor profesionale în nu mai puțin de jumătate din cazuri.

Rămâne actuală și astăzi reglementarea dreptului la risc a lucrătorului de poliție făcută în Legea Republicii Moldova cu privire la poliție [1]. Articolul 33 al actului normativ nominalizat consfințește „Dreptul colaboratorului poliției la risc profesional”. Astfel, potrivit acestuia, „nu constituie o infracțiune acțiunea colaboratorului poliției care a fost săvârșită într-o situație de risc profesional justificat, deși ea are semnele acțiunilor pentru care este prevăzută răspundere disciplinară, administrativă sau penală. Riscul este considerat justificat, dacă acțiunea săvârșită decurgea în mod obiectiv din informația asupra faptelor și circumstanțelor de care dispunea colaboratorul poliției, iar scopul legitim nu putea fi realizat prin acțiuni ce nu ar fi implicat riscul și colaboratorul poliției, care a admis riscul, a întreprins toate măsurile posibile pentru a preîntâmpina consecințele negative”.

E important de menționat că în legislația autohtonă nu este dată definiția erorii în activitatea de urmărire penală, însă în literatura de specialitate sunt prezente mai multe definiții ale noțiunii respective.

O.Ia. Baev consideră că eroarea de urmărire penală este oricare acțiune greșită a ofițerului de urmărire penală care nu are caracterul abuzului de serviciu, care contribuie, după părerea subiectivă a ofițerului de urmărire penală, la sporirea calității urmăririi penale, dar care atrage după sine încălcarea cel puțin a unuiu dintre drepturile și interesele legale ale persoanei implicate într-un fel sau altul în activitatea de descoperire a infracțiunii [2, p. 6].

Iu.N. Reabokoni definește eroarea în activitatea de urmărire penală ca fiind

neajunsul admis de către ofițerul de urmărire penală în efectuarea urmăririi penale a legislației penale, procesual-penale, a altor acte normative care reglementează activitatea respectivă, precum și luarea deciziilor tactice greșite și executarea deciziilor respective [3, p. 10].

A.D. Boikov subînțelege prin eroare de urmărire penală orice decizie ilegală sau nefondată cauzată prin acțiune sau inacțiune greșită. În numărul de erori se includ încălcări grave de procedură penală în mod deliberat și aplicarea necorespunzătoare a dreptului penal, ilegalitatea și invaliditatea care sunt stabilite de funcționari sau autorități.

Din analiza noțiunilor propuse, putem conchide că eroarea în activitatea de urmărire penală în fiecare caz concret este legată de aprecierea eronată a evenimentelor care au loc de către persoana care efectuează activitatea de urmărire penală.

În opinia noastră eroarea în activitatea de urmărire penală constituie o faptă care formal nu contravine prevederilor legale, comisă în urma evaluării greșite a informației și a probelor acumulate de către persoana care efectuează urmărirea penală, prin care s-a adus atingere drepturilor și intereselor persoanei, sau în alt mod a influențat legalitatea hotărârii finale în procesul penal respectiv.

Esența erorilor de urmărire penală constă în faptul că persoana care comite eroare acționează în limitele legii în vigoare pentru atingerea scopului procesului penal. Totodată, trebuie să menționăm că nu este exclus faptul că în procesul dobândirii informațiilor operative, care constituie temei pentru efectuarea unor acțiuni de urmărire penală care limitează drepturile fundamentale ale persoanelor, față de persoană pot fi utilizate metode nestandarde, care se manifestă în influența atât morală, cât și fizică asupra acesteia. În acest caz, informația acumulată pe cale operativă poate fi greșită, deci constituirea acesteia drept temei pentru efectuarea unor acțiuni de urmărire penală va duce la încălcări ale legislației.

Orientarea socialmente utilă a acțiunilor de urmărire penală este determinată de scopul indicat în alin. (2) art. 1 al Codului de procedură penală, care indică: „procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetare a infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată”.

Paralel cu principiile constituționale ale legalității, respectării și păstrării drepturilor și libertăților omului și ale cetățeanului, activitatea ofițerilor de urmărire penală se bazează pe principiile operativității și prezumției de nevinovăție.

Direcțiile de bază ale activității ofițerilor de urmărire penală și a procurorilor sunt:

- colectarea și verificarea probelor în cauza penală prin producerea acțiunilor de urmărire penală;
- aplicarea măsurilor procesuale de constrângere;
- punerea sub învinuire a persoanei;
- liberarea de răspundere penală ș.a.

În cazul luării deciziei privind aplicarea măsurilor preventive, punerii sub învinuire a persoanei sau liberării ei de răspundere, ofițerul de urmărire penală și procurorul se află în situația incertitudinii în virtutea insuficienței informațiilor pe care le posedă. Astfel, P. Kabanov, examinând problemele riscului la cercetarea

infracțiunilor, afirmă că activitatea de descoperire și de cercetare a infracțiunilor se caracterizează prin luarea deciziilor în condițiile insuficienței informaționale.

Urmările riscului în procedura de urmărire penală le grupăm în două categorii mari, și anume:

- urmări tactice;
- urmări procesuale.

Printre urmările tactice se numără atenuarea forței demonstrative a informației obținute anterior, pierderea priorității tactice, iar, în general, complicarea situației de urmărire penală, însoțită de cheltuieli suplimentare pentru neutralizarea urmărilor negative ale riscului.

La urmările procesuale P. Kabanov atribuie lezarea drepturilor cetățenilor, încălcarea inviolabilității persoanei, subminarea principiului pedepsei inevitabile, discreditarea organelor de drept [4, p. 56-58].

În art.301 Cod de procedură penală legiuitorul a stabilit că un șir de acțiuni în urmărirea penală, legate de limitarea inviolabilității persoanei, domiciliului, limitarea secretului corespondenței, convorbirilor telefonice, comunicărilor telegrafice și a altor comunicări pot fi luate doar în baza autorizării judecătorului de instrucție. Însă în cazurile care nu suferă amânare, dar și în baza ordonanței motivate a procurorului în cazurile infracțiunilor flagrante, acestea pot fi luate fără autorizarea judecătorului de instrucție.

Conform alin.(2) art.301 Cod de procedură penală, judecătorul de instrucție poate fi informat despre efectuarea acestor acțiuni de urmărire penală în termen de 24 de ore, cu prezentarea, în scop de control, a materialelor cauzei penale, pentru soluționarea chestiunii despre legalitatea și temeinicia acțiunilor respective de urmărire penală. Asumându-și răspunderea pentru procedura acțiunilor respective de urmărire penală, fără autorizarea judecătorului de instrucție, persoana care le-a înfăptuit trebuie să știe că, în cazul în care judecătorul de instrucție va considera procedura lor ilegală și neîntemeiată, aceste acțiuni nu vor avea forță juridică și nu vor putea fi puse în baza acuzării atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată.

Totodată, persoana care a săvârșit ilegal asemenea acțiuni la etapa de urmărire penală poate fi trasă la răspundere penală pentru încălcarea inviolabilității domiciliului, limitarea secretului corespondenței, convorbirilor telefonice, comunicărilor telegrafice și a altor comunicări, pentru încălcarea inviolabilității vieții private.

Manifestarea riscului în situația respectivă este evidentă. Scopul în care acționează persoanele care înfăptuiesc activitatea de urmărire penală trebuie să fie unul socialmente util – acumularea dovezilor despre prezența faptei socialmente periculoase și a vinovăției persoanei de săvârșirea ei. Metoda de acțiune în cazurile care nu suferă amânare poate fi aleasă de însuși subiectul care riscă. De exemplu, persoana implicată în săvârșirea infracțiunii s-a blocat în apartament și ofițerul de urmărire penală presupune că persoana respectivă încearcă să ascundă urmele infracțiunii. Ofițerul de urmărire penală are două variante de acțiune: în primul rând, să meargă la judecătorul de instrucție pentru obținerea autorizării pentru cercetarea domiciliului; în al doilea rând, să întreprindă examinarea fără obținerea autorizării. Totodată, riscul este prezent în ambele cazuri. În primul, există probabilitatea că, în timpul obținerii autorizării pentru procedura acțiunilor de urmărire penală, bănuitul va ascunde sau va distruge urmele infracțiunii și ofițerul de urmărire penală nu va putea demonstra complicitatea acestuia la săvârșirea infracțiunii.

În al doilea caz, judecătorul de instrucție va recunoaște acțiunile din procedura de urmărire penală ilegale și neîntemeiate și, în acest caz, dovezile obținute în procedura lor vor pierde valoarea probatorie. Prin urmare, atât prima metodă, cât și a doua sunt legate de riscul pierderii dovezilor în cauza penală respectivă.

Este important a se lua în considerare că în ipoteza în care ofițerul de urmărire penală alege ca model de comportament varianta acțiunilor de urmărire penală fără autorizarea judecătorului de instrucție și fără temeiuri suficiente pentru aceasta, pot fi întrunite elementele constitutive ale următoarelor componente de infracțiune: art.177 alin.(2) lit.b) Cod penal – „încălcarea inviolabilității vieții personale, prin folosirea intenționată a situației de serviciu”; art.178 alin.(2) lit.a) Cod penal – „Violarea dreptului la secretul corespondenței, cu folosirea situației de serviciu”; art. 179 Cod penal – „Violarea de domiciliu”.

Ofițerii de urmărire penală, fiind funcționari ai organelor de drept, pot să acționeze în condiții extreme. Prin condiții extreme înțelegem împrejurările cu un nivel sporit de pericol, provocat de fenomenele naturii, de un caracter biologic și social, care necesită de la funcționarii organelor de drept măsuri speciale organizaționale și juridice și asigurarea lor cu resurse. Această totalitate de factori, care încalcă categoric condițiile normale de viață ale populației, securitatea socială și ordinea de drept complică esențial activitatea organelor de drept [5, p. 6].

Condițiile extreme modifică metodele obișnuite de activitate a organelor de drept. Aceasta deoarece în cazul lor, lipsind reglementările necesare ale activității organelor de drept în situații extreme, apare situația când trebuie ales între raționalitatea și legalitatea acțiunilor ce urmează a fi săvârșite.

Este cunoscut faptul că riscul reprezintă o categorie psihologică, deoarece subiectul (cel care aplică legea), conștientizând deficitul de informație și urmările posibile negative pentru sine sau pentru cei din jur, încearcă sentimentul de incertitudine în ce ceea privește corectitudinea deciziei luate. În legătură cu aceasta, urmările riscului apar drept unul dintre principalele criterii care influențează luarea deciziei. Mai mult ca atât, riscul în activitatea organelor de drept are, de cele mai dese ori, un caracter spontan.

Circumstanțele în care acțiunile colaboratorilor organelor de drept necesită aplicarea armei, a mijloacelor speciale și a forței fizice, dar și necesitatea luării unei decizii cât mai corecte în condițiile insuficienței de informație creează situația în care riscul profesional este unul acceptabil și legal.

Referințe:

1. Legea Republicii Moldova cu privire la poliție, nr.416-XII din 18.12.1990. în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 17-19/56.
2. О. Я. Баев, *Тактика следственных действий*, Воронеж, 1995, стр. 6.
3. Ю.Н. Рябоконь, *Следственные ошибки и пути их устранения*, Москва, 1997, стр. 10.
4. П. Кабанов, «Риск при расследовании преступлений», în *Социалистическая законность*, 1989, №2, p. 56-58.
5. А.Ф. Майдыков, *Предмет, задачи и система курса «Управление органами внутренних дел в экстремальных условиях»*: Лекция, Москва, Академия МВД СССР, 1989.

Iurie OANCEA,
doctorand

PREVENIREA ȘI CONTRACARAREA PROSTITUȚIEI ȘI PROXENETISMULUI DE CĂTRE ORGANELE MAI AL REPUBLICII MOLDOVA (FACTORI DE RISC)

Atitudinea față de prostituție pe parcursul dezvoltării societății începând din timpurile antice și până în prezent se schimbă permanent. Prostituția a fost interzisă, legalizată, au fost încercări de a reglementa acest fenomen, precum și de a stabili diferite forme de control medical asupra acesteia. Prima experiență istorică de combatere a prostituției a fost încercarea lui Ludovic al IX-lea de a expulza toate prostituatele din Franța. Această încercare nu a avut succes, fiindcă nu s-a reușit a izgoni viciul din sufletul omului¹.

Statele membre ale Consiliului Europei au acceptat diferite poziții față de prostituția voluntară, care variază de la un stat la altul. În acest sens, potrivit raportului „Prostituția – care poziție de susținut?” realizat la 9 iulie 2007 de către Comitetul Consultativ pentru șanse egale între bărbați și femei din cadrul Consiliului Europei, din punct de vedere istoric există trei poziții, care pot fi definite ca prohibitivă, reglementaristă, aboliționistă. Suedia a elaborat recent o poziție nouă care poate fi definită ca neoaboliționistă².

Aproximativ o treime a statelor membre ale Consiliului Europei (17), printre care și Republica Moldova, au aderat la poziția prohibiționistă, care interzice prostituția și sancționează prostituatele și proxeneții (deși nu neapărat pe clienți).

În prezent, Republica Moldova este parte la următoarele convenții care au drept scop contracararea prostituției și proxenetismului: Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 34/180 din 18 decembrie 1979, care consacră în articolul 6 obligația statelor părți de a lua măsurile adecvate, inclusiv pe plan legislativ, pentru reprimarea sub toate formele existente a traficului de femei și a exploatarei prostituției femeii³; Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitoare la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, adoptată la 25 martie 2000 la New York⁴; Convenția Consiliului Europei

¹ Н.Р. Косевич, *Профилактика преступности несовершеннолетних в малых и средних городах, учебное пособие*, Москва, Изд. Щит, 2003, p.178.

² Parliamentary Assembly, Doc. 11352, 9 July 2007, Prostitution – which stance to take?, Report Committee on Equal Opportunities for Women and Men, - <http://assembly.coe.int>.

³ Ratificată de către Parlamentul Republicii Moldova conform Hotărârii nr.87-XII din 28 aprilie 1994, în vigoare pentru Republica Moldova din 31 iulie 1994.

⁴ Ratificată prin Legea Parlamentului Republicii Moldova, nr.29 din 22 februarie 2007, Monitorul Oficial al RM, nr.036 din 16 martie 2007.

cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării și abuzului sexual, adoptată la 25 octombrie 2007 la Lanzarote, care prin intermediul articolului 19 obligă statele părți la această Convenție de a lua măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru a asigura incriminarea următoarelor fapte comise cu intenție: a) recrutarea unui copil pentru a practica prostituția sau determinarea unui copil să participe la prostituție; b) constrângerea unui copil să se prostitueze sau obținerea unui profit din, sau exploatarea în altă manieră a unui copil în asemenea scopuri; c) recurgerea la prostituția infantilă. În sensul prezentului articol, termenul „prostituție infantilă” desemnează faptul de a folosi un copil pentru activități sexuale atunci când se oferă sau se promit sume de bani sau orice altă formă de remunerație sau de răsplată, indiferent dacă această plată, promisiune sau răsplată se oferă copilului sau unei terțe persoane.

Întru îndeplinirea obligațiilor asumate în baza documentelor internaționale, prin intermediul Codului penal și al Codului contravențional au fost puse în aplicare măsuri de ordin legislativ menite să prevină și să contracareze prostituția și satelitul permanent al acesteia – proxenetismul.

În aceasă ordine de idei, Codul contravențional al Republicii Moldova prin intermediul art.89 sancționează practicarea prostituției⁵. Totodată, spre deosebire de Codul administrativ vechi, în care era prevăzută răspunderea administrativă pentru propogarea prostituției prin intermediul publicațiilor periodice, mijloacelor audio-vizuale sau prin orice alt mod, Codul contravențional în vigoare nu conține o astfel de componentă a contravenției, ceea ce în viziunea noastră reprezintă o omisiune a legiuitorului, deoarece orice acțiuni îndreptate spre propagarea prostituției doar stimulează și contribuie la creșterea numărului cazurilor de practicare a prostituției.

Răspunderea penală pentru comiterea acțiunilor îndreptate spre îndemnarea sau determinarea la prostituție sau tragerea de foloase de pe urma practicării acesteia este consacrată în articolul 220 Cod penal al Republicii Moldova⁶.

Un rol important în prevenirea și contracararea practicării prostituției și proxenetismului este exercitat de către Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova prin organele sale specializate, și anume: Direcția generală poliție ordine publică din cadrul Departamentului de poliție al Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova și Centrul pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane.

O direcție importantă de activitate a serviciilor specializate din cadrul Direcției generale poliție ordine publică din cadrul Departamentului de poliție constă în activitatea de prevenire și combatere a încălcărilor în sfera moralității, inclusiv în rădurile minorilor, exercitată prin direcțiile sale specializate: 1) direcția prevenție, care cuprinde secția pentru minori, ce asigură coordonarea și dirijarea activității inspectorilor pentru minori din cadrul subdiviziunilor de poliție teritoriale, în vederea desfășurării măsurilor de prevenție generală și individuală, lichidării condițiilor ce favorizează infracțiunile patrimoniale, acțiuni violente în sfera relațiilor familiale, a delincvenței juvenile, acordarea asistenței la capitolele prevenirii consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și alte substanțe psihotrope,

⁵ Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.3-6/15 din 16.01.2009.

⁶ Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.

criminalității stradale, precum și altor fenomene social-periculoase etc.; 2) direcția securitate publică din componența căreia face parte Secția patrulă și santinelă în atribuțiile căreia intră asigurarea, organizarea, dirijarea, controlul și verificarea activității subdiviziunilor de menținere a ordinii publice din cadrul organelor afacerilor interne, realizarea politicii de stat, privind apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor de atentate criminale, a ordinii și liniștii publice, combaterea criminalității; efectuarea urmăririi neconținute a situației operative, precum și a proceselor sociale, în scopul reacționării adecvate și neîntârziată la fenomenul infracțional stradal, preîntâmpinarea posibilelor complicații ale ordinii de drept; studierea și analiza cauzelor și condițiilor care au determinat sau au favorizat săvârșirea infracțiunilor, analiza evoluției fenomenului infracțional stradal etc.⁷.

Pentru organizarea eficientă a activității de contracarare a delincvenței juvenile, precum și prostituției în rândurile minorilor, prin ordinul Ministerului Afacerilor Interne „Cu privire la organizarea activității Serviciilor pentru minori ale comisariatelor de poliție”, nr.400 din 10 noiembrie 2004, a fost aprobat regulamentul-tip al secției (inspectoratului), serviciului, biroului și grupului pentru minori al comisariatului de poliție.

Reieșind din prevederile pct.21 al Regulamentului-tip nominalizat, Serviciul pentru minori are următoarele sarcini: 1) protecția vieții, sănătății, libertăților și drepturilor minorilor de atentate criminale și de alte intervenții nelegitime; 2) prevenirea, reprimarea și curmarea infracțiunilor, contravențiilor administrative, altor fapte antisociale comise de către minori și cu participarea acestora; 3) prevenirea și curmarea infracțiunilor, contravențiilor administrative, sau abuzurilor comise în privința minorilor; 4) conlucrarea și aplicarea măsurilor de reacționare și preîntâmpinare, conform condițiilor și modului stabilit, cu instituțiile de învățământ, autoritățile administrației publice locale și organizațiile obștești și alte organe abilitate în vederea protecției drepturilor minorilor; 5) aplicarea măsurilor de prevenire a criminalității în mediul familiei, minorilor, menținerea unui climat de ordine în zona instituțiilor de învățământ, odihnă, cultural-educative, pentru asigurarea ordinii și securității publice, în concordanță cu aspirațiile comunității.

Potrivit alin.(6), alin.(14), alin.(18) al pct.22, unele din funcțiile colaboratorului serviciului pentru minori în activitatea cotidiană sunt: întreprinderea măsurilor pentru depistarea și reținerea minorilor vagabonzi, cerșetori, care practică prostituția sau alte fapte nelegitime; depistarea părinților sau persoanelor ce îi înlocuiesc, care nu-și exercită obligațiile de supraveghere, instruire și educație, favorizează comiterea infracțiunilor, contravențiilor și altor fapte antisociale în rândurile minorilor, precum și traficanții de minori pentru practicarea prostituției și cerșitului; asigurarea activității de profilaxie și curmare a prostituției, pornografiei, propagarea sadismului și a cultului violenței în rândurile minorului.

Conform pct.23 al Regulamentului-tip, în conformitate cu legislația și alte acte normative în vigoare, factorii de decizie din cadrul Serviciului pentru minori în domeniile activității au dreptul: să solicite părinților și persoanelor care îi înlocuiesc respectarea atribuțiilor de supraveghere, instruire și educație a minorilor,

⁷ Subdiviziunile subordonate Ministerului Afacerilor Interne – www.mai.md

iar în caz contrar, să ia măsuri de convingere și constrângere; să viziteze minorii la domiciliu, la locul de studii sau activitate, părinții, persoanele care îi înlocuiesc, precum și alte persoane interesate, pentru întreținerea convorbirilor cu caracter profilactic cu ei; să invite minorii, părinții, precum și alte persoane interesate pentru stabilirea circumstanțelor comiterii infracțiunilor, contravențiilor și altor fapte antisociale comise de către minori la sediul organelor de drept și publice: să rețină sau să invite pentru activități profilactice în ordinea stabilită, în sediile organelor de poliție, pentru o perioadă de până la 3 ore, minorii care au comis crime, contravenții și alte fapte antisociale sau părinții acestora etc.

Pentru exercitarea prevenirii și combaterii încălcărilor în sfera moralității, precum și a practicării prostituției, angajații Direcției generale poliție ordine publică înreprend următoarele măsuri:

- organizarea operațiunilor speciale în scopul descoperirii persoanelor ce practică prostituția;
- întocmirea proceselor-verbale de constatare a contravențiilor administrative;
- ridicarea și confiscarea casetelor video și audio, CD-urilor, ziarelor și revistelor cu caracter pornografic, ce propagă cultul violenței sau al cruzimii;
- realizarea emisiunilor televizate, reportajelor radio, publicațiilor pentru presă pentru sensibilizarea opiniei publice asupra problemelor copiilor aflați în dificultate, precum și a delincvenței juvenile. În calitate de exemplu poate servi organizarea de către secția pentru minori și moravuri, din cadrul Comisariatului de poliție sect. Centru mun. Chișinău și TV „Moldova I”, în noaptea 31.01.2008 - 01.02.2008, a unei razii în mun. Chișinău întru depistarea persoanelor care practică prostituția. Problema a fost reflectată în emisiunea cu genericul „Știri nocturne”, de la ora 7.00, la data de 01.02.08, la canalul TV „Moldova I”;
- desfășurarea în instituțiile de învățământ a lecțiilor cu genericul „Noi și legea”, „Drepturile omului, teoria și practica implementării în viață”, „Criminalitatea juvenilă – noțiuni, cauze și manifestări” etc.⁸.

Organul specializat al Ministerului Afacerilor Interne cu atribuții în prevenirea și contracararea proxenetismului, migrației ilegale, traficului de ființe umane, traficului de copii este Centrul pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, care este compus din procurori, ofițeri de urmărire penală, analiști capacitățile cărora sunt orientate spre urmărirea cu succes a infracțiunilor nominalizate. Centrul integrează activitatea specialiștilor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Serviciului Grăniceri, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (CCCEC) și Procuraturii Generale.

În cadrul activității de prevenire și combatere a infracțiunilor de proxenetism, de către colaboratorii Centrului pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane se întreprind următoarele măsuri și acțiuni:

- organizarea măsurilor operative de investigații în scopul descoperirii infracțiunilor și identificării infractorilor;
- exercitarea urmăririi și administrarea probelor;

⁸ Nota informativă cu privire la activitatea Direcției generale poliție ordine publică a MAI, pe parcursul a 7 luni 2008. – mai2.sites.sunartstudio.md

- colaborarea cu organizațiile neguvernamentale și organizațiile internaționale;
- analiza legislației în vigoare și înaintarea propunerilor de perfecționare a acesteia;
- colaborarea cu mijloacele de mass-media și punerea la dispoziția acestora a rezultatelor obținute etc.

În calitate de exemplu al întreprinderii măsurilor de prevenire și combatere a infracțiunii de proxenetism și a fenomenului traficului de persoane de către angajații Centrului pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane pot servi următoarele cazuri: la data 24.01.2007, în urma informației operative parvenite în CCTP al MAI și în urma măsurilor operative de investigare realizate, în flagrant delict a fost reținută cet. V.C. domiciliată în orașul Bender, care a îndemnat-o, a determinat-o la practicarea prostituției pe cet. I. T., beneficiind în urma acesteia de foloase financiare în suma de 50 dolari SUA și 300 lei moldovenești pentru prestarea serviciilor sexuale clienților în sauna amplasată în mun. Chișinău. La 25.01.2007 pe cazul dat a fost pornită cauza penală în baza alin.(1) art.220 Cod penal, iar bănuita V. C. a fost reținută în baza art.166 CPP⁹. La 31.05.2007, în incinta liceului Vasile Alecsandri din orașul Ungheni, colaboratorii CCTP în comun cu angajații Misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație au participat la Seminarul cu tematica: „Mobilizarea fețelor bisericești la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane”, în cadrul campaniei de prevenire și informare a înaltelor fețe bisericești din raionul Ungheni privind fenomenul traficului de persoane și migrației ilegale. Scopul acestei campanii de informare a fost creșterea nivelului de cunoștințe al populației și sensibilizarea societății referitor la consecințele traficului de ființe umane și migrației ilegale¹⁰.

Principalul factor de risc pentru viața și sănătatea colaboratorilor de poliție reprezintă activitatea organizațiilor criminale, ai căror membri deseori aplică forța și folosesc armamentul pentru atingerea scopurilor criminale. Potrivit lectorului universitar N. Ghinea, organizațiile criminale au următoarele caracteristici: predispușe la crimă; structurate ierarhic sau într-un sistem complex de relații personale care, printr-un set strict de sancțiuni interne, pot întări aceste structuri; dispuse să folosească violența, intimidarea și corupția pentru obținerea de profituri și pentru a controla teritoriile, oameni și piețe; capabile să-și „spele” produsele ilicite, pentru a-și mări averile și pentru a se infiltra în economiile legale; capabile să se extindă în noi activități, care anterior erau „curate”, și peste frontierele naționale; deschise spre cooperarea cu alte grupuri criminale transnaționale; capabile să se infiltreze în instituțiile guvernamentale, inclusiv în vămi, poliție, justiție și chiar în parlamentele naționale; aflate permanent în căutarea unei acoperiri legale¹¹.

În această ordine de idei, pe parcursul anului 2009, de către ofițerii Centrului pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, a fost documentată și anihilată

⁹ Nota informativă privind informația Centrului pentru combaterea traficului de persoane în perioada lunii ianuarie 2007//www.mai2.sites.sunartstudio.md

¹⁰ Nota informativă privind informația Centrului pentru combaterea traficului de persoane în perioada lunii mai 2007//www.mai2.sites.sunartstudio.md

¹¹ N. Ghinea, „Formele de manifestare ale crimei organizate”, în *Colecția de articole AIT-2009*, 2009, p.48.

activitatea infracțională a 18 grupuri criminale precum și 40 de filiere specializate, dintre care: trafic de persoane – 9 (5 – Turcia, 1 – Emiratele Arabe Unite, 1 – Cipru, 1 – Grecia, 1 – trafic intern); proxenetism – 7 (4 – Turcia, 2 – Cipru, 1 – Emiratele Arabe Unite); scoaterea ilegală a copiilor din țară – 6 (2 – Italia, 1 – Franța, 2 – Grecia, 1 – Portugalia) organizarea migrației ilegale – 18 (16 – Italia, 1 – Franța, 1 – Slovenia)¹².

Una dintre grupările criminale, care acționa pe teritoriul Republicii Moldova, României, Ucrainei, pe parcursul anilor 2001-2006, dirijând o amplă rețea de trafic de ființe umane, trafic de copii și proxenetism și fiind anihilată datorită măsurilor întreprinse de către angajații Ministerului Afacerilor Interne, a fost gruparea criminală condusă de către cet. Alexandru Coval – alias „Șalun”.

La 15 iulie 2010, de către Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție a fost pronunțată Decizia definitivă și irevocabilă, prin care membrii grupării criminale, conduse de Alexandru Coval, au fost condamnați pentru comiterea infracțiunilor de trafic de copii în scop de exploatare sexuală comercială în prostituție, traficul de ființe umane, proxenetismul, păstrare ilegală de arme și muniții, deținerea și folosirea documentelor oficiale false de importanță deosebită, au fost condamnați la diferite termene de închisoare ¹³.

În final, este de menționat că structurile abilitate ale Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova în unele cazuri întâmpină dificultăți în cadrul prevenirii și contracărării prostituției și proxenetismului, ceea ce se datorează existenței grupărilor criminale, care controlează, supraveghează, favorizează practicarea prostituției și proxenetismului, oferind astfel protecția și sprijinul necesar proxeneților și prostituatelor. Practicarea prostituției clandestine, adică în hoteluri, saune, apartamente închiriate, este un alt obstacol care împiedică deseori descoperirea persoanelor implicate în practicarea prostituției și în organizarea practicării acesteia.

¹² Activitatea CCTP și subdiviziunilor sale teritoriale în anul 2009//www.mai.md

¹³ Serviciul de presă al Procuraturii Generale // www.procuratura.md

Nicolae PLOTEANU,

lector superior al Catedrei științe reale

și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

EVALUAREA ȘI PREVENIREA RISCURILOR INFORMATICE ÎN EXPLOATAREA SISTEMELOR INFORMATICE

Nowadays, the main risks in exploitation of computer systems are botnets and spyware programs, that can take control over computers from distance. According to the statistics of security companies, botnet networks contains millions of infected computers, and represents a problem for national economies and security forces of states.

Actualmente, Republica Moldova cu ajutorul comunității internaționale construiește societatea informațională, lansând proiecte informaționale și elaborând sisteme informatice, menite să informatizeze procesele din viața de toate zilele. Societatea informațională este o formă nouă a civilizației umane, mult mai perfectă, în care accesul egal și universal la informație, în corelație cu o infrastructură informațională și de comunicații dezvoltată, contribuie la o dezvoltare social-economică durabilă și la îmbunătățirea calității vieții, la integrarea în Uniunea Europeană. Practica internațională demonstrează impactul pozitiv al infrastructurii informaționale și de comunicații asupra dezvoltării societății contemporane, care constă în diversificarea posibilităților de acces la informație și la resursele informaționale publice în toate domeniile de activitate umană: guvernarea electronică, economia electronică, comerțul electronic, învățământul electronic, cultura electronică, medicina electronică.

Construind societatea informațională, omenirea a devenit tot mai dependentă de tehnologiile informaționale, care cu o deosebită amploare se dezvoltă în ultimele decenii și care și-au adus contribuția la multe aspecte din viața cotidiană. Din păcate, paralel cu implementarea și exploatarea sistemelor informatice pentru a ajuta multe procedee actuale, în ciber spațiu și-au făcut apariția și elementele negative, chiar criminale, care împiedică exploatarea sistemelor informatice și a rețelilor de calculatoare globale conform destinației. Pentru prevenirea riscurilor informatice și minimizarea lor pe cât posibil se fac cercetări și se elaborează planuri privind securitatea informațiilor pentru organizații și țări întregi. Voi încerca să clasific în viziunea mea cele mai esențiale riscuri informatice cotidiene cu care se confruntă utilizatorii sistemelor informatice la moment și care sunt metodele de prevenire a acestor riscuri, deoarece suntem în etapa a treia a erei criminalității informatice, cea criminală, care a început aproximativ în 2005. Principalele riscuri informatice pot fi clasificate pe grupe după modul de efectuare a atacurilor informatice și principiul infectării și acțiunilor.

În prima grupă a riscurilor informatice, cea mai periculoasă actualmente, se clasifică rețelele botnet, care sunt compuse dintr-un număr de servere-gazde, de pe care rulează roboții, adică programele autonome de dirijare a altor calculatoare infec-

tate. Aceste programe ce se autoinstalează în computerele din rețele fac parte din clasa programelor distructive numită „Cal troian” sau pur și simplu se definesc „troieni” și au drept scop „zombarea” computerelor interconectate în rețele. După infectarea computerului, autorul troianului poate accesa resursele informaționale de la computerul deja virusat sau poate prin intermediul acestuia să efectueze un atac informațional ascuns, fără ca stăpânul real al computerului să știe de asta.

Care este totuși interesul autorilor și proprietarilor acestor botnet-uri ? Ca exemplu, prețurile medii globale de arendă între hackeri a unui botnet cu viteza de răspândire a 1000 de mesaje nesolicitate (SPAM) costă aproximativ 2000 dolari SUA pe lună sau ca exemplu deseori se întâlnesc pe Internet „comercianți” cu datele deținătorilor de carduri bancare.

Riscurile informatice generate de rețelele botnet. În primul rând, nu-i este atât de ușor unui utilizator de rând să depisteze prezența troienilor, care l-au conectat deja la botnet. Anume în această situație cu computerul infectat se pot întâmpla situații ciudate:

- poate deveni ținta unui atac informațional, ulterior fiind sustrate informațiile confidențiale;
- fiind dirijat din exterior, de stăpânul troianului (bot-ului), ce s-a autoinstalat automat, poate deveni sursa unui atac asupra altui computer-țintă;
- poate deveni sursa de expediere a mesajelor solicitate (SPAM);
- poate efectua atacuri de tip fishing, prin simularea la monitoarele clienților băncii a paginii WEB asemănătoare cu cea reală din timpul operațiunilor bancare pentru sustragerea parolelor sau banilor;
- poate deveni sursa de expediere a unor cereri către un server, care pot genera refuzul de servicii sau blocarea completă a serviciilor acestui server (DoS - atacuri);
- stăpânul acestui computer poate fi tras la răspundere pentru niște acțiuni ilegale, pe care în realitate nu le-a făcut, dar care au fost efectuate de stăpânul troianului (bot-ului) din exterior.

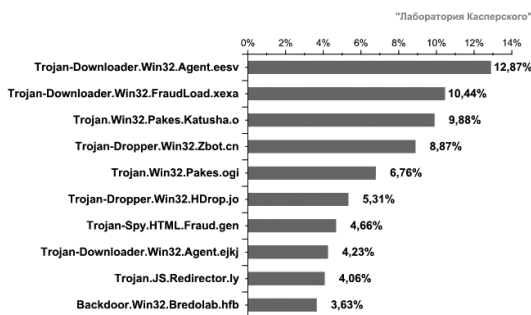
Ca exemplu poate servi cazul botnet-ului „Mariposa”, care a fost observat întâi în anul 2008 și era constituit dintr-o rețea de aproximativ 13 milioane de computere-zombi, infectate cu soft nociv și controlate de la distanță de creatorul botnet-ului. Mariposa conținea computere din jumătate dintre primele 1000 de firme din ratingul revistei *Fortune* și din 190 de țări cu informații confidențiale (date despre carduri bancare ori despre conturi bancare) a 800 de mii de persoane, care au fost furate¹.

Problema botnet-urilor este de câțiva ani în vizorul conducătorilor celor mai industrializate țări ale lumii, care întreprind măsuri comune în prevenirea acestor riscuri informatice, care prezintă un baraj real împotriva economiei digitale globale. Ca exemplu poate servi agenda de lucru a Forumului Economic Mondial din Davos din ianuarie 2007, în care problema botnet-urilor a fost discutată alături de

¹Panda: [Подробнее ликвидации ботнета Mariposa, http://www.securitylab.ru/search/=Mariposa&where=](http://www.securitylab.ru/search/=Mariposa&where=), 11.03.2010.

problemele războiului din Iraq și încălzirea globală, iar Vinton Cerf, care a elaborat concepția protocoalelor TCP/IP pentru Internet, este de părere că aproape $\frac{1}{4}$ din toate computerele sunt componente ale rețelelor botnet.[1]

De asemenea, botnet-ul poate fi creat cu ajutorul virusilor informatici, ce se răspândesc automat și preiau controlul absolut sau parțial asupra computerelor infectate, care apoi pot fi utilizate pentru atacurile DoS (Distributed Denial of Service – refuzul serviciului), expedierea mesajelor nesolicitate (SPAM), furtul parolilor, modificarea datelor cardurilor bancare, fishing ș.a. Drept confirmare poate fi și statistica recentă din iunie 2010 a celor mai distructive programe elaborate de compania de securitate „Laboratorul Kaspersky” (imaginea 1), după cum vedem, toți sunt troieni.[2]

Imaginea 1. Topul celor 10 programe distructive răspândite prin poșta electronică în august 2010.

Riscurile în exploatarea sistemelor informatice sunt atât de mari încât în apărarea produselor sale luptă intens și gigantul industriei software Microsoft, care propune soluții pentru reanimarea acestor rețele de botnet-uri. Recent, tribunalul din Virginia (SUA) a decis transmiterea dirijării asupra a 276 domenii companiei Microsoft, care anterior formau nucleul botnetului „Waledac”. [3]

Botnet-ul „Waledac” era utilizat pentru expedierea spam-ului la computerele infectate cu un program troian. Apogeul botnet-ului a fost în 2009, când acesta expedia peste 1,5 miliarde de mesaje spam zilnic. După preluarea controlului de către Microsoft, timp de 7 zile, la botnet au încercat să se adreseze 58 000 de computere, care au încercat de 14,6 milioane ori să se conecteze la domenii dezactivați.

De asemenea, marile puteri ale lumii încearcă să reducă riscurile informatice la minimum în guvernarea electronică contra fărâdelegilor generate de hackeri. Ca exemplu pentru celelalte state din lume poate fi proiectul național ce a luat start la 15 septembrie 2010 în Germania împotriva botnet-urilor, bugetul căruia inițial se estimează în jurul a 2,7 mln dolari SUA, dirijat de Ministerul de Interne al Germaniei și asigurarea tehnică fiind din partea Comisiei Federale de Securitate Informațională. Respectiv, din start este recunoscut faptul de către specialiștii ce dirijează acest proiect că efectul acestui program va fi real numai în cazul în care programul va avea un caracter global.[4]

Unul din scopurile principale ale acestui proiect este excluderea Germaniei din topul celor 10 țări cu cele mai mari botnet-uri active și securizarea mediului de afaceri al companiilor și cetățenilor. Utilizatorii, a căror computere vor fi infectate și vor fi parte componentă a rețelei botnet, vor fi anunțați prin E-mail sau telefon și vor primi o consultație despre primejdiile în care pot nimeri de pe un web-site speciali-

zat, unde li se vor recomanda acțiunile concrete ce trebuie executate. De asemenea, se presupune ca computerele infectate să fie deconectate de la rețele până la curățarea computerului de programe malițioase. Dacă utilizatorul nu se va descurca singur și toate metodele propuse pe WEB-sile-ul specializat n-o să nimicească troienii infiltrați, conform proiectului, compania provider, ce asigură conexiunea la Internet, este obligată să vină în ajutor clienților săi. Desigur, toate ajutoarele în lupta cu botneturile pentru utilizatori sunt gratuite. La inițiativa conducerii germane au aderat mai multe companii provider și în caz de succes, proiectul poate fi lărgit până în granițele Uniunii Europene.

Sigur că proiectul dat este interpretat de unii și ca încălcarea dreptului universal de acces la informație, deoarece deconectarea computerelor în cazul infecției poate fi și eronată. Este cunoscut faptul când utilitarele antivirus fac alarme false la testarea computerului contra virușilor informatici și în al doilea rând nu știe nimeni cât va dura această deconectare, fie ea falsă sau binevenită.

A doua poziție în clasamentul programelor distructive o ocupă grupul spyware – programele spioni, după principiul de comportare de asemenea troieni. Spionii autonomi se autoinstalează pe hardul computerului (HDD) în urma conexiunii la Internet sau a suporturilor electronice de informații, deja infectați și au drept scop analiza și selectarea informațiilor după cheia indicată de autorul spionului într-o anumită perioadă de timp finit, de obicei 35 - 60 zile. După analiza tuturor fișierelor de pe hardul computerului utilizatorului, care nici măcar nu bănuiește nimic, spionul arhivează fișierele „interesante” într-un fișier criptat, pe care îl expediază stăpânului la următoarea conexiune Internet. Este practic imposibil de demonstrat furtul de informații de către spionii electronici, deoarece decriptarea fișierului arhivat cu informațiile confidențiale selectate este imposibilă. Toate firmele de securitate încearcă ani întregi să facă lucrul acesta.

Din păcate, virușii spioni sunt de multe ori neglijați. Nici chiar programele de dezinfectare nu sunt prea preocupate să-i ia în seamă și să-i lichideze, motivul principal fiind acela că ei nu au o acțiune distructivă directă. Totuși, pagubele pot fi uneori însemnate, nemaisocotind și faptul că nimeni pe lumea aceasta nu și-ar dori să fie „controlat” în viața personală și în activitatea sa la serviciu. Un astfel de spion poate sta mult timp într-un calculator, dacă nu este depistat la timp și înlăturat de un program serios de devirusare. Este un adevărat semnal de alarmă, pentru simplul motiv că asemenea spioni electronici există și pot pătrunde în viața noastră și pe această cale.[5]

Desigur, în acest domeniu se fac zi de zi investigațiile respective, dând la iveală răufăcătorii. Programele spioni pot fi plasate în câteva grupe după principiul lor de acțiune și felul de instalare:

1. Grupa Internet-spyware – sunt aplicațiile care monitorizează calitatea, capacitatea și modul interconectării la rețea. Aceste aplicații selectează informații pentru companiile ce activează pe piața accesoriilor și periferiilor computaționale pentru elaborarea strategiilor pe viitor. Pe baza acestor date, pot fi modificate sau introduse noi servicii de interconectare. La rândul lor, producătorii soft elaborează gama de aplicații solicitate de utilizatori.

2. Grupa HDD-spyware – aplicațiile care selectează informații despre Hard

Drive Disk-ul utilizatorului și o expediază proprietarilor acestor spyware pentru analiza pieței de HDD respective. De cele mai dese ori, acești „spioni” efectuează scanarea mapelor de pe HDD și a registrului de sistem, cu scopul de a analiza utilitățile de care se folosește utilizatorul. Paralel, sunt scanate mapele și fișierele cu informații private și confidențiale, care satisfac condiția (după un cuvânt-cheie specific) de căutare.

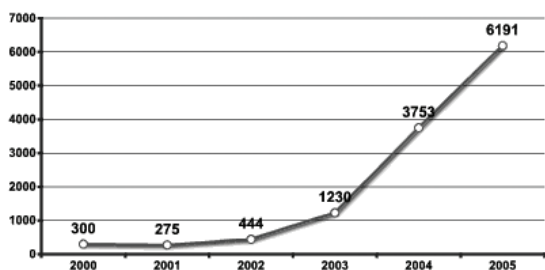
3. Grupa Keylogger-spyware – un astfel de tip de aplicații-spioni de cele mai dese ori au un scop bine determinat, calculatorul cu o anumită adresă definită, care nu are nimic cu analiza piețelor comerciale. După autoinstalare pe hard, keylogger-spyware înmagazinează într-un fișier informații despre consecutivitatea de taste apăsată de „utilizatorul-jertfă”. La o interconectare www fișierul cu informația selectată de câteva ore sau zile este expediată proprietarului spionului. Proprietarul acestui spion poate lua cunoștință de conținutul oricărui document, sau și mai rău – al parolei. De cele mai dese ori, acești spioni aduc proprietarilor lor conturi și parole de conturi din documente financiare.

La mijlocul lunii martie 2005 a fost făcută o încercare de a săvârși cel mai mare furt din lume: Yeron Bolondi a elaborat un spion keylogger-spyware și selectând datele despre cardurile și conturile clienților filialei engleze a băncii japoneze „Sumitomo Mitsui Bank”, împreună cu grupul de complici infractorii, a încercat să fure 220 milioane de lire sterline, fiind prinși în flagrant de poliția engleză în timpul ridicării banilor.[6]

4. Grupa WWW-spyware – aplicații al căror scopul este urmărirea activității utilizatorilor în rețele, WWW-site-urile vizitate, gusturile și genurile de informații solicitate, cumpărăturile efectuate prin card, informația introdusă în anchetele pentru procurare (conturi și parole) în E-mail magazin. Din această grupă fac parte și aplicațiile care selectează informații despre anumite persoane prin rețele, având la îndemână unii parametri-cheie. Fiind rezidente, unele aplicații ale acestei grupe nu permit lansarea la computerul utilizatorului unor anumite WWW-site-uri.

5. Grupa E-mail-spyware – aplicații care au drept scop furnizarea adreselor e-mail proprietarilor, care apoi pot fi chiar și comercializate. Prin intermediul acestor adrese, utilizatorii „pot primi” informație publicitară nesolicitată sau un șir de banere publicitare. Spionii din această grupă sunt principalii agenți ai SPAM-ului, adică informații publicitare, aruncate în cutiile utilizatorilor contrar voinței lor, ceea ce provoacă uneori la utilizatori chiar și stres.

6. Grupa Cookie-spyware – aceste aplicații-spioni niciodată nu se autoinstalează pe HDD-ul utilizatorului, ele doar înregistrează porțiuni de informații pe diferite harduri despre utilizatori. La combinarea acestor informații de pe mai multe HDD-uri, se obține o informație mai amplă despre utilizatori.

Imaginea 2. Amploarea spionilor din grupa keylogger-spyware conform iDefense.

La mijlocul anului 2006 reprezentanții de la www.webroot.com, companie specializată în securitatea informațională, au constatat că 89 % (9 computere din 10) din personaliere de pe glob sunt infectate în mediu cu 30 programe spioni.[7]

În concluzie, putem confirma faptul că cele mai mari riscuri informatice și probleme de confidențialitate le creează cei mai periculoși spioni-reprezentanți ai grupului keylogger-spyware, numărul cărora crește cel mai mult an de an, ceea ce ne confirmă și datele companiei de securitate iDefense (imaginea 2).

Riscul este un element definitoriu în exploatarea sistemelor informatice, deoarece nu se poate spune că s-a găsit un algoritm universal în exploatarea sistemelor informatice, capabil să elimine în totalitate. Numai respectarea unor reguli de bază în ceea ce privește securitatea va conduce la diminuarea riscurilor și folosirea optimă a sistemelor informatice. De asemenea, nu reprezintă o surpriză faptul că riscul capătă diferite forme. În zona securității sistemelor informatice amenințările includ:

- angajați nemulțumiți;
- foști angajați concediați;
- parole cu o duritate foarte slabă;
- aplicații de instant messaging folosite și lăsate deschise;
- instrumente de hacking din ce în ce mai puternice și accesibile pe scară largă, mai ales tinerilor.

Prevenire a riscurilor informatice. Pentru prevenirea sigură a riscurilor informatice în exploatarea fără incidente a sistemelor informatice, în primul rând este necesar elaborarea în cadrul organizațiilor a unui plan de securitate informațională, care trebuie să fie îndeplinit cu strictețe de toți colaboratorii. Fiecare colaborator în parte va fi nevoit să respecte condițiile regulamentului intern și să țină cont de unele recomandări comune în exploatarea computerelor și rețelelor:

1. Instalarea celor mai vestite produse antivirus ale companiilor de securitate, ce permit algoritmi și metode performante de testare în timp real al computerelor contra virusurilor;

2. Reînnoirea tuturor path-urilor sistemelor de operare apărute pe web-siturile producătorilor, care vor înlătura breșelele și vulnerabilitățile depistate în urma atacurilor informatice;

3. Utilizarea certificatelor digitale în scopul protecției informațiilor confidențiale;

4. Nu instalați și nu descărcați aplicații suspecte din boxa poștală, acestea pot face probleme serioase pentru tot colectivul și computerul personal;

5. Instalarea unor utilitare antivirus la un preț foarte redus și suspect, de asemenea, poate fi o cale de infectare a computerului Dvs., deoarece este cunoscut

faptul că comerțul cu utilitare antivirus false ocupă o poziție de frunte pe Internet.

6. Pentru depistarea troienilor (bot-urilor), în cazul în care computerul Dvs. a fost infectat și este parte a botnet-ului, atrageți atenția pentru a observa:

- existența unor aplicații, care încearcă foarte des să se conecteze la Internet, fără acordul Dvs.;

- creșterea exagerată a volumului traficului Internet, pe când Dvs. v-ați interconectat la minim;

- apariția în sistemul computațional a unor procese mascate, dirijate din exterior.

7. Oricât de serios ar fi sistemul de securitate la sistemul informatic pe care îl exploatați, este necesar să vă asigurați cu o copie de rezervă a acestui sistem;

8. Studiile în domeniul SI arată că în medie 90% din breșele de securitate identificate nu sunt datorate problemelor tehnologice, ci instalării și configurării necorespunzătoare sau datorită nerespectării unor proceduri de utilizare și administrare a sistemului;

9. Configurați adecvat sistemele de securitate (firewall, antivirus, detectarea de spioni);

10. Elaborați reguli de bază legate de securitatea sistemelor informatice, care este necesar să fie respectate de către toți membrii utilizatori ai sistemului informatic.

Bibliografie:

1. Более 150 миллионов компьютеров участвуют в ботнет сетях, www.securitylab.ru/news/290127.php, 28 01. 2007.
2. Мария Наместникова, Вредоносные программы в почте в августе 2010 года, <http://www.securelist.com/ru/analysis/>, 10.09.2010.
3. Microsoft получила управление над ботнетом Waledac, <http://www.securitylab.ru/news/397528.php>, 09.09.2010
4. Юлия Левашова, Запускается программа по борьбе с ботнетами, www.crime-research.ru/news/, 08.09.2010.
5. N. Ploteanu, *Securitatea informațională*, p. 75, „Elena VI”, Chișinău, 2008.
6. N. Ploteanu, *Securitatea informațională*, p. 77, „Elena VI”, Chișinău, 2008.
7. N. Ploteanu, *Securitatea informațională*, p. 3, „Elena VI”, Chișinău, 2008.

Natalia POPUȘOI,

lector superior al Catedrei procedura penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Natalia LIVADARU,

procuror al Procuraturii raionului Anenii Noi, jurist de rangul II

RISCURILE PROFESIONALE LA EFECTUAREA URMĂRIIRII PENALE, SUPPORTATE DE CĂTRE ORGANELE ABILITATE CU FUNCȚII DE EXERCITARE, CONDUCERE ȘI EXECUTARE A HOTĂRĂRIILOR ÎN MATERIE PENALĂ

Încrederea cetățenilor Republicii Moldova în sistemul de drept existent poate fi consolidată numai printr-o activitate completă, operativă și eficientă a organelor Procuraturii, OUP care să manifeste o atenție sporită la respectarea drepturilor omului un proces echitabil (Constituția RM, art. 6 CEDO etc.).

La efectuarea urmăririi penale, alături de procuror și cu exclusivă lui conducere participă organul de urmărire penală. S-a arătat¹ că marea majoritate a activităților legate de desfășurarea urmăririi penale sunt realizate de către organele de urmărire penală. Deseori organul de urmărire penală nu coîncetizează faptul că activitatea sa încununează succesele ulterioare ale întregului sistem de drept care are ca menire curmarea, contracararea și excluderea viciului social „criminalitatea”.

Prevederile legislației în vigoare stipulează obligațiunile organului de urmărire penală de a desfășura activitățile legale în strictă conformitate cu legea, îndreptate spre nemijlocita cercetare sub toate aspectele, complet și obiectiv, a tuturor circumstanțelor cauzei. Deci putem menționa că, datorită obligațiunilor și rolului procurorului și controlului judiciar instituit asupra fazei urmăririi penale, organele de urmărire penală nu pot efectua toate acțiunile din proprie inițiativă, legea stabilind că unele vor fi îndeplinite numai după ce propunerile lor au fost încuviințate, autorizate sau confirmate de către procuror și judecătorul de instrucție.

Potrivit alin.(1) al art.55 din Codul de procedură penală, urmărirea penală se efectuează de ofițerii de urmărire penală ai Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal și Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției.

Din punctul de vedere al organizării și funcționării, organele de urmărire penală prezintă unele aspecte specifice în raport cu Procuratura care în fond efectuează aceeași activitate.

Un aspect pozitiv existent în legislația anterioară este faptul constituirii OUP

¹ Ion Neagu, *Tratat de drept procesual penal*, p. 138.

și Procuratură ca un sistem unic de activitate și nu unul divizat cum este prezent acum.

Din prevederile art. 55 din CPP deducem atribuțiile organului de urmărire penală:

a) în vederea efectuării măsurilor operative de investigație;
b) în scopul prevenirii și curmării infracțiunilor;
c) în vederea pornirii și efectuării urmăririi penale (potrivit art.274, 279 din CPP);

d) în vederea asigurării acțiunii civile sau a unei eventuale confiscări a bunurilor dobândite ilicit, potrivit art.202 din CPP.

Întreaga activitate a organelor de urmărire penală se exercită sub controlul procurorului căruia legiuitorul i-a acordat prerogativa ultimului cuvânt în privința măsurilor de care depinde desfășurarea urmăririi penale (punerea sub învinuire și ascultarea învinuitului, adresarea demersurilor în cazurile prevăzute de lege în instanța de judecată pentru a obține autorizarea de efectuare a acțiunilor procesuale, încetarea procesului penal, scoaterea persoanei de sub urmărire penală etc.).

Activitatea organelor de urmărire penală a fost întotdeauna o condiție importantă în asigurarea legalității și ordinii de drept. De activitatea ofițerilor de urmărire penală depind rezultatele finale în combaterea criminalității, asigurarea garanțiilor reale ale respectării drepturilor cetățenilor și intereselor de stat.

Organizarea activității aparatului de urmărire penală prevede participarea activă a ofițerilor de urmărire penală în comun cu organele de poliție la combaterea criminalității, la consolidarea legalității și ordinii de drept în Republica Moldova prin:

a) cercetarea calitativă și oportună a infracțiunilor ce țin de competența lor, descoperirea lor, tragerea la răspundere penală a tuturor persoanelor vinovate;

b) luarea măsurilor adecvate întru asigurarea reparării depline a prejudiciului material cauzat proprietarului în urma săvârșirii infracțiunii în conformitate cu prevederile legale ale legislației în vigoare, cum ar fi art.1398 Cod civil, art.80, 203, 219, 220, 221, 222, 225 Cod de procedură penală, art.166, 167 Cod de procedură civilă;

c) stabilirea în procesul urmăririi penale a cauzelor săvârșirii infracțiunilor și condițiilor ce au contribuit la săvârșirea lor, luarea măsurilor întru înlăturarea acestor condiții, participarea activă la alte măsuri de prevenire a infracțiunilor.

La efectuarea activității de urmărire penală procurorii, OUP în raport cu organele de constatare, precum și alți reprezentanți ai organelor de drept, sunt supuși diverselor riscuri profesionale.

Așadar, efectuarea cercetării la fața locului presupune organizarea și dirijarea activității grupului operativ de urmărire penală în scopul de a depista, ridica și fixa urmele infracțiunii, de a identifica partea vătămată, martorii oculari și locul aflării persoanelor bănuite de săvârșirea infracțiunii. Specialiștii care participă la examinare și lucrătorii operativi ai organelor afacerilor interne activează la locul săvârșirii infracțiunii, în exclusivitate, sub conducerea nemijlocită a ofițerului de urmărire penală, procuror, la indicația acestora și în limitele competenței lor.

La fața locului ofițerul de urmărire penală conduce măsurile operative

de investigații pentru descoperirea infracțiunii, întreprinde măsuri în vederea înlăturării pericolului, în cazul în care acesta ar putea exista, pentru viața și sănătatea cetățenilor și a grupului operativ de urmărire penală, organizează acordarea primului ajutor medical victimelor și examinarea medicală a acestora și unul din riscurile primordiale existente este pregătirea profesională insuficientă în ceea ce privește darea indicațiilor eronate și nejustificate, ceea ce duce la nulitatea probelor.

Pregătirea insuficientă a cadrelor și lipsa de experiență în ce privește cunoașterea limitată a legislației în vigoare fac posibilă admiterea unor erori care prejudiciază considerabil drepturile și interesele părților în proces. Trebuie menționat faptul că activitatea și succesele activității ofițerilor de urmărire penală încununează activitatea de înfăptuire a justiției de către întregul sistem de drept – poliție, OUP, procuratură, instanța de judecată etc. Din considerente nejustificate, OUP nu au realizat definitiv importanța acestui fapt, astfel încât formalismul activității lor ia un aspect vicios pentru societate care duce la diminuarea autorității întregului sistem de drept.

Practica de urmărire penală a demonstrat că fără o bună interacțiune a organelor de urmărire penală cu alte servicii ale MAI și alte organe de drept nu pot fi obținute rezultatele scontate în ce privește descoperirea și cercetarea infracțiunilor. Prin urmare, ofițerii de urmărire penală la efectuare trebuie și este necesar să se afle într-un proces continuu de colaborare cu aceste organe.

În codul de procedură penală lipsește un astfel de termen precum „conlucrarea” ofițerului de urmărire cu alte subdiviziuni la efectuarea urmăririi penale, însă necesitatea instituirii unei astfel de interacțiuni rezultă din înseși dispozițiile Codului de procedură penală, Legea cu privire la activitatea operativă de investigații și din alte acte normative.

Colaboratorul organului de urmărire penală este primul care acționează în contact cu infractorul, riscându-și integritatea și viața pentru apărarea și salvarea persoanelor prejudiciate, pentru apărarea proprietății publice și private.

Pentru elucidarea aspectului dat al riscului poate servi următorul exemplu:

Un caz supus analizei este faptul că în r-l Cahul, grupul operativ a ieșit la fața locului pentru cercetarea circumstanțelor unui accident rutier, despre care au fost sesizați ceva timp anterior, neîntemeiat au fost atacați de un grup de persoane aflate în stare de ebrietate, care au aplicat violență nepericuloasă pentru viața și sănătatea persoanelor cu funcție de răspundere, acțiuni comise în scopul sistării activității lor de serviciu și schimbării caracterului ei în interesul lor, acțiuni aplicate împotriva persoanelor care își îndeplinesc datoria obștească și care au intervenit, fiind în serviciu.

Alt caz a avut loc în r-l Anenii Noi. În una din zilele lunii august 2010, aproximativ la orele 22.00, în unitatea de gardă prin intermediul serviciului „902”, a telefonat un colaborator de poliție, care a solicitat intervenirea grupului de reacțiune din motivul că colaboratorii poliției, fiind în serviciul funcției, au fost atacați de către doi cetățeni necunoscuți. În cadrul controlului efectuat s-a constatat că colaboratorii menționați, fiind implicați în serviciu privind asigurarea ordinii publice în teritoriul deservit, au inițiat stoparea pe traseul public a

unei unități de transport care se deplasa cu lumina farurilor deconectată. După stoparea unității de transport menționate, persoanele necunoscute coborând și acționând cu o obraznicie deosebită, întru demonstrarea superiorității lor fizice, au aplicat violența nepericuloasă pentru viață și sănătate și au amenințat cu aplicarea violenței față de persoana cu funcție de răspundere exprimată prin deteriorarea uniformei de serviciu, fiindu-le rupte cămășele de la uniformă, insignele și epoleții, le-au aplicat lovituri cu pumnii și picioarele peste toată suprafața corpului în urma cărora le-au fost cauzate leziuni corporale ușoare, acțiuni comise în scopul sistării activității lor de serviciu și schimbării caracterului ei în interesul lor, acțiuni aplicate împotriva persoanelor care își îndeplinesc datoria obștească și care au intervenit, fiind în serviciu, întru prevenirea și curmarea unei infracțiuni și a unei fapte antisociale.

O mare eroare admisă de legislator este excluderea din CP a articolului 350, adică atentarea la viața colaboratorului de poliție, care ar putea fi numit atentarea la viața colaboratorului organului de drept. Respectiv, aceasta a trezit o dezaprobare în masa populației ce constituie grupul de risc, păături nefavorabile, care sunt factori decisivi în diminuarea importanței și valorii principale cum ar fi viața și integritatea corporală a colaboratorului organului de drept, sau a unei persoane fizice, aceste persoane urmăresc scopul diminuării autorității cadrului legislativ și curmarea spiritului „faptei fără pedeapsă”.

În urma acestei excluderi nejustificate în anul 2009, au fost examinate 39 de cazuri de infracțiuni prevăzute de art.349 CP, în termenul de 9 luni ale anului 2010 deja fiind 27 de cazuri. Astfel de cazuri au fost calificate în baza art.349 CP, cu toate că unele din ele au avut ca bază urmări mai grave care urmau să fie calificate corect în baza fostului articol, deja exclus art.350 CP.

Spre exemplu: cazul din r-l Criuleni – în scopul sistării activității de serviciu a unui OUP, un cetățean l-a lovit pe ultimul cu un topor în regiunea facială, pricinuindu-i leziuni corporale. În sine acțiunea prezenta pericol pentru viață. Astfel de cazuri privind atentarea la viața și sănătatea colaboratorilor de poliție în timpul exercitării de către ei a atribuțiilor de serviciu au fost înregistrate în Cahul, Călărași, Căușeni, Hâncești, Anenii Noi etc.

O mare importanță o are și dotarea tehnico-materială a grupurilor de reacționare urgentă, deoarece se atestă situații că ofițerii, ieșind deseori la fața locului, nu au cel puțin mijloace speciale de reacțiune, astfel punându-și deseori viața lor și a colegilor lor în pericol. Referitor la acest subiect, considerăm oportună intensificarea controlului acestor exigențe nu doar în regiunile exclusiv apropiate ale mun. Chișinău, ci și în localitățile geografic așezate mai departe.

Nu în toate circumstanțele personalul decisiv cunoaște limitele aplicării metodelor de autoapărare în ce privește exigențele stipulate în Legea cu privire la poliție întru documentarea legală a cazurilor de aplicare a mijloacelor speciale, a armei de foc, precum și a forței fizice în timpul reținerii, ceea ce duce la adresarea cu plângeri nejustificate de către agresori organelor ierarhic superioare. În astfel de situații ofițerii sunt deseori supuși riscului din cauza însăși a neglijenței lor admise la documentarea unor astfel de cazuri, fiind tot-

odată expuși pericolului pedepsirii neîntemeiate în baza argumentelor folosite de către persoane care folosesc în favoarea lor pregătirea slabă profesională a persoanelor oficiale. Spre exemplu, în luna aprilie a anului curent într-o ședință de judecată, la examinarea unui demers de prelungire a termenului arestului preventiv în privința învinutului de comiterea infracțiunii, prevăzute de art.188 Cod penal, ultimul a declarat că în timpul reținerii a fost maltratat de către colaboratorii poliției, fiind deținut în izolatorul de detenție preventivă pe parcursul a câtorva zile, tot a fost maltratat. În timpul examinării, medicul ia depistat leziuni corporale.

În cadrul controlului suplimentar s-a stabilit că în privința solicitantului a fost pornită o urmărire penală în baza art.188 alin.(4) CP. Suspectul a fost reținut pe urme proaspete în baza art.166 Cod de procedură penală. Ultimul a declarat că în timpul reținerii și în timpul desfășurării altor acțiuni de urmărire penală, colaboratorii poliției i-au aplicat forța fizică. Despre maltratare, pe apărătorul său nu l-a informat, procurorului care l-a audiat în calitate de învinuit nu i-a povestit despre maltratare. Când a fost emis mandatul de arestare, a recunoscut vina integral și nu a declarat că a fost maltratat. Fiind deținut în penitenciar, a fost examinat de medic și a scris plângere în Procuratura Generală. În instanța de judecată, în momentul prelungirii termenului arestării preventive, a renunțat la declarațiile anterior date și a declarat că a fost maltratat. Fiind audiați, colaboratorii poliției au negat cazuri de aplicare a violenței fizice și torturii. Forță fizică sau psihică în privința suspectului nu a fost aplicată în afară de imobilizare la reținere.

S-a concretizat și modul în care suspectul a fost mobilizat, verificându-se aplicabilitatea procedeelelor în situație de risc. Colaboratorul poliției a sărit în spatele lui și ambii au căzut jos la pământ. Suspectul a căzut pe burtă cu fața în jos, iar polițistul deasupra, apoi s-a ridicat deasupra lui în genunchi și i-a răsucit strâns mâinile la spate, altă forță fizică nu a aplicat. Ofițerul de urmărire penală în procesul primirii persoanei reținute și întocmirii procesului-verbal a observat că aceasta avea o echimoză la ochiul drept și l-a întrebat în ce circumstanțe i-a fost pricinuită. Aceasta i-a răspuns că a căzut jos în timpul reținerii. Văzând că această leziune corporală este unica și neînsemnată și că reținutul nu declară că a fost maltratat, nu a numit și nu l-a trimis pe reținut la examinarea medico-legală, cu toate că urma primordial să o facă. Cu atât mai mult în procesul întocmirii procesului-verbal de reținere această leziune nu a fost specificată în conținutul lui, ceea ce constituie o nerespectare a exigențelor de întocmire a actelor procedurale.

Doar fiind verificată în Registrul de evidență fișa examinării medicale a persoanei reținute și arestate în IDP s-a constatat că doar de către medicul felcer au fost constatat leziunile corporale vizibile pe corpul reținutului, fiind efectuată și mențiunea că aparatajul special pentru confirmarea și stabilirea diagnozei nu a fost folosit, fapt ce atestă că suspectul nu a declarat în cadrul controlului anumite acuze.

S-a studiat dosarul personal al deținutului care conține examinarea medicală a acestuia, cu mențiunea despre depistarea unei singuri leziuni corporale: echimoză violetă la nivelul pleoapei superioare a ochiului drept, ceea ce a servit drept suport al declarațiilor ofițerului care nu a inclus aceeași leziune în conținutul procesului-verbal.

Conform raportului de examinare medico-legală, la examinare s-a stabilit: echimoză în regiunea feței – care a fost produsă prin acțiunea traumatică cu un obiect contondent dur sau lovire de astfel de obiecte, posibil la cădere din poziția verticală a corpului și se califică ca leziune corporală fără cauzarea prejudiciului sănătății.

Conform art.15 din Legea „Cu privire la poliție”, colaboratorii poliției aplică forța fizică, inclusiv procedeele speciale de luptă, pentru curmarea înfrăcțiunilor, pentru înfrângerea rezistenței opuse cerințelor legale, dacă metodele nonviolente nu asigură îndeplinirea obligațiunilor ce le revin².

Astfel, s-a ajuns la concluzia că declarațiile petiționarului privind maltratarea lui de către colaboratorii de poliție peste diferite părți ale corpului de mai multe ori nu s-au adevărit, fiindcă la el a fost depistată o singură leziune corporală, care coincide întocmai cu circumstanțele reținerii lui, iar lipsa altor vătămări denotă faptul că declarațiile adresatului nu corespund realității. Mai mult ca atât, adresarea lui cu plângere a parvenit doar după aplicarea arestului preventiv, fapt considerat de către acesta drept argument al excluderii răspunderii penale și metodă de a se eschiva de la ea.

Neîntocmirea corespunzătoare a actelor la reținere și formalismul la întocmirea acestora, de asemenea, duce la un risc care, fiind investigat de către procurori, a fost elucidat doar ca o abatere disciplinară pasibilă de a fi sesizată la nivel de conducere.

Alt risc profesional este faptul sensibilizării insuficiente a societății în vederea respectării nu doar a drepturilor sale ca cetățean al R. Moldova, dar și a obligațiunilor sale primordiale de a respecta legislația și pentru care în caz de nerespectare poate surveni răspundere fie contravențională, penală sau și cel puțin disciplinară.

Rezumând cele expuse, este de menționat faptul că pentru elucidarea cauzurilor ce favorizează apariția riscurilor profesionale în activitatea întregului sistem de drept este necesar:

1. Promovarea autorității organelor de drept în societate în intensificarea sensibilizării societății în vederea nu doar a cunoașterii drepturilor sale, dar și obligațiunilor ca cetățean. Excluderea prin aceasta a viciului fraudulos în vederea existenței concepției greșite – „am dreptate întru totul”. Concepția eronată a noțiunilor de „cetățean” și „consumator”.

2. Selectarea cadrelor și remunerarea materială a personalului să fie realizate în raport cu riscurile profesionale și pericolul suportat de către acesta.

3. Pentru o activitate mai eficientă, cu un randament mai sporit, în domeniul urmăririi penale, ar fi binevenit ca recrutarea potențialilor candidați la

² Legea cu privire la poliție, nr. 416-XII din 18.12.90, republicat: Monitorul Oficial nr.17-19/56 din 31.01.2002, p.4, *Veștile* nr.12/321, 1990.

funcția de ofițer de urmărire penală să fie efectuată în exclusivitate din instituțiile de învățământ specializate.

Conducătorii urmează să conlucreze mai eficient cu corpul didactic, profesoral al instituțiilor de învățământ universitar, pentru recrutarea celor mai buni studenți ce posedă abilități în direcția urmăririi penale, deoarece profesorul are posibilitatea să cunoască și să descopere un student capabil pe perioada studiilor.

3. Intensificarea controlului mai riguros din partea conducerii în ce privește dotarea tehnico-materială a grupului operativ de reacțiune, mai ales în centrele raționale situate geografic mai departe de mun. Chișinău.

4. Restabilirea în Codul penal a articolului 350, adică atentarea la viața colaboratorului de poliție, care ar putea avea altă denumire – atentarea la viața colaboratorului organului de drept.

5. Modificarea dispoziției art.316 al Codului penal, și anume alin.(1) să cuprindă măsurile de securitate aplicate și altor autoritari precum procuror, ofițer de urmărire penală, sau colaboratorilor care execută nemijlocit măsurile de protecție. Aici putem menționa și necesitatea includerii în Legea cu privire la protecția martorilor și alți participanți ai aricilolului cu privire la protecția persoanelor care efectuează nemijlocit aceste măsuri de protecție.

Bibliografie:

1. Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, 4 noiembrie 1950 (în vigoare pentru Republica Moldova din 12 septembrie 1997)
2. Constituția Republici Moldova din 29 iulie 1994.
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003, M/O al Republicii Moldova nr.104-110 din 7 iunie 2003, în vigoare din 14 martie 2003.
4. Codul penal al Republicii Moldova Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002 în vigoare din 12 iunie 2003.
5. Legea nr. 333-XVI din 10 noiembrie 2006 privind statutul ofițerului de urmărire penală
6. Legea cu privire la poliție nr.416-XIII din 18.12.1990. Monitorul Oficial nr.17-19/56 din 31.01.2002, p. 4, *Veștile* nr.12/321, 1990/.
7. Legea R. Moldova Nr. 294-XV din 25.01.2009 „Cu privire la Procuratură”.
8. Ion Neagu, *Tratat de drept procesual penal. Partea generală*, București, 1994.

Victoria ROTARI,
lector metodist al Catedrei științe socioumane

SUICIDUL POLIȚIȘTILOR CA REZULTAT AL RISCURILOR ȘI STERSURILOR PSIHOLOGICE

Dacă ar fi să definim noțiunea de sinucidere, am putea delimita acest concept astfel: Sinuciderea este orice caz de moarte care rezultă direct sau indirect dintr-un act pozitiv sau negativ săvârșit de victima însăși și despre care aceasta știe ce rezultat va produce. Sinuciderea este actul de disperare al unui om care nu mai dorește să trăiască.

Există mai multe concepții, conform cărora „suicidul constituie prin ea însăși o nebunie specială” sau că „sinuciderea ar fi un episod al uneia sau mai multor forme de nebunie, neîntâlnindu-se la subiecții cu spiritul sănătos”.

Landsberg susține că sinuciderea ca fapt moral există, iar prezența acestuia se face simțită destul de puternic. Aceasta se întâmplă deoarece suicidul are loc ca fapt divers și cotidian în lume. Oriunde în presa scrisă sau vorbită se precizează foarte des cazuri de suicid. În cadrul acestui fenomen se remarcă vizibil un argument împotriva sinucigașilor, argument ce vine îndeosebi din partea mării majorități a oamenilor. Ei judecă actul ca pe unul de lașitate în fața greutăților vieții.

Cu siguranță că există mai multe persoane care nu se omoară pentru că sunt prea lașe pentru a o face decât oameni care se omoară din lașitate. Aceasta nu înseamnă însă că Landsberg susține sinuciderea ca act de eroism, sau că legitimează sinuciderea pentru un scop nobil. El doar arată că actul suicidului nu apare doar ca act de lașitate cum este etichetat în cele mai multe cazuri, ci poate surveni în urma unor cauze diverse. Cu privire la implicația morală a sinuciderii discuția se pune la nivelul libertății omului și a înțelegerii sale.

Evaluarea riscurilor profesionale constituie una dintre principalele pârgii de progres. Prioritate în lista situațiilor producătoare de risc în activitatea organelor de drept o deține interrelaționarea cu persoanele din procesul penal, care poate conține, chiar, grad de pericolozitate. Depistarea în flagrant a răufăcătorilor, contactul direct cu infractorii (deosebiți de gravi, recidiviști), aplicarea armei de foc implică responsabilitate asupra vieții omului și trăire emoțională reprezintă factori de risc. Organele de drept sunt expuse riscului și în cazurile de desfășurare a lucrului de descoperire a grupelor criminale. Complexitatea infracțiunii condiționează acțiuni psihointelectuale și dinamice de investigație, declanșând mecanismul stresogen, prin exteriorizarea oboselii, nervozității, fumatul, anxietate, incapacitatea de a concentra atenția, a memora evenimentele, scăderea randamentului de lucru, comportamente ce periclitează activitatea polițienească. Prin urmare, la fel putem sublinia un factor de risc.

Cercetările arată că principalele cauze care determină suicidul în rândul mi-

norilor și al maturilor sunt eșecurile sentimentale și singurătatea, urmate de imaturitate. Datele culese la nivel național relevă și faptul că 30 la sută dintre minori și 33 la sută dintre tineri își iau informații despre suicid din mass-media și de aceea ar trebui ca presa să țină cont de recomandările Organizației Mondiale a Sănătății și să evite furnizarea detaliilor despre metode de suicid. Suicidul este o problemă socială gravă, reprezentând o cauză importantă de mortalitate generală. La adolescenți și tineri (între 15 și 24 ani), sinuciderea constituie a treia cauză a mortalității (prima fiind accidentele rutiere). Numărul deceselor prin suicid este de patru ori mai mare în cazul bărbaților decât în cel al femeilor.

Factorii de risc pentru gândurile de sinucidere variază în funcție de vârstă, sex și comunitatea etnică și apar deseori în asociație. În peste 90% din cazurile de sinucidere, persoanele sufereau de depresie sau de alte afecțiuni psihice și tulburări emoționale. Evenimentele traumatice sau tragice, asociate cu alți factori de risc, precum stările de depresie, pot conduce la sinucidere, dar gândurile suicidare nu pot fi considerate drept un răspuns normal la stres.

Alți factori de risc se referă la tentativele anterioare de sinucidere, antecedente familiale de boli mintale sau de dependența de substanțe toxice, antecedentele familiale de sinucidere, violența domestică, abuzul sexual, păstrarea armelor de foc în casă, încarcerarea și expunerea la conduită suicidară a altor persoane.

Numărul sinuciderilor crește tot mai mult, de la an la an. Sociologul Émile Durkheim menționa că în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, numărul sinuciderilor a crescut de 3 până la 4, 5 ori, în funcție de țară. După Durkheim, rădăcinile sinuciderii nu sunt în dificultățile de viață. Oamenii își pun capăt zilelor pentru că ei nu știu unde se opresc necesitățile lor și care este scopul activității lor. Numărul mare de sinucideri este un semn al unei nenorociri morale.

Din cele expuse, putem spune, în consecință, că a opri creșterea omorurilor benevole nu înseamnă numai a ușura viața oamenilor. Personal cred că motivele cele mai grave ale sinuciderilor sunt dezorientarea, slăbirea relațiilor sociale, decăderea morală, destrămarea colectivismului, de aceea este necesar de a favoriza dezvoltarea autoaprecierii de sine și a celorlalți, subliniind astfel rolul acestora în evitarea situațiilor de suicid. Iar motivele atribuite de obicei sinuciderii (sărăcia, patologia psihică, gelozia, beția, suferințele trupesti etc.) nu sunt cele reale.

Cauzele sinuciderii pot fi:

- abuzul de alcool și alcoolismul;
- tulburarea afectivă bipolară;
- psihoza maniaco-depresivă;
- depresia;
- abuzul de substanțe toxice;
- sindromul de stres posttraumatic;
- schizofrenie;
- depresia sezonieră.

Alte cauze ale sinuciderii:

- tulburare de personalitate borderline;
- tulburări de comportament;
- boli cronice sau în stadii terminale;

- tulburare distimică;
- unele medicamente;
- abuz fizic sau emoțional;
- abuz sexual;
- evenimente traumatice sau tragice.

Complexitatea infracțiunii condiționează acțiuni psihointelectuale și dinamice de investigație, declanșând mecanismul stresogen, prin exteriorizarea oboselii, nervozității, consumului abuziv de tutun, anxietate, incapacitatea de a concentra atenția, a memora evenimentele, scăderea randamentului de lucru, comportamente ce periclitează activitatea polițienească.

Practica activității polițienești a demonstrat că expunerea repetată la evenimintele stresante și succedarea frecventă a schimbărilor psihologice și fiziologice care însoțesc stresul aduc cu sine uzura sistemului psihologic și apariția stării depresive. În starea de depresie polițistul tinde să fie preocupat doar de propriile probleme și poate deveni iritabil. Totodată, persoanele exprimă teamă persistentă, tensiune psihologică, dificultăți de vorbire, atitudini pesimiste iradiante, lipsă de inițiativă, insomnie, ceea ce îi împiedică să execute serviciul de menținere a ordinii și liniștii publice.

În momentul în care persoanele se confruntă cu un eveniment stresant, de obicei încep să facă eforturi pentru a depăși acel eveniment: eforturi pentru rezolvarea problemelor și eforturi în vederea restabilirii echilibrului emoțional. De asemenea, se recomandă și alte strategii atât pentru prevenirea stării stresogene, cât și pentru depășirea ei. Dincolo de eforturile lor nu trebuie cu totul neglijate remediile medicamentoase de atenuare a stresului. Dar să nu uităm că multe dintre tranchilizantele, autidepresivele, calmantele și alte produse farmaceutice, propuse ca mijloace de luptă contra stărilor depresive și stresogene, au început să piardă din teren.

Depășirea stării stresogene implică înainte de toate crearea unei liste de factori stresogeni posibili. Persoana trebuie să fie obiectivă și cinstită, deoarece un factor omis poate împiedica depășirea cu succes a stării. Pasul următor constă în aplicarea unei sau mai multe metode psihofizice de depășire a stresului.

Se pot oferi o serie de metode eficiente de tratare a stării stresogene aplicate de către polițiști. Și anume:

- consultarea specialistului psiholog;
- analiza și conștientizarea factorilor stresogeni;
- practicarea exercițiilor sportive;
- comunicarea despre starea psihofiziologică cu o persoană apropiată;
- practicarea relaxării fizice și psihologice;

Una din stările emoționale însoțite de schimbări psihologice, biochimice și comportamentale destinate reducerii sau adaptării la noi condiții de viață, fie prin manipularea situației, fie prin reducere și aplanare a efectelor este stresul. Stresul este o problemă generală nu numai pentru că produce neplăceri de ordin emoțional și disfuncții psihologice, dar și pentru că, în timp, poate deveni baza unei boli. Influența stării stresogene asupra persoanelor se evidențiază prin simptomele fizice, emoționale, comportamentale. Experiența umană a sesizat o gamă largă de simptome: cefalee, uscarea cavității bucale, creșterea tensiunii arteriale, crampe stomacale, insomnie, oboseală cronică, accelerarea ritmului cardiac, iritabilitate,

anxietate, agresivitate inexplicabilă, idei de sinucidere, abuz de tutun, alcool etc. Evenimentele și factorii stresanți întrerup cursul normal al activității polițienești.

În momentul în care persoanele se confruntă cu o anumită situație de risc, de obicei încep să facă eforturi pentru a depăși acel eveniment: eforturi pentru rezolvarea problemelor și eforturi în vederea restabilirii echilibrului emoțional. Din acest motiv sunt propuse așa-numitele modalități de evaluare a riscurilor.

Evaluarea ca proces necesită prezența, în principal, a caracterului formativ și se poate realiza, în funcție de tipul de activitate, prin: discuții, chestionare, foi de lucru, fișe de observații, aprecierea lucrărilor realizate, programe-activități etc.

Exemple de programe-activități

1. „Podul” – se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților emoționale și sociale.

Scop: Să explice ce este stresul. Să descrie abilitățile prin care se poate face față stresului.

Puncte de discuție:

- Ce putem face ca să nu se dărâme podul (delimitarea problemelor, obstacolelor întâlnite)?

- Cum ați stabilit care factori sunt mai importanți, mai „grei” decât alții?

- Pe cine afectează mai mult factorii enumerați ?

- Cum reacționează, de obicei, genul feminin, respectiv genul masculin, pentru a face față acestor situații?

- De ce genul feminin își exprimă mai des emoțiile verbal?

Așa cum podurile sunt construite să suporte traficul greu, tot astfel și organismul uman este construit ca să facă față stresului. Pentru a păstra podul, poți controla/reduce traficul greu. Cu problemele care apar la oameni nu putem face asta de multe ori. De aceea e important să învățăm mai degrabă cum să consolidăm podul, să-l facem mai puternic.

2. „Exprimarea emoțiilor” – se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților emoționale și sociale.

Scop: Să analizeze rolul stereotipurilor de gen în exprimarea verbală a emoțiilor. În cadrul acestei activități, va fi analizată relația dintre normele de gen și sănătatea emoțională.

3. „Cui pot cere ajutor” – se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților de coping.

Scop: Învățarea unor acțiuni concrete pe care persoana este bine să le facă atunci când se confruntă cu probleme.

Puncte de discuție: Discuții, pentru fiecare situație, care sunt persoanele la care pot apela pentru ajutor.

4. „Vreme ploioasă”

Scop: Înțelegerea modului în care abilitățile pe care ni le dezvoltăm pot reprezenta mecanisme de a face față problemelor cu care ne confruntăm.

5. „Inventarul abilităților” – se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților emoționale și sociale, dezvoltare a abilităților de coping.

Scop: Să conștientizeze abilitățile de a face față unor situații dificile.

Puncte de discuție:

– Care sunt comportamentele de risc mai frecvente la bărbați/ femei?
– Ce observăm în privința încrederii în sine la femei/ bărbați? Există diferențe?

– Dar în privința altor abilități necesare în viață ?

6. „Asumarea riscului” – se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților de estimare a riscului.

Scop: Să identifice riscuri pe care și le asumă și consecințele riscurilor asumate.

O metodă avansată de cuantificare a riscurilor o constituie simulările. Simularea utilizează un model al unui sistem pentru a analiza performanțele sau comportamentul.

În concluzie, putem menționa că situațiile de risc influențează asupra activității organelor de drept prin creare de disconfort psihologic și fizic. Și însăși problema suicidului reprezintă o problemă morală, fie ea acceptată sau nu, care va sta întotdeauna sub incidența eticii. Sentimentul moral, fie el convențional sau natural, nu va putea fi scos în afara problemei. Chiar dacă va fi un sentiment în favoarea sau împotriva suicidului, el va viza problema morală a acestuia: dacă se acceptă suicidul în sensul existențialist, atunci ea capătă o valoare morală; dacă se condamnă suicidul, se condamnă pentru că e imoral, însă tot în urma unei judecăți morale s-a luat decizia. Problema moralității faptei unor persoane săvârșite prin suicid rămâne din păcate a fi judecată de ceilalți. E nevoie de implementarea strategiilor de prevenire, diminuare și depășire a lor, fapt ca va asigura stabilitate emoțională, climat psihosocial pozitiv și randament eficient în activitatea pe care o manifestă.

Bibliografie:

1. Al. Darabont, Ștefan Pece, *Protecția muncii*, București 1998.
2. C. Cucoș, *Pedagogie*, Polirom, 2000.
3. E. Cristea, *Dicționar de Pedagogie*, EDP.
4. *Dicționar de psihologie*, București, 1997.
5. A. Baban, D. Petrovai, *Consiliere și orientare. Ghidul profesorului*, București, 2002.
6. V. Balaban, *Curs de consiliere*, 1998.

Nicolae SANDU,

lector al Catedrei drept public, master în drept

ACTIVITATEA DE OCROTIRE A NORMELOR DE DREPT ȘI RISCURILE PROFESIONALE LA CARE SUNT EXPUSE PERSOANELE CE O ÎNFĂPTUIESC

Existența fiecărei societăți organizate pe bază de stat nu este posibilă fără o anumită coordonare a relațiilor și legăturilor sociale care se manifestă în cadrul ei. Reglementarea și ordinea constituie o formă de coordonare socială a modului de producție și, totodată, a emancipării acestuia de cazurile arbitrarie și de dezordine.

În general, toate genurile de activitate umană sunt supuse, într-un fel sau altul, normării, în sensul că ele nu se pot desfășura neorganizat, în afara unei anumite ordini sociale. În lipsa ordinii, în cazul dezordinii ne referim la o ieșire din standarde de manifestare, la abatere de la regularități. Pentru evitarea acestor stări de lucruri, e nevoie de normare, adică de stabilirea unor reguli care organizează acțiunea umană. Normarea activităților membrilor societății se realizează prin elaborarea unui ansamblu de reguli, prescripții, constrângeri, obligații, drepturi și îndatoriri de natură morală, religioasă, juridică. Prin reglementarea conduitei tuturor subiectelor se atinge ordinea.

Problema ordinii, în general, și a ordinii juridice, în special, e o problemă complexă, care mai continuă să genereze diverse opinii. Complexitatea problemei derivă și din faptul că, în condițiile actuale, organizarea vieții sociale capătă un caracter calitativ nou, iar aceasta pune în prim-plan problema instituirii ordinii de drept în Republica Moldova.

Respectarea drepturilor în ambele sensuri (drept obiectiv și drept subiectiv) este asigurată de exigențele forței publice. Fără garantarea forței publice, a constrângerii statale, dreptul și-ar pierde specificitatea și eficacitatea în raport cu alte modalități de reglementare socială. Statul asigură organele, mecanismele, procedurile cu ajutorul cărora se întruchipează reacția societății față de cei care încalcă normele juridice[1, p. 167].

Statul, după edictarea normelor juridice, întreprinde măsuri active și diverse prin sistemul său de organe în vederea traducerii în viață a acestor norme, ocrotindu-le prin aplicare la nevoie a forței de constrângere. Astfel, o funcție internă a statului se realizează prin activitatea de ocrotire a normelor de drept, exercitată de tot mecanismul acesteia, iar în mod special și principal de către organe create în acest scop. Activitatea de ocrotire a dreptului nu este exercitată numai de către organele statului, societatea recurgând și la formarea altor organe publice, contribuind la lărgirea formelor de realizare a acesteia. Activitatea de ocrotire a dreptului se realizează prin diverse forme de către organele de stat și unele organizații obștești care se deosebesc prin caracterul și mijloacele lor de reacționare în cazul comiterii ilegalităților și prin

efectele juridice ale acestora, prin procedurile prevăzute de lege în procesul restabilirii ordinii de drept. Activitatea de ocrotire a dreptului se realizează prin următoarele forme: justiție, activitatea procurorului în procesul înfăptuirii justiției, activitatea Ministerului Justiției de executare a hotărârilor judecătorești, jurisdicție constituțională, activitatea organelor Ministerului Afacerilor Interne de menținere a ordinii publice, activitatea de asigurare a securității statului, activitatea avocațială, activitatea notarială, activitatea avocaților parlamentari, activitatea particulară de detectiv și de pază. [2, p. 23-24].

Fiecare dintre funcționarii acestor structuri sunt expuși, practic, zilnic anumitor riscuri, care reies din specificul activității pe care o desfășoară, riscul, fiind un partener normal și de nedespărțit al oricărei activități și având efecte directe și puternice asupra rezultatelor activității respective. Orice activitate are un anumit grad de risc. În fiecare zi structura organizatorică din care facem parte este supusă direct sau indirect unor diverse riscuri. Totodată, și noi, ca persoane fizice, suntem expuși unor diverse riscuri. Trăim într-o lume a riscurilor. Aceste riscuri se referă la bunurile care sunt la dispoziția noastră, la partenerii cu care lucrăm, la mediul în care lucrăm. Putem oare contracara efectele negative ale unor asemenea evenimente aleatoare care apar fie că vrem sau nu, fie că ne place sau nu? Probabil că nu în întregime, dar cu siguranță le putem atenua. Riscurile apar în cadrul tuturor activităților socioeconomice, pentru fiecare dintre acestea îmbrăcând forme particulare, în funcție de tipul, modul de manifestare și mărimea acestora.

Riscul în sine este un fenomen psihologic complex rezultat din raportul dintre probabilitatea reușitei și cea a eșecului unei acțiuni îndreptate spre atingerea unui obiectiv – „câștig” – cu semnificație individuală sau socială.

Valoarea riscului este direct proporțională cu probabilitatea eșecului și cu gradul de conștientizare a acestei probabilități.

În sens propriu, de risc se poate vorbi numai în cadrul situațiilor cu caracter întâmplător unde, ca urmare a prezenței factorului „întâmplare”, deznodământul nu poate fi prevăzut cu certitudine.

Prin situație de risc se înțelege acea împrejurare în care un funcționar în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu trebuie să aleagă între cel puțin două alternative ce diferă între ele atât prin valoare, cât și prin posibilitățile de „câștig” asociate, astfel încât unei creșteri a utilității îi este asociată o reducere a probabilității de reușită, și invers.

Din punct de vedere psihologic, în fața situațiilor care implică riscul se pot delimita trei tipuri de atitudini:

- atitudine impulsivă caracterizată prin subestimarea posibilității de eșec;
- atitudine de prudență exagerată, caracterizată prin supraestimarea posibilităților de eșec;
- atitudine realist-lucidă, care are la bază o estimare relativ obiectivă a raportului dintre probabilitatea reușitei și probabilitatea pierderii.

Fiind superioară, pentru eficiența activităților în ansamblu, ultima trebuie, în mod evident, să prevaleze în munca practică a efectivelor organelor de ocrotire a normelor de drept.

În situațiile tot mai complexe ce apar pe timpul ocrotirii normelor de drept,

majoritatea cadrelor sunt marcate de o anumită tensiune psihică ce poate căpăta, din diferite motive, dimensiuni amplificate, cu consecințe dintre cele mai diferite asupra comportamentului.

În funcție de modul lor de producere, putem diviza riscurile în două categorii:

1. Pure – consecințe ale unor evenimente accidentale ce nu pot fi prevăzute ;
2. Speculative – evenimentele cu o mare probabilitate de apariție, depinzând în mare măsură de o serie de factori externi care influențează aceste procese.

În funcție de caracterul urmărilor ce se pot produce, avem:

- riscuri cu urmări patrimoniale care pot fi evaluate în bani (producerea anumitor daune în timpul urmăririi infractorului);
- riscuri cu urmări nepatrimoniale care nu pot fi evaluate în bani (prejudicierea imaginii organului de ocrotire a normelor de drept reprezentat ca rezultat al adoptării unui comportament nedemn, al pronunțării unei hotărâri ilicite);
- riscuri cu urmări pentru integritatea fizică, viața și sănătatea persoanei.

Factorii care generează riscuri se pot diviza, la rândul lor, în:

Factori de risc interni :

- asigurarea insuficientă a resurselor financiare necesare bunei desfășurări a activităților în toate structurile;
- neacordarea/ acordarea diminuată, după caz, a drepturilor bănești, materiale, de hrană și întreținere a personalului care beneficiază de aceste drepturi;
- practici/ tratamente preferențiale ori discriminatorii în exercitarea atribuțiilor funcționale, după caz;
- încălcarea prevederilor privind incompatibilitățile și conflictele de interese.

Factori de risc externi:

- mediul internațional, caracterizat printr-o dinamică în continuă creștere a infracționalității în domeniul corupției, fără precedent, atât în plan regional, cât și la nivel global;
- dezvoltarea, consolidarea și specializarea filierelor crimei organizate, internaționalizarea acestora și atragerea în componența acestora a unor elemente și grupuri/ grupări autohtone;
- creșterea interesului în unele medii de afaceri pentru obținerea, prin mijloace ilegale și corupere a personalului organelor de ocrotire a normelor de drept, a unor avantaje în funcție de domeniul de activitate desfășurată în țara noastră;
- amplificarea fenomenului migrației ilegale, a traficului de persoane, droguri, substanțe interzise etc. [3, p. 49-50].

Concluzii

La baza înființării unei organizații a stat întotdeauna desfășurarea de activități în condiții de eficacitate, dar apoi, pe parcursul funcționării ei, orice organizație trebuie să se adapteze la noile condiții, chiar să le impună, în mediul intern și extern al acesteia, fapt ce duce de cele mai multe ori la o dezvoltare organizațională. Această dezvoltare se poate înfăptui prin îmbunătățirea strategiei, a structurii organizatorice etc., care să conducă la creșterea eficacității activităților specifice și la prevenirea situațiilor de risc.

Specificul derulării vieții sociale, dezorganizarea internă, instabilitatea legislativă, carențele și dificultățile controlului social, absența consensului național în unele

probleme, crizele profunde din perioada de tranziție s-au constituit în tot atâtea factori care au concurat la complexitatea cauzală a tulburării ordinii publice și a altor forme de manifestare a ilicitului penal. [4, p.144-145].

Astfel, realitățile actuale impun perfecționarea metodelor, instrumentelor, strategiilor de care dispun organele de ocrotire a normelor de drept, pentru a face față noilor provocări și riscurilor cu care se confruntă societatea contemporană, dar se pune accent deosebit pe euroconformizarea strategiilor de intervenție, de acțiune a acestor organe în procesul ocrotirii normelor de drept. În astfel de condiții, polițiștii, judecătorii, procurorii și ceilalți factori trebuie să monitorizeze cât mai eficient metodele și mijloacele care să asigure succesul misiunilor încredințate.

Referințe:

1. Ioan Ceterchi, Ion Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, București, 1999.
2. Dumitru Roman, Tatiana Vîzdoagă, Andrei Grigoriu, *Organele de ocrotire a normelor de drept*, Chișinău, 2001.
3. Magdalena Ardeleanu, *Managementul succesului misiunilor cu grad ridicat de risc*, rezumatul tezei de doctor, București, 2010.
4. Marian Valentin Grigoriu, *Crizele și conflictele contemporane*, Editura MAI, București, 2006.

Ghenadie SCOBIOALĂ,

lector superior al Catedrei probe sportive individuale
a Universității de Stat de Educație Fizică și Sport

ASPECTE FIZICO-TACTICE ÎN DIMINUAREA RISCULUI DE ATAC PRIN SURPRINDERE ASUPRA COLABORATORILOR OAI

Activitatea tensionată și cu risc crescut a colaboratorilor OAI rezultă din multitudinea solicitărilor neobișnuite la care sunt supuși în mod individual sau colectiv în îndeplinirea sarcinilor de ocrotire a ordinii de drept.

Confruntarea cu situații operative excepționale, complexe și riscante îi solicită până la limitele lor fizice și intelectuale, iar caracterul amenințător al multor misiuni constituie substratul esențial, ce creează apariția și manifestarea stărilor cu grad înalt de tensiune și stres.

Astfel, pe fondul unor situații tensionate și de risc major, colaboratorii OAI trăiesc o serie de stări emoționale, precum: neliniștea, teama, frica, panica, stări ce favorizează apariția stresului, iar în cazul atacului prin surprindere, toate aceste stări se majorează la maximum.

În diminuarea riscului și în preîntâmpinarea stresului se impune o pregătire psihologică mai intensivă în cadrul pregătirii profesionale a colaboratorilor OAI. Pregătirea psihologică prezintă o strategie de exersare sistematică a conduitei, care amplifică valoarea adaptivă a reacțiilor la stres.

În acest context, vorbim de un proces de dirijare sistematică a activității psihice, în scopul dezvoltării și perfecționării capacităților individuale ale colaboratorilor organelor de drept și de obținere a performanțelor utile necesare în situații stresante, ce au loc în cazul atacurilor prin surprindere.

În procesul amintit activitatea psihologică vizează creșterea rezistenței la stres prin două obiective majore, respectiv modelarea atitudinii față de factorii agresivi și modelarea proceselor psihice antrenate prioritar în reacția de răspuns. Elementul-cheie în orice situație de stres și de risc ce caracterizează atacurile prin surprindere este atitudinea mentală față de procesul cauzat. Pregătirea psihologică a colaboratorilor OAI în diminuarea riscului urmărește în general desensibilizarea acestora, prin acomodarea la diverse situații de risc și stres cu care se pot confrunta, supunând organismul unor solicitări progresive care măresc rezistența și capacitatea de adaptare. Dobândirea unei rezistențe semnificative la stres este rezultatul confruntării repetate a colaboratorului cu situații de risc prin atacuri prin surprindere pe care învață să le controleze.

Pe parcursul acestui traseu trebuie să existe o succesiune de răspunsuri organizate, o progresivitate a adaptării, o optimizare treptată a mecanismelor psiho-

fiziologice implicate. Ca urmare a acestui demers, confruntarea reală nu va mai fi dominată de amenințarea potențialului eșec.

Pregătirea psihologică a colaboratorilor OAI în diminuarea stresului trebuie să vizeze expunerea la factori tensionanți specifici și nespecfici, propriu-zis de risc ce sunt caracteristici atacurilor prin surprindere și care pot vulnerabiliza participanții. Cunoașterea din timp a probabilității producerii unui eveniment nedorit, riscant, primejdios permite inițierea unor mecanisme defensive de protecție, care să acționeze în direcția diminuării efectelor negative asupra stabilității psihocomportamentale a colaboratorului OAI.

Dezvoltarea în cadrul pregătirii psihologice a capacității de mobilizare energetică anticipativă este vitală pentru colaboratorii organelor de drept. Ea permite gestionarea emoțiilor în prevenirea incapacității de acțiune, păstrarea stării pozitive de spirit și ajută la prevenirea crizelor emoționale.

De asemenea, asigură calmarea, reducerea sau chiar înlăturarea anxietății, îngrijorării și a altor stări depresive. Așadar, colaboratorii organelor de drept învață într-o manieră activă despre efectele stresului în plan fiziologic, cognitiv, emoțional și comportamental în diferite faze ale reacției organismului față de agenții stresori (faza de alarmă, de rezistență, de epuizare). Având în vedere toate aceste aspecte, se impune o dezvoltare a inteligenței emoționale, atât din punct de vedere teoretic, cât și practic prin metodele psihofizice necesare de efectuat în cadrul pregătirii profesionale a colaboratorilor OAI. Aceste metode conțin următoarele:

- simularea situațiilor în care colaboratorii vor riposta la diferite atacuri în condiții dezavantajoase;
- simularea situațiilor în care vor fi atacați cu o forță mult mai mare față de așteptările inițiale;
- atacuri prin surprindere pentru căpătarea deprinderilor necesare evitării blocajului psihologic;
- situații cu vizibilitate redusă în momentul ripostei atacurilor;
- situații cu necesitatea trecerilor prin baraje, obstacole și fortificații ripostând totodată atacurilor înarmate cu arme sau cu diferite obiecte etc.

Următorul factor ce diminuează riscul și consecințele acestuia este obținerea și dezvoltarea în permanență a unei bune pregătiri fizice a colaboratorilor OAI. Ea permite să facă față solicitărilor majore (iar uneori și suprasolicitărilor) diferențiate și diversificate ale procesului de activitate polițienească, unde adesea viața este pusă în pericol.

Dar pe lângă o bună pregătire fizică generală, se solicită o dezvoltare aparte a unor calități motrice, care vor favoriza reacția corectă de răspuns în cazul unui atac prin surprindere. Iar întreaga varietate de acțiuni motrice efectuate de polițist în situația atacului violent se realizează corect, sau mai puțin corect, în raport direct cu gradul de dezvoltare a calităților motrice specifice și cu experiența personală de autoapărare căpătată prin multiple antrenamente.

Una dintre calitățile necesare de evidențiat este îndemânarea, ca aptitudine de transformare a mișcărilor potrivit împrejurărilor schimbătoare. În dezvoltarea acesteia se utilizează pe larg jocurile sportive (dynamismul situațiilor), alergare pe teren variat cu schimb de direcție la comandă, sărituri cu întoarcere din mers și din

alergare, exerciții acrobatice etc., care în scopul lor firesc favorizează perfecționarea preciziei de orientare în spațiu.

O altă calitate, care necesită o atenție deosebită în pregătirea către un eventual atac prin surprindere, este viteza de reacție.

Viteza de reacție este caracterizată prin capacitatea cu care organismul răspunde la anumite semnale, dar și timpul scurs de la apariția stimulului (vizual, auditiv) până la declanșarea reacției de răspuns.

Strategia de dezvoltare a vitezei de reacție include:

- metoda repetărilor (reacții la stimuli cunoscuți sau la stimuli complecși, la obiecte în mișcare);
- metoda întrecerii, a exercițiilor de joc (ștafete și jocuri în mișcare care solicită atenție și reacții prompte la diferite semnale anterior stabilite sau date prin surprindere);
- metoda sensorico-motrică (pentru dezvoltarea capacității perceperii timpului și ritmului).

Iar calea de bază în dezvoltarea vitezei, îndeosebi a vitezei de reacție, vizează repetarea efortului cu viteză maximă și fiecare reluare a efortului trebuie să tindă spre depășirea performanței anterioare. Este cazul să menționăm că atât cercetarea teoretico-științifică sportivă în domeniul luptelor, cât și experiența marilor antrenori demonstrează utilitatea obiectivă a aplicării cu strictețe a principiului continuității, ca o condiție fundamentală a dezvoltării performanțelor. Dacă efortul nu se mai repetă, se creează o situație diferită de cea precedentă și organismul reacționează în conformitate cu cerințele stabilite. În absența exercițiilor și procedeele de luptă care au determinat și întreținut perfecționarea caracteristică a vitezei de reacție, organele și sistemele corpului se adaptează la condițiile stabilite, iar capacitatea funcțională se reduce, fiind mult mai scăzută.

Practica sportivă și cercetarea științifică în domeniul sportului au demonstrat că performanțele dobândite prin antrenament, dacă nu se mai repetă, se pierd în timp de 3-4 ori mai scurt decât cel necesar obținerii lor.

Un alt aspect ce diminuează riscul de atac prin surprindere este pregătirea adecvată și corespunzătoare de luptă, vizând tactica de acțiune și aprecierea corectă a gradului de pericolozitate. Din păcate, în sistemul organelor de drept se mai practică, în cadrul pregătirii profesionale, arte marțiale ce nu prea au mult în comun cu autoapărarea reală de stradă, unde pericolozitatea vieții este încercată intenționat și serios. Unele tehnici de luptă sunt predate în funcție de specificul sportiv al antrenorului sau instructorului. Predarea și practicarea unui sistem de luptă corp la corp unic, care ar avea un program de predare similar în toate sub diviziunile OAI, ar elimina situația care îi situează pe unii în categoria colaboratorilor mai pregătiți, iar pe alții mai vulnerabili la agresiunea de stradă cu pericol iminent.

Calitatea antrenamentelor pe care le execută un colaborator de poliție, corespunderea genului de luptă – autoapărării, va face diferența dintre un învingător și o victimă. La antrenamente de luptă corp la corp se vor folosi tehnici simple, foarte eficiente vizând punctele vitale ale atacatorului, acțiunea asupra cărora dau rezultate imediate. De menționat că tehnicile spectaculoase, mișcările ample ale tehnicilor de luptă, a căror execuție durează mai mult și sunt mai dificil de executat cresc periculo-

zitatea celui care le practică.

Totodată, este important de menționat că exersarea în permanență a tehnicilor de bază favorizează automatizarea lor și numai astfel e posibilă aplicarea lor cu maximum de eficiență în caz de atac prin surprindere. Dar pentru aceasta procedeele de bază necesită a fi repetate de foarte multe ori, chiar și pe fondul de oboseală, plictiseală și monotonie. De asemenea, este necesară efectuarea lor în diferite medii, condiții, nu doar în sala de antrenament în costum și echipament sportiv, dar și în îmbrăcăminte obișnuită de serviciu, pentru a oferi posibilitatea asemănării unei situații reale de stradă. În acest context, pregătirea, atitudinea și comportamentul corect vor preveni sau chiar înlătura o acțiune violentă, schimbând astfel procesul dinamic ce favorizează sau condiționează acțiunea agresorului.

În concluzie, mizez pe faptul că cele prezentate sunt importante pentru a justifica necesitatea dezvoltării în continuare a unor strategii performante, moderne destinate prevenirii și diminuării riscului unor diverse agresiuni fizice, care contribuie substanțial la eficacitatea activității colaboratorilor OAI în domeniul ocrotirii ordinii și siguranței publice.

Bibliografie:

1. A. Dragnea, *Antrenamentul sportiv*, București, Editura Didactică și Pedagogică R.A., 1996.
2. E. Epuran, *Modelarea condiției sportive*, București, Editura Sport-Turism, 1990.
3. P. Vasilescu, *Pregătirea psihologică în sport*, București, 1993.
4. V. Duta, *Războiul împotriva minții noastre*, București, Editura Icar, 2002.
5. C. Cracsner, *Elemente de psihologie militară*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.
6. I. Vasilescu, *Autodepășirea în sport*, București, 1998.
7. M. Cosma, *Gestionarea stresului de luptă*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2000.
8. I. Radu-Toma, *Optimizarea stresului*, Editura AISM, București, 2002.

Sergiu SÎRBU,

lector superior al Catedrei drept civil
a Academiei MAI „Ștefan cel Mare”, doctorand

Andrian CREȚU,

șef adjunct al Biroului de migrație și azil a MAI, doctorand

RECUPERAREA PAGUBELOR ȘI ASISTENȚA SOCIALĂ A FAMILIILOR COLABORATORILOR DE POLIȚIE CĂZUȚI LA DATORIE

Recenzent: **Igor TROFIMOV**, doctor în drept, conferențiar universitar, șef al Direcției
Juridice a MAI

We utterly believe that in the case of decease of a police officer on duty the family of the one is entitled, via court instance, to retrieval of affected moral damages. This kind of moral damage ought to be recovered from the account of the one guilty of decease of the police officer on duty but as well in the case when deceased police officer was out of working hours. Incorporation of protection and social assistance norms of the family of the deceased police officer on duty shall play as an efficient and continuous functioning mechanism. Under these circumstances is possible a continuous modification which will end with amendments of texts and finally will lead to the fact that those who permanently took care of the deceased police officer on duty shall have an unimpeded access to such information without referring to multiple legal assistance or “long loops” across Moldovan Legislation.

Dauna morală a fost denumită pe rând în doctrina dreptului ca fiind orice atingere adusă uneia din prerogativele care constituie atributul personalității umane sau prejudiciul care rezultă dintr-o atingere adusă intereselor personale și care se manifestă prin suferință fizică sau morală pe care le resimte victima.

Daunele morale sunt deci consecințe de natură nepatrimonială cauzate persoanei prin fapte ilicite culpabile, constând în atingerile aduse personalității sale fizice, psihice și sociale, prin lezarea unui drept sau interes nepatrimonial a cărui reparare urmează regulile răspunderii civile delictuale dacă fapta ilicită s-a produs în afara unu cadru contractual.

Din întreaga gamă a clasificărilor prejudiciilor morale ne vom axa, în studiul nostru, pe suferințele psihice determinate de cauzarea morții unei persoane iubite sau a unei rude apropiate care în literatura de specialitate poartă denumirea de prejudiciu prin ricoșeu sau prejudiciu de afecțiune, iar despăgubirea datorată pentru repararea acestora poartă denumirea de *pretium affectionis*.

Deci prejudiciul moral prin „ricoșeu” este reprezentat de prejudiciul de afecțiune care rezultă din sentimentele rănite prin pierderea unei persoane apropiate sau prin vederea suferințelor sale, ori a infirmității suferite¹.

¹ Patrice Jourdain, *Les principes de la responsabilité civile*, 1998, Éd. Dalloz, Paris, p. 136.

Art. 1422 din Codul civil al Republicii Moldova² nu prevede expres repararea prejudiciului moral de afecțiune precum legislația statelor europene. Spre exemplu, în dreptul civil austriac nu se face distincția între felurile de daune, prin prejudiciu se subînțelege atât repararea materială, cât și cea morală. În dreptul civil elvețian este prevăzută expres acordarea despăgubirilor morale sub formă de bani în cazul decesului unei persoane. În dreptul civil englez instituția este totalmente jurisprudențială, unde în final se acceptă repararea bănească a prejudiciului moral de afect. Aceste prevederi nu sunt lipsă nici din Codul civil francez. La fel, Codul civil român prevede expres faptul că „instanța judcătorească va putea să acorde despăgubiri descendenților, ascendenților, fraților, surorilor și soțului pentru durerea încercată prin moartea victimei”.

Așadar, nici art.1422 din Codul civil al Republicii Moldova și nici Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție din Republica Moldova nr. 9 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral³ nu prevăd expres repararea prejudiciului moral de afecțiune.

Dar într-un final, unica sursă de informare care face aluzie la repararea prejudiciului moral de afect este Comentariul art.1422 din Codul civil, unde autorul comentariului relatează faptul că „este posibil de a acorda despăgubiri bănești pentru prejudiciul moral afectiv cauzat terțelor persoane apropiate persoanei vătămate, legate de aceasta printr-o relație afectivă, familială”. Sunt binevenite aceste afirmații, dar totodată nu s-au făcut anumite relatări – care este cercul de persoane care vor putea beneficia de o asemenea reparare a prejudiciului moral afectiv.

Așadar, cu referire la acest subiect, vom da unele explicații. Instanțele de judecată, la survenirea unei asemenea spețe, ar trebui să se bazeze pe unele probleme care țin de cercul de persoane care pot beneficia de repararea prejudiciului moral de afect, existența prejudiciului moral de afect, care este dovada legăturii de afect și care va fi cuantumul despăgubirilor.

Astfel, în stabilirea cercului de persoane care pot beneficia de repararea prejudiciului moral de afect ne vine în ajutor Rezoluția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr.75 din 14.03.1975⁴. Ea prevede că au dreptul la reparație:

- *în caz de supraviețuire a victimei directe* – tata, mama și soțul victimei – decât în prezența unei suferințe de un caracter excepțional, alte persoane nu pot pretinde la o asemenea reparație;

- *în caz de deces* – părinții, soțul, logodnicul și copiii victimei cu condiția ca aceste persoane să fi avut legături de afecțiune strânse cu victima.

În ceea ce privește stabilirea existenței prejudiciului moral, existența legăturii de afect și a cuantumului despăgubirilor pentru repararea prejudiciului moral de afect, credem că aceste fapte ar trebui lăsate totalmente pe tărâm probator, deoarece se prezintă ca o stare de fapt. În ceea ce privește cuantumul

² Codul civil al Republicii Moldova, art.1422.

³ Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție din Republica Moldova nr. 9 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral.

⁴ Rezoluția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr. 75 din 14.03.1975.

despăgubirilor acordate, instanța de judecată va ține cont de unele momente ca spre exemplu ajungerea victimei într-o stare deplorabilă de sănătate, durerea familiei în cazul în care victima este în stare de comă, sau chinurile pe care le-a avut victima înainte de deces.

În fine, considerăm cu certitudine că în cazul surveniri decesului colaboratorului de poliție la datorie familia acestuia are dreptul, prin intermediul instanței de judecată, la repararea prejudiciului moral de afect. Acest gen de prejudiciu trebuie să fie reparat de cel ce s-a făcut vinovat de decesul colaboratorului de poliție în timpul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu dar și în situația când colaboratorul de poliție decedat se afla în afara regimului de lucru.

O altă situație nu mai puțin de importantă în literatura de specialitate este protecția și asistența socială a familiei colaboratorului de poliție decedat la datorie.

Problematica asistenței sociale, prin natura sa, este lăsată spre o reglementare juridică pentru fiecare stat în parte, în cele din urmă asistența socială capătă un caracter intern sau național. Totodată, unele organisme internaționale proclamă unele reguli din domeniul asistenței sociale, care de fapt rămân la nivel de principii, dar care au și un caracter obligatoriu pentru statele membre. Așa fiind, Declarația Universală a Drepturilor Omului prin prisma art.22 și 25⁵ prevede că orice persoană în calitate de membru al unei societăți are dreptul la securitate socială, la un nivel de trai decent, sănătate, locuință, asigurare în caz de invaliditate etc.

În ce privește reglementările interne ale Republicii Moldova, vom face o referire mai întâi la Constituția R. Moldova care stipulează la art.47 că statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice persoană să aibă un nivel de trai decent care să-i asigure lui și familiei sale sănătate și bunăstare, îngrijire medicală, locuință, precum și servicii sociale necesare⁶. Totodată, reglementările în vigoare care prevăd unele elemente de asistență socială în cadrul normativ intern sunt cu o diversificare impozantă care de fapt impun dificultăți specialiștilor în domeniu dar și persoanelor vulnerabile care necesită asistență socială în general.

O categorie de persoane care necesită asistență socială mai specifică din societatea noastră o constituie familiile colaboratorilor de poliție căzuți la datorie. Spre marele nostru regret, profesia de polițist atrage după sine nu numai satisfacția unei munci onorabile de a fi la straja liniștii și ordinii publice. Cunoaștem cu toții riscurile la care sunt expuși colaboratorii de poliție în exercitarea atribuțiilor de serviciu care nu de puține ori au ca consecință vătămarea sănătății polițiștilor și chiar decesul.

Ca urmare a intervenirii unor asemenea situații, legislația Republicii Moldova vine în ajutorul familiilor colaboratorilor căzuți la datorie cu o serie de acte normative, menite a acorda protecție și asistență socială celor care se aflau la întreținerea colaboratorului de poliție căzut la datorie.

Astfel, art.34 din Legea cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.1990⁷ este intitulat – asigurarea de stat și plățile de compensare în cazul morții sau mutilării colaboratorului de poliție. Reieșind din prevederile prezentului articol de lege, toți

⁵ Declarația Universală a Dreptului Omului prin prisma art.22 și 25.

⁶ Constituția R. Moldova, art.47.

⁷ Legea cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.1990, art.34.

colaboratorii de poliție sunt supuși asigurării de stat obligatorii pe o sumă egală cu suma mijloacelor bănești de întreținere pe zece ani din contul mijloacelor bugetare respective...

În cazul în care colaboratorul de poliție își pierde viața în exercițiul funcțiunii, familiei celui căzut sau persoanelor întreținute de el li se plătește un ajutor unic echivalent cu suma mijloacelor bănești de întreținere pe zece ani ale celui căzut și, în afară de aceasta, timp de cinci ani din ziua morții persoanelor întreținute li se plătesc lunar mijloacele lui bănești de întreținere, ținându-se cont de indexarea salariului. La expirarea a cinci ani se stabilește pensie de urmaș în modul stabilit de legislație.

Așadar, legea cu privire la poliție stabilește cu exactitate care sunt mijloacele bănești sub formă de ajutor unic plătit persoanelor care se aflau la întreținerea colaboratorului de poliție căzut la datorie. Tot în acest sens, legislația națională mai face referire la protecția și asistența socială a celor întreținuți de colaboratorul de poliție căzut la datorie prin Legea nr. 121-XV din 03.05.2001 cu privire la protecția socială suplimentară a unor categorii de populații; Legea nr. 1544-XII din 23.06.1993 cu privire la asigurarea cu pensii a militarilor și persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne; Legea nr. 190-XV din 2003 cu privire la veterani.

Cu referire la Hotărârile de Guvern din Republica Moldova, vom reflecta: Hotărârea Guvernului nr. 520 din 05.08.1992 cu privire la măsurile primordiale de protecție socială a persoanelor participante la acțiunile militare pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova și acordarea ajutorului necesar cetățenilor și familiilor afectate de conflictul militar; Hotărârea Guvernului nr. 120 din 05.03.1993 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la acordarea creditelor bancare preferențiale colaboratorilor de poliție și militarilor trupelor de carabinieri și familiilor militarilor care și-au pierdut viața; Hotărârea Guvernului nr. 868 din 28.07.2004 despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și de plată a compensației bănești în locul biletelor de tratament sanitorial gratuit invalizilor de război; Hotărârea Guvernului nr. 1281 din 19.11.2004 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de atribuire a statutului și de eliberare a legitimațiilor de veteran de război; Hotărârea Guvernului nr. 362 din 03.04.2007 pentru aprobarea regulamentului cu privire la ocrotirea sănătății, asistența medicală și tratamentul balneosanatorial al militarilor și membrilor familiilor lor, precum și al militarilor prin contract trecuți în rezervă; Hotărârea Guvernului nr. 836 din 13.09.2010 cu privire la acordarea indemnizațiilor unice pentru construcția sau procurarea spațiului locativ, sau restaurarea caselor vechi unor categorii de cetățeni.

La acest șir de prevederi legale mai putem adăuga și ordinele și dispozițiile Ministerului Afacerilor Interne care sunt cu conținut de protecție și asistență socială a familiilor colaboratorilor de poliție căzuți la datorie.

Așadar, reeșind din multitudinea actelor normative expuse mai sus, considerăm oportun de a încorpora toate aceste prevederi legale într-un singur act normativ sau regulament în cazul Ministerului Afacerilor Interne, pentru un mai bun acces la informațiile care prevăd asistența socială și protecția familiilor colaboratorilor de poliție căzuți la datorie.

În sprijinul opiniei noastre, aducem următoarele argumente:

Se va crea o stabilitate a textelor actelor normative din domeniul asistenței și

protecției sociale a familiilor colaboratorului de poliție căzut la datorie.

Un bun acces la informațiile privind asistența și protecția socială a familiilor colaboratorilor de poliție căzuți la datorie de multe ori este greu de realizat datorită dispersării lor.

În urma celor expuse, ideea principală trebuie să rămână aceea că această încorporare a normelor de protecție și asistență socială a familiei colaboratorului de poliție decedat la datorie trebuie să fie un mecanism care va funcționa continuu și eficient. Va fi posibilă o permanentă modificare care se va solda cu adăugiri de texte, modificări de texte și în ultimă instanță cei care se aflau la întreținerea colaboratorului căzut la datorie vor avea un acces liber la asemenea informație fără a recurge la diferite asistențe juridice sau „plimbări anevoiase” prin legislația Republicii Moldova.

Bibliografie:

1. Declarația Universală a Dreptului Omului, art.22; 25.
2. Rezoluția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr. 75 din 14.03.1975.
3. Constituția Republicii Moldova, art.47.
4. Legea cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.1990, art.34.
5. Codul civil al Republicii Moldova, art.1422.
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din Republica Moldova nr. 9 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral.
7. Patrice Jourdain, *Les principes de la responsabilité civile*, 1998, Éd. Dalloz, Paris, p. 136.

Roman STARAȘCIUC,

lector superior al Catedrei drept public
a Academiei MAI „Ștefan cel Mare”, doctorand

PROBLEMA DEPĂȘIRII CRIZEI CONSTITUȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Essential ideas of research can help to stop the constitutional crisis in Republic of Moldova. Practical results obtained can be used in instructive educational process within educational institutions, conclusions, proposals and recommendation contained the scientific work can be used to improve the legislation, its application to practice, and to optimize the organization and increasing efficiency of state bodies.

Datorită realităților zilei de azi, fie că recunoaștem sau nu, Republica Moldova se află într-un impas constituțional, într-o criză constituțională. Din dicționar¹ aflăm că „criza” este o manifestare (de cele mai multe ori violentă) a unor neconcordanțe, a unor contradicții, a unor dificultăți economice, politice, sociale, militare etc.; perioadă de tensiune, de tulburări, de încercări (decisive) care se manifestă în societate (de ex. criza economică, criza politică, criza socială etc.).

Cu părere de rău, starea de criză constituțională actuală își pune amprenta asupra tuturor proceselor cu desfășurare socială, inclusiv asupra activității organelor afacerilor interne – în procesul de prevenire și combatere a fenomenului infracțional. Prin natura sa, criza constituțională este un „generator” de riscuri, multe dintre caracteristicile acesteia influențând și periclitând activitatea poliției. În ceea ce privește poliția (ca sistem de organe), printre stările de risc generate de criza constituțională evidențiem:

- instabilitatea cadrului instituțional existent (în cadrul crizei constituționale, este aproape firesc ca mecanismul și aparatul de stat să fie expus unor schimbări de structură, organizare și competență);
- labilitatea, imperfecțiunea cadrului normativ (norme și instituții care suferă schimbări și ajustări continui);
- discontinuități ale strategiilor, politicilor și ale priorităților manageriale (strategii, politici și priorități condiționate și generate de forțele politice „vechi” sau „noi”);
- stări de tensiune socială (care pot fi utilizate de diferite formațiuni politice în scopuri „proprii” – fie pentru a obține dividende electorale, fie pentru a genera disensiuni etnice ori naționale, fie pentru a destabiliza și mai mult situația politică);
- radicalizarea formațiunilor și partidelor politice, precum și a grupurilor sociale (care se „activează” în această perioadă și își doresc accesarea la guvernare, și pentru care criza constituțională este singura oportunitate de a obține un suport social pentru mesaje proprii).

¹ Dicționar Enciclopedic Ilustrat, Ed. Cartier, Chișinău, 1999, p. 248 (1808 pag.).

Clasa politică actuală și cele mai luminate minți juridice ale statului încearcă să găsească soluția pentru situația creată în Republica Moldova. Încă sf. Toma din Aquino se întreba: „Cum e mai avantajos pentru o cetate sau o provincie: să fie condusă de mai mulți sau de unul singur?”² În reflecțiile sale, el susținea că această chestiune poate fi discutată pornind de la însuși scopul regimului. În această privință, trebuie să se pretindă de la oricare conducător ca planul său, când își ia sarcina de a conduce, să aducă bunăstarea: căpitanului îi revine sarcina de a feri nava de pericolele mării și de a o conduce nevătămată într-un port salvator. Binele și siguranța mulțimii asociate stau în conservarea unității sale, fapt ce poartă numele de pace; odată pierdută pacea, piere și sensul vieții sociale, astfel că mulțimea dezbinată devine pentru sine însăși o povară. Așadar, acesta este scopul spre care trebuie să tindă conducătorul suprem, adică să se îngrijească de unitatea păcii. Și nu hotărăște drept dacă nu face pace în mulțimea supușilor săi, precum medicul, dacă nu-l însănătoșește pe bolnavul încredințat lui. Nimeni nu trebuie să decidă în privința scopului pe care trebuie să-l urmărească, ci doar în privința acelor ce sunt în vederea scopului. De aceea a fost recomandată poporului credincios, de către Apostol, unitatea: „Să fiți mereu cu băgare de seamă, a spus, să vegheați la păstrarea unității spiritului în legătura păcii”³.

Așadar, continuă T. Aquino, cu cât un regim va fi mai eficace în păstrarea unității păcii, cu atât va fi mai util; iar aici, prin „mai util” înțelegem ceea ce conduce într-o măsură mai mare către finalitate. Este limpede însă că unitatea poate fi produsă într-o măsură mai mare de către cel ce este prin sine însuși unu decât de mai mulți, precum cel prin sine însuși cald este cauza cea mai eficace a căldurii. Așadar, este mai utilă cârmuirea unuia singur decât a mai multora. Mai mult, este clar că mai mulți nu ar putea în nici un fel cârmui mulțimea, dacă ar fi în total dezacord; așadar, între aceia este nevoie de o oarecare unitate, astfel încât să poată într-un fel cârmui; căci mai mulți oameni nu pot trage o navă într-o singură parte, dacă nu sunt într-un fel uniți. „A fi unit” se predică despre mai multe printr-un raport de apropiere față de unu; așadar, în virtutea raportului de apropiere față de unu, mai bine conduce unul singur decât mai mulți⁴. Este lesne de înțeles logica concluziilor Sf. Thoma din Aquino – la acea etapă a dezvoltării omenirii, a științei și tehnicii – când exista o confuzie între religie, știință, filosofie, drept și politică –, ilustrul gânditor a optat pentru modelul unei guvernări monocratice, indiferent de arsenalul mijloacelor și instrumentelor puse în slujba puterii (ceea ce este pe deplin explicabil datorită realităților timpului).

Actualitatea ne forțează să adoptăm o altă rațiune. Este unanim acceptat faptul că democrația trebuie să asigure un mecanism al procesului decizional colectiv, care să deservească interesele comunității (indiferent de componență și număr). Cetățenii își aleg reprezentanți care se reunesc în adunări și organe reprezentative

² Thomas Aquinas, st. „Despre guvernământ/ Toma din Aquino”, trad. din lb. latină și note de Andrei Beresch; postf. de Molnár Peter, Editura Polirom, Iași 2005, p. 20 și urm. (311 pag.).

³ Thomas Aquinas, st. „Despre guvernământ/ Toma din Aquino”, trad. din lb. latină și note de Andrei Beresch; postf. de Molnár Peter, Editura Polirom, Iași 2005, p. 21-22 (311 pag.).

⁴ Thomas Aquinas, st. „Despre guvernământ/ Toma din Aquino”, trad. din lb. latină și note de Andrei Beresch; postf. de Molnár Peter, Editura Polirom, Iași 2005, p. 22 (311 pag.).

unde iau decizii colective prin vot. Acesta și este principiul democrației reprezentative, principiu care presupune un anumit tip de relație între cetățenii și reprezentanții lor. Candidații exprimă în fața electoratului valorile pe care le reprezintă, cetățenii aleg apoi persoana ale cărei idei sunt similare celor împărtășite de ei.

Procesul electoral este bazat pe ipoteza onoarei⁵ – o ipoteză, desigur, nerealistă. Candidații individuali și liderii formațiunilor politice au descoperit cu ceva timp în urmă că au mai multe șanse să fie aleși dacă spun electoratului ceea ce acesta vrea să audă și nu ce gândesc în realitate. „Defectul” sistemului nu este fatal, însuși sistemul se autoregresează – dacă candidații aleși nu reușesc să fie la înălțimea promisiunilor făcute, aceștia nu vor fi realeși. Oamenii simpli care votează se aleg nu întotdeauna cu reprezentanții care le-ar reprezenta fidel interesele, dar ei își pot corecta greșelile la viitoarele alegeri.

În lumina celor expuse imediat mai sus, consider o prioritate înaltă asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor – mai ales în ceea ce privește asigurarea dreptului la informație, libertatea mass-media, libertatea întrunirilor și asocierilor etc. – ca un mecanism care să se contrapună acțiunilor de „mușamalizare” a rateurilor oricărei formațiuni politice ajunse la guvernare.

Sușinem opinia prof. M. Orlov care spune că președintele Republicii Moldova exercită atribuții esențiale cu caracter executiv, iar prin numărul și valoarea acestora ridică autoritatea executivă la nivelul celorlalte autorități (legislativă și judecătorească)⁶. În urma examinării atribuțiilor Președintelui Republicii Moldova prin prisma modificărilor care au survenit în textul Constituției, concluzionăm că doar două din atribuții au dispărut în noua formulă, cea de „participare la ședințele Guvernului și de consultare a acestuia” și dreptul de sesizare a Curții Constituționale; în rest s-au păstrat atribuțiile fixate în varianta inițială, cele mai importante după părerea noastră fiind: suspendarea actelor Guvernului, ce contravin legislației, până la adoptarea hotărârii definitive a Curții Constituționale; poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința asupra problemelor de interes național⁷; este comandant suprem al forțelor armate și poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau generală, de asemenea, poate lua și alte măsuri pentru asigurarea securității naționale și a ordinii publice, în limitele și în condițiile legii⁸; exercită dreptul de inițiativă legislativă⁹ și promulgă legile¹⁰. Necesitatea acordului sau aprobării din partea Parlamentului, precum și contrasemnarea de către prim-ministru a acestor activități nu trebuie privită decât ca o diminuare relativă a puterii șefului de stat.

Schimbarea modalității de alegere a președintelui, fără a opera modificări esențiale în Constituție, fără a schimba raportul între puteri, nu este suficientă pentru a trece cu deplină putere la un regim parlamentar. Din această cauză considerăm necesar a se opera schimbări în cadrul legal, schimbări care să asigure o condiționare mai mare a șefului de stat față de legislativ.

⁵ George Soros, *Criza capitalismului global*, Ed. Polirom, ARC, Iași, 1999, p. 185 (132 pag.).

⁶ Maria Orlov, *Drept administrativ*, Ed. Epigraf, Chișinău, 2001, p. 50.

⁷ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, art. 88, lit. f) și i).

⁸ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, art. 87.

⁹ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, art. 73.

¹⁰ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, art. 93.

Evenimentele din aprilie 2009 și succesiunea faptică au demonstrat cu prisosință faptul că veriga slabă în sistemul constituțional al Republicii Moldova este delimitarea atribuțiilor și prerogativelor șefului de stat, prim-ministrului și parlamentului. Ironia sortii a făcut ca criza politică născută, blocajul apărut în procesul de asigurare a continuității clasei politice aflate la guvernare să se datoreze imposibilității alegerii șefului statului, deși la momentul respectiv existau premise mult mai accentuate pentru apariția unei crize severe de natură economică ori socială.

Ne pronunțăm încă o dată împotriva întoarcerii Republicii Moldova la forma unei republici semiprezidențiale sau prezidențiale. Evoluția politică firească a statului a determinat trecerea succesivă prin mai multe forme și regimuri:

- parlamentar (27 aprilie-3 septembrie 1990);
- semiprezidențial (3 septembrie 1990-5 martie 1991);
- prezidențial (5 martie 1991-28 iulie 1994);
- semiprezidențial (29 iulie 1994-5 iulie 2000);
- parlamentar (5 iulie 2000 până în prezent).¹¹

Nu considerăm că este cazul repetării unor greșeli politice și condiționării sistemului constituțional al statului de voința și ambițiile unui om (indiferent de valoarea umană și potențialul intelectual). Regimul parlamentar și-a demonstrat funcționalitatea printr-o bună conlucrare a tuturor ansamblurilor și subansamblurilor mecanismului de stat și, cu excepția crizei constituționale din ultima perioadă, prin oferirea unei stabilități politice. În opinia noastră, democrația este acompaniată în mod firesc de sistemul pluripartidist (nu există democrație fără luptă politică între partide și formațiuni politice). Trebuie să menționăm însă că existența simplă și inertă a partidelor politice nu va garanta democrația. În viziunea noastră, principiile reprezentativității și proporționalității au o șansă mai mare de asigurare și realizare în cadrul unei republici cu regim parlamentar. Este respectată însăși natura democrației (demos - cratos), conducerea de către popor și pentru popor.

Așa cum am relatat pe parcursul tezei și cum a reieșit din cadrul cercetărilor întreprinse asupra sistemelor constituționale și formelor de guvernământ ale altor state, în cadrul unei republici cu regim prezidențial și chiar semiprezidențial, deseori apar premise ale instaurării unui regim prezidențial accentuat sau superprezidențial, iar întreaga societate se vede încătușată într-un stat cu regim politic nedemocratic. Renunțarea la procesul decizional colectiv doar pentru că este ineficient, greoi sau corupt este o greșală majoră. Electoratul, societatea în ansamblu, trebuie să accepte faptul că orice formă sau regim de guvernământ, orice model constituțional este imperfect și necesită îmbunătățiri.

Beneficiile și vulnerabilitățile sistemelor, formelor și regimurilor de guvernământ nu sunt evidente decât pe hârtie, în cadrul unei analize abstracte și generale. Bineînțeles că există pericole în cadrul unui regim semiprezidențial sau prezidențial (de transformare în regim superprezidențial) și în cadrul regimului parlamentar (de transformare în partidocrație) – și din acest considerent nu acor-dăm decât un plus de considerație modelului republicii parlamentare.

¹¹ Ion Duminica, *Instaurarea regimului politic democratic în Republica Moldova: realizări, probleme, perspective*, autoreferat al tezei de doctor, Institutului de Filosofie, Sociologie și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău, 2006.

Încă părintele Constituției Austriei din 1920, Hans Kelsen, afirma că în societățile moderne partidele sunt organe constituționale ale formării voinței statale. Ele largesc posibilitatea de organizare a cetățenilor, a grupurilor și colectivelor de cetățeni de a se uni în formule mai omogene, mai active, mai eficiente pentru a-și exprima și promova interesele sau chiar confesiunile lor de ordin politico-religios. Faptul accederii partidelor politice în Parlament, unde le este asigurată participarea la procesul de conducere a statului, este un factor mai mult decât benefic – pluralitatea și diversitatea opiniilor politice exprimate stimulează pluralismul democratic și progresul politic al statului.

Schimbarea formei de guvernământ a Republicii Moldova în anul 2000 este considerată de mulți ca o victorie a democrației. În spațiul teritorial ex-sovietic – în care nu puțini președinți au uzurpat puterea și s-au transformat în autocrați mai mari sau mai mici, care încearcă cu tot dinadinsul să modeleze puterea la propria persoană și după propria voință, instituirea unui regim parlamentar poate servi o garanție că șeful statului nu va fi în măsură să evolueze într-un dictator. Situația din alte fostele republici sovietice a fost, se poate spune, luată ca un avertisment de parlamentarii moldoveni, dintre care unii l-au acuzat nu o dată pe președintele P. Lucinschi de înclinații autoritare sau chiar dictatoriale. A fost firesc ca dorința șefului statului de a-și lărgi atribuțiile prin instaurarea unei republici prezidențiale să trezească bănuieli și temeri. De fapt, acest gen de modificare a Constituției este unic în fostul spațiu sovietic, Moldova devenind singura republică parlamentară din Comunitatea Statelor Independente¹².

Într-adevăr, realitatea social-politică demonstrează o serie de imperfecțiuni ale cadrului constituțional în ce privește procedura alegerii Președintelui. Propunem modificarea art. 78 din Constituția Republicii Moldova și a art. 9 din Legea 1234-XIV „cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova”. Considerăm oportună introducerea unei prevederi care ar permite alegerea Președintelui cu votul majorității simple (50% plus un vot) a deputaților aleși.

Nu putem afirma însă că o republică parlamentară asigură neapărat o democrație mai sănătoasă decât republica semiprezidențială sau prezidențială. Unele din democrațiile consacrate ale lumii au regimuri prezidențiale – cea mai proeminentă dintre ele fiind Statele Unite ale Americii – sau semiprezidențiale (de exemplu, Franța). Chiar exemplul Republicii Moldova demonstrează cu ușurință situația în care regimul parlamentar este mai puțin eficient în prevenirea unor tendințe autoritare sau dictatoriale: spre exemplu, când un singur partid, mai puțin atașat doctrinar și politic regulilor jocului democratic, care câștigă majoritatea în Parlament și astfel controlează automat și Guvernul, și Președenția. Sigur, astfel de situații pot apărea și în condițiile unei republici semiprezidențiale, dar un președinte ales de electorat și care are puteri ce echilibrează pe cele ale Parlamentului și ale guvernului este în stare, adesea, să funcționeze independent de un anumit partid și eventual în interesul și spre binele întregii țări.

Există state europene, republici cu regim parlamentar, în care cvorumul

¹²http://www.observatorcultural.ro/Republica-parlamentara-in-Moldova*articleID_5527-articles_details.html

necesar pentru alegerea președintelui scade în turul trei al alegerilor prezidențiale, împiedicând astfel un blocaj politic. Un exemplu în acest sens servește Germania, în a cărei Constituție găsim: „Se consideră aleasă persoana care este votată cu majoritatea Adunării Federale. Dacă în primele două tururi ale alegerilor nici un candidat nu întrunește o asemenea majoritate, se consideră aleasă persoana care în turul trei întrunește cele mai multe voturi”¹³.

Un alt exemplu în acest sens îl vom găsi în Constituția Italiei, la art.83, în care se prevede că președintele este ales prin scrutin secret de către Parlamentul reunit în ședință comună și de reprezentanții regiunilor. Este desemnat candidatul care a obținut 2/3 din voturile celor reuniți. Dacă după trei tururi consecutive nu se obține această majoritate calificată, se organizează un al patrulea tur, pentru desemnare fiind suficientă o majoritate absolută¹⁴.

Și în art.58 din Constituția Cehiei urmărim prevederile: Președinte al Republicii se consideră ales candidatul pentru care au votat mai mult de jumătate din deputați și senatori. Țin să amintesc că Parlamentul Cehiei este bicameral: Camera deputaților (200 de deputați aleși pentru un mandat de patru ani) și Senatul (81 senatori aleși pentru un mandat de șase ani)¹⁵. Dacă nici un candidat nu obține mai mult de jumătate din numărul total al deputaților și mai mult de jumătate din numărul total al senatorilor, în termen de paisprezece zile este organizat turul doi al alegerilor. În turul doi participă candidatul care a primit cele mai multe voturi în Camera deputaților și candidatul care a primit cele mai multe voturi în Senat. Dacă câteva persoane au obținut un număr egal de voturi în una din camere, sunt numărate sumativ voturile din ambele camere pentru ambii candidați. În turul doi de scrutin se consideră ales candidatul pentru care votează mai mult de jumătate din deputații prezenți și mai mult de jumătate din senatorii prezenți. Dacă Președintele Republicii nu este ales și în cadrul turului doi, în timp de paisprezece zile se organizează turul trei al alegerilor, la care se consideră ales candidatul care obține mai mult de jumătate din voturile deputaților și senatorilor”¹⁶, în cadrul turului trei de scrutin, numărarea voturilor se face sumativ. Dacă nici în turul trei Președintele Republicii nu este ales, se organizează alegeri repetate¹⁷.

În spațiul european vom găsi și un model mai puțin obișnuit de soluționare a crizelor (de genul celeia în care se află Republica Moldova) – cel din Constituția Greciei. Exemplul Republicii Elene ne este apropiat și datorită faptului că aceasta este o republică parlamentară¹⁸. Conform art.32 (1), alegerea Președintelui în Republica Elenă se face de Parlament, prin vot direct, la cel puțin o lună până la expirarea man-

¹³ „Constituția Republicii Federative Germania, art.54, alin.(6)”, din *Конституции зарубежных государств. Учебное пособие*, издание 4-е, перераб. и доп. / сост. проф. В.В. Маклаков, изд. Волтерс Клувер, Москва, 2003.

¹⁴ Constituția Italiei, art. 83.

¹⁵ „Constituția Cehiei, art.16”, în *Конституции государств Европы*, Издательство Норма, Москва, 2001.

¹⁶ „Constituția Cehiei, art.58 alin.(2-7)”, în *Конституции государств Европы*, Издательство Норма, Москва 2001.

¹⁷ „Constituția Cehiei, art.58 alin.(8)”, în *Конституции государств Европы*, Издательство Норма, Москва 2001.

¹⁸ Constituția Greciei, art.1, alin. (1) (текст Конституции приводится по сборнику «Конституции государств Европы». Издательство НОРМА, 2001 г.).

datului actualului Președinte¹⁹. Este considerat ales candidatul care întrunește votul a 2/3 din deputații Parlamentului. În cazul în care nici un candidat nu întrunește numărul de voturi necesar (de 2/3), peste 5 zile se organizează turul doi al alegerilor²⁰. Dacă nici în turul doi, nici un candidat nu întrunește 2/3 de voturi, în cinci zile se organizează turul trei, în cadrul căruia candidatul trebuie să obțină 3/5 de voturi ale deputaților din Parlament. Art.32(1), alin.(4) din Constituția Greciei stipulează că dacă nici în turul trei de scrutin nu se reușește votarea Președintelui, Parlamentul este dizolvat în timp de 10 zile. Noul Parlament ales, la prima sa ședință va trebui să aleagă Președintele cu votul a 2/3 din deputați, dacă acest fapt nu se realizează, scrutinul este repetat în cinci zile, fiind ales candidatul care va întruni o majoritate absolută²¹. Dacă această majoritate nu se realizează, în termen de cinci zile se organizează al treilea tur, la care participă doi candidați care au obținut cele mai bune rezultate în tururile anterioare și este ales candidatul care întrunește majoritatea relativă.

Nu putem trece cu vederea și punctul de vedere al Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (intitulată și „Comisia de la Veneția”)²². Membrii Comisiei au întreprins două vizite la Chișinău. În cadrul primei vizite, secretarul general al Comisiei de la Veneția, Gianni Buquchio, a afirmat: „Republica Moldova nu-și poate permite să vină cu crize suplimentare în situația în care întreaga lume se confruntă cu o criză economică. Exprim dorința comunității internaționale de a vedea în Republica Moldova stabilitate internă. Aici au avut loc mai multe crize, dar e timpul să ne punem pe treabă. Întreaga lume trece printr-o perioadă complicată – criza financiară și economică. Moldova nu-și poate permite să vină cu crize suplimentare în această situație”. Oficialul european a menționat că, în urma întâlnirilor cu liderii partidelor politice, a ajuns la concluzia că în Moldova există perspectiva unui acord al forțelor politice pentru a fi pus punct crizei politice. Gianni Buquchio a ținut să menționeze că unicul articol din Constituție care trebuie să fie modificat este cel cu privire la modalitatea de alegere a președintelui și că restul „mai pot aștepta”.

Președintele interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, a susținut oficialul european, afirmând că în Moldova „nu este timpul crizelor”. Întrebat dacă modificarea Constituției este o idee susținută de toți liderii Alianței pentru Integrare Europeană, președintele interimar a răspuns că alegerea președintelui este scopul prioritar al AIE, iar dacă unica soluție pentru alegerea șefului statului este modificarea Constituției, atunci aceasta va fi susținută de toți liderii Alianței²³.

În cursul celei de-a doua vizite, Comisia de la Veneția reiterează necesitatea dizolvării parlamentului și organizării alegerilor anticipate. După o discuție deloc

¹⁹ Constituția Greciei, art.32(1), alin.(1) (текст Конституции приводится по сборнику «Конституции государств Европы». Издательство НОРМА, 2001 г.).

²⁰ Constituția Greciei, art. 32(1), alin.(3) (текст Конституции приводится по сборнику «Конституции государств Европы». Издательство НОРМА, 2001 г.).

²¹ Constituția Greciei, art. 32(1), alin.(4) (текст Конституции приводится по сборнику «Конституции государств Европы». Издательство НОРМА, 2001 г.).

²² [http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD\(2007\)008-rom.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)008-rom.pdf).

²³ <http://www.jurnal.md/ro/news/comisia-de-la-venetia-nu-sustine-modificarea-totala-a-constitutiei-rm-180324/>

simplă, recomandarea generală a Comisiei a fost că, indiferent de proiectele și formulările existente, este important să se țină cont de prevederile actualei Constituții.

Republica Moldova va ține cont de aceste recomandări, indiferent de interesele de ordin politic, a declarat și ministrul Justiției din Republica Moldova, Alexandru Tănase, în timpul vizitei sale la Strasbourg²⁴. Delegația moldovenească a prezentat Comisiei de la Veneția cele două variante discutate la Chișinău pentru a depăși criza constituțională: fie modificarea art.78 din Constituție, în Parlament, în baza unui dintre cele două proiecte avizate de Curtea Constituțională (unul al PCRМ și altul al AIE), fie organizarea referendumului.

Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu²⁵. Chiar și ipoteza unui referendum, ca *ultima ratione*, în baza art.75 alin.(1) din Constituție, prin care se va cere părerea cetățenilor cu privire la modalitatea alegerii șefului statului, identificăm două semne de întrebare:

- Oare nu se vor solda schimbările constituționale, în urma cărora Președintele va fi ales de electorat prin vot direct, cu transformarea Republicii Moldova într-un stat cu regim semiprezidențial – situație atestată în istoria contemporană a Republicii Franceze în perioada anilor 1960-1962?

- Care va fi „desfășurătorul” acțiunilor politice și ajustărilor constituționale după referendumul național (începând cu confirmarea rezultatelor referendumului de către Curtea Constituțională²⁶ și până la alegerea noului șef de stat). Este și mai periculos ca un partid sau o formațiune politică să ajusteze sistemul constituțional al statului și regimul de guvernământ la propriile viziuni și ambiții.

Toate acestea sunt observații ipotetice, menite să atragă atenția că există rar soluții perfecte și că oamenii politici trebuie să fie întotdeauna conștienți și de riscurile pe care deciziile lor ar putea să le implice pentru stat și națiune.

²⁴<http://www.ziueveche.ro/politica/basarabia/3217-comisia-de-la-venetia-r-moldova-dizolva-parlamentul-si-face-alegeri-anticipate>

²⁵ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, art. 2 alin. (2).

²⁶ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, art. 135, alin. (2), lit.d.

Vitalie STRUNGARU,

șef al Catedrei pregătire militară și tactică specială
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Alin BULBAȘ,

lector al Catedrei pregătire militară și tactică specială
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

MĂSURI CU CARACTER TACTIC ȘI ORGANIZATORIC CARE URMEAZĂ A FI ÎNTREPRINSE ÎN SCOPUL EVITĂRII PERICOLULUI LA CARE SUNT EXPUȘI COLABORATORII ORGANELOR AFACERILOR INTERNE AFLAȚI ÎN ZONELE CU RISC SPORIT DE VICTIMIZARE

Acțiunile de curmare și lichidare a dezordinilor de masă nu numai au îmbogățit experiența organelor de drept, dar au demonstrat unele neajunsuri serioase în activitatea lor, care nu au fost curmate din motivul:

- lipsa unui sistem bine determinat de primire completă și la timp a informației de la locul incidentului;
- lipsa unui plan de acțiune bine gândit din timp la conducătorii organelor de interne în perioada inițială de apariție a evenimentelor;
- sosirea și dislocarea întârziată în locurile tulburărilor din motivele stării joase de luptă și disciplină, nepregătirii persoanelor cu funcții de răspundere pentru activitate în situații extreme, în unele cazuri organele de drept nu luau măsuri de curmare a tulburărilor până la sosirea șefului operativ superior;
- lipsa unei analize și decizii juste despre faptul unde este necesar de a concentra forțele de bază, pentru lichidarea focarului principal;
- alegerea incorectă a locului de dislocare a statului-major de conducere a operației speciale.

Colaboratorii poliției împreună cu militarii Trupelor de carabinieri nu mai rar execută serviciul de fapt, socotit ca și cazuri excepționale sau stări de urgență, de asediu și de război.[1] Dezordinile interioare și situațiile încordate pot duce la situații când statul nu poate să le țină sub control în legătură cu condițiile create și cu ajutorul acelor mijloace pe care le au la dispoziție. Această situație poate fi destul de agravantă, ce poate amenința existența puterii statale democratice alese.

Astfel, succesul curmării dezordinilor de masă depinde în mare măsură de acțiunile corecte, rapide și coordonate ale organelor de interne și trupelor de carabinieri, fapt care este imposibil fără planificarea preventivă cu antrenamente corespunzătoare ale acestor acțiuni, pregătirea specială a forțelor implicate, menținerea lor într-o permanentă stare de pregătire de luptă ridicată.

În timpul desfășurării manifestațiilor în masă se implică următoarele tipuri[2] de subdiviziuni: puncte mobile ale poliției, grupe de patrulare, grupe operative, grupe de înregistrare și documentare, posturi de pază a obiectivelor, posturi de reglare

a circulației,[3] posturi de trecere și control, lanțuri de polițiști (carabinieri), grupe de escortare a participanților, rezerve etc. În legătură cu schimbarea stării operative, Statul-Major Operativ elaborează și ia hotărâri adecvate, le aduce la executare, înaintea subalternilor sarcini suplimentare, iar dacă situația se schimbă considerabil, se manevrează cu ele în scopul menținerii echilibrului de forțe.

Practica demonstrează că situația tensionată apare atunci când anumiți factori condiționați au un caracter neobișnuit, neașteptat, amenință integritatea organismului uman, pun sub semnul întrebării reușita acțiunilor ce urmează să se desfășoare, care conduc la elaborarea unor decizii viabile.

Riscul este fenomenul psihologic complex, rezultând din raportul dintre probabilitatea reușitei și cea a eșecului unei acțiuni, îndreptate spre atingerea unui obiectiv – victoria. Gradul de risc este direct proporțional cu probabilitatea eșecului și cu gradul de conștientizare a acestei probabilități. În sens propriu, de risc se poate vorbi numai în cadrul situațiilor cu caracter întâmplător, unde, ca urmare a prezenței factorului „întâmplare”, deznodământul nu poate fi prevăzut cu certitudine. Pentru cadrele Ministerului de Interne problema care se pune vizează condițiile în care trebuie acceptat sau respins riscul, plecând de la faptul că riscul de a pierde mult și a câștiga puțin nu a fost niciodată o soluție viabilă. Evitarea riscului, când situațiile impun acțiuni energice, are consecințe la fel de negative ca și aventura. În situațiile tot mai complexe, ce apar pe timpul îndeplinirii unor misiuni dificile, majoritatea colaboratorilor sunt supuși la o anumită tensiune psihică, ce poate căpăta, din diferite motive, dimensiuni amplificate, cu consecințe dintre cele mai diferite asupra comportamentului său, ce nu poate fi intuit cu precizie, el depinzând de o serie de factori organizaționali, psihologici, psihosociali și de altă natură.[4]

Efectivele MAI, aflate în diferite misiuni permanente sau temporare, sunt antrenate în situații care evoluează cu rapiditate, în direcții imprevizibile. Pericolul de a fi atacat de către indivizi izolați sau grupuri de infractori periculoși, eforturile mari, epuizate constrâng cadrele de poliție și militarii în termen să acționeze la limitele posibilităților de adaptare.

Ar fi bine să evidențiem faptul că factorii ce definesc o situație tensionată și de risc nu au aceeași semnificație pentru toate categoriile de personal. Oboseala, insuficiența hranei, variațiile excesive de temperatură, zgomotul etc. sunt suportate în mod diferit de către participanții la misiune, chiar dacă, într-un fel sau altul, fiecare în parte este afectat. Totodată, unele componente ale situației operative, factorul timp și spațiu, volumul de informații și veridicitatea lor afectează într-o măsură foarte mare cadrele cu funcții de conducere și de răspundere. Astfel, atât exagerarea stării periculoase, cât și subaprecierea acestora pot avea implicații negative deosebite în planul mobilizării psihice pentru executarea misiunii.

Au fost și cazuri când colaboratorii, mai ales cei cu funcții de conducere, în condiții normale au avansat prin erudiție și capacități organizatorice (antrenamente de comandament, aplicații tactice etc.), iar în situații complicate s-au pierdut, au manifestat lipsă de curaj și răspundere, au provocat eșecuri datorită nehotărârii sau nervozității accentuate și chiar au dat dovadă de lașitate.[5]

Este necesar să precizăm că situația de risc și riscul ca atare pot și trebuie raportate la două coordonate:

– situația de risc sau riscul localizat la nivelul normelor și valorilor apărute prin lege sau alte acte normative (activitatea la care și efectivele MAI trebuie să-și aducă contribuția) care sunt amenințate;

– implicațiile posibile ale situațiilor de risc și riscului la nivelul efectivelor MAI, care urmează să întreprindă misiuni specifice pentru asigurarea stării de legalitate în cazul dat.

Tot aici, trebuie să fie explicat și faptul că libertatea acțiunii executanților în timpul misiunii poate fi circumscrisă numai cadrului legislativ în vigoare și asumării propriiei responsabilități pentru alegerile făcute și comportamentele manifestate.

Asumarea riscului devine pentru angajații MAI una din obligațiile de serviciu. Pentru a fi mai expliciti, reținem atenția la faptul că în toată lumea, unor profesii, așa cum sunt militarii, minerii, polițiștii, carabinierii, pompierii etc., le sunt asociate riscuri personale sporite și obligația profesională de a și le asuma frecvent. Asumarea riscului, ori de câte ori apărarea valorilor și normelor protejate prin legislația în vigoare o impune, mergând, dacă este cazul, până la sacrificiul suprem, este datoria polițistului.

În situații de dezordini, produse în prezent cu participarea maselor de oameni, incompatibilitatea intereselor de grup va cauza antragonisme mutuale între grupurile rivale. În timpul manifestațiilor de masă, de cele mai multe ori, participanții rămân anonimi, se pierd în masă. Răspunderea personală scade, deoarece ea se difuzează, se împarte între participanți, ceea ce poate cauza agresiuni. Nu trebuie uitat că manipularea polițiștilor la astfel de evenimente și situații tensionate va fi precedată de responsabilitatea proprie și că folosirea violenței trebuie evitată pe cât posibil, deci concluzia finală constă în aceea că folosirea forței de către poliție scade atunci când ei devin responsabili pentru acțiunile lor și când se stabilește o regulă care se cere să fie respectată.

Este de amintit și folosirea corectă de către comandanți și șefi a stimulării, a sistemului recompensă-pedeapsă. Practica a confirmat că stimularea pozitivă a colaboratorilor sub forma sublinierii necesității acțiunii, a consecințelor pozitive ale acesteia pentru societate, pentru prestigiul consolidat sau câștigat după îndeplinirea misiunii de către unitate și fiecare membru în parte, dar nu public se caută eșecurile și se denumesc din efectivul (rangul) subalternilor etc. Recompensa morală (materială), ce se acordă celor ce s-au evidențiat, este mult superioară ca efect psihologic și mobilizator față de aplicarea măsurilor disciplinare severe în caz de nerezită.[6]

Specificăm în continuare Legea care a fost abrogată sub nr.560-XIII din 21.07.1995 „Cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor și înlocuită cu Legea privind întrunirile nr. 26-XVI din 22.02.2008 Monitorul Oficial nr.80/261 din 22.04.2008 [7]. În legea actuală (1) întrunirile pot fi organizate de către persoane fizice cu capacitate deplină de exercițiu, de către grupuri de persoane, precum și de către persoane juridice. (2) Minorii ce au 14 ani împliniți, precum și persoanele declarate incapabile pot organiza întruniri doar împreună cu o persoană cu capacitate deplină de exercițiu.

Este de atras atenția la locul desfășurării întrunirilor, în legea precedentă se menționa o distanță-limită de desfășurare a întrunirilor la 25-50 de metri de la

sediul organelor administrației publice, Parlament, Guvern etc.

Dar legea actuală nu specifică aceste momente, și deducem că această situație pune în pericol paza și securitatea obiectivelor de importanță deosebită (cum ar fi: Președinția, Parlamentul, Guvernul, sediile ministerelor, ambasadale etc.). Organelor de menținere a ordinii publice și pază a acestor obiective le este greu să țină sub control situația, să manipuleze forțele sau să disperseze mulțimea, precum că cu atât mai mult și minorii pot fi prezenți în mulțime, de aceea se creează o situație destul de complicată ce ține de folosirea măsurilor cu caracter tactic pentru paza și apărarea obiectivelor, totodată se pune în pericol și sănătatea atât a persoanelor din mulțime, cât și a colaboratorilor de poliție în îndeplinirea misiunilor care sunt puse în fața lor.

Persistă și o altă specificare în legea actuală cu privire la întruniri, precum că pentru a organiza o întrunire, e nevoie doar de informarea primăriei despre intenția de desfășurare a întrunirii (ulterior în legea precedentă pentru organizarea întrunirii era nevoie de permisiunea primăriei); primăria poate interzice desfășurarea întrunirilor doar prin intermediul judecății (mai devreme putea interzice desfășurarea întrunirilor prin decizie proprie); rezultă explicit că în legea precedentă existau unele principii și termene de desfășurare a întrunirilor, ce permitea organelor de ordine să analizeze situația, să colaboreze din timp cu organizatorii întrunirilor pentru a stabili ruta de deplasare, numărul de participanți la această întrunire, precum și componența forțelor de ordine pentru protejarea protestatarilor și a obiectivelor care vor fi pichetate.

Deci pentru asigurarea ordinii de drept în timpul manifestărilor în masă, inclusiv în timpul adunărilor publice este necesar de cunoscut nu numai care este răspunderea juridică a participanților, dar și e necesar de luat în considerare drepturile persoanelor care nu participă la asemenea acțiuni. Asigurarea ordinii publice rezultă din faptul de a da posibilitatea persoanelor de a se folosi de drepturile lor juridice, fără a cauza prin aceasta daune drepturilor altor persoane.

La desfășurarea manifestărilor în masă misiunile de bază ale colaboratorilor poliției sunt:

- acordarea de ajutor administrației și organizatorilor ce desfășoară manifestări;
- controlul respectării regulilor stabilite;
- preîntâmpinarea și curmarea posibilelor infracțiuni și încălcări;
- asigurarea ordinii de drept pe teritoriul deservit, îndeosebi după terminarea manifestării.

Colaboratorii de poliție trebuie să ia în considerare situațiile operative complicate, caracterizate printr-un număr mare de încălcări, din considerentul adunării mulțimii de oameni, îndeosebi prezența lor în stare de ebrietate alcoolică. În timpul manifestărilor în masă destul de greu este de a ține sub control situația înconjurătoare, de a realiza manevra cu forțele. Important este a distinge problemele de folosire a forței și a mijloacelor speciale referitoare la participanții la adunări și demonstrații. În particular, persoanele din mulțime nu prezintă o mulțime omogenă, unde toți se comportă asemănător.[8] Aceste observări confirmă concluzia că persoanele sunt individualități și aceasta înseamnă că fiecare dintre ele iau hotărârea de sine stătător. Dacă cineva din gloată ia o piatră pentru a o arunca în colaboratorii organelor de

drept, aceasta nu conduce automat la izbucnirea actelor de violență.

Prin dispersarea adunărilor contraindicate cu caracter nonviolent, persoanele cu funcții de răspundere responsabile de asigurarea ordinii publice vor evita folosirea forței și dacă aceasta nu este posibil, se vor limita la folosirea lor necesară minimă. Prin dispersarea manifestațiilor cu caracter violent, persoanele responsabile pentru asigurarea ordinii publice pot folosi mijloacele speciale, numai în cazurile în care nu mai este posibil a folosi alte metode de mediere și convingere, și numai în acea măsură în care există necesitatea minimă și numai în cazurile prevăzute în articolele 14, 15, 16 ale legii cu privire la poliție din 18 decembrie 1990.[9]

Deci pregătirea cadrelor colaboratorilor de poliție și a militarilor în termen, care urmează să execute misiuni în situații tensionate și de risc crescut, are un caracter complex ce ține de măsuri, ca de pildă: a dezvolta curajul, deprinderile, trecerea barierelor de stare emoționată, a preîntâmpina și a aduce la cunoștință răspunderea pentru depășirea atribuțiilor de serviciu, la fel, pregătirea vizează personalitatea umană în ansamblu și se realizează pe parcursul întregii carieri.[10] Prin acțiuni, procedee și metode specifice trebuie să se asigure, concomitent cu deprinderile necesare, formarea și dezvoltarea calităților morale și psihologice ale efectivelor, calități ce condiționează rezistența psihică la factori perturbanți, creșterea disponibilității adaptive în condițiile sporirii complexității ori diversificării sarcinilor și misiunilor încredințate.

Bibliografie:

1. Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război nr.212-XV din 24.06.2004, Publicat la 06.08.2004 în Mon. of. nr. 132-137 art Nr : 696, Modificat prin LP146-XVI din 27.06.08, Mon. of. nr.134-137/25.07.08 art.529.
2. Gl. dr. George Serițan, col. dr. Țuțu Pișleag, *Istoria Jandarmeriei Române*, Ed. Bren, București, 2004.
3. M. Bîrgău, Gr. Beșleaga, *Pregătirea profesională a trupelor de carabinieri. Material didactic*, Chișinău, 2002.
4. *Organizarea, conducerea misiunilor de ordine și pază cu ocazia adunărilor și manifestațiilor publice. Studiu metodic*, Br.AOLP a MI România. Uz de serviciu, nr.10.
5. N. Gegea, I. Stîncă, V. Ilie, *Pregătirea efectivelor Ministerului de Interne*, Uz de serviciu, nr. 20.
6. Gr. Beșleaga, *Activitatea unităților speciale în timpul desfășurării manifestațiilor publice, tulburărilor și dezordinilor de masă*. Pentru uz de serviciu, Chișinău, 1998.
7. Legea privind întrunirile nr. 26-XVI din 22.02.2008, Monitorul Oficial nr.80/261 din 22.04.2008. Parlamentul adoptă prezenta lege organică.
8. *Caracteristici psihologice ale mulțimii umane. Studiu metodic*, Br. AOLP al MI România. Uz de serviciu, nr. 23.
9. Legea Republicii Moldova nr.416-XII din 18 decembrie 1990 cu privire la poliție, titlul IV, art.15, (*Moldova suverană*, nr. 22-23 din 30 ianuarie 1991; *Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSS Moldova*, 1990, nr. 12; republicată în Mon. Of. nr. 17-19al RM din 31 ianuarie 2002, pag. 4); Legea Republicii Moldova nr. 806 – XII din 12 decembrie 1991 „Cu privire la trupele de carabinieri”, cu modificări sub

nr. 74-XVI din 12 mai 2005, Cap. IV, Folosirea mijloacelor speciale și a armei de foc, art. 14 Folosirea mijloacelor speciale, lit. b) - la curmarea tulburărilor de masă și încălcării în grup a ordinii publice; Prezidiul Parlamentului Republicii Moldova adoptă hotărârea nr. 1275-XII din 15 februarie 1993 „Cu privire la aprobarea mijloacelor speciale și a regulilor de aplicare a acestora de către colaboratorii organelor de interne și militarilor trupelor de carabinieri”.

10. *Dezvoltarea curajului și formele de manifestare a fricii*”, Br. AOLP a MI România. Studiu metodic. Uz de serviciu, nr. 21.

Ludmila ȘUBELIC,

inspector superior al Serviciului educație al Secției personal și educație
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

UNELE ASPECTE PRIVIND RISCURILE LA CARE SUNT EXPUȘI COLABORATORII DE POLIȚIE ÎN ACTIVITATEA DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A DELINCVENȚEI JUVENILE

Delincvența juvenilă reprezintă un fenomen social complex, multidimensional și multicausal care generează o serie de consecințe negative nu numai pentru societatea unui stat (fiind o reală amenințare pentru prezentul și viitorul societății), dar și pentru viitoarea evoluție socială și profesională a tinerilor implicați în acest fenomen.

Unii autori români definesc delincvența juvenilă ca fiind „ansamblul conduitei aflate în conflict cu valorile ocrotite de norma penală” [1, p. 80].

Problema delincvenței juvenile dobândește o semnificație aparte pentru societate, cu atât mai mult cu cât starea de dereglare normativă, economică și culturală care caracterizează actuala perioadă de tranziție este resimțită de mulți tineri ca un „conflict” între aspirațiile lor individuale și mijloacele permise pentru a le realiza. În consecință, se poate afirma că nivelul delincvenței juvenile din Republica Moldova reflectă, în mare măsură, interesul și capacitatea societății de a soluționa dificultățile resimțite de tineri, precum și intensitatea și eficiența măsurilor de prevenire și control social desfășurate de instituțiile specializate ale statului.

O trăsătură generală caracteristică majorității minorilor inculpați și sancționați prezintă serioase deficiențe de socializare familială și socială, concretizate prin fuga de acasă, abandon școlar, consum de alcool și droguri, anturaje nefaste care au constituit factori negativi importanți în structurarea comportamentului lor delincvent. Altfel spus, acestea sunt: factorii neuro-psihici (disfuncțiile cerebrale, deficiențele dezvoltării psiho-intelectuale) și factorii familiali (lipsa influențelor educațional-formative, pretențiile exagerate din partea părinților, lipsa de atenție și control asupra dezvoltării copilului, controlul abuziv, supunerea la suferințe fizice sau psihice, agresivitate, insuficiență afectivă, exemplul negativ al părinților, cum ar fi alcoolismul, utilizarea de substanțe narcotice de către unul sau ambii părinți) etc.

În condițiile în care, actualmente, este costisitoare, iar pentru părinții din categoria persoanelor social-vulnerabile sau cu posibilități financiare reduse este chiar prea scumpă asigurarea copiilor cu studii medii sau liceale, există copii care fie au abandonat școala, fie nu au frecventat-o niciodată.

În majoritatea cazurilor astfel de minori nu primesc educație nici din partea părinților, nici de la școală, sunt depășiți în dezvoltarea intelectuală de semenii lor ce frecventează școala, nu își formează corect viziunea privind valorile general-

umane.

Mulți dintre minorii infractori, deși au frecventat un număr oarecare de clase, sunt analfabeți „funcțional”, cu rezultate extrem de slabe și care abia știu să scrie și să citească, manifestând o atitudine indiferentă și chiar ostilă față de procesul de instrucție și educație din școală. Considerați de colegi și profesori ca fiind copii-„problemă”, care au tulburări de comportament, preferând să fugă de la școală, să repete clasele școlare, iar, în final, să abandoneze școala, cautând „compania” altora cu aceleași rezultate și comportamente. Anume constituirea de astfel de „companii” și anturaje negative, formate de multe ori spontan și ocazional, reprezintă un factor favorizant pentru declanșarea unor acțiuni antisociale comise în grup de către minorii ce preferă calea devianței și infracționalității.

Există o serie de acte normative atât la nivel național, cât și la nivel internațional în care copiii sunt prezentați ca fiind o categorie de persoane vulnerabile, ce necesită protecție specială din partea statului [2].

Legea Republicii Moldova cu privire la poliție [3] interzice colaboratorilor de poliție aplicarea armei de foc contra unor categorii de persoane, inclusiv contra minorilor, cu excepția cazurilor în care ei au săvârșit un atac armat, opun rezistență folosind arme sau au săvârșit un atac în grup, ce amenință viața și sănătatea oamenilor, dacă acțiunile de acest fel nu pot fi respinse pe alte căi și cu alte mijloace.

Însă nu în toate cazurile și nu toți minori sunt inofensivi, mai cu seamă cei ce au derapat pe panta infracțională. Vagabondajul, cerșetoria, furturile, violul, hărțuirea sexuală, prostituția, agresiunile, consumul de alcool și droguri, comportamentul de bandă reprezintă „modalități de viață” pentru o bună parte a minorilor.

În activitatea de combatere a infracționalității juvenile colaboratorul de poliție este supus unui șir de riscuri, care adesea vizează sănătatea, iar uneori și viața sa. În Republica Moldova au fost înregistrate mai multe cazuri când minorii au atacat colaboratorii de poliție.

Cel mai cutremurător și șocant caz s-a petrecut la 7 aprilie 2009, când zeci de minori aruncau pietre și bucăți mari de pavaj de pe străzile din fața Președinției și Parlamentului Republicii Moldova în efectivul poliției, militarii trupelor de carabinieri, care exercitau sarcina de menținere a ordinii publice.

Majoritatea colaboratorilor implicați nu aveau asupra lor mijloacele speciale necesare (căști, scuturi), însă și acei care erau echipați s-au ales cu multe leziuni corporale grave în regiunea capului (căștile au fost sparte de pietrele aruncate), spatelui, membrelor superioare și inferioare.

Drept urmare, unii colaboratori ai organelor afacerilor interne au suportat intervenții chirurgicale complicate, fiind internați în spital timp de câteva luni.

Conform prevederilor legislației în vigoare, pentru a obține recompensa cheltuielilor pentru tratament (din fondul asigurării personale de stat obligatorii), persoanele în cauză urmau să prezinte, în condițiile și termenele stabilite [4], materialele necesare.

Pe lângă suferințe fizice, polițiștii au avut și suferințe de ordin moral. Nici un polițist însă nu a primit recompensă pentru prejudiciul moral. De asemenea, ei nu au beneficiat de reabilitare psihologică și morală, absolut necesare în astfel de cazuri.

Un alt risc al activității în organele afacerilor interne îl prezintă situațiile dese când polițiștii devin victime ale infracțiunilor pe care le descoperă.

Uneori, exercitând misiuni operative de serviciu, dar în lipsa mijloacelor tehnice specializate (camere video, dictafoane), colaboratorii de poliție nu reușesc să documenteze acțiunile lor legale și comportamentul neadecvat al unor minori delincvenți și, neavând probe suficiente, ajung ei înșiși să fie cercetați penal.

De menționat că în asemenea cazuri Ministerul Afacerilor Interne nu oferă un avocat calificat pentru a reprezenta interesele angajaților săi.

Nici în statele europene situația la acest capitol nu este perfectă. La 6 decembrie 2008, Epaminondas Korkoneas, polițist din Grecia, a efectuat trei focuri cu arma din dotare în direcția unui grup de tineri care destabiliza ordinea publică, în Atena, în urma cărora a decedat un minor în vârstă de 15 ani, Alexis Grigoropoulos. Incident care a declanșat violențele din decembrie 2008 în Atena.

Polițistul grec în vârstă de 38 de ani a fost găsit vinovat de „omor cu intenție” a minorului, fiind condamnat la detenție pe viață, fără admiterea unor circumstanțe atenuante. Avocații apărării au susținut că liceanul A. Grigoropoulos a fost victima unui „tragic accident”, explicând că polițistul era în situația de legitimă apărare.

Colegul său de serviciu, polițistul Vassilios Saraliotis, în vârstă de 32 de ani, a fost condamnat la zece ani privațiune de libertate, fiind acuzat de „complicitate” [5].

În acest context, luând în considerare faptul că activitatea poliției este deseori legată de risc profesional sporit, consider necesară examinarea oportunității de modificare a bazei normative a MAI în ce privește:

- acordarea asistenței juridice calificate tuturor angajaților MAI, în situațiile în care aceștia, în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, sunt suspectați de încălcarea legii;

- asigurarea colaboratorilor de poliție cu tratament gratuit în spitalul MAI.

De asemenea, stabilirea legalității transferării de către polițiști a sumei lunare de 50 lei în fondul Spitalului MAI.

Bineînțeles, o importanță deosebită trebuie acordată educării corecte și în spiritul respectării legii a generației în creștere, care reprezintă viitorul țării noastre. Acest lucru ar avea rezultat dacă societatea în întregime va depune toate eforturile necesare și posibile.

Sunt de părere că cea mai eficientă soluție în combaterea delincvenței juvenile și reducerea riscului profesional pentru angajații organelor de drept ar fi ridicarea nivelului de trai al tuturor cetățenilor, majorarea salariilor și a indemnizațiilor de șomaj, a indemnizațiilor părintelui ce educă de unul singur copiii și a altor tipuri de indemnizații.

Referințe:

1. D. Banciu, S.M. Rădulescu, *Evoluții ale delincvenței juvenile în România. Cercetare și prevenire socială*, Editura Lumina Lex, București, 2002, p. 80.
2. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului. Adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989, în vigoare din 20 septembrie 1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993.

3. Legea Republicii Moldova cu privire la poliție nr.416-XII din 18 decembrie 1990, alin.(3) art.14.
4. Ordinul MAI nr.246 din 05 iulie 2004 „Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor provizorii privind asigurarea obligatorie de stat a colaboratorilor organelor afacerilor interne”, pct.5.
5. Suma de asigurare propriu-zisă se achită reieșind din câștigul mediu zilnic, în funcție de mărimea indemnizației acordate în procente față de câștig și în baza certificatului de concediu medical, eliberat de Policlinica MAI. Suma generală a indemnizației se stabilește pe calea înmulțirii indemnizației zilnice la numărul de zile lucrătoare care nu au fost lucrate în luna respectivă ca urmare a concediului medical.
6. www.monitorulbt.ro

Tatiana TRIBOI,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

RISUL CORUPȚIEI ÎN ORGANELE DE POLIȚIE ȘI FORMELE EI DE MANIFESTARE

Les liens de corruption qui consistent à donner et prendre des pots de vin, basés sur la protection mutuelle, l'échange de services, la corruption des fonctionnaires des différents degrés est actuellement un élément caractéristique de la police.

Riscul este probabilitatea ca un anumit eveniment să aibă loc sau ca o anumită acțiune să se realizeze și care variază în funcție de factorii de risc.

Un domeniu de activitate îl prezintă riscul de corupție atunci când prin deciziile luate sau prin comportamentul angajaților terții primesc avantaje sau atunci când sunt evitate dezavantaje, sancțiuni ori când terții pot oferi angajaților diverse foloase [1, p. 8].

Activitatea profesională a organelor de drept, din care fac parte și organele afacerilor interne, este supusă riscului corupției.

Riscul corupției polițistului este mai mare sau mai mic în funcție de existența anumitor factori cum ar fi: funcția deținută, structura și domeniul de activitate sau zona de competență.

Noțiunea de corupție în poliție este definită în „Standardele globale de combatere a corupției în forțele/ serviciile de poliție” INTERPOL: solicitarea sau acceptarea de către un ofițer de poliție sau angajat al forțelor de poliție, direct sau indirect, de bani, bunuri sau valori, cadouri, favoruri, promisiuni, recompense sau avantaje pentru el sau altă persoană, grup sau entitate, în schimbul unei acțiuni sau omisiuni deja făcute sau pe cale să fie făcută, ori care va fi făcută în viitor cu privire la sau în legătură cu atribuțiile polițienești. Constituie corupție și modalitățile de mai sus comise sub forma oferirii sau donației. De asemenea, este corupție orice acțiune sau omisiune a îndeplinirii vreunui act de către persoanele de mai sus care poate expune în mod nedrept o persoană unei acuzații sau condamnări pentru o infracțiune sau care poate duce la necercetarea unei persoane ori achitarea ei în mod nedrept; precum și orice acțiune sau omisiune în scopul de a obține bani, bunuri de valoare, favoruri, promisiuni, recompense, avantaje; diseminarea de informații confidențiale sau restricționate ale poliției, indiferent dacă se pretinde ceva în schimb. Mai este corupție participarea ca autor, coautor, complice, instigator, inițiator, ajutor înainte de comiterea faptelor, ajutor după comitere, conspirator sau orice altă formă de participare la comiterea sau tentativa de comitere a actelor arătate anterior.

Sistemul legăturilor corupte, bazat pe darea și luarea de mită, protecția reci-

procă, schimbul de servicii, mituirea funcționarilor de diferit rang este caracteristică în prezent atât pentru procuratură și justiție, cât și pentru organele afacerilor interne.

În ceea ce privește corupția în organele afacerilor interne, ea se manifestă ca fenomen în formă simplă, calificată și deosebit de periculoasă.

La formele simple de corupție în organele afacerilor interne pot fi atribuite săvârșirea de persoanele cu funcție de răspundere pentru o recompensă relativ mică a acțiunilor (inacțiunii) în limita competenței lor, care de regulă nu duc la consecințe juridice. Ca exemplu pot fi menționate eliberarea legală, dar peste rând a diferitor autorizații (de achiziționare, de deținere, de port și transport al armelor), efectuarea controlului stării tehnice a mijloacelor de transport fără examinarea lor de fapt etc. Aceste acțiuni sau inacțiuni în totalitatea lor nu au ca rezultat încălcarea instrucțiunilor de serviciu. Ele sunt foarte răspândite și pot fi relevate și prevenite cu greu, ținând cont și de faptul că persoanele cu funcție de răspundere nu ies din limita competenței lor, prin urmare nu creează probe materiale ale activității lor.

La formele calificate de corupție se referă acțiunile (inacțiunile) persoanelor cu funcție de răspundere care au ca rezultat încălcarea prevederilor normative, care alcătuiesc baza activității lor profesionale. Aceste acțiuni sunt calificate ca infracțiuni și sunt reglementate de codul penal: corupere pasivă (art.324 Cod penal), abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art.327 Cod penal), neglijența în serviciu (art.329 Cod penal), falsul în acte publice (art.332 Cod penal).

Acțiunile de corupție se manifestă prin adoptarea deciziilor normative în interesul corupătorului, de exemplu, la înregistrarea infracțiunii, la reținerea persoanei, la examinarea cauzelor contravenționale și adoptarea deciziilor etc.

Apropierea polițiștilor de mediul infracțional și contactul acestora cu mediul interlop poate avea drept efect faptul că unii dintre ei devin parte a sistemului de crimă organizată. Aceasta reprezintă cele mai periculoase forme ale corupției în organele de poliție. În acest caz primirea de mită devine o ocupație permanentă, de cele mai dese ori nu a unui singur funcționar, ci a unei grupe sau chiar a întregii subdiviziuni.

În cazul în care colaboratorii de poliție fac parte din sistemul crimei organizate, acțiunile de corupție pot fi manifestate prin furnizarea de către colaboratorii organelor de poliție a informației de serviciu și a altor categorii de informații în interesul grupărilor criminale, consultarea activității criminale, neimplicarea sau ascunderea infracțiunilor comise, instruirea criminalilor în ceea ce privește modalitățile de eschivare de la răspundere, furnizarea de armament, muniții, mijloace speciale și tehnică specială etc.

În ceea ce privește domeniile de activitate vulnerabile la corupție în activitatea poliției, acestea sunt numeroase, fiind supuse riscului de corupție într-o măsură diferită.

În ceea ce privește domeniul legat de activitatea poliției ordine publică, conținutul faptelor de corupție constă în următoarele acțiuni (inacțiuni):

- neexecutarea mandatelor și neluarea măsurii reținerii în situațiile în care există probatorii care să justifice acest lucru;
- activitatea de constatare a infracțiunilor și contravențiilor. Având în vedere că în majoritatea situațiilor nu există posibilitatea de control ulterior al activității

ții, poliția comite fapte de corupție;

În sfera legată de activitatea poliției rutiere pot fi efectuate următoarele acțiuni ilegale:

- efectuarea controlului în trafic fără a comunica scopul pentru care este efectuat, profitând de slaba informare a conducătorului auto, verificarea unei multitudini de aspecte, prezentarea eventualelor sancțiuni într-o lumină gravă, arătându-se disponibilitate din partea polițistului în a nu fi foarte dur și a aplica doar unele dintre sancțiuni. Conducătorul unității de transport poate fi tentat în astfel de situații să ofere ceva polițistului. În acest caz, posibilitatea de a verifica retroactiv activitatea este foarte redusă;

- neaplicarea prevederilor legale cu ocazia recoltării probelor biologice, reținerii permisului sau aplicării amenzilor contravenționale (prin folosirea unor aparate de măsură a alcoolemiei cu termenul de valabilitate expirat, prin măsurarea alcoolemiei mult mai târziu decât data constatării evenimentului rutier, prin menționarea în documentele de constatare a alcoolemiei persoanei implicate în evenimentul rutier, deși alcoolemia a fost măsurată altei persoane);

- neaplicarea sau reducerea cuantumului sancțiunilor contravenționale aplicate participanților la traficul rutier pentru abateri de la regimul circulației pe drumurile publice (spre exemplu, în cazul abaterilor de la regimul de viteză);

În ceea ce privește investigarea fraudelor, aici pot fi comise următoarele acțiuni (inacțiuni):

- luarea unor taxe de protecție anumitor firme sau favorizarea acestora în relațiile comerciale (prin neefectuarea controalelor economice, prin efectuarea unor controale fictive, doar pe hârtie, prin anunțarea din timp a acestor controale);

- confiscarea unor cantități mai mici de bunuri și valori decât cele găsite în urma cercetărilor;

- furnizarea liderilor grupărilor criminale a unor date cu caracter operativ cu privire la organizarea și desfășurarea operațiunilor speciale, efectuate cu scopul prevenirii și curmării activității infracționale a grupărilor criminale organizate.

De asemenea, există practici de estorcere de bani de către polițiști de la lucrătorii întreprinderilor de comerț și persoane particulare pentru neaplicarea măsurilor de sancționare privind comiterea diverselor contravenții: comerțul sau transportarea de mărfuri a căror comercializare este interzisă ori limitată (art.267 Cod contravențional); încălcarea regulilor de comerț (art.273 Cod contravențional); încălcarea regulilor de comerț în piață (art.274 Cod contravențional); falsificarea produselor, păstrarea, transportul, comercializarea produselor falsificate (art.283 Cod contravențional) etc.

În ceea ce privește activitatea poliției ce ține de pază, se înfăptuiesc următoarele acțiuni (inacțiuni):

- nerespectarea normelor privind accesul în instituțiile publice sau obiectivele protejate prin permiterea accesului unor cetățeni în afara programului de relații cu publicul în schimbul unor mici atenții. De asemenea, aceștia oferă și diverse variante de rezolvare a problemei cetățeanului.

În sfera legată nemijlocit de primirea și înregistrarea informației privind infracțiunile și contravențiile comise pot fi efectuate următoarele fapte: 1) neînregis-

trarea (ascunderea) informației privind infracțiunile săvârșite; 2) neîntreprinderea de măsuri necesare pentru identificarea persoanelor care au comis contravenții sau infracțiuni; 3) lichidarea materialelor privind contravențiile sau infracțiunile comise; 4) refuzul neîntemeiat de a intenta dosar penal în prezența datelor concrete privind comiterea infracțiunii; 5) încetarea urmăririi penale în lipsa temeiurilor pentru aceasta (inclusiv falsificarea sau distrugerea probelor) etc.

Acțiuni de corupție pot avea loc și în cadrul intern al organelor de poliție. Aceasta se exprimă prin acțiuni care implică darea și luarea de mită pentru numirea într-o funcție anumită, avansări înainte de termen, poziții administrative importante, ascunderea încălcărilor disciplinare și altor încălcări în exercitarea funcției etc.

În raport cu poziția polițistului în sistemul juridic, doctrina a arătat că există nouă tipuri de corupție în poliție [2, p. 276-279]:

- corupția autorității, care permite primirea de foloase necuvenite prin uzurparea de statutul de polițist (patronul unui restaurant dintr-o zonă rău famată acordă masă gratuită polițiștilor pentru a asigura paza zonei);

- favorizarea, care implică primirea de foloase pentru a facilita dezvoltarea relațiilor de afaceri ale corupătorilor (polițistul asigură paza la sustragerea combustibilului din conductele de petrol);

- furtul oportunist, prin care se însușesc bunuri de la arestați, victime sau de la locul comiterii infracțiunilor sau de pe proprietăți neprotejate (polițistul sustrage droguri confiscate pentru vânzare sau consum);

- șantajul, prin care polițistul primește foloase de la suspectii care comit infracțiuni pentru ascunderea ilegalității (polițistul primește mită pentru a nu deschide ancheta penală);

- protecția activităților ilegale, prin care se cumpără lipsa de reacție a polițistului, având astfel asigurată desfășurarea unor activități ilegale (polițistul este cumpărat de proxenetii dintr-un local oferindu-i favoruri sexuale prin intermediul prostituatelor);

- mita, prin care corupătorii încearcă să evite luarea unor măsuri procedurale (să nu fie reținuți, percheziționați ori să nu li se confişte bunurile) sau să obțină sustragerea unor probe incriminatorii de la dosar ori schimbarea încadrării juridice în infracțiuni mai ușoare;

- activități infracționale directe, care nu presupun existența unui corupător, ci sunt activități desfășurate de polițist contra persoanelor (cum este cazul celor care decid să facă singuri dreptate prin utilizarea armamentului din dotare);

- aranjamente interne, care implică darea și luarea de mită în cadrul unităților de poliție pentru a obține salarii de merit, stimulente, avansări înainte de termen, poziții administrative importante etc.;

- plasarea de obiecte interzise, care presupune plasarea de droguri sau de alte obiecte a căror deținere, folosire și comercializare sunt pedepsite de lege, între bunurile unei persoane pentru a o acuza pe nedrept.

Se poate afirma că fiecare infracțiune săvârșită de persoane cu funcție de răspundere, indiferent de consecințele directe ale acesteia, produce în sfera intereselor statale, obștești sau individuale anumite efecte distructive, întotdeauna fiind afec-

tată încrederea față de autoritatea statului, are loc discreditarea acesteia în opinia publică, se știrbește respectul de care autoritățile publice trebuie să se bucure și fără de care este de neconceput o activitate eficientă a acestora.

Dar, principalul, subminează convingerea publică în autoritatea legii, aplicate și protejate de către persoanele cu funcție de răspundere, a legii care, în principiu, este foarte strictă și exigentă, dar care, în realitate, poate fi foarte simplă și liber ocolită și încălcată [3, p. 28].

Cu toate că poliția este atacată de corupție, totuși în organele de interne sunt mulți funcționari onești, care își îndeplinesc conștiincios munca. Dar prezența acestui flagel în sistemul organelor de interne necesită măsuri urgente pentru fortificarea organelor de poliție și lichidarea fenomenului corupției.

Referințe:

1. Ghid anticorupție, 2008. www.mai-dga.ro/downloads/ghid_anticoruptie2008.pdf.
2. Pavel Abraham, *Corupția*, Editura Detectiv, București, 2005.
3. I. Nastas, *Coruperea pasivă și coruperea activă în reglementarea legislației penale a Republicii Moldova*, teză de doctor în drept, Chișinău, 2010.

Bibliografie:

1. Codul contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.218 din 24.10.2008//Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.3-6.
2. Codul penal al Republicii Moldova adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18.04.2002 Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009.
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.122-XV din 14.03.2003//Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110/447.
4. Н. Муравьев, *Из прошлой деятельности*, том первый, статьи по судебным вопросам, Санкт-Петербург, Типография М.М. Стасюлевича, 1900.
5. И.Я. Богданов, *Коррупция в России. Социально-экономические и правовые аспекты*, Москва, 2001.
6. www.mai-dga.ro
7. www.mai.md

Vladimir VASILIȚA,

lector asistent al Catedrei drept civil
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Eugenia GUGULAN,

lector al Catedrei drept civil
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

EVALUAREA PREJUDICIILOR PERSONALE NEPATRIMONIALE SUB FORMĂ DE VĂTĂMĂRI CORPORALE, CAUZATE LUCRĂTORILOR DE POLIȚIE ÎN TIMPUL EXERCITĂRII ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU

In the activity law enforcement officers are quite often subject to professional risk. Professional risk is an integral part of their activity, in a consequence of that employees are quite often subject any traumas, and in certain cases endanger also the life. This article describes the process of recovering non-pecuniary damages of enforcement officers and existing problems in our legislation.

Conform prevederilor Legii nr. 416-XII din 18.12.90 cu privire la poliție, „Toți colaboratorii poliției sunt supuși asigurării de stat obligatorii pe o sumă egală cu suma mijloacelor bănești de întreținere pe zece ani din contul mijloacelor bugetelor respective, precum și din contul mijloacelor încasate pe bază de contract de la ministere, departamente, întreprinderi, instituții și organizații.

În caz de mutilare a colaboratorului de poliție în exercițiul funcțiunii, de invaliditate survenită în perioada satisfacerii serviciului sau cel mult după trei luni de la eliberarea din serviciu, sau după expirarea acestui termen, însă ca urmare a unei afecțiuni din perioada satisfacerii serviciului, în lipsa de temei pentru primirea pensiei de vechime în muncă el beneficiază lunar de mijloace de întreținere până la restabilirea capacității de muncă, însă pe parcursul a cel mult zece ani. După expirarea acestui termen lui i se stabilește pensie de invaliditate”¹.

Totodată, actul normativ în cauză prevede dreptul colaboratorului de poliției la risc profesional, ceea ce presupune că: „Nu constituie o infracțiune acțiunea colaboratorului poliției care a fost săvârșită într-o situație de risc profesional justificat, deși ea are semnele acțiunilor pentru care este prevăzută răspundere disciplinară, administrativă sau penală. Riscul este considerat justificat, dacă acțiunea săvârșită decurgea în mod obiectiv din informația asupra faptelor și circumstanțelor de care dispunea colaboratorul poliției, iar scopul legitim nu putea fi realizat prin acțiuni ce nu ar fi implicat riscul și colaboratorul poliției, care a admis riscul, a întreprins toate măsurile posibile pentru a preîntâmpina consecințele negative”.

¹ Art.34 din Legea cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.90 // republicat în MO al RM, nr.17-19 din 31.01.02.

Drept urmare, deducem că activitatea lucrătorilor de poliție este strâns legată de un pericol profesional ce poate aduce atingere vieții și integrității fizice ale acestora. Aceste atingeri aduse vieții și integrității corporale prezintă un prejudiciu nepatrimonial (moral). Potrivit prevederilor legale existente, prin noțiunea de prejudiciu moral se înțelege: „suferințele psihice sau fizice cauzate prin acțiuni sau omisiuni care atentează la valorile nepatrimoniale ce aparțin persoanei din momentul nașterii sau la bunurile dobândite prin lege (viața, sănătatea, demnitatea și reputația profesională, inviolabilitatea vieții personale, secretul de familie și personal), prin fapte ce atentează la drepturile personale nepatrimoniale (dreptul de a folosi propriul nume, dreptul de autor)”². Prevederile respective sunt aplicabile și în cazul colaboratorilor de poliție luând în considerație faptul că acest prejudiciu a fost cauzat la exercitarea atribuțiilor de serviciu. Pct. 3 din ordinul MAI nr.246 reflectă în mod expres situațiile care se consideră a fi drept „exercitarea atribuțiilor de serviciu” a lucrătorilor de poliție.

Însă se constată existența unor relevări normative incomplete pentru a determina evaluarea cuantumului pagubei aduse sub formă de vătămări corporale în carul exercitării atribuțiilor de serviciu.

Într-adevăr, regăsim norme juridice ce ar reglementa procedura de recuperare a prejudiciilor aduse în urma exercitării activității sale profesionale, însă rămâne a fi definitive anumite obiective, și anume atât în Legea cu privire la poliție, cât și în ordinul MAI nr.246 sus-menționat, lasă loc de interpretare referitor la modul de calculare a indemnizației ce este achitată pentru caz de vătămări corporale, precum și la durata de timp pentru care se achită.

Este necesar de precizat că integritatea fizică a persoanei este un atribut esențial și un drept fundamental al persoanei, care în caz de orice vătămare corporală poate pretinde o compensație bănească sau de altă natură atât prin sistemul asigurărilor sociale, cât și prin repararea prejudiciului cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces. Lucrătorilor de poliție le sunt aplicabile atât norme generale, cât și cele speciale de apreciere a prejudiciilor aduse sub formă de vătămări corporale, care de fapt constituie un prejudiciu nepatrimonial și nu există criterii strict determinate de apreciere a acestor prejudicii.

În cazul în care se admite repararea prejudiciilor nepatrimoniale prin despăgubiri bănești, se ridică problema dificilă a modului și a criteriilor de apreciere a acestora, precum și a criteriilor de stabilire a indemnizațiilor destinate reparării.

Identificarea unor criterii științifice exacte, pentru evaluarea cuantumului indemnizațiilor destinate reparării prejudiciilor nepatrimoniale nu este posibilă, întrucât este o incompatibilitate între caracterul moral (nepatrimonial) al daunelor și caracterul bănesc (patrimonial) al despăgubiri (indemnizației). De aceea, nici legiuitorul, nici hotărârea judecătorească nu stabilește vreun criteriu după care trebuie stabilită indemnizația.

Indemnizația, fiind de natură patrimonială, criteriul de stabilire trebuie să fie tot de natură patrimonială pentru a fi exact. Indemnizația acordată pentru repararea prejudiciului nepatrimonial trebuie să reprezinte, în realitate, o reparare a acestu-

² Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral” nr.9 din 09.10.2006, punctul 3.

ia, în sensul unei compensații sau satisfacții compensatorii. Stabilirea cuantumului despăgubirii pentru repararea daunelor nepatrimoniale include, firește, o doză mai mică sau mai mare de arbitrar. Totuși despăgubirea trebuie raportată la prejudiciul nepatrimonial suferit, la gravitatea, importanța și consecințele acesteia pentru persoana vătămată. Aprecierea prejudiciului se realizează sub aspectul efectelor negative suferite de persoana vătămată (în cazul nostru, al lucrătorilor de poliție) pe plan fizic și psihic³.

Aprecierea prejudiciului nepatrimonial nu se rezumă la determinarea „prețului” suferinței fizice și psihice care sunt inestimabile, ci înseamnă aprecierea multilaterală a tuturor consecințelor negative ale prejudiciului și a implicației acestuia pe toate planurile vieții sociale ale persoanei vătămate. Trebuie să se constate ce a pierdut persoana vătămată pe plan fizic, psihic, social, profesional și familial din ceea ce ar însemna o viață normală, liniștită și fericită pentru aceasta în momentul respectiv, dar și în viitor în societatea respectivă. Se face deci o apreciere a prejudiciului nepatrimonial și apoi, în raport cu acesta, se stabilește indemnizația.

Prejudiciul cauzat în urma exercitării atribuțiilor de serviciu al lucrătorilor de poliție ar trebui să fie apreciat în funcție de următorii factori:

- **Importanța prejudiciului nepatrimonial.** Aprecierea trebuie făcută la concret, de la caz la caz, în funcție de toate circumstanțele și împrejurările cazului dat.

- **Durata suferințelor fizice și psihice.** Este omis caracterul durabil sau continuu ale vătămarilor căpătate la exercitarea serviciului. Din acest punct de vedere, pot exista două situații: urmările vătămării să fie temporare, trecătoare sau să fie permanente. Chiar dacă urmările sunt trecătoare, în funcție de durata leziunilor suferite și de importanța acestora pentru lucrătorul de poliție, acesta poate pretinde daune nepatrimoniale. Leziunile sau vătămarile permanente sunt resimțite de victimă toată viața. În literatura juridică elvețiană s-a stabilit că o lezare a integrității corporale este permanentă dacă se prevede că ea va exista cu cel puțin aceeași gravitate în timpul întregii vieți.

- **Intensitatea durerilor fizice și psihice.** La evaluarea acestei intensități trebuie să se țină seama și de vârsta, vechimea în muncă, funcția exercitată, nivelul de pregătire a persoanei vătămate. Intensitatea suferințelor fizice sau psihice este un criteriu deosebit de criteriul importanței. De exemplu, dacă în urma unei vătămări lipsite de o mare importanță, persoana lezată trebuie totuși să suporte un tratament îndelungat și deosebit de dureros, prejudiciul moral al acesteia constă în această suferință fizică și psihică intensă, consecutive tratamentului. Cu privire la durerea fizică s-a arătat că aceasta este posibil de măsurat. În practica medico-legală din unele țări se folosește, în acest scop, un aparat care îi determină gradul de intensitate, atunci când este prezentă.

- **Tulburările și neajunsurile suferite de victima prejudiciată moral.**

Prin urmare, una dintre problemele principale cu care se confruntă lucrătorii de poliție în cazul în care suferă anumite mutilări, răniri, traume sau contuzii este aceea

³ Ilie Urs, „Criterii de apreciere a prejudiciilor morale și a despăgubirilor bănești pentru repararea daunelor morale”, în *Dreptul*, nr.4/1998, p. 29.

că atât în baza ordinului MAI nr.246 din 05.07.2004, cât și a actelor normative și legislative în baza cărora a fost emis, este dispus că în cazul în care unul dintre funcționari va suferi o anumită vătămare corporală, atunci lui i se va compensa o sumă în raport cu salariul de funcție și adaosurile cu sporurile la acesta. Însă este cunoscut faptul că sunt expuși la un risc mai mare anume o categorie de lucrători (lucrătorii din scut, patrulă și santinelă etc.). Mai mult ca atât, în legătură cu traumele respective, necesită un tratament cu mult mai costisitor decât salariul ce-i este achitat, însă potrivit reglementărilor normative actuale, salariatul este despăgubit doar în măsura în care este internat în mod staționar. Cât ține de toate cheltuielile pe care le suportă în afara acestei instituții, atunci rămâne în întregime pe seama acestuia.

În concluzie, ordinul în cauză (nr. 246 din 05.07.2004) necesită modificat în totalitate, în special în partea ce ține de calcularea despăgubirilor acordate de către angajator salariatului pentru cazurile de vătămări corporale.

În practică au fost întâlnite mai multe cazuri în care lucrătorul de poliție în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu s-a ales cu anumite vătămări corporale, care după o anumită perioadă de timp au o evoluție de înrăutățire progresivă a stării sănătății (cazul T. Lefter versus MAI al RM). Ținând cont de faptul că durata dintre momentul producerii traumelor și efectele ce au urmat este îndelungată, a avut drept rezultat ca angajatorul să refuze ceea ce ține de despăgubirile materiale suferite.

În acest sens, venim cu titlu de propunere ca persoanele care s-au ales cu o traumă în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu și în baza căreia s-a concediat, periodic să facă o investigație la spitalul specializat al MAI în cadrul unei comisii complexe, pentru a preveni faptul agravării sănătății acestuia, precum și ca să fie protejat și angajatorul pentru a despăgubi neîntemeiat pe unii foști lucrători care pretind că efectele avute sunt din cauza unei boli contractate pe timpul când activa în cadrul MAI. Iar în cazul în care aceștia refuză să urmeze acest gen de investigații, din start își asumă angajamentul că nu vor pretinde nici un fel de despăgubire din partea MAI-lui.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova adoptată la 29.07.1994, în vigoare de la 27.08.1994 (art.43, 47).
2. Legea Republicii Moldova cu privire la poliție, nr. 416-XII din 18.12.90 // republicată în MO al RM, nr.17-19 din 31.01.02 (art.34).
3. Legea Republicii Moldova privind modul de recalculare a sumei de compensare a pagubei cauzate angajaților în urma mutilării sau a altor vătămări ale sănătății în timpul exercitării obligațiilor de serviciu, nr. 278-XIV din 11.02.99 // MO al RM, nr.24-25 din 11.03.99.
4. Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale nr.756-XIV din 24.12.99 // MO al RM, nr.31-33 din 23.03.2000, în vigoare din 23.09.2000.
5. Legea Republicii Moldova cu privire la protecția socială suplimentară a invalizilor de război, a participanților la cel de-Al Doilea Război Mondial și a familiilor lor, nr.121-XV din 03.05.2001 // MO al RM, nr.51 din 08.05.2001.
6. Legea Republicii Moldova privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale nr. 289 din 22.07.2004 // MO a

RM, nr. 168-170/773, 10.09.2004.

7. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației materiale despre încasarea prejudiciului cauzat prin vătămare a integrității corporale sau altă vătămare a sănătății ori prin deces” nr.6 din 04.07.2005.
8. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral” nr.9 din 09.10.2006.

REZOLUȚIA

Conferinței științifico-practice internaționale
*Evaluarea și prevenirea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii
organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept*

mun. Chișinău

26-27 octombrie 2010

Participanții la Conferința științifico-practică internațională cu genericul *Evaluarea și prevenirea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept* – reprezentanți ai autorităților publice, organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept, instituțiilor universitare de învățământ din Republica Moldova și de peste hotarele ei, diverselor organizații nonguvernamentale, experți în domeniul evaluării activității organelor de drept din perspectiva integrării europene,

salută inițiativa desfășurării unui for științific de nivel internațional de către Academia „Ștefan cel Mare”, în comun cu Ministerul Afacerilor Interne și în colaborare cu Fundația Hanns Seidel (Germania) – expresie a intențiilor pozitive ale Ministerului de Interne, Ministerului Justiției, Procuraturii Generale, CCCEC și altor organe de drept de a demara o activitate profesională mai eficientă, bazată pe riscuri minime;

manifestă neliniște față de situația creată pe parcursul ultimilor ani în Republica Moldova vizavi de posibilitățile normative adoptate în vederea realizării cu succes a atribuțiilor de serviciu ce revin organelor de drept, în special atribuții exprimate prin ponderea unor riscuri de ordin general și a unor riscuri de ordin profesional;

susține inițiativele factorilor de decizie din cadrul organelor afacerilor interne și al altor organe de drept de a se mobiliza și a veni cu propuneri de perfecționare a cadrului normativ în vederea ajustării unui echilibru optim între posibilitatea asigurării depline a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și necesitatea apelării la instituția unui risc profesional, în particular includerea în acțiune a factorilor de risc;

recunosc că numai prin contribuția tuturor reprezentanților organelor de drept, societății civile, organizațiilor internaționale, inclusiv a celor nonguvernamentale, poate fi eficientizată activitatea de asigurare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, asigurată ordinea și securitatea publică, desfășurată efectiv lupta cu criminalitatea;

consideră necesar a orienta eforturile comune spre crearea unui cadru normativ adecvat în materia protecției juridice a funcționarilor organelor de drept în funcție de gradul și intensitatea diferitor riscuri generale sau profesionale la care aceștia pot fi expuși.

În urma discuțiilor și dezbaterilor ce au avut loc pe marginea subiectului conferinței, factorii de decizie de diferit nivel care reprezintă organele de stat și cele de

drept din Republica Moldova, cadrele științifico-didactice, reprezentanți ai organizațiilor internaționale și nonguvernamentale, savanți și personalități notorii din țară și de peste hotare participanți la acest for științific, **conștientizând** faptul că legislația Republicii Moldova urmează a fi supusă unor remanieri esențiale sub aspectul protecției juridice a funcționarilor organelor de drept; **apreciind** rolul Comunității Europene în domeniul ajustării legislației Republicii Moldova la standardele europene și internaționale; **promovând** politica de reintegrare în spațiul european; **recunoscând** ca bază promovarea și asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; **luând în considerare** actele legislative care formează cadrul normativ al Republicii Moldova, în special sub aspect de detaliere a obligațiilor funcționarilor organelor de drept și a posibilelor riscuri ce intervin ori pot interveni în activitatea acestora, actele normative internaționale, precum și legislația unor state europene, precum Germania, Franța, Norvegia, Italia, Spania, România etc. – **susțin concluziile și recomandările** relevante și consideră necesar a contribui la realizarea unor acțiuni în vederea ajustării legislației naționale la standardele europene, promovarea politicii de asigurare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și crearea unui mecanism eficient de protecție juridică și socială a angajaților organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept în cazul unor situații ordinare și extraordinare de risc profesional sau general.

Concluziile, propunerile și recomandările care, în viziunea participanților la conferință, prezintă interes sporit și pot fi considerate ca puncte de reper pentru instituțiile de resort în domeniul evaluării și prevenirii situațiilor de risc la care sunt expuși colaboratorii organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept, rezultă în următoarele:

1. Esența riscurilor profesionale la care este expus funcționarul organului de drept, în special colaboratorul de poliție, în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu are la bază nu numai anumite premise de ordin special, ci și anumite premise cu caracter general.
2. Trecerea la risc este justificată doar în cazul în care limitele atribuțiilor de serviciu sunt bine conturate normativ și perfect cunoscute de către factorul de risc, iar protecția juridică a acestuia este asigurată la maximum.
3. Evaluarea, prevenirea și administrarea riscurilor în organele afacerilor interne trebuie să fie un proces sistemic, având diferite accepțiuni, în funcție de personalul care este implicat în realizarea acestui proces și domeniul în care se desfășoară.
4. Normele juridico-penale destinate protecției funcționarilor organelor de drept, a căror activitate este legată direct de prevenirea criminalității și menținerea ordinii publice, deși garantează securitatea unei asemenea activități, asigură autoritatea organelor de drept, se impune parțial cu implicații în materia protecției juridice sub aspectul intensității riscului, totuși operează cu asigurarea sporită în caz de prejudiciere a unor relații mai puțin importante în detrimentul celor mai importante.
5. Reajustarea politicii penale referitoare la incriminarea infracțiunilor săvârșite în privința reprezentanților organelor de drept în legătură cu activitatea de prevenire și combatere a criminalității, în sensul sporirii nivelului protecției juridico-penale a respectivei categorii de funcționari sub aspectul riscului pro-

- fesional și intensității acestuia. De asemenea, este necesară evaluarea valorilor sociale care pot fi prejudiciate drept urmare a unor riscuri profesionale și crearea unui cadru sancționator stabil și eficient în asemenea situații.
6. Realitățile actuale impun perfecționarea metodelor, instrumentelor, strategiilor de care dispun organele de drept pentru a face față noilor provocări și riscurilor cu care se confruntă societatea contemporană. Astfel, accentul trebuie pus pe euroconformizarea strategiilor de intervenție, de acțiune a acestor organe în procesul ocrotirii normelor de drept.
 7. Modificarea Legii Republicii Moldova cu privire la poliție la capitolul asigurării colaboratorului de poliție cu spațiu locativ, unde urmează să fie conturate criteriile și condițiile de sprijin în construirea sau cumpărarea, o singură dată în timpul carierei, a unei locuințe ca proprietate personală în localitatea în care își are sediul unitatea de poliție respectivă.
 8. Prevederile art.10 alin.(3) al Legii Republicii Moldova cu privire la asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale urmează a fi modificate. Astfel, cazurile de reabilitare medicală nu trebuie să fie stabilite de medicul expert al angajatorului, ci de un medic expert neutru, care aparține unei alte instituții de expertiză.
 9. Ordinul MAI nr. 246 din 05.07.2004 ce reglementează modul de despăgubire a unei persoane care suferă o vătămare corporală sau a decedat necesită a fi modificat, în special partea ce ține de calcularea despăgubirilor acordate de către angajator salariatului pentru cazurile de vătămări corporale, urmând a fi inclus în mod obligatoriu ca salariatului în cauză să-i fie recuperate toate cheltuielile pe care le-a suportat.
 10. Incorporarea într-un singur act normativ sau codificarea prevederilor legale cu privire la protecția și asistența socială a familiilor colaboratorilor de poliție căzuți la datorie.
 11. Cuantumul pensiilor acordate copiilor colaboratorilor care au decedat în urma unui accident de muncă sau a unei boli profesionale urmează să fie echivalat cu cuantumul coșului minim de consum și nu în limita de 30% din venitul colaboratorului decedat, calculat conform legislației în vigoare.
 12. Adoptarea unui program național de prevenire a corupției și a tuturor formelor de imixtiune în activitatea de înfăptuire a justiției, bine articulat în strategii sectoriale, orientate spre cele mai vulnerabile ținte, va constitui un model eficient de protejare a organelor de drept și a reprezentanților acestora.
 13. Se impune ca necesară instituirea funcției de psiholog practic în fiecare subdiviziune a Ministerului Afacerilor Interne, îndeosebi în comisariatele de poliție, care va avea menirea de menținere a sănătății psihice și fizice a colaboratorilor organelor afacerilor interne. Aceasta, la rândul său, va favoriza dezvoltarea culturii sănătății psihice și fizice și va avea drept efecte reabilitarea psihologică a categoriei respective de personal care a fost expusă riscului profesional sau general.
 14. Perfecționarea mecanismului protecției sociale a funcționarilor organelor de drept, în special a colaboratorilor de poliție, inclusiv prin revizuirea cadrului legislativ existent, pentru a acorda garanții sociale solide celor care sunt expuși dife-

ritor riscuri profesionale și generale. În special este necesară revizuirea modalităților de asigurare medicală a polițiștilor, astfel încât aceștia să aibă posibilitatea de a beneficia de tratament și îngrijiri gratuite din partea oricărei instituții medicale la care aceștia apelează.

15. Crearea unor servicii în cadrul MAI, cu efectiv specializat și bine instruit sub aspect tactic, fizic și psihologic, cu dotări corespunzătoare pentru intervenții în situații critice, care ar preveni depășirea limitelor de aplicare a armelor de foc, a mijloacelor speciale și a altor situații care se încadrează în categoria factorilor de risc, ceea ce ar asigura în măsură corespunzătoare respectarea drepturilor și libertăților cetățeanului.
16. Intensificarea eforturilor pentru crearea unei instituții polițienești profesioniste și coordonate, capabile să asigure respectarea drepturilor și libertăților omului, prin conformarea deplină la standardele internaționale ce vizează acest domeniu, precum și elaborarea în contextul armonizării legislației a strategiei de prevenire a riscurilor la care pot fi expuși reprezentanții acestei instituții.
17. Studiarea și optimizarea noilor tehnologii de securitate informațională, precum și colaborarea cu organisme internaționale în vederea eludării riscurilor informatice și prevenirea lor.
18. Dotarea, echiparea și finanțarea corespunzătoare în vederea desfășurării continue a procesului de instruire, perfecționare și recalificare a studenților, colaboratorilor organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept, prin însușirea practicilor moderne privind evitarea riscurilor care pot interveni.
19. În baza cercetărilor teoretico-practice și experienței în domeniu acumulată de țările europene, este necesară elaborarea metodelor și identificarea măsurilor specifice orientate spre evitarea riscurilor de către angajații organelor afacerilor interne în diferite situații de criză, reflectate în instrucțiuni, ordine, regulamente etc., precum și modelarea acestora în cadrul pregătirii profesionale a subdiviziunilor MAI și în procesul de studii al Academiei „Ștefan cel Mare”.

Rezoluția a fost adoptată cu vot unanim, la 27 octombrie 2010, în cadrul lucrărilor Conferinței științifico-practice internaționale *Evaluarea și prevenirea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept*.

Comitetul organizatoric

РЕЗОЛЮЦИЯ

Международной научно-практической конференции
*Оценка и предупреждение рисков в деятельности сотрудников
внутренних дел и других правоохранительных органов*

Кишинэу

26-27 октября 2010

Участники международной научно-практической конференции «Оценка и предупреждение рисков в деятельности сотрудников внутренних дел и других правоохранительных органов» - представители государственных структур, органов внутренних дел и других правоохранительных органов, неправительственных организаций, научные сотрудники высших учебных заведений Республики Молдова и других стран, эксперты в области деятельности правоохранительных органов в контексте евроинтеграции:

приветствуют инициативу проведения международного научного форума Академией «Штефан чел Маре», совместно с Министерством Внутренних Дел Республики Молдова, а также в сотрудничестве с фондом «HANNSEIDEL» (Германия), являющейся выражением позитивных намерений Министерства Внутренних Дел, Министерства Юстиции, Генеральной Прокуратуры, Центра по Борьбе с Экономическими Преступлениями и другими правоохранительными органами в сфере улучшения профессиональной деятельности, основанную на минимальных рисках;

проявляют обеспокоенность по поводу сложившейся в последние годы ситуации в Республики Молдова исходя из возможностей предусмотренных законодательством, принятые в целях эффективного осуществления полномочий правоохранительных органов, в частности относительно общих и профессиональных рисков;

поддерживают стремление руководства органов внутренних дел и других правоохранительных органов относительно изменения законодательства в частности определения консенсуса между необходимостью обеспечения прав и свобод человека и института профессионального риска;

признают, что только благодаря общим усилиям всех представителей правоохранительных органов, гражданского общества, международных организаций, неправительственных организаций возможно осуществление улучшения деятельности по обеспечению прав и свобод человека, обеспечение общественного порядка и общественной безопасности, реализации деятельности по борьбе с преступностью;

считают необходимым направить усилия на создание общей нормативно-правовой базы способной обеспечить адекватную правовую защиту, сотрудников правоохранительных органов в зависимости от степени и интенсивности общих и профессиональных рисков, которым они могут подвергаться;

В результате дискуссий и споров, имевших место относительно предложенной тематики, руководствующие структуры государства и правоохранительных

органов Республики Молдова, научные сотрудники, представители международных и неправительственных организаций, профессорско-преподавательский состав, выдающиеся личности Республики Молдова, а так же других стран, участвующих в данном научном форуме, **осознавая** необходимость изменения законодательства Республики Молдова в сфере юридической защиты сотрудников правоохранительных органов; **оценивая** роль Европейского содружества в сфере приближения законодательства к европейским и международным стандартам; **содействуя** политики европейской интеграции; **признавая** за основу защиту и обеспечение прав и свобод человека; **имея в виду** законодательные акты Республики Молдова в сфере должностных обязанностей сотрудников органов внутренних дел и других правоохранительных органов, связанных с возможными рисками; международные нормативные акты, а так же законодательство некоторых европейских стран, таких как Германия, Франция, Норвегия, Италия, Испания, Румыния и т.д. – поддерживают полученные **выводы и предложения** и считают необходимым привести национальное законодательство в соответствие с европейскими и международными стандартами, содействуя политики по обеспечению прав и свобод человека, а так же создание некоего юридического механизма по защите сотрудников органов внутренних дел и других правоохранительных органов, связанных с профессиональным и общим риском в ежедневной деятельности и чрезвычайных ситуациях.

Наиболее значимые **выводы и предложения**, с точки зрения участников международной научно-практической конференции, представляющие собой основные тезисы адресованные компетентным органам в области оценки и предупреждения ситуаций, связанных с риском, которым подвергаются сотрудники органов внутренних дел и других правоохранительных органов, заключаются в следующем:

1. Сущность профессионального риска, которому подвержены сотрудники правоохранительных органов, в частности сотрудники полиции, при исполнении своих профессиональных обязанностей, обусловлена не только особыми причинами, но и общими.
2. Риск можно считать обоснованным только в случае чётко сформулированных в законе полномочий и хорошо известных лицу подверженному риску, при условии обеспечения его юридической защиты.
3. Оценка, предупреждение и администрирование рисков в органах внутренних дел следует осуществлять систематически, с учётом различных точек зрения и в зависимости от специфики персонала задействованного в осуществление тех или иных действий.
4. Уголовно-правовые нормы предназначенные защите сотрудников правоохранительных органов, чья деятельность непосредственно связана с предупреждением преступности и поддержке правопорядка частично обеспечивают безопасность данной деятельности. Представляется необходимым усиление обеспечения юридической защиты в случаях разных видов риска, в результате которых избегается нанесения ущерба более ценным правовым отношениям.
5. Усовершенствование уголовно-правовой политики по обеспечению юри-

дической защиты сотрудников правоохранительных органов в результате деяний по предупреждению и борьбе с преступностью, подверженных профессиональному риску, путём усиления наказания лиц покушающихся на сотрудников правоохранительных органов.

6. Нынешние социальные реалии определяют необходимость пересмотра и улучшения методов, инструментов, стратегий которыми оснащены правовые органы, в целях преодоления препятствий и избегания рисков с ними связанных.
7. Внесение изменений в Закон о полиции относительно обеспечения сотрудников полиции жилой площадью, с четко регламентированными критериями и условиями по предоставлению в собственность или покупке жилья, по месту работы сотрудника один раз за весь срок несения службы.
8. Внесение изменений в статье 10 части 3 Закона о страховании от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний, относительно установления медицинской реабилитации не экспертом-врачом работодателя, а независимым экспертом-врачом.
9. Приказ МВД № 246 от 05.07.2004, который регламентирует возмещение вреда лицу, получившего телесные повреждения или же скончавшегося при исполнении, требует внесение изменений, в частности полного исчисления размера вреда работодателем работнику.
10. Обобщение или кодификация в едином нормативном акте норм регламентирующих социальную помощь семьям сотрудников полиции погибших при исполнении служебных обязанностей.
11. Размер пенсии предоставленной детям сотрудников полиции умерших в результате несчастного случая на производстве или в результате профессионального заболевания следует приравнивать с размером минимальной потребительской корзины, а не в пределах 30% заработка умершего сотрудника полиции, так как это установлено на данный момент.
12. Принятие государственной программы по борьбе с коррупцией и всех видов вмешательства в осуществление правосудия, чётко разделённый на стратегические сферы, представляя собой эффективный пример защиты правоохранительных органов, а так же их представителей.
13. В каждом подразделении МВД, необходимо установить должность психолога с богатым опытом работы с целью сохранения и улучшения физического и психического здоровья сотрудников органов внутренних дел.
14. Усовершенствование механизма социального обеспечения сотрудников правоохранительных органов, пересмотрев национальное законодательство для более эффективного социального обеспечения лиц подверженных различным видам профессионального и общего риска. В частности необходим пересмотр законодательства в области медицинского обеспечения сотрудников полиции, для бесплатного лечения и ухода в любом медицинском учреждении.
15. Создание в МВД подразделений, состоящих из высоко подготовленных с физической, психологической и тактической точек зрения сотрудников, которые в случае необходимости могли бы быть вовлечены в критические си-

туации, в том числе действия, которые предотвращали случаи превышения правил применения огнестрельного оружия, специальных средств и других ситуаций, подпадающих под категорию факторов риска, позволив, таким образом, обеспечить соответствующую защиту прав и свобод граждан.

16. Интенсификация усилий по созданию профессиональной полицейской структуры, способной обеспечить соблюдение прав и свобод человека, путём соответствия деятельности этой структуры международным стандартам, а так же утверждение стратегии по предупреждению рисков, которым могут быть подвержены представители указанной структуры.
17. Изучение и оптимизация новых информационных технологий, а так же сотрудничество с международными организациями в целях избегания и предупреждения рисков в области кибернетики.
18. Должное финансирование и оснащение в целях поведения непрерывного процесса обучения, переквалификации и усовершенствования, студентов, сотрудников органов внутренних дел и других правоохранительных органов путём усвоения современной практики в области избегания рисков.
19. В результате научно-практических исследований и богатого опыта накопившегося у европейских стран в данной сфере, необходимо разработать уставы, приказы, инструкции содержащие методы и специфические меры, направленные на избежание рисков сотрудниками органов внутренних дел в кризисных ситуациях. Так же их моделирование в процессе профессиональной подготовки сотрудниками органов внутренних дел принадлежащим различным подразделениям и в процессе обучения в Академии «Штефан чел Маре» Министерства Внутренних Дел Республики Молдова.

Резолюция принята путём голосования участников, в Кишинёве, 27 октября 2010, в результате работы международной научно-практической конференции «Оценка и предупреждение рисков в деятельности сотрудников внутренних дел и других правоохранительных органов».

Организационный комитет

RESOLUTION

der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz zum Thema:
„Risiken in der Arbeit von Rechtsschutzbehörden. Einschätzung und Prävention“

Chisinau

26. bis 27. Oktober 2010

Wir, die Teilnehmer der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz „Risiken in der Arbeit von Rechtsschutzbehörden. Einschätzung und Prävention“, nämlich: Vertreter von staatlichen Dienststellen, Polizei- und sonstigen Strafverfolgungsbehörden, Nichtregierungsorganisationen, Forscher und Lehrbeauftragte an den Hochschulen der Republik Moldau und anderer Länder, Experten für Evaluierung der Tätigkeit von Strafverfolgungsbehörden im Kontext der europäischen Integration:

- **begrüßen** die Initiative der Akademie „Stefan cel Mare“ zur Durchführung des internationalen wissenschaftlichen Forums in Kooperation mit dem Innenministerium der Republik Moldau sowie unter Mitwirkung der Hanns-Seidel-Stiftung, Deutschland, als Ausdruck der positiven Bemühungen des Innen- und Justizministeriums, der Generalstaatsanwaltschaft und des Zentrums für Bekämpfung der Wirtschaftskriminalität sowie weiterer Strafverfolgungsbehörden um bessere Arbeitsbedingungen zur Wahrnehmung des Dienstes unter minimalen Risiken;

- **bekunden ihre Besorgnis** angesichts der Lage, die sich in den letzten Jahren in der Republik Moldau entwickelt hat, und angesichts der gesetzlichen Regelungen, die im Interesse des effizienten Einsatzes von Strafverfolgungsbehörden, insbesondere der Vermeidung von Allgemein- und Berufsrisiken, beschlossen wurden;

- **unterstützen** Bestrebungen der Polizei- und sonstiger Strafverfolgungsbehörden nach gesetzlichen Änderungen, u.a. nach der Konsensfindung zwischen der notwendigen Gewährleistung der Menschenrechte und Menschenfreiheiten und der Minimierung von Berufsrisiken;

- **sind sich darüber einig**, dass eine bessere Organisation der Tätigkeit zur Gewährleistung der Menschenrechte und Menschenfreiheiten, der öffentlichen Ordnung und der öffentlichen Sicherheit sowie zur Kriminalitätsbekämpfung nur unter gemeinsamen Anstrengungen sämtlicher Vertreter von Strafverfolgungsbehörden, Zivilgesellschaft, internationalen und Nichtregierungsorganisationen möglich ist;

- **halten es für** notwendig, sich auf der Schaffung eines einheitlichen Regel- und Gesetzeswerkes zu konzentrieren, das einen angemessenen Rechtsschutz für Mitarbeiter von Strafverfolgungsbehörden je nach Grad und Ausmaß der Allgemein- und Berufsrisiken, denen sie ausgesetzt sind, sicherstellen würde.

Die Leitstellen der staatlichen Strafverfolgungsbehörden der Republik Moldau, wissenschaftliche Mitarbeiter, Vertreter der internationalen und Nichtregierungsorganisationen, Professoren und Lehrbeauftragte, maßgebliche Persönlichkeiten der Republik Moldau sowie anderer Länder, Teilnehmer dieses Forums unterstützen

in Erkenntnis der notwendigen gesetzlichen Änderungen in der Republik Moldau und in anderen Ländern;

in Würdigung der Bedeutung der Europäischen Gemeinschaft im Bereich der rechtlichen Annäherung an internationale und europäische Standards;

geleitet vom Wunsch, zur Politik der europäischen Integration beizutragen;
in Anerkenntnis der grundlegenden Rolle der Gewährleistung von Menschenrechten und Menschenfreiheiten;

unter Berücksichtigung der Gesetze der Republik Moldau über die Berufspflichten der Mitarbeiter von Polizei- und sonstigen Strafverfolgungsbehörden, die mit eventuellen Risiken zusammenhängen, sowie der internationalen rechtlichen Vorschriften und des europäischen Rechts, insbesondere in solchen Ländern wie Deutschland, Frankreich, Norwegen, Italien, Spanien, Rumänien usw.;

sowie **im Ergebnis der Diskussion und des Meinungsaustausches** zum vorgeschlagenen Thema

die erarbeiteten Feststellungen und Vorschläge und halten es für notwendig, die nationalen Gesetze den internationalen und europäischen Standards anzupassen, um einen Beitrag zur Politik der Gewährleistung von Menschenrechten und Menschenfreiheiten zu leisten und ein juristisches Regelwerk zum Schutz der Mitarbeiter von Polizei- und sonstigen Strafverfolgungsbehörden zwecks Verhinderung von Allgemein- und Berufsrisiken im Alltag und in Notlagen zu schaffen.

Aus Sicht der Teilnehmer der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz bestehen die wichtigsten **Feststellungen und Vorschläge**, die in zusammengefasster Form an zuständige Dienststellen im Bereich der Bewertung und der Verhinderung von Gefahren für Mitarbeiter von Polizei- und sonstigen Strafverfolgungsbehörden gerichtet wurden, in Folgendem:

1. Die wesentlichen Berufsrisiken, denen Mitarbeiter von Strafverfolgungsbehörden, u.a. Polizeibeamte, bei der Wahrnehmung ihrer Dienstpflicht ausgesetzt sind, werden nicht nur durch Ursachen besonderer, sondern auch allgemeiner Art bedingt.
2. Das jeweilige Risiko kann nur dann übernommen werden, wenn diesbezügliche Zuständigkeiten im Gesetz klar geregelt und der betroffenen Person gut bekannt sind, wobei auch für einen angemessenen rechtlichen Schutz dieser Person Sorge getragen werden muss.
3. Bewertung und Verhinderung von Risiken in Polizeibehörden muss auf regelmäßiger und systemischer Basis, unter Berücksichtigung verschiedener Meinungen und in Abhängigkeit von Besonderheiten des eingesetzten Personals zur Durchführung der jeweiligen Aktion erfolgen.
4. Die strafrechtlichen Bestimmungen zum Schutz der Mitarbeiter von Strafverfolgungsbehörden, die unmittelbar mit der Kriminalitätsbekämpfung und der Sicherung der öffentlichen Ordnung befasst sind, gewährleisten zum Teil sichere Arbeitsbedingungen. Es scheint jedoch geboten, den rechtlichen Schutz bei verschiedenen Risiken zu stärken, damit das wertvollere Rechtsgut nicht beeinträchtigt wird.
5. Verbesserung der strafrechtlichen Regelungen zur Gewährleistung des rechtlichen Schutzes für Mitarbeiter von Strafverfolgungsbehörden, die den Berufsrisiken bei Aktionen zur Verhinderung und Bekämpfung der Kriminalität ausgesetzt sind, durch Einführung härterer Strafmaßnahmen gegen Personen, die Angriffe gegen Mitarbeiter von Strafverfolgungsbehörden begehen.
6. Die gegenwärtigen sozialen Gegebenheiten erfordern die Überprüfung und die

- Verbesserung von Methoden, Instrumenten und Strategien, mit denen die im Bereich des Rechts tätigen Dienststellen ausgestattet sind, mit dem Ziel, Hindernisse und die damit zusammenhängenden Risiken zu vermeiden.
7. Die Tätigkeit der Polizeibeamten unterliegt den strafrechtlichen Vorschriften der Republik Moldau über die Notwehr, die Unzulässigkeit von Körperverletzungen bei der Festnahme des Täters, den Notstand, über körperliche bzw. seelische Nötigung, begründetes Risiko, Befolgung von Anordnungen und Weisungen der Vorgesetzten.
 8. Änderungen zum Polizeigesetz betreffend Versorgung der Polizeibeamten mit Wohnraum unter klar geregelten Voraussetzungen sowie betreffend Bedingungen der innerhalb der gesamten Dienstzeit einmal zu erfolgenden Übereignung oder des Erwerbs von Wohnungen am Dienort eines Polizeibeamten.
 9. Änderungen im Art. 10, Teil 3 des Gesetzes über die Versicherung bei Arbeits- und Produktionsunfällen sowie Berufskrankheiten wobei der Befund über die Notwendigkeit der medizinischen Rehabilitation nicht von einem Facharzt des Arbeitgebers, sondern von einem unabhängigen Facharzt abzugeben ist.
 10. Die Anordnung des Ministeriums für innere Angelegenheiten Nr. 246 vom 05.07.2004 über die Entschädigung für Personen, die schwere Körperverletzungen erlitten haben oder bei der Wahrnehmung ihrer Dienstpflicht ums Leben gekommen sind, bedarf Änderungen, insbesondere im Teil der Erstattung des vollen Schadens, der dem jeweiligen Arbeitnehmer aus Verschulden des Arbeitgebers verursacht wurde.
 11. Zusammenfassung oder Kodifizierung in einer einheitlichen normativen Akte der Vorschriften, in denen die soziale Hilfe für Familien der Polizeibeamten, die im Dienst gestorben sind, geregelt würde.
 12. Die Höhe der Renten für Kinder der Polizeibeamten, die im Dienst oder wegen einer Berufskrankheit gestorben sind, muss der Höhe des Mindestverbraucherkorbs angeglichen werden, und nicht, wie jetzt, 30% des Gehalts des verstorbenen Polizeibeamten betragen.
 13. Verabschiedung eines Staatsprogramms zur Bekämpfung der Korruption und Vermeidung sämtlicher Eingriffe in die Rechtsprechung, das klar in strategische Schwerpunktbereiche gegliedert wäre und ein überzeugendes Beispiel des Schutzes von Strafverfolgungsbehörden sowie deren Mitarbeiter darstellen würde.
 14. In jeder Polizeieinheit sollte das Amt des Psychologen mit reichen Berufserfahrungen eingeführt werden, um die körperliche und seelische Gesundheit der Mitarbeiter in Polizeibehörden aufrechtzuerhalten und zu stärken.
 15. Verbesserung der Regelungen im Bereich des sozialen Schutzes für Mitarbeiter von Strafverfolgungsbehörden durch kritische Überprüfung der nationalen Gesetze, um einen wirksameren sozialen Schutz jener Personen zu gewährleisten, die verschiedenen Allgemein- und Berufsrisiken ausgesetzt sind. Insbesondere müssen Gesetze auf die medizinische Versorgung der Polizeibeamten, deren unentgeltliche Behandlung und Pflege in medizinischen Einrichtungen jeder Art kritisch überprüft werden.
 16. Einrichtung im Bestand des Ministeriums für innere Angelegenheiten der Truppen aus körperlich, psychologisch und taktisch gut ausgebildeten Mitarbeitern,

die ggf. in kritischen Situationen, einschließlich Fälle der Verhinderung der bewaffneten Übergriffe unter Verwendung von Schusswaffen und besonderen Mitteln, und in sonstigen Gefahrlagen eingesetzt werden könnten, was die Gewährleistung des angemessenen Schutzes von Bürgerrechten und Bürgerfreiheiten ermöglichen würde.

17. Intensivierung der Anstrengungen zur Schaffung einer professionellen Polizeistruktur, die in der Lage wäre, Menschenrechte und Menschenfreiheiten zu gewährleisten, u.a. durch Anpassung dieser Struktur an internationale Standards und durch die Verabschiedung der Strategie zur Verhinderung von Gefahren, denen Vertreter dieser Struktur ausgesetzt werden könnten.
18. Erforschung und Optimierung neuer IT-Verfahren sowie Kooperation mit internationalen Organisationen zur Vermeidung und Verhinderung von Risiken im Bereich der Cyberkriminalität.
19. Angemessene Finanzierung und Ausstattung für Zwecke der kontinuierlichen Aus-, Fort- und Weiterbildung von Studenten, Mitarbeitern von Polizei- und sonstigen Strafverfolgungsbehörden durch Aneignung der modernen Praktiken im Bereich des Risikomanagements.
20. Auf der Basis der wissenschaftlichen und praktischen Forschungen und reichen Erfahrungen europäischer Länder in diesem Bereich müssen Satzungen, Anordnungen und Anleitungen entwickelt werden, die Methoden und Sondermaßnahmen zur Abwendung von Risiken für Mitarbeiter der Polizeibehörden in Krisenlagen beinhalten. Es sollten auch Möglichkeiten für die Modellierung solcher Lagen an der Akademie „Stefan cel Mare“ des Innenministeriums der Republik Moldau im Zuge der Fachausbildung der Polizeibeamten, die zu verschiedenen Einheiten gehören, vorgesehen werden.

Die Resolution wurde durch Abstimmung von ____ Teilnehmern in Chisinau am 26. bis 27. Oktober 2010 als Ergebnis der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz „Risiken in der Arbeit von Rechtsschutzbehörden. Einschätzung und Prävention“ beschlossen.

Organisationskomitee.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Evaluarea și prevenirea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept (2010, Chișinău) Evaluarea și prevenirea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept = Risiken in der arbeit von rechtschutzbehörden: einschätzung und prävention = Оценка и предупреждение рисков в деятельности сотрудников внутренних дел и других правоохранительных органов (Materialele conf. șt.-practice intern., 26-27 octombrie 2010) / col. red.: Simion Carp, Iurie Odagiu, Iurie Larii [et al.]. - Ch.: Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2010 (F.E.-P. „Bons Offices” SRL). - 300 p.

Antetit.: Acad. „Ștefan cel Mare”, Fundația Hanns Seidel, Germania. - tit. paral.: lb. rom., germ., rusă. - Texte: lb. rom., germ., rusă. - Bibliogr. la sfârșitul art. și în notele de subsol. - 250 ex.

ISBN 978-9975-935-33-3

342.729(082)=135.1=112.2=161.1

A 86

Design copertă și prezentare grafică

Ruslan CONDRAT

Redactare:

Gheorghe CHIRIȚĂ

Tehnoredactare

și procesare computerizată:

Svetlana COJUHARI

Bun de tipar: 21.12.2009

coli de autor 47,05

Tiraj 250 ex.

Tiparul executat la **BONS OFFICES SRL**, str. Iu. Gagarin, 10, Chișinău